

560580

JÓZSEF
ATTILA
ÖSSZES
MŰVEI

JÓZSEF ATTILA
ÖSSZES MŰVEI

JÓZSEF ATTILA
ÖSSZES MŰVEI

1952

JÓZSEF ATTILA

ÖSSZES MŰVEI

I.

VERSEK

1922—1928

1952

563580

KÉSZÜLT
A BUDAPESTI EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM
MAGYAR IRODALOMTÖRTÉNETI INTÉZETÉBEN

Sajtó alá rendezte:
WALDAFFEL JÓZSEF
és
SZABOLCSI MIKLÓS

Lektorok:
BÓKA LÁSZLÓ és NÉMETH ANDOR

Akadémiai Kiadó (Budapest, V., Alkotmány-utca 21.) Felelős: Mestyan János
Műszaki felelős: Fülöp Antal

József Attila 1925-ben

1922

TÁVOL, ZONGORA MELLETT

A hangok ömlenek a zongorából,
mint illatos teából száll a gőz.
Lassan simítja arcomat a mámor
és bennem most száz élet kergetőz.

- 5 Mártának hangja jut eszembe mostan,
oly bársonyos volt s ez nem az övé.
Szegény, talizmánt tőle nem is hoztam.
Szemem mered a zongora fölé.

- 10 A csókos ajka itt remeg előttem,
ó jaj, hogy tőle messze elvetődtem,
ó jaj, emléke mért olyan erős?

Hová kell mennem? Nem enyhít a Távol.
És hangok ömlenek a zongorából,
mint illatos teából száll a gőz.

KÖNTÖSÖK

Remegni kell a vérsötét
gyökérző Bánat köntösét
s tisztelni kell, ki hordja Ember
és ebfoggal nem tépi szét.

- 5 Csalán s tövisből jólszövött
és nem libeg a test fölött,
tapad, szorul, ölel, fujt és mar,
az emberrel szint' összenőtt.

- 10 És néha egyszerű, poros
és néha meg rózsás-piros
és néha szemszinű, meg barna,
de mindig egyformán szoros.

- 15 És néha pókhálós, avas
és néha súlyos, mint a vas
és néha meg aranysegélyű
s csillog, mint messzi kék havas.

- 20 Rettegni kell a vérsötét,
gyökérző Bánat köntösét
s tisztelni kell, ki hordja Ember
és ebfoggal nem tépi szét.

Ki fölvette, azon marad
és benne jár és nem szabad.
Elhordja egész életén át,
míg teljesen szét nem szakad.

Ökölnyi nagy rubinkövet adok,
akaszd nyakadba s nézd hogyan ragyog
szíved fölött, a melled közepén,
csudáld, hogy izzik, mint parázs, a fény.

- 5 Szememből földre koszorút szövök,
mint istennőhöz, hozzád úgy jövök,
utad selyemmel, rímekkel verem,
de rajt' ne járj, mert ott sohaj terem.

- 10 Ha szomjazol, hát asszubort adok,
de pár sötétlő könnyet benn hagyok
s ha érzed, hogy az íze keserű —,
azért csak idd, nincs édesebb nedű.

- Ha tested fázik, lelkem Rád adom,
két vállad bársonnyal betakarom.
15 És reszkető agyam, ha éhezel —,
szükségbe nálam soha nem leszel.

- S ha fáradt tested megpihenni vágy,
nyugodj karomba, — nincs puhább faágy
s mert kell majd egyszer mégis oltalom :
20 fogadd, fogadd el, kérlek, a karom.

Fogadd el, velük bármit is tehetsz,
azért hozzám kegyetlen nem lehetsz.
Ha nem jönnél is, mind Tiéd marad,
nem kéri vissza gyöngé pillanat.

FOHÁSZKODÓ ÉNEK

A szívem ócska, istenes, remek
szelence s rajta nem fogott a rozsda.
Nytott tenyéren nyujtom a magosba,
s a hajnalbíbor ércén megremeg.

- 5 — Isten, ha vagy — és Benned hinni kell
kifosztott, földrevert bús jómagamnak —
ha vagy és vélem terveid is vannak,
ó add, a csókját ifjan érjem el.

- 10 Akkor nem szólnék többé nagy nevedről,
csak öklöm ütné kétkedők hadát,
s ha nem teszed meg, bárha szeretetből,

marokkal összecfálom haját,
úgyhogy sikolt, mint süllyedő naszád
bús kürtje távol barna part felé.

TAVASZI ÉNEK

Éneklek a tavaszt, a fényt,
bimbózó ifjú zöld reményt,
szerelmes szívem sóhaját
s csitítgatom szegényt,
5 nekem nyílik minden berek
— a vérem játékos gyerek —
s a Nap elém hajol
és rám kacag, milyen ravasz
— ó, pompa, szín, ó dús Tavasz ! —
10 csak Márta nincs sehol.

Havas telekre zsenge fű,
a szellő nádi hegedű,
rügyeznek ifjú lányszívek,
az arcokon derű !
15 Csikó nyerít szerelmi vészt
s a torkom fölkiáltni kész :
— Vén Földünk hogy forog !
S a kék ég is milyen magas,
— ó, pompa, szín, ó dús Tavasz !
20 — reá ha gondolok.

Itt ékes, hímes szőnyegek,
ott északon a bús hegyek,
hol nem gondolnék rá soha —
de arra nem megyek...
25 — Rikolts, dalolj szegény torok :
— Ihaj, a Földünk hogy forog !
Ihaj szerelmi láz !
Míg jó a Tél, ki béhavaz
— ó, pompa, szín, ó dús Tavasz ! —
30 s a halál citeráz.

CSÓKKÉRÉS TAVASSZAL

Márta, hajad,
bronz-ajakad
kéri s lázad a vágyam
illatozó
5 vészt okozó
csókba lehelni be lágyan.
Megremegő,
hű szerető
karban ölelni ígézve,
10 édes ölon,
rózsatövön
szép szemeket megidézve.

Retten a lomb,
zöldel a domb —
15 arra szaladnánk ketten,
reppen a szél,
csókra beszél,
dalra kel önfeledetten,
véle dalol
20 itt valahol
szív-körülöttem a vérem :
Csend, Kicsi, csend !
Így, ez a rend —
most csak a csókod kérem.

A VERGŐDŐ DIÁK

Előtte sívár halom mered,
két szemében a szíve remeg.
— Szegény diák.

5 Illatos és csókos az éjjel,
piros szirmok szállanak széjjel
rózsatövön.

Nágyon szeretne kisuhanni,
mámoros csókban együttthalni
valakivel.

10 Hanyatt feküdni uccakövön
s úgy várni, ha már nincs más öröm,
naptalanul.

Száguldani egy örök éjen
s az éji széllel friss fehéren
15 titkolózni.

Vágyva vár kint az Élet-asszony,
egy új sebet hogy fölfakasszon
ifjú ajkon.

De hiába, ő nem csókolhat,
20 a diák nem megy, int a Holnap.
(Elhal a Vágy.)

S előtte sívár halom mered,
két szeméből a bánat ered.
— Szegény diák.

A vén díványon hentereg a Nap,
magával hozta erdők illatát
s kinek örömből semmi sem maradt,
vidultan nézem én, kopott diák.

- 5 Hogy nyújtózik, milyen kacér, hamis !
Aranyhajával elborítja arcom,
lágyság csókja éri rezgő ajkam is,
ölébe békén árva főmet hajtom.

- Ó Nap, a csókod új életre kelt,
10 ha simogat selyem hajad, még élek ;
rossz idegem új ösztönökre lelt.

Maradj örökre — éjszaka lesz, félek,
az éjnek oly riasztó árnya van
s ó jaj, nem gyűjthatom föl önmagam !

Fuldoklik már a széternyedtt szoba.
A politúros asztal és a székek
vén arca kéksötét homályba réved.
Vár rám a lépcső villogó foga.

- 5 De lenn a fürdő-strandon, a Dunán,
piroscsikos, vizes trikók feszülnek. —
Jó ára van a könnyű tüllnek,
a friss szél futkos fodrai után.

- 10 Nem volna rossz az ódon Óbudába,
ingujjba lenni, vagy nem is ruhába.
Kis korcsmában a sört isszák. — Talán

ha én is innék, habzana a szám.
Száradt a számpadlása és a nyelvem.
Jaj, inni kell, de akkor föl kell kelnem.

ARATÁS ELŐTT

A bús biborkirályfi, naplemente
búcsúcsókjától ég a dús kalász.
Néhány vidám tücsök már dúdorász
s úgy ing a földön csendes este enyhe,

- 5 mint vén öreg huszáron lóg a mente,
kit nem ölel a nyárestéli láz.
De itt a búza s rozs méhébe száz
apróság vár a fényre, napra, csendbe.

- 10 És várnak egyre mind a virradatra,
mikor az égből napsugár pereg.
A duzzadt tábla jó, acélos fajta

s hajnalba jönnek barna emberek,
a válluk széles, nagy kasza van rajta...
...Szellő fuvall, a tábla megremeget.

Feltett kesztetőség,
kerem, megkedjék az itt küldött verseket,
közömi és ha van idejük, egy budoridani az székükről,
illetve az eredményről, amit halasan köszönök.

Önével üdvözléssel

József Attila,
fg. III. o. l. Hako

Névnapi düssér.

Rózsás ajkaidon mámoros élet él,
Munkás közt kezedben nyitlik a jó szavak,
Hajlok - szal derekad - nemes fakadott virág,
Ez és drága szafra senned.

Nem vesésheltem én termelésed sehoggy,
Oly mi nincs sehol, ó, mely vele lenne fel, ^{III}:
Márvány köben a vér - hő, nem igaz, nem él,
Benned vér dübörög, piros.

Telenből ragadott bronzkossorú hajad,
Tread lent a Pokol dús tűze étele,
Élő kobled a szép, gyöngye japáni napp,
Tisztelet veséshel el bokad.

Te vagy máriaként avonyok avonyai!
Nem melletted Térad senki se jól tudom,
A An búvákn akarom, hullva borulj elém,
Mondván: él ne veséshel, seress!

József Attila

A búzát vágja sok szilaj legény
— marokszedő leány halad nyomukba —
a síma réz-orcájok kipirulva.
És villog a nap kaszájok hegyén.

- 5 A rengő búza hódoló remény.
Tikkadtan fekszik lábaikhoz hullva;
mint fáradt gyermek, anyjára borulva.
És ihatnék a kutya is, szegény.

- 10 Egy szomjazó legény hús fához lából,
jó hosszút kortyant öblös kulacsából
és visszaindul, várja a dolog.

A nap forró haragja újraéled,
a homlokokról izzadság csorog,
de gyűl a keresztekbe-rakott élet.

NÉVNAPI DÍCSÉRET

Rózsás ajkaidon mámoros élet él,
munkás két kezeden nyílik a friss tavasz,
hajlós-szál derekad — nincs fakadóbb virág !
Hús és drága zafír szemed.

- 5 Nem dícsérhetem én termetedet sehogy.
Oly mű nincs sehol, ó, mely vele érne fel —
márványkőben a vér : kő, nem igaz, nem él.
Benned vér dübörög, piros.

- 10 Istentől ragadott bronzkoszorú hajad,
arcod lent a pokol dús tüze érlelé,
dombor kebled, ime, fénylik, akár a gyöngy.
Krisztust vesztené el bokád !

- Te vagy Máriaként asszonyok asszonya !
Nem méltó tereád senki se, jól tudom.
15 Ám én azt akarom, hullva borulj elé,
mondván : El ne veszíts ! Szeress !

A kukoricaföldön ülök, várok,
tán arra, hogy a varjú mikor károg
és mikor kell zengő cínnel tovaúzni.

5 A hűs Alkony beborít csendes késsel,
én Rád gondolok nagy gyönyörűséggel
s szeretném a karom derekdra fűzni.

A Nap lement. Oly egyedül maradtam,
a Föld is kezd kihűlni már alattam.
A néma út fölött már a bagoly huhog.

10 A Nap lement. És én még várok, várok.
Terád várok. Nem jössz? És sírdogálok:
szívemre a bánat halk csöppekben csurog.

Dalol a madársereg,
 hogy az erdő zeng belé,
 maszatos parasztgyerek
 inal a folyó felé.

- 5 A nap is süt melegen,
 tüzesíti a leget,
 nem is látni az egen
 pici keskeny felleget.

- 10 A parasztgyerek hevül,
 a folyóparton ledül,
 homokon gurul tovább,

kavicsot fog, jó lapost,
 a folyóba dobja most
 s füttyörészve áll odább.

A JÁMBOR TEHÉN

A csorda megjött. Vén, rokkant kapukba
piros leányzók állnak illeteg.
Várják az egyetlenke tehenet.
Friss széna barnul már a jászolukba.

- 5 Hozza adóját, sok zsíros tejet.
Dús tőgye duzzadt, nagy szemére zúgva
bögölyhad-köd telepszik. Lába durva.
Fődisze rossz kolomp korcs szarv helyett.

- Bőgve megáll szokott-kopott helyén.
10 Most megfejik — a gyér fűből bő tej lett
s tejét nyugodtan adja le szegény.

Lustán csámcsog jó-régi jászla mellett.
Öreg jámbor bolond, de jó tehén —
tavaly is, most is drága borjat ellett.

Tiszánk, ifjú folyónk, e nyári estén
halkan susogja régi bánatunk.
A Nap búcsúzik, tört örömré festvén
a messzit; és az Éjfa rám borul.

- 5 Reám borul s arcom simítja lágyan
hús lombja, rajta nem terem virág,
de béborítja csöndbe síri ágyam,
ha majd lefekszem én is — bús diák.

- 10 Öreg, borús vers kél borongva bennem,
rokon hang zendül vissza rá szívemben.
— Mért is kell búmat rímbe önteni?

Lelkemen most halk remegés fut át:
szeretném szépen felköszönten
magányos, árva, bús Juhász Gyulát.

Bátyám, ki bortól mámoros éneket
zengsz húrodon, Te, nézd a magyar hazát,
csitítsd el Anna-kérő szíved
s öntsд az erőd a reménytelenbe.

5 Hangod legyen az őszi vihar sötét
zúgása, melyben tompa a jajgatás,
de a harangszó messze hangzik
s tornya fehérlik az éjszakában,

ha sujt a villám s retten a gyöngе szívé.
10 És ösztökéld a tétova honfiút :
Üzend, hogy nincsen isten, ember,
csak magyarok létiport hazája.

És hogyha kell, ő, csak könnyörögj nekik,
hogy dolgozó nép karja erős marad
15 és vagdald föl meleg nagy szíved
s oszd ki közöttük az éheseknek.

Csak így lehet célt érni magyarral el,
szidj, kérj, dörögj és hozd a reményt nekünk,
mert hogyha nem remél a költő,
20 más ki remélne az új hazában.

NEM TUDUNK ÉLNI

Bennem betöltetlen szomorúság tátong
s gizgazzal benőve minden istenoltár.
Hajh, vágyak anyja, de mostoha voltál.

- Eltévedtem járván erdő-rengetegen.
5 A félelem sikong zirrenő haraszttal
s vén adós erdő nem íz, nem marasztal.

A fák sudarára szállt az Est, az álnok
és torkom szorongatja valami titok :
Ajkat én miért csak sóhajra nyitok?

- 10 Magyar vagyok én is (rivallnak a kányák),
ilyen vagyok én és sose leszünk mások.
Jaj, jaj, nem tudunk élni, nyavalyások.

JÓZSEF ATTILA

FIATAL ÉLETEK INDULÓJA

Apáink mindig robotoltak,
Hogy lenne enni kevés kenyерünk,
Bús kedvel, daccal, de dologban voltak
Az isten se törődött velünk.

De fölnőttünk már valahára,
Kik nem tudjuk mi az vigan élni,
És mostan vashittel, jó bátorsággal
Sorsunk akarjuk fölcserélni.

Tudjuk, apánkkal gyávák voltunk,
Nem volt jogunk se, csak igazságunk.
Most nincs, ki megállat az élet-úton,
De, ha akad, nyakára hágunk.

Mi vagyunk az Élet fiai,
A küzdelemre fölkent daliák,
Megmozdulunk, hej, összeroppan akkor
Alattunk ez a régi világ!

József Attila verse a Lirai Antológiában

RÉSZEG A SÍNEKEN

Egy részeg ember fekszik a síneken,
a balkezében tartja a butykosát
és hortyog. Alszik hajnali hívesen.
Az Éj az úton most üget el tovább.

- 5 Kuszált haját már ékesítette sok
giz-gaz-szeméttel lágyan az éji szél,
most hint az Ég rá isteni harmatot
s meg nem mozog, csak melle zihál, hisz él.

- 10 Jobb ökle, mint a talpfa, olyan kemény,
úgy alszik mint rég anyja meleg ölén.
Ruhája rongyos. Még fiatal; legény.

A Nap se kél, az ég hamuszínre tört.
Egy részeg ember fekszik a síneken
és messziről, lassan, dübörög a föld.

A gép megállt. Elfáradt por kering
fölkötte, mint az őszi köd meg pára,
s rászáll az emberek hajlott nyakára,
kik esznek most. Átizzadt szennyes ing

- 5 hűl a vállukra. Fal, fal egyre mind.
Kenyér s uborka az ebédjük mára
s mind úgy eszik, ne vesszen csöpp se kárba
s hogy jót harap s hozzáharap megint.

- Már nem törődnek semmit az idővel.
10 A harapások majdnem összeesnek,
de jól megrágnak minden falatot.

Egészséges, még jó paraszttüdővel
szívják, rágják a port, szénaszagot
s csak esznek, esznek, nem beszélnek, esznek.

⟨A GÉP ELKAPTA⟩

A gép elkapta. Messze fröccsent vére,
fehéren hullott földre a feje.

(A férgek közt lesz immár a helye)
S letették kinn az udvar hús kövére.

- 5 Örök lett munkás két kezének éje.
Írigyen nézte sok bús halvány arc,
az ő kezökben ég tovább a harc:
a sok gyerekszáj vár a kis kenyérre.

- 10 Megáll egy percre a dolog zaja,
elszáll egy ember könnyes sóhaja,
két éhes gyermek ágyán felriad.

A gép megindul újra zakatolva
s megy minden, mintha mi se történt volna:
a földön még elég ember marad.

HOLTTEST AZ UTCÁN

Már félig készen, büszkén állt a fal,
mikor leszédült. — Orvosért hamar!
Szegény fiú erős volt s fiatal.

- 5 Fehéren, törten ott feküdt a holt,
beszélték hozzá — ajka szót se szólt.
Ki volt az anyja? Jaj, ki volt, ki volt?!

Körötte rajzott bámész utcanép,
mesélték, hogy' volt, máris szerteszét
s nem fogta senki malteros kezét.

- 10 Ijedt-kerek nagy szeme kimeredt,
lehetett látni benn a kék eget,
amint a Nap sütött a holt felett.

- Eszébe tán csak kedvese jutott,
vagy édesapja, s tán az is halott,
15 vagy akiről soha nem is tudott.

Leszédült vagy leugrott — jaj szegény,
erős, vidám és most halott legény
és senki nem síkolt: Fiam, enyém!

- És majd a hullát fel is boncolják.
20 Nem ide való! Részeg volt? — Nohát.
S ha huga van, azt eltoloncolják.

FIATAL ÉLETEK INDULÓJA

Apáink mindig robotoltak,
hogy lenne enni kevés kenyérünk,
bús kedvvel, daccal, de dologban voltak,
az isten se törődött velünk.

- 5 De fölnőttünk már valahára,
kik nem tudjuk, mi az vígan élni,
és mostan vashittel, jó bátorsággal
sorsunk akarjuk fölcserélni.

- 10 Tudjuk, apánkkal gyávák voltunk,
nem volt jogunk se, csak igazságunk.
Most nincs, ki megállat az élet-úton,
de, ha akad, nyakára hágunk.

- Mi vagyunk az Élet fiai,
a küzdelemre fölment daliák,
15 megmozdulunk, hejh, összeroppan akkor
alattunk ez a régi világ!

A SZENT JOBB ÜNNEPÉN

Keresztények, ti hajtsatok fejet —
a mai nap az örökéltű Szent Jobb
malasztja száll s a hívő lelkeket
megedzi. Zengjen zsoltárunk — ott fent jobb

- 5 lesz élni majd, ha bús fejünk felett
az Úr hatalmával vigyáz a Szent Jobb —
oh áldjuk, áldjuk százszor e kezet
s emelkedjünk fel Krisztushoz, ki lent volt.

- De ti, pogány ősöknek vérei
10 nagy daccal mégse szálljatok Neki —
e kéz apáinkat halomra ölte

s Hadúr e népet akkortól veri,
mikor hitének gyáva lett örökre,
mikor e kéz erős hitünk kiölte.

Öblös mellel szeptemberbe
vad dalokra fenekedve,
nekikeserülve most,
rajt', igyunk egy huzamost!
5 Égjen a bor fene kedve,
s forrjon át a dús erekbe,
hát igyunk egy huzamost!

Egyik kortyra jó a másik —
ifjú fogam úgyse vásik,
10 fejem úgyis szürke lesz,
a bánattól szürke lesz.
Hejh, én láttam a bokáit,
hajh, de bor a bátorság itt
s nagy-sanyarú ünnep ez.

15 Bor, cselédem, így veszünk el,
egymást égetjük tűzünkkel,
Hajh, de virul az a lány!
Hejh, de szép is az a lány!
S élni mégis keserűn kell —
20 ha veszni kell, hadd vesszünk el,
csak viruljon az a lány!

ARANY KALÁSZTÓL...

Arany kalásztól duzzadt rónaságon
— Úgy véltem — visz keresztül az utam,
Madár trilláz gyümölcstől terhes ágon
S majd megpihenek egy kis faluban.

- 5 Hogy útra keltem, pirkadott a hajnal,
Homály karolta félig át a tájt.
Az Ég szeméből hullt a könnyű halkkal
s fölöttem őszi varju-horda szállt.

- 10 Nincsen kalász a síró pusztaságon
s madár helyett a szárazlombú fákon
sötét Gond rakja barna fészkeiket.

A földje is oly bús, szívós, makacs,
virágszál rajta sehol nem virít,
csak itt-ott egy-egy vérszinű pipacs.

A BÁNAT

A bánat szürke, néma póstás,
sovány az arca, szeme kék,
keskeny válláról táska lóg le,
köntöse ócska meg setét.

- 5 Mellében olcsó tik-tak lüktet,
az uccán félénken suhan,
odasímúl a házfalakhoz
és eltűnik a kapuban.

Aztán kopogtat. Levelet hoz.

Gyere Úristen, nézd meg, itt vagyok —
tudom, előtted el nem sáppadok.

Azt, amit adtál — megvan épen — vedd el !
'sz csak hitegettem magam a Neveddel.

- 5 Te oly erős vagy — gondolsz egyet s van,
de nékem kínos a bizonytalan.

Vagy nem is adtál — én véltem bolondul,
hogy számon élet-szöllő mustja csordul.

- 10 Ne haragudj hát, Isten, nem hiszek,
de nyakamban száz kétséget viszek.

Szeress nagyon, hogyan, tudod Te jól azt,
mint Nap havat, amit magába olvaszt.

Vagy üss agyon hát, csak törődj velem
s én nem kértem, hogy nincs-e kegyelem.

- 15 Odaadom a vérem is, ha kéred,
— mily furcsa az, hogy Néked nincs is véred !

Te jól tudsz engem, sorsom is tudod,
de vedd el tőlem a talentumod.

- 20 Vagy mért faragtál énbelőlem Embert,
kit Bölcseséged gyávasággal megvert ? !

Tudom, előtted el nem sáppadok —
gyere Úristen, nézz meg — itt vagyok !

Kopár szobám — kopárabb négy fala
csupaszon, fázón mered az égnek.
Talán a kékes magasba vágnak,
hol nem fú szél és csillagok égnek.

5 Őriznek engem, óvnak, szeretnek —
kétoldalt egy-egy, hátul egy s elől.
— Ha meghalok, gondolom magamban,
e négy fal akkor rögtön összedől.

10 Föltámad akkor anyjok a Szélvész,
föltámad akkor apjok a Vihar
s tetemem lassan betakargatják
a leomló falak poraival.

ŐSZI ALKONYAT

Az őszutói barna alkonyat
halkan piheg a pelyhező havon.

Vállamra érzem szép, meleg nyakad
és messzi csókod itt az ajkamon.

5 Hideg vonyít, agyonmart arcomat
forró öledre mégse hajthatom.

Be messze vagy még ! Bús az alkonyat,
lágý hópihékbe hull a bánatom.

Valami nagy-nagy tüzet kéne rakni,
hogy melegednének az emberek.

Ráhányi mindent, ami antik, ócska,
csorbát, töröttet s ami új, meg ép,
5 gyermekjátékot, — ó, boldog fogócska ! —
s rászórni szórva mindent, ami szép.
Dalolna forró láng az égig róla
s kezén fogná mindenki földijét.

Valami nagy-nagy tüzet kéne rakni,
10 hisz zuzmarás a város, a berek,
fagyos kamrák kilincsét fölszaggatni
és rakni, adjon sok-sok meleget.

Azt a tüzet, ó jaj, meg kéne rakni,
hogy fölengednének az emberek !

Ma újfent üdvözöl szivem
a szomorúság enyhiben.

Ma száll szerelmem bronzhajadra,
mint holdsugár pájkos patakra.

5 Ma dús torokbul hull a szó,
mint holt fölött a puskaszó.

Ma nem fogynék ki én a csókbul :
galamb szemelne friss kacsókbul.

10 Ma ím elődbe térdelek,
szerelmesen köszöntelek.

De férfiságom harcra int,
csitítom, fölpattan megint.

S oly bús szivem, hogy még megöllek.
Nem ma, ne félj, ma üdvözöllek.

*Versemmel hogyha megelégszel
— Kínáltam úgyis már elégszer —
Fogadd el : véres, könnyes ékszer.*

Ó, zordon Szépség, trónusodhoz jöttem,
bús koldusod, ki elfáradt szegény.
Vér-rózsák nyíltak lábom vak helyén,
de trónusodhoz mégis elvetődtem.

5 Ó zordon Szépség, mosolyogsz fölöttem
s hallgatva ülsz a dús Élet hegyén.
Egy ájult lelket hoztam. Az enyém
és följánlom Néked összetörten.

10 Örökkön verte mákonyos varázsod,
most oly hideg, mint néma mosolygásod.
S várna reá száz büszke viadal.

Ó hívd életre ápoló szavakkal,
illesd meg homlokát meleg ajakkal !
Ó Szépség, nézz rá : olyan fiatal.

KOLDUS

Örökre látlak szépség-verte szemmel
— Ó bús szemem, ki szépeket szeretsz ! —
Rád bámul hű szemem vak értelemmel,
mindig Reád és bárhová mehetsz,
5 mindig találkozol bolond szememmel,
a kapzsi koldus új nyomort szerez :
szegényház óvná olcsó irgalomtól,
mégis kiáll az útra s újra koldul.

AZ ÉN AJÁNDÉKOM

A szívem hoztam el. Csinálj vele,
amit akarsz. Én nem tudok mást tenni
és nem fáj nekem semmi, semmi, semmi,
csak a karom, mert nem öleltelek.

- 5 Oly fényes az még, mint új lakkcipő
és lábod biggyedt vonalára szabták,
de ruganyos, mint fürge gummi-lapdák
és mint a spongya, mely tengerbe' nő.

- 10 Két fájó karral nyujtom mostan néked
és fáradt barna szóval arra kérlek :
ha eltiporsz is füvet, harmatost,

ha elkopott a lakktópánka egyszer
s ki megfoltozza, nem terem oly mester,
az utcasárba akkor se taposd.

VÁRLAK

Egyre várlak. Harmatos a gyep,
nagy fák is várnak büszke terebélyel.
Rideg vagyok és reszketek is néha,
egyedül olyan borzongós az éjjel.
5 Ha jönnél, elsimulna köröttünk a rét
és csend volna, nagy csend,
de hallanánk titokzatos zenét,
a szívünk muzsikálna ajkainkon
és beolvadnánk lassan, pirosan,
10 illatos oltáron égve
a végtelenségbe.

ÁLOMBAN ENYÉM VAGY

A boldogságunk némán meghúzódott
és mi is hallgattunk a titkolódzó csöndben.
Kályhánk lángja is örömmel lobogott
s ajkunkat a szerelem szárazra perzselte.
5 A komoly falióra se mormogott
s meghökkentek akkor a büszke, fehér falak . . .

Álomban mindig egészen enyém vagy.
S hiszem fönn is néha, hogy megcsókoltalak.

EGYSZERŰ VERS

Mikor már minden sötét és felszakad
köröttünk lilán az ég, akkor szeretném
látni a szemedet.

Mikor látlak, csak a szemedet nézem
5 és szeretném megcsókolni kezedet merészen.
Szeretném megcsókolni s mikor ott vagyok
melletted, tudom, hogy nem fogom meg-
csókolni a kezedet.

NÉZEM A LÁMPÁT

Nézem a lámpám. Villamos lámpa.
Fűti egy titkos, rejtett erő.
Tompá árnyékból csillogó élet lesz,
ahogy belőle fény tör elő.

- 5 Nézzétek, milyen megfoghatatlan,
csupa titok, csupa hatalom
s mégis, fényével akkor pompázhat csak,
mikor én, az Ember, akarom !

- Midőn lefekszem s oltom a lámpát,
10 váratlanul azon akadok :
mi lenne, hogyha többé föl nem gyúlna
s örökre sötétbe maradok !

VÁRAKOZÁS

Alszik a vár, elhagyatott. Kong a terem, fojt a magány.
Porbelepett ó-aranyos oszlapi közt lóg a falán
sok fekete, ódon, öreg hősi vezér, ősi alak
képe s a vár elhagyatott. Állnak az ősz, néma falak.

- 5 Kincs, arany és drága ezüst. Szellemeké mind e halom
(szívem e vár) s alvad a bor, izzik a Vágy ravatalon.
Mennyezetes, szép nyoszolya, rajt' a selyem csókra terül.
Őrzi merev isteni nő, friss mosolya is merevül.

- 10 Nesztelenül dús, puha, lágy szőnyegek is fekszenek ott,
mint a mezőn elfeledett, hóbefedett, árva halott.
Udvaron egy mélyvizű kút, rátüz a Nap, habja vakít
s alszik a vár, elhagyatott, mint a halott. Vár valakit.

KERESEK VALAKIT

Tele vágyakkal zokog a lelkem,
szerető szívre sohase leltem,
zokog a lelkem.

Keresek Valakit s nem tudom, ki az?
5 A percek robognak, tűnik a Tavasz
s nem tudom, ki az.

Csüggedő szívvel loholok egyre,
keresek valakit a Végtelenbe,
loholok egyre.

10 Könnyim csorognak — majd kiapadnak :
vágyak magukkal messzebb ragadnak —
majd kiapadnak !

Búsan magamnak akkor megállok,
szemem csukódik, semmitse látok —
15 akkor megállok.

Lelkem elröppen a Végtelenbe,
tovább nem vágyom arra az egyre,
a Végtelenbe.

Riasztó, mint a fölmorajló tenger
és mint a végtelen hó, épp olyan.
Álarca mélyén bús Halál rohan —
jaj, üstökömbe kap s én gyáva Ember

5 remegve ejtem lelkemet elébe.
A szívem hallgatom — kopog-e még?
És megunom ez egyhangú zenét,
pedig de jó, ha ver és nincsen vége.

10 Úgy érzem, mintha ingoványon járnék
és jaj süpped alattam a talaj,
de bennem még ellentállás szaval,

de fületem betömte. — Ó, mi vár még
reám, ki immár néma, hangtalan.
— Fejem lehajtva megadom magam.

- Derekamban tizenhétéves izmok ringatóznak
és szemem meg nem csorbul a horizontnak az élén.
Én vállamra veszem a Tavaszt
s a szívemnek hozom el.
- 5 Bírom vonszolni Időtlenségem igáját
és térdeim nehezebb súlyú sóhaj alatt is
meg nem rogyadoznak.
- Én magamban rejtem a tűzokádót,
de ajkaim keserű rímeknek a bánatát facsarják.
- 10 Talpam alatt gúlák világa porladozik szét
és a végtelen Nap ideszédült lelke
égbebillenő fejem koszorúzza.
- Összeszorított öklömről a sebek lecsöpögnek
és én még tudok is alázattal borulni
- 15 anyám begyepesedett koporsójára.

BÚS MAGYAR ÉNEKE

Száll az ének a mezőnek, esti szellő hollószárnyán,
valami kis kopott ember énekelget búsan, árván
bolondságról, szerelemről, kora őszről, illő nyárról
s körülötte elterülő néma magyar pusztaságról.

- 5 Fáj neki a teste, lelke, szíve tája, szemegödre,
nem is tudja, feltámad-e, elpihenne mindörökre.

- Titokzatos messzeségben istent keres magyar hangja,
rég honát, testvéreit — mást se tehet — siratgatja.
Piros kedve pillangó volt, sárba fulladt ott Erdélyben,
10 zöld reménye foszlányai meghaltak a Félvidéken.

Fáj neki a teste, lelke, szíve tája, szemegödre,
nem is tudja, feltámad-e, elpihenne mindörökre.

- Nincsen csak egy citerája, húrjai az égig érnek,
rajt' pengeti balladáit véres könnynek, könnyes vérnek
15 Mámor esték elszállottak, ott fagytak a Karsztok alján
s ismeretlen menyasszonya tört liliom, olyan halvány.

Fáj neki a teste, lelke, szíve tája, szemegödre,
nem is tudja feltámad-e, elpihenne mindörökre.

- Nem nézi a délibábot, túl van az már a határon
20 s elkerüli zárt szemét az incselkedő pajkos álom.
Holt vitézek sírtájára hullat dalt és nefelejcset
s fohászkodik: Uram, Hazám el egészen ne felejtse!

Fáj neki a teste, lelke, szíve tája, szemegödre,
s hazáján ha segíthetne, élne mégis mindörökre.

SZERELMES KESERŰ HAZAFISÁG

Engem nem hívnak Párisok, Velencék,
hol mint szökőkút, gyöngyöz életár,
reám Hazám tarolt mezője vár —
Ó, csak tarolt ne volna ! én is mennék !

5 Talán, talán úgy én is ott lehetnék.
De itt aszott a tépdesett határ
s hiába hullatom könnyűm le, már
nem sercen fű és nem libegnek lepkék,

10 mert Istenúr hogy szántsa, bérre vár
és semmim sincsen, amivel fizetnék,
és hitem összedől, mint kártyavár :

jaj, Sorsunk elvesztette bús lelencét !
és szívem sincs, odadtam régen már
egy szőke lánynak e fakult szelencét.

ÉNEK MAGAMHOZ

Szeretni kell a csalfa köd-egét,
szeretni kell száz csillag enyhe képét,
fölnézvén a szív könnyebben feled
és föltalálja tán az örök békét.

- 5 Csókolni kell az élet-mart sebet,
csudálni kell a lányszem tiszta képét,
dalolni kell a bánatok felett
s nem kérdni, hogy vén Földünk meddig ég még.

- Tisztelni kell az öregek kezét,
10 simogatni az ifjúság fejét
és bátor hittel élni, ölni, csalni.

Halotti torban follyon drága bor,
nem szabad sírni soha, semmikor,
s ha halni kell, hát vígan menjünk halni.

Keményderékú gyárbörtön dús füstje
nagy kedvvel száll a piszkos égre föl.
Szemében százsám szikra tündököl
s haját borítja sóhajok ezüstje.

5. Szelíden símul barna bús ököltre
s a szívből ellop könnyet, bánatot,
kilop a szívből könnyet, bánatot,
de ha akarná, csípne, marna, ölne.

10. Ráomlik a gyár szürke gyászfalára,
fátyolt terít az izzadt munkásvállra,
s amíg a sok gép zúgva zakatol,

sötétén, büszkén, lázadó imával
jó bátorsággal egyre följebb szárnyal,
az istenhez ; valahol.

SZERELEM EZ?

- Örjögök, Rád ha néznek,
szeretne ütni két kemény ököl,
hogy utálom ízét a sárga méznek,
agyamban hogy csak arcod tündököl,
5 hogy megvetem szelét az élet-vésznek
s haraggal bámulok az égre föl
s ha sírni kéne, könnyeim is késnek
s belőlem minden jóérzést kiöl,
szerelem ez? vagy, haj nem is tudom csak,
10 csak azt tudom, hogy megbolondulok,
bronzajkaim, mint gyáva koldusok,
csókmorzsáért könyörgenek — agyoncsap,
érezem, szaladj, rohanj kezem elől!
Ihaj! ha egyszer öklöm öldököl,
15 ideráncigállak, nézd kevélyen, büszkén,
hogy zúz sebet e gyáva két ököl
s csókolj bolondul holtak füstös üszkén.
Akarom kezeimbe sodorni hajad,
akarom megizelni telér ajakad,
20 de mondd nekem, ki eddig nem is hittem,
karodban él az ifjú Életisten!

Szonett, te drágakő, te antik
gyöngysor, Reá akasztlak ím,
hűsen pihenj le vállain,
de fujsd nyakát, ha dús brigantik

- 5 orzó szavára hangja hallik
s nagy átkot mondj, ha bántja kín,
örkődj okosan álmain
s tüzelj, ha könnyű könnye zajlik.

- De meg ne mondd, hogy érte sírok,
10 — szavadnak akkor úgyse hisz, —
hogy verseket csak néki írok

s utam az örülésbe visz.
Csak éjfelen, ha fénye csillog,
csókold haját helyettem is.

HIMNUSZ A BORHOZ

Bor, te dús örömelixir
bor, te táltos rőt pogány,
csók az Élet ajakán,
kedvesemnek várva vitt hír.

5 Vérem forrjon véled össze,
bor, te férfikor teje,
mindeneknek elseje,
torkom érced hadd fürössze.

Bor, te ünnep ékes gyolcsa,
10 május hímes köntöse,
víg tüzek víg kürtöse,
őserők tűz-istenkorcsa.

Bor, ma téged megrabollak,
mellem érted döng s tüzel,
15 bor, téged vasárnapollak.

Bor, ó égjünk, égjünk együtt el !

József Attila

Szépség koldusa

Versek

Koroknay-kiadás, Szeged
MCMXXII

*Dr. Balamb Ödönnek - a gyám helyett -
örökös szeretettel.
Mekes 1922 dec. 21. József Attila*

Fakó köntösben, hősín ménlován,
álomban, éjjel, itt jár Ősapám,
ruhája egyszerű, dísz nem visel,
de nagy szemében őserő tüzel.

5 Dús hosszú fürtje barna mint a föld,
vasmarka kérges, nagy tusákra tört,
süvegje mellett karvalyszárnya száll,
előtte messze száz vitéz halál.

10 Rézarca, mint a gondos est, nyugodt,
— kacagni tán soha nem is tudott —
nyakán feszülnek holló-vérerek,
tömbmelle vulkán tengerek felett.

15 Leszáll lovárul — tán Hadúr maga! —
bronzajka mozdul s nem hallik szava,
rám néz, szemembe, kezét fog velem,
bús apa bús fiával, csendesen.

SPLEEN

Halál, terítsd rám köntösöd, hisz fádom,
gonosz szélvész s vihar dúl bennem és süvölt,
a vágy-sakálsereg az égre fölívölt
s bús esten meztelen bőrig megázom.

- 5 Sáros hideg föld húzza, szíjja lábom,
a bátorságom is bizony inakba tört.
S rekedt torkom ha még keserves dalra hörg,
ne hidd, hogy élet-ének zeng a számon.

- 10 Mert jaj, bizony kék minden tagom s reszket,
szemem homályos, tért, utat tévesztek
és fádom — nézd, Halál, hí mostoha fiad.

Szeretne köpenyedbe burkolózni,
már úgyse tudna vígan lobogózni,
szegény, a lelke fázik s az élettől riad.

Fejem forró, de büszke templom,
nagy orgonája bűgva zeng,
sötét vér hull a kőre lent
sötét oltárról, régi tempón.

- 5 Tömjének kába füstje leng
és nyöszörögve és sóhajtón,
egy lélek sír a templomajtón
bús éneket, istentelent.

- Egy örült festő rég-időbe
10 arcképet festett — haja szőke —
oltárképül a csonttemplomnak.

Előtte ott áll a Halál.
Nagy csönd lesz. És a vén, komor pap
halkan, csudásan prédikál.

CSÖNDES ESTÉLI ZSOLTÁR

Ó, Uram, nem bírom rímbe kovácsolni dicsőségedet.

Egyszerű ajakkal mondom zsoltáromat.

De ha nem akarod, ne hallgasd meg szavam.

Tudom, hogy zöldel a fű, de nem értem minek zöldel, meg kinek zöldel.

5 Érzem, hogy szeretek, de nem tudom, kinek a száját fogja megégetni a szám.

Hallom, hogy fú a szél, de nem tudom, minek fú, mikor én szomorú vagyok.

De ne figyelmezz szavamra, ha nem tetszik Neked.

Csak egyszerűen, primitíven szeretném most Neked elmondani, hogy én is vagyok és itt vagyok és csodállak, de nem értelek.

Mert Neked nincs szükséged a mi csudálásunkra, meg zsoltárolásunkra.

10 Mert sértik füledet talán a zajos és örökös könnyörgések.

Mert mást se tudunk, könnyörögni, meg alázkodni, meg kérni.

Egyszerű rabszolgád vagyok, akit odaajándékoz-hatsz a Pokolnak is.

Határtalan a birodalmad és hatalmas vagy meg erős, meg örök.

Ó, Uram, ajándékozz meg csekélyke magammal engem.

15 De ha nem akarod, ne hallgasd meg szavam.

- Vén, ráncos arca majdnem fekete,
 kiszíttá régen már a nap heve,
 fogatlan szája bús sohajüreg,
 oly csöndes néni és olyan öreg.
- 5 Fonnyadt karjával multakat ölel,
 halálra vár s az tán sosem jön el.
 Egyformán csöndes, zajt sosem okoz,
 sovány kezével lassan elmotoz,
 szentképet s egy fényképet nézeget —
- 10 öregkorát dús bánat ülte meg.
 Sokszor kibámul a kis ablakon.
 Elrévedez egy álomalakon.
 Gyér ősz haj szárad csontos csöpp fején,
 öreg királynő bú-trón tetején.
- 15 S úgy elfárad míg a templomba ér,
 de elmegy, hogyha nyár van, hogyha tél,
 letérdel ott a bús hideg kövön
 s ha van öröm, úgy néki ez öröm.
 Lakán is ott borong ez a ború,
- 20 falán sok szentkép, néma koszorú.
 Macskája vén, már régen nem dorombol.

BÚS ÉNEKHÍVÁS

Lelkem részeg szavak örök-mogorva csősze,
a pince ajtaját nyisd fel, komor legény !
Ma bús vagyok nagyon — és, jaj, felejténém
kegyetlen bánatom, mely ifjúságom ősze.

- 5 Lelkem komor legény, ma ölni kell a bornak —
pogány erős legyen : a súlyos alkohol.
Csókolja szét agyam, ki verseket kohol
a szőke lány felől, míg sejtjei bomolnak.

- S eredj a lányhoz el — ó, csókold meg helyettem
10 szép ajkát, szép nyakát, duruzsolj önfeledten
bódító dalokat : s amíg te énekelsz,

alkoholos szavak ködös pincéje torkán
vad orgiát csapunk, dalolva mint az orkán,
bús szívem, én s a víg delirium tremens.

RÖVID ÓDA A KELŐ NAPHOZ

Ó, örökszép Nap, te erős, hatalmas
antik istenség, örökifjú Élet !
Fellobog most dús ereimben orcád,
zendül a vérem.

- 5 Fölkelő Nap, nem borulok elődbe,
rég-pogányossan dalolok Neked most,
Ég-felé tartott tenyerekkel, arccal
állok előtted.

- Őseink, ó ládd, Neked áldozának —
10 mért hagyod hát el megesett Hazámat?
Adj erőt e bús magyarokba, Élet !
Élni meg élni !

- Ősapámnak bús fia lettem én is.
Rám örökségnek csak a Név maradt már —
15 s én köszöntlek : ím kiiszom Nevedre
friss-vizü kancsóm.

LÉLEKSZIRTEKEN

A lelkem életért zúgó tavában
rímek lapulnak, mint a zátonyok.
Szerelmem úz, hogy rajta csolnakázzam
és szívemen el is barangolok.

- 5 De csolnakom a habja elragadta,
sodorja éles zátonyok között.
(A tájat erre bánat-népség lakja
s én bánatom is ide költözött.)

- 10 Fáradt nyugvással csak hagyom rohanni
s zokogva várok, hátha partot ér ;
még könnyem is van nékem ; ó van annyi,

hogy vezekeljek minden álmomér' —
és öntöm is sűrűn, bőséggel, híven,
míg tördelődik szirteken a szívem.

Ó jajgató, bús hangok, a könyvetek megírtam
és most, hogy már reátok hajtom a fedelet,
nem is tudom elhinni, hogy annyit összesírtam,
hogy bennem annyi édes, részeg bú erjedett.

- 5 Ritka mosolyom dalba kiönteni nem bírtam,
csak könny zuhant szememből, ó sírtam eleget!
Egy csúfos hang belülről úzótt, hogy így megírjam
s higylem, a víg Öröm hogy egész elfeledett.

- 10 De íme, bánatom már rímekbe van megölve
és sajnálom, hogy nincsen, ki szívemmel pörölne:
ó gyertek vissza, régi, enyhítő bánatok !

Én gyöngye legény verset vérrel nem áztatok.
De kotorász mellemben Magányom éles körme
s már sírok, mert egy szőke fejet nem láthatok.

UGYE PAJTÁS !

Ugye pajtás mulatunk ma,
pár litert a holnapunkra !
Üsse kő, a bor ha drága —
diák mulat itt magába !

- 5 Igyunk azért, igyunk pajtás,
itt a kancsó — egy jó hajtás !

- Volna nékem bánatom is,
csitítgatom, altatom is.
Nincs rendbe a szíve tája —
10 legény felejt itt bújába.

Igyunk azért, igyunk pajtás,
itt a kancsó — egy jó hajtás !

- Ne gondoljunk bánatunkra,
azért jöttünk, vigadjunk ma !
15 Hej ! az a lány, az se bánja,
ki iszik itt bánatába.

Igyunk azért, igyunk pajtás,
itt a kancsó — egy jó hajtás !

- Korcsmárosné ! szóljon szép szót,
20 hadd feledjem, ami rég volt !
Nincs anyám, ki szedjen ráncba —
árva búsul itt magába.

Csak még egyet igyunk pajtás !
üres kancsó — csak sóhajtás.

Mély szürkeségbe szédült át a reggel.
A kocsmá terme sápadt, búskomor.
Dús polcain a sűrű alkohol
fondorkodik nagy, tarka üvegekkel.

- 5 Benn férfi ül s nehéz, vörös kezekkel
flaskót dédelget s dűnnyög vagy daniel;
földszin bajszán leperg a drága bor;
tört száraz tófenék az arc, de ember.

- 10 Zsíros haján rossz bőrsüvegje rogyan,
nyakán csúf ér dagad meg egyre jobban,
agyán pihennek elfáradt borok.

Ködlepte, síkos szemsikátorában,
véres kövön a mánor tántorog.
Csak ül. S alakján bárgyú lomhaság van.

A SZEMED

Nagy, mély szemed reámragyog sötétén
s lelkemben halkal fuvoláz a vágy.
Mint ifju pásztor künn a messzi réten
subáján fekvé méláz fényes égen
5 s kezében búsan sírdogál a nád.

Nagy, mély szemed reám ragyog sötétén
s már fenyves szívem zöldje nem örök.
Galambok álma, minek jössz elébem?
Forró csöppekben gurulnak az égen
10 s arcomba hullnak a csillagkörök.

Nagy, mély szemed reámragyog sötétén
s a vér agyamban zúgva dübörög.

PROLETÁROK

- Ma nektek tornyozó akaratból ekhózok öblös meg
forró szívemmel.
Mert valaki belém kovácsolta végtelen
szeretet meg el nem csüggedés zengő acélját
és a nekifoházkodások és a nekikeserülések
5 tajtos csöppjeit is belém injekciózta.
Valaki, aki Krisztus üreges sebére nem rettegéssel
gondolt —
szent hallelujával lelkezte csókját
az Emberisten fonnyadt ajakára,
valaki, aki most
10 pásztorok istenes kurjantásával
közétek lendül belőlem,
testvéreim !

1923

PETŐFI TÚZE

Falvát megőrült népe lerombolá,
házunk az nincs, fél fal, ha mi megmaradt,
gonosz 'Tél van s e kis családnak
túze, Petőfi — az Eszme: hol van?

*

5 Petőfi Sándor, Tégedet ünnepel
a jajgató nép s a süket Elnyomás,
de nagy lelked tüzét, az Eszmét,
cifra, hideg lobogás takarja.

Ó, ünnepelvén, mélyre temetnek el!
10 Petőfi Sándor, ámde azért nyugodj:
Az Eszme ég az elnyomottak
büszke szívében örök dalodra.

És égni fog, mert nagy hitem ójja meg:
Világsszabadság! — így köszönök, Vezér,
15 s örömtelen tizennyolc évem
szent lobogója elődbe hajlik.

Dacos, vad erdő sűrű nagy hajam.
Már meggyötörte asszonyujj viharja,
forró száj baglya néha megzavarja.
Alatta zúg a gondolatfolyam.

- 5 Milyen mély medrü, nem tudom, de mély.
Hitek szirtjét bús iszapjába mossa,
nagy homlokom a Vaskapu-szorossa,
hol rég utat vágott a szenvedély.

- 10 Zord partján — csókhíd szépen szökne itt,
melyen portyázni víg asszony-tatár megy —
örök-zsibongó, vijjogó madárhegy :
sötét gond rakja barna fészkeik.

- 15 Szivemben vágyhegylánc, jaj-kráteres ;
még forró, füledt nyár vonaglik völgyén
s dermedt, havas csúcsán »Ember«-t üvöltvén
egy örült lélek máglyákat keres!

I.

Minek magunkat lassan ölni?
Nem jobb egyszerre megdögölni?
Mint rokkant lábbal tántorogva,
vizes, vak szemmel csillagokba,
5 rossz, messzi csillagokba nézni
s régi dicsőséget idézni,
idézni mind, mi ősi, ódon,
hogy hátha mégiscsak megszánna
az Úristen valami módon.

10 Minek magunkat lassan ölni?
Gonoszság helyett búza női ki
az égről földbe hullt szivünkön ;
de igaz, nótás, füttyös másnak.
Magyar, köszönj az elmulásnak,
15 nincs mit kereskedj már e tájon,
akad legény, ki ideálljon
s ásóját vígan földbeszúrja!

Mit nyöszörögsz? nem akarsz halni?
Hisz életünk úgyiscsak talmi
20 s nem is nagyon kell már akarni,
akaródik ez nélküled,
agyadban bár égő hodályba zárt
riadt baromként bög a rémület.

II.

Bezárva okos örültek közé,
szenvedünk, mint az eldugott kenyér.
Rab szíveink örök szerelmese,
a nagy világ minket hiába hív!
5 Ó nagy világ, csak érted éltünk eddig.

száguldó, forró ménesek után
a barna földek múló dobaját
szívünk teérted dobogta tovább
és mozdonyaink szálló dübörgése
10 feléd lengeti most is lelkeinket!
S a nyomorultak, ők, akik miatt
temetőnek is kicsi lett világunk,
még ők biztatnak, hogy a pusztulást
hős bátorsággal s daccal kell kibírnunk!
15 Hát lesz-e magyar, ha mi nem leszünk?

Ó be kicsi az ő piszkos vágyuk!
Alig látszik, hogy fájdalmunkra csöppent.

Sikoltani!
Ha levegőtlen vihar a jajunk,
20 akkor is csak
sikoltani!
Hogy minden búzatábla kiperegjen.

Ó jaj, mi igazán tiszták vagyunk,
nekünk nyisson ajtót a reménység!

Bús fejetekbe űzve jöttem.
Menykövek címődtak fölöttem.

Láttam két nagy szemet, bogárázót ;
a szép leánynak szoltam pár szót.

- 5 Tán szoltam néki. Meg sem bántam.
És soha semmit meg nem bántam.

Nincs tartozásom : Mind adó volt,
mellyel a világ szűken hódolt.

- 10 Abból se maradt semmi másnap.
S panasz se kell, azt adja másnak !

Hogy panaszkodtam néha mégis?
Hát szennyes néha még az ég is !

Átélttem már tizennyolc évet
s láttam, mit ér az emberélet.

- 15 Nem tarthat mások akaratja,
én elmegyek, ha kedvem tartja.

Szeretsz? Ne menjek? ... Vérré lestél,
ó, kínban gyönyörködő testvér !

SZERELMES VERS

Hegyes fogakkal mard az ajkam,
nagy, nyíló rózsát csókolj rajtam,
szörnyű gyönyört a nagy vágyaknak.
Harapj, harapj, vagy én haraplak.

- 5 Ha nem gyötörsz, én meggyötörlek,
csak szép játék vagy, összetörlek,
fényét veszem nagy, szép szemednek.
— Ó nem tudom. Nagyon szeretlek.

- 10 Úgy kéne sírni s zúg a vérem,
hiába minden álszemérem,
hiába minden. Ölbe kaplak :
harapj, harapj, vagy én haraplak !

A BÁTRAK

Ki gyáván várja a halált,
magába zárja azt a föld,
midőn a száj lilára vált
s két szeme rémületre tört.

- 5 Annak nem nyitja a titok
bordó, nehéz, nagy függönyét,
csak aki bátran állított
elébe s büszkén tépi szét.

- 10 Ó nagy, ki bátran odaállt,
hol bűg a néma sejtelem
s szolgáját hívja, a halált,
alázattal ki megjelen.

- 15 Minden liliom illata
hűlő, meleg szivén libeg,
ó szent, ki bátran, át, oda,
ifjú lélekkel halni megy !

TOVÁBB ÉN NEM BIROM

Istenem, adj két megvakult szemet,
imás ajkat, ki térden emleget,
lelket, ki tudja, tenni bírsz csodát
s agyat, ki nálam sokkal ostobább.

- 5 Ó, rettentő isten, nagy vagy, ha vagy,
gyötrött testemmel bár pokolnak adj,
de másikat küldj — méltó-nagy kinom,
de, ó Uram, tovább én nem bírom.

- Küldj másikat, kinek meleg szavát
10 bölcsőn susogják boldog, szép anyák,
kiért a föld fáklyás öröme gyúl
s kinél hitványabb még a pénzes úr.

- Ki nem gyűlölné pénzéhségüket,
ki nem bánná, hogy minden szív süket,
15 kit meg nem indít asszony és nyomor,
s mosolygó arca ne legyen komor.

- Ó, válts föl, isten, végre engemet
s a pénz miatt ájult nagy lelkemet,
szédült időd forró lehelletét,
20 hideg halálsóhajtás fujja szét !

Ajkam hiába is haraptad,
 lehámlik róla már a bőr,
 s emlékemen se csókol ajkad,
 csak úgy piroslik messziről.

- 5 Csak úgy piroslik messziről, mint
 lámpás sötét mezőbe lenn,
 hol már nincsen nap és idő sincs,
 fölötte néma végtelen.

- 10 S a lámpás zárt üvegje koppan,
 rászáll néhány szép éjbogár,
 rászáll, futos, lehull halottan :
 a lángra mind halott-sovár.

- 15 S a lámpás ég piros színében,
 fölötte hűvös szél suhan,
 a Távol száll a véren, éren
 és szívem megremeg busan.

- Ajkad nekem csak úgy piroslik,
 mint messzi vágy fájó szíven.
 Tört színe nem vakít, nem oszlik,
 20 csak ring a bánat mélyiben.

SZERELMES KISZÓLÁS

Kegyetlen bánat marja meg szívét,
mosolygó, mély szemét apassza, törje,
dús bronzhaját a vágy cibálja szét,
lelkét sorvasztó forróság gyötörje,
5 ajkát a kín harapja össze, még
imás, kulcsolt kezét is ejtse ölse !
Magányos éj gázolja át eszét
és jajgató szerelmi örületben
az én nevem sikítsa vad beszéd !
10 Ó, hívjon akkor, hívjon engem, engem !

Anyám, ki már a messzi végtelen vagy
s nem gyötrődöl, hogy nincs kenyér megint,
nem sáppadsz el, ha szűkös este int,
hogy kis rikkancs fiad vérébe jajgat.

- 5 Anyám, ki már a néma végtelen vagy
s borús szemed fiadra nem tekint,
ó meg ne lásd az ólom-öklü kint —
miatta zúg e tört, betegre vert agy.

- 10 Anyám, falat kenyért sem ér az élet !
De nagy hitem van s szép jövőnek élek :
Ne ordítson pénzért gyerektorok,

S tudjon zokogni anyja temetésén.
S ne rúgjon még az Ember szenvedésén
a Pénz.

ASSZONYVÁRÁS ASSZONYSZOBOR MELLETT

Asszonyra várok, aki vággyal telve
most szép, forró kezével
hajamba túrna s nagyon megölelne.

- Asszony. S villogna bőre a homályba,
5 mint ez a szoborasszony,
kire félénken hull a holdvilága.

Asszony, kinek oly megadó az ajka,
mint ez a szoborasszony,
ki szép kőtestét félénk holdnak adja.

- 10 Nem is tudom : ki. Szent és messzi asszony.
Egy áldott száj, ki számra
mohó polipként s forrón rátapadjon.

- Súlyos parfómje fojtogatva szállna
és megremegne szívem,
15 mint szellőtől meging dús, déli pálma.

S ha megkérném, a szobor mellé állna —
ó, forró szép szobor, kin
a holdvilág is tüzes csókká válna !

- Szobor, egy élő asszony állna melléd ! ...
20 Szobor, hideg s én mégis
megcsókolom most fényes, büszke mellét.

Mint vad, részeg legény, kit mámorában
templomba visznek ördögös borok
s kurjongatván a Szűzhöz ott galádan,
felé ölelni vágyva kujtorog,

- 5 hogy megreteg a Gyermek is karjában,
 midőn a szeme véresen forog —
 hogy távol vagy, ilyennek látom vágyam,
 így motyog feléd és így tántorog.

- 10 Madonna-lélek, ó, azért ne vess meg,
 hisz engemet, halálra, már keresnek
 a bánatok, mint bűsz tömeg, ha lát

szentségtörést, vad bosszuért kiált.
Tudom, hogy engem durván megköveznek.
Csak te megadd a Szűz bocsánatát.

Mint holt leánynak őrült szeretője,
 ki este, hogyha gyúlnak csillagok
 és fényük búsan, szomorún lobog,
 mint gyertyák, melyek, hol a szemfedője

- 5 a holt leánynak sápadtan fehérlik,
 búskomoran, hallgatva állanak,
 mint jegenyék, ha már leszáll a Nap
 sötét csúcsukra hintve égi fényt,

- haldoklóként, ki utolsót lehel még,
 10 melyben szép lelke rejtve szétoson —
 ki este surran álmos útsoron,
 hóna alatt bíborló, hímes kelmék

- s belopózván félénk, nyikorgó ajtón,
 halkán könnyez csöndes, fehér szobán ;
 15 holtan hallgat csöndes, fehér leány
 s künn ifju vágyak sírnak fel sohajtón.

- Búját a borzalom, miként nagy, éji
 bagoly a szárcsát, úgy rebbenti meg.
 De megcsókolja forrón hóhideg
 20 ajkát a holtnak, aztán elmetéli

nyakát, fehér nyakát s vörös selyembe
 burkolva szép fejét, szökik haza
 s habár a hús a csontokon laza
 s már foszladoz, csak őrzi, őrzi egyre.

- 25 Úgy őrzi lelkem is te képedet,
 a távoltól megóva, itt, szivemben.
 De az nem oszlik : Bánatműteremben,
 ahol a szobrász sírva ténfereg,

- tört szobrokat szórván az éjbe szét —
 30 ott hallgat emléked halotti maszkja
 s előtte, ami szóra nem fakasztja,
 a szerelem pirosuló mécse ég.

I.

Valaki másnak kéne mostan jönni,
ki nálam mégis szebben tud köszönni,
ki nem dadog, látván szépségedet:
bátor, bolondos, lelkes nagy-gyerek.

- 5 Ki így köszönné: »Szépség, bárhová lépsz,
neked lobog fel mindenütt a lángész
s mint ó remekművet, mely isteni,
úgy megcsudál az alkotó zseni.

- Ki trónusán a Nemlátottat várja,
10 hódol neked művészek büszke álma,
pedig halkán szólsz s mégis általa
ledől a közöny Jerichó-fala! ...«

- Igen, tán így, de szebben, lelkesebben,
mint tűzimádónak vak rengetegben
15 áldó hozsánna zengne ajkirul,
ha körülötte az erdő kigyul.

- S én nem birom, bocsáss meg szép Valóság!
Csak lelkem tép még egy utolsó rózsát
s mint bánatkertész kis örömvizét,
20 szirmát elődbe halkán hinti szét.

II.

Mint vércsevágy a röpke vadgalambot,
úgy úzom a félénk szépséget én.
Mert búfelhős lelkem sötét egén
valaki szeme fényeket zuhantott

- 5 s hallgatva várja most a méltó hangot,
tudom, ki áldva csügg dicséretén.
S én szétmarcangolom, ha meglelém,
mint vércsevágy a röpke vadgalambot.

S mely szárnyát fáradtan vonszolja, földön,
10 mint ázott és beteg madár vergődöm,
nem tudván méltón szólni szépségednek.

S várom remegve, mosolyogjon kedved,
mert jó, ha vergődésemen mulat :
csak vergődés a méltó hódolat.

LEÁNYSZÉPSÉG DICSÉRETE

Dicsérlek hát, míg minden erőm itthagy :
a férfiből kiszakadt gondolat vagy,
hallgatsz, de szól a trombiták szava
s ledől az elzárt Jerichó fala.

- 5 Remek városok, puszták, és az ég is —
körülötted van minden s azért mégis
csak téged lát meg, téged, aki lát.
Éretted volt csak eddig a világ...

- Eh, ostoba, nem így, de lelkesebben,
10 mint tűzimádónak vak rengetegben
áldó hozsánná zengne ajkirul,
ha körülötte az erdő kigyul.

- Csak vergődés a méltó hódolat : ha
egy kőre lépsz, az fájdalmunk darabja.
15 S hogy befejezzem a dicséretet —
szedjenek nagybetűből TÉGEDET.

KÉP A TÜKÖRBEN

Hogyan volt, azt már nem tudom.
De mégis csak megláttam egyszer,
bámultam rája nagy szemekkel.
Már régen volt, csak ezt tudom.

- 5 Néztem égve.
Arca, alakja tűztükörbe,
szemembe rögződött örökre
s szívemre hajlott tündökölve.
Már régen volt. Nem is tudom.

TAVASZI LABDAJÁTÉK

Piros labdámat föl-fölhajigálok,
most néked játszom, néked egyedül.
Által a halk, mosolyos violákon,
szépséged kristályablakán belül,
5 ó nézd a labdát, álom-égbe szállón
nem napsugáron, szemedben hevül,
szép fénye, mint eső után a márvány
szűz tóru! visszacsillan a szivárvány.

Ó nézd a labdát, hogy suhan zuhanva,
10 mily fürgén szökken mindig újra fel!
Hajolj ki, hogy mosolyvirágid hamva
libbenjen véle égi útra el,
ne vess ne vess, hogy száll s hull víg iramba,
míg suhanása halkán énekel,
15 ne vess, s ne tudd, hogy majd szétszaggatom már
gyötört szívem virágos ablakodnál.

Nem kérem, hogy virágid főmre fonjad,
csak mosolyogj ó, csak tovább ne menj,
mert nagy bús kedvem szürke vessé fonnyad :
20 angyal nekül mit érhet még a menny? !
Mert istene leszél bár bánatomnak,
borba vetem sebesre mart szívem :
ragadja vad folyója tépett labdám,
míg sírok, játékot s szemet siratván.

A BETŰK SIVATAGÁBAN

A gót s latin betűk sivatagában,
fáradt diák, virágot keresek.

Oly szürke vagyok multban és a mában
s szeretnék élni én is keveset !

- 5 Tavasz van, rajtam bágyadt barnaság van,
az utakon vidám szerelmesek
s amíg viaskodom a Bánat-ölyvvel,
az út, a fák, a rét — és minden zöldel.

- Az ó betűkre friss könnyűket ejtek,
10 nem hat reám vitéz lovagkora
és jaj nekem, hogy mindent elfelejtek,
ha nevet alabástrom fogsora,
mert bennem is lassan, szépen megerjedt
s kiforrt a szerelem részeg bora ;
15 de ajkaimra gyöngyei se jutnak
s én nem lehetek társa mámoruknak.

- Így lassan vérzem el a tűnt igéken
és nem csókolhatom meg a kezét.
Fejem sokszor töröm sok semmiségen
20 s áhítom közben léptei neszét.
És úgy szeretem, mint szerettek régen :
Hektor szerette így Andromachét.
Erősszívú volt Andromache férje,
én gyöngö szívem párját hát ne kérje.

- 25 Szeretném bátran becsukni egyszer
a kopott könyvek ócska födelét
és csókolózni illatozó esttel,
mikor reám vár és reá a rét.
De jaj, vigyáz rám sok szigorú mester,
30 csak vágyam kóborolhat szerteszét,
míg én magam süket betűkben élek,
mint Cháron hídjáról leszédült lélek.

MEGFÁRADT EMBER

A földeken néhány komoly paraszt
hazafele indul hallgatag.
Egymás mellett fekszünk: a folyó meg én,
gyenge füvek alusznak a szívem alatt.

- 5 A folyó csöndes, nagy nyugalmat görget,
harmattá vált bennem a gond és teher;
se férfi, se gyerek, se magyar, se testvér,
csak megfáradt ember, aki itt hever.

- 10 A békességet szétosztja az este,
meleg kenyeréből egy karaj vagyok,
pihen most az ég is, a nyugodt Marosra
s homlokomra kiülnek a csillagok.

RÖG A RÖGHÖZ

Jöjj, testvérkém, atyánk, a bujdosó nap
a távol falujába ballagott.

Fönn már kigyujtják üvegét a holdnak,
a hamvas, égi templomablakot.

- 5 Fészkében ring a száz cikázó fecske,
szívemben minden mámoros szavad.

Reszket — mint ujjunk — mind a leveleszke
és röghöz szorul a rög és tapad.

- 10 Egymás mellett mi is rögök vagyunk most,
minket a gyöngé, friss vetés szeret.

Jöjj kedvesem, tested lelkembe hullasd,
bennünk a föld barázdát rejteget.

Az est sötét báránya ballagóba,
feketébb hulló selyemgyapja már.

- 15 És szőke hajad mintha mező volna,
mit teljesen betölt a holdsugár.

ÚTRAHÍVÁS

Képedet halk ritmusok ősi habján
hadd viszem csak, szép, kicsi lány, magammal.
Ismeretlen, messzi vizek hulláma,
halld, idemormol.

- 5 Libbenő, lágy árnyad az ár locsolja —
csolnakom ring, szállna az útra máris!
Ó, hiszen vár engem a messzi szépség
szűz kikötője !

- Jőjj velem hát, — szebb legyen égi partja
10 s büszke várát nagy szemed enyhe fényén
símogatván, tégye barátságosabbá
ifjui kellem !

- Jőjj, utunkon majd gyönyörű szívárvány
színű álmom fárosza gyúl, ha este
15 fölsuhanván vágyim, utánad úsznak
s csillog ezüstjük !

- Jőjj velem, mert nélküled is megyek már !
Eh, mit is vársz — jössz-e, vagy elragadlak —
akarásom nem töröm össze lányos
20 ostobaságon !

EZERFÁROSZNYI VÉGZET

Mintha szerelmes béka
dús, füleltd nyári réten
lassan, pihegve mászna
szép, szízi tó fele,

5 mohón reszketve ajkam
úgy kúszik selymesében
mélyillatú hajadnak
fehér válladra le.

A szemed ne emeld föl,
10 életberántó fénye
zavarná most a szívem,
ki rőt vágyam tüzén,

magagyujtotta máglyán
ma lelkesen elégne :
15 őrzöngő tűzimádó
módján szédült legény.

Ó, hadd öllek által,
mint ritka aranyércet
olvasztók forrósága,
20 te, csókok ércere !

Vakult szemeknek ég itt
ezerfárosznyi végzet,
én éber toronyöröm
kábulj te is bele !

Hiába gyúl ki nagy szemedbe' máglya,
csókos kín ajkamat hiába rágja,
s ölelni vágyás : többet akarok.

5 Husodba' forróság lohol lihegve,
ruhád letépve szállna mély egekbe,
s aztán? mi van még? Többet akarok !

Jaj úgy sikít a vágy agyamba' zordul,
mint villa tányéron ha megcsikordul ;
és úgy szorítja két fájó szemem !

10 Ó, úgy szeretnék eggyé lenni véled !
Hogy eggyé folyna vérem és a véred,
kik most gyötörnek zúgva, éhesen.

15 Egy lelkünk lenne, mely nyugodtan lengne
és semmisülne át a Végtelenbe
s betelt egy-test, mely többé nem akar.

Két bús álomvirág, mely egynek nyilhat.
Mint eggyé lesz a szellő és az illat,
ha már sunyít a romboló Vihar.

PÜNKÖSD ELŐTT

Szent, éhes lelkem, pünkösd ünnepére,
mint jóllakott tuzok, magadba hullva
feledd, hogy büszke, forró szárnyadat
cibálja, tépi vénék írgy ujjá.

- 5 Hiszen tudod már, mi a Végtelenség :
a Végtelenség az a magyar bánat
s hiába vergódsz haló hattyuként,
szomorubb lélek búsul majd utánad.

- 10 Ha idejöttél, tündökölj s dalolj csak,
e végtelen vizen büszkébben ússzál
s csudáljanak, hogy méltóbban repül
zilált szárnyad az égi Szíriusznál.

- 15 Szent vagy s ha mégis lenyilaz az Éhség,
mint vadludat rozsdás vessző találja,
ne sírj, dalold el híres éneked,
hogy nyögve várjanak újabb csodára !

A műterem kopott, öreg falán
reám nevet száz ismeretlen ember.
Ez gyermek itt, az már nincs is talán,
ez pocsolya, az kristálylelkű tenger.

- 5 Reám nevetnek bágyadtan, vígan
s az én arcomat mosolyogják össze.
Ez engem álmodik álmaiban,
az engem átkoz, hogy szívét fűrössze.

- 10 S én nem vagyok és nincsen más, csak ők,
a szomorúak és a nevetők,
az arcomat hogy összerosolyogják.

Mint szívemben a dolgok képei
busan és vígan össze nevetik
az énnálam is erősebbnek arcát.

A KOZMOSZ ÉNEKE

(Szonettkoszorú)

1.

Külön világot alkotok magam,
mert mint baktériumnak csepp is tenger,
idegen, messzi bolygó minden ember,
kinek csak vágya, álma, gondja van.

- 5 S bizony nem élhet senki gondtalan.
S az erős is forog, de mint a henger,
mely úttestet simít s dübörg, de nem mer
fölsírni sírva : Fáj az oldalam.

- S mert ez örök-Rendünknek tábla-bronzza,
10 egyét száz más kimért körökbe vonzza
s csak néhány bús lakója sír e merszen.

Csak néhány gondolat örül bele,
hogy mért virít, bár marja úr szele,
kerengő bolygó friss humussza, lelkem.

2.

(A szerelmes szonettje)

Kerengő bolygó friss humussza lelkem,
nehéz ekével szántja milliárd
vad, barna fájdalom s hegyes vasát
mélyen lenyomva gázol át a telken.

- 5 Gőzös, meleg barázdákon vetetten
kincses kalászkok bólogatnak át
az út felé, hol kényes, büszke fák,
a szépség fái búgnak át a berken.

- Alattuk szívem ül, a mindig éhes,
10 sötét szeme s paraszti szája véres.
És éles sziklán gyilkos késeket fen.

Egy tiszta érzés arra bandukol
s forró vér gőze száll ködökbe, hol
szépség-fák állnak illatokkal telten.

3.

Szépség-fák állnak illatokkal telten,
lombjuk örök, tél sem vehette el,
úgy pompáz rajtuk búbánat-pehely,
ha szomorúan tél borong a berken,

- 5 hogy dús istenkéz ősi fenyvesekben
karácsonyokra úgy díszítne fel
minden kis ágat, hajnalon ha kel
komoly nap is ragyogva fényesebben.

- 10 Ilyenkor két gonosz titányerek,
kedvvel piroslik tátva-nyitva szájuk,
csinál a hóbul élő, furcsa bábut

és hógolyóz, míg messzi munka van.
Hol tört Robot izzadtan ténfereg,
dübörgő gépváros zúgó agyam.

4.

(A gondolkodó szonettje)

Dübörgő gépváros zúgó agyam.
Hangja — mit roppant barlangvisszhang adhat
mély orgonára, és a gondolathad
rokkant derékkal görbed untalan,

- 5 mint korhadt fűz görnyed szomorúan
deres partján zajló, jeges pataknak.
Az építők téglát téglára raknak,
molnárok szíja suhogón suhan.

10 S mind robotol — minek? maguk se tudják,
de egyszer tán megúnják ezt a munkát,
izzadt ölükben örület fogan —

s — egyszerre mind ! — kizúdulván a kába
műhelybörtönből bőszen anarkiába
szétkujtorognak részeg-boldogan!

5.

Szétkujtorognak részeg-boldogan,
elűzve a zsarnok királyt, a Gondot,
a gondolatok és virító lombok
alól örök tavaszba száll, rohan

5 lelük, mint ha a nap sugáriban
fölébredő baba kacag s a boldog
ifjú anya fülébe szárnya-oldott
öröm csattog. De addig munka van.

10 Csak halk éjfélutáni éjszakán
mint szunnyadó kedvest meleg leány,
cirógatja gyötört szívük az álom.

S mint éjjel-nyíló áloé virágon,
a kertben, úgy csókolnak elheverten
a holdas fények rajta, mintha kertben.

6.

A holdas fények rajta, mintha kertben
nyugodt rögökre bő eső ölel
jó áldást és a föld lomhán lehel
sulyos meleg szagot, mely égbe terjeng ;

5 vagy napsugár, ha bódult szembe lebben,
hogy száz mámszín víg ünnepre kel.
Erőt vagy vak mámort úgy hintnek el
a holdas fények emberbolygó-lelken.

- Így-úgy, örök a férfi bolygó társa,
10 örök az Asszony, örök a varázsa
s szerelme sokszor lidércként lobog

s szépsége fénye hideg és balog.
Pedig kigyúl a vére, ha estenden
világbogárkák szárnya csókra rebben.

7.

Világbogárkák szárnya csókra rebben,
az elefánt nagy vére menydörög,
a vadgalamb turbékol és sűrög;
az ember szebben csókol s véresebben.

- 5 Mert az ölelő asszonytest esetén
vonagló vággyá őrijt, mint örök
földéhes, izzadt gazdát a rögök
fekete zsírja, kápzi révületben.

- Az ordítás a torkom elrepessze,
10 én, jaj, tudom, ez lesz az ember veszte.
Egyszer hiába bűg illatozó est,

a Gyermek ködbe pusztul kóboran.
Kit úgy ringat, mint Nílus egykor Mózeszt,
sötét hitem, szent hömpölygő folyam.

8.

Sötét hitem szent, hömpölygő folyam,
mélyében földet, iszapot keverget,
de szűzre mos minden fekélyes lelket,
hideg hulláma s mormol komolyan,

- 5 és hangja, mint bús apaszó, olyan:
Gyertek fürödni, hozzám, gyertek,
ó gyertek hát fürödni, lelkek!
S kirúgott, éhes kutyaként rohan.

- 10 De nyáron új erőt dajkál a földnek,
komor télen rajt jégtáblák törődnek,
s kiönt, ha zúdul bánat görgetegje.

Mely fényét róla híven visszakapja,
fölkötte a magyarság bolygó napja.
S kereng a bolygó, mint fáradt agy este.

9.

S kereng a bolygó, mint fáradt agy este
örökké kínzó, nagy kérdés körül
és mint a rab, ki börtönén belül
falat tapint örülten, hátha gyenge.

- 5 Ó mért nem lendülhet a végtelenbe,
különb, szebb nap felé, amely hevül
s ölelő sugárt szálló-mederül
melegen ont, megértően izenve.

- 10 Ó jaj nekünk, hogy így van immár mindig,
szebb útra innen semmi el nem indít.
S napunk hideg, mint rideg őszi este.

Tán fénye nem is volt soha meleg !
Szeretetemtül csak hevüle meg :
amint kihül, lehull az éjbe esve.

10.

Amint kihül, lehull az éjbe esve.
Ó, szűkösen, de addig bírja ki
napom, amíg még isten is — aki,
mint vőlegény menyasszonyára lesve,

- 5 kíváncsian kandít kitárt szivembe,
(mert nem tudok gyöngy szót hullajtani
s bús nyájnyögést aklán túlhajtani) —
hajnalt kacag, mert nagy-nagy szeretetre

Haru a békességiét

Felkutatni Békének, a békességiét
Itt, kemény és magos, anélkül
munkálattal.

Léni a földtörzsi békét és föld,
Minden amszter, a, nyílt, tükörszerű,
Szűz és békességi
Kétféle puhára görögje sötét!

Körmögő békét, hal, vilos, levek, káliss,
Léni a békességi, gátló, békességi, helyt
Kétféle békességi, csak egyet,
Kétféle békességi, békességi.

Szűz, léni a föld, békességi, ha vég
Kétféle békességi, békességi, békességi,
Kétféle békességi, békességi,
Békességi, békességi, békességi?

Kétféle, békességi, a föld, békességi, csak egyet,
Kétféle békességi, békességi, békességi,
Kétféle békességi, békességi, békességi,
Kétféle békességi, békességi, békességi.

Kétféle, békességi, békességi, békességi,
Kétféle békességi, békességi, békességi,
Kétféle békességi, békességi, békességi,
Kétféle békességi, békességi, békességi.

Léni a földtörzsi békét, a békességi,
Kétféle békességi, békességi, békességi,
Kétféle békességi, békességi, békességi,
Kétféle békességi, békességi, békességi.

Kétféle békességi, békességi, békességi.

Kétféle békességi, békességi, békességi.

József Attila, Juhász Gyula (balszélen) és Móra Ferenc (középen)
társaságában a makói színház előtt. Tőle jobbra Espersit János

minden napok Egy-Nappá égnek össze,
10 hogy minden bolygót melegen fürössze
betelt életben lángjuk, mely lobog

újulva. Isten, szörnyű álmodó,
kiolvad szívünkéből a téli hó,
mint feledésbe hulló verssorok.

11.

Mint feledésbe hulló verssorok,
nagy bánatok is feledésbe hullnak,
hideg csúcsára megvacogó multnak
s szépségük vissza is csak úgy ragyog,

5 mint déli tájra messzi havasok.
Koldus-fekély nem bűzlik testvér-úrnak,
rothadt sebek szelíd bűvá lágyulnak
s meleg szép szóvá büszke kardvasok.

Puha kenyérhez bő, meleg tejecskét,
10 szerető szívhez lesz világbékeesség.
Az éhen döglődő szellem repülhet

új-izmű sasként titok-csúcs fele :
Miért az Én és végtelen fele,
ha bolygók és világok mind kihülnek.

12.

Ha bolygók és világok mind kihülnek,
minden atóm az ősbé visszahull,
minden lélek az Úrba szabadul,
fakír és kéjenc ott egygé békülnek,

5 tömeggyilkos meg Krisztus testvérülnek,
mint illat s dögbűz a magasba, túl,
nyögés s röhej, mely tébolyog vadúl,
főn halk illatszimbóniába gyűlnek.

- 10 Minden világ a Mérhetetlen része,
az isten is a Lelkek Egy-Egésze.
S szépségfáimra miért-varjak ülnek,

minek? károgják, és én nem tudom.
S tovább kereng bolygóm a bús uton,
igazságot gyujtván, hús fényt az Űrnek.

13.

Igazságot gyujtván, hús fényt az Űrnek,
(mert az igazság : Élet és az Űt),
az Űr, a Mérhetetlen s fáj ha zúg
hús szele, mintha komor felleg ül meg

- 5 kezdő, sárkányos jégvihart s kidülnek
táltossa torkából nekivadult
jeges lihegések s a meglapult
vándor bőréen marokra keserülnek.

- 10 Az apró bolygó éppen annyit ér
kicsiny körében, mint a Végtelen Fény,
az Őslélek mérhetlen végtelenjén.

*Velem az is, ki csakis halni él,
egyenlő ; ám, hogy választott vagyok,
komor bolygóm a legszebben lobog.*

14.

Komor bolygóm a legszebben lobog,
mert nem zugat fényt senki szabadabban
a süketség éjébe s éhes rabban
sültek szaga meg illatos borok

- 5 se mankózzák úgy vágyát, mint robot
után ha lángom rácsán át beharsan
fásult szívébe, mint hol északsark van,
felbukkan bús, de tiszta napkorong ...

- 10 a Békeesség. Noé szivembe jöjjön,
nagy tisztulás-özön zúg bennem és
bár keserűségvulkán dübörögjön,

lávás szitokkal földve a vetést,
nekem van szörnyű s lesz szép igazam.
Külön világot alkotok magam.

15.

Külön világot alkotok magam.
Kerengő bolygó friss humusza lelkem,
s szépségfák állnak illatokkal telten,
dübörgő gépváros zúgó agyam.

- 5 Szétkujtorognak részeg-boldogan
a holdas fények rajta, mintha kertben
világbogárkák szárnya csókra rebben.
Sötét hitem szent, hömpölygő folyam.

- 10 S kereng a bolygó, mint fáradt agy este.
Amint kihűl, lehull az éjbe esve,
mint feledésbe hulló verssorok.

Ha bolygók és világok mind kihűlnek,
igazságot gyujtván, hűs fényt az Űrnek
komor bolygóm a legszebben lobog.

ELKÖSZÖNTŐ SZELID SZAVAK

Már elhagyom tizennyolc évemet,
már elhagyom e kis vidéki várost
s a születésnap kurta kocsmájában
mint búcsuzó cigány a faluvégén
5 még egy nótát is muzsikálok már most,
hogy elhagyom tizennyolc évemet.

Utas fiúnak szép, komoly anyám,
az iskola is ad talán pogácsát.
Hisz tudja, majd a legjobb fia voltam,
10 csak szőke szeretőm, a Lira rosszá
bódított; és hogy mámorából váltsák,
nincsen szebb csók — ugy-e komoly anyám?

A félénk és komolykodó fiú
szép temetőben, a szivemben porlad
15 (az élő harcos hős, de vén komor bölcs;
a Gyermekeket rossz, céda cimborái,
korán vitték az emberek a bornak,
s a keserűség elvitt, jó fiú.

Új és paraszti füttyként indulok
20 s ünnepnapoknak színes templomormán
talán az első versek napsugára,
talán az első egyetlen leányszem
(mindegy) a legszebb és örök ragyog rám,
ki új, paraszti füttyként indulok.

25 Van itt még néhány jó idős komám,
ölelő csöndje néhány öreg háznak;
szeretlek, mint az álmodó a méhest.
Ő, itt a nyugalom zenél fülünkben,
ha esténként békák harmónikáznak.
30 Nagyon szeretlek néhány jó komám.

S már elhagyom tizennyolc évemet,
e kis vidéki várost elhagyom már,
mert menni kell és én már meg se kérdelem,
35 hogy többet ér-e a rideg Öröklét,
az egész világ kicsi városomnál.
Csak elhagyom tizennyolc évemet.

ALKOHOL

A rózsakötőjű nap csak nékem integet,
de nem borulok elé, mert úgylis rogyadozik a lábam
s nem is harcolhatok érte,
mert az alkohol

- 5 kopjás fiatal gerincemet
a nyomorúság abroncsává görbíti már
lomha lángú poklos katlanában.

- Erős kezemmel remegéssé bomlok, ám
a kerges, jó becsületű kéz
10 nyugodtan heverész
kinyíló nagy pihenésben az árnyék homlokán.

Nincs asszony, kire véres szememmel kancsalítsak!

- Engem a legforróbb május is csak
subás nyárral ültet vacsorához
15 s az íze is kevés.

- S most szívem sem lombos erdő, hol szelid remete
békült szóval intne: Fiam, imádkozz!
A tisztaság napos mezőit s hús fenyvesét bevonta
az elfásult mámor hója, jege,
20 ijedten zuhan ott a kétségbeesés
vasalt szánkója
ismeretlen üregek borzalma felé.

- Meglehet, hogy nem iszok többet,
hiába köszönget
25 síma, udvarias arccal az alkohol.
Többet nem packázik énvelem!

- De akarásom leölt hizóként haldokol
és agyam szúvas, megrecsegő fáján,
vén öngyilkos a padlás gerendáján,
30 kinyúló nyelvvel lóg az értelem.

A VILÁG MEGOKOLT UTÁLATA

Nincs itt semmi szép, mert nincs igazság,
kenyér-anyót veri az alkohol.

Elvonult a szép lélek-magasság
s ifjú apácaszívként haldokol.

- 5 Don Quijottként, girhes koronánkon,
okos Pansákkal harcolunk s bután.

Nicsen illat sehol a világon :
hullák rothadnak Volgán és Dunán.

- 10 Nagy az Ember !!! Hagyjuk karósulni
az eszmét a butaság szöllején.

S mint ki vágy Krisztus sebébe nyulni,
ugy undorodok magamtúl is én.

Aromaként öleli itt minden
magába át a gyűlölet-ködöt.

- 15 Nagyon utálkozhatott az isten,
hogy ilyen csúnya plánétát köpött.

EL, INNEN

Hol a tiszta szavak nem dadognak,
el innen, végre, a magasba, föl !

El se mondom majd a csillagoknak,
hogy a teremő ember öldököl.

- 5 Teremő ember? hát a teremésük,
vélték-e valamikor, hogy mi az?

Igaz életre való szelidségük
csörömpölő páncélon rongy viasz.

- 10 Áldd meg, te Krisztus, a mi fegyverünket !
Az ének száll és kúszik a mise.

S a megdühödt vak látnivelőt büntet,
pedig még fényt nem látott senki se.

Ó, él a fény, a tavaszi, ha itten
fénynek is hiszik az őszi ködöt !

- 15 Nagyon utálkozhatott az Isten,
hogy ilyen csunya plánétát köpött.

HARC A BÉKESSÉGÉRT

Gondom földörögő tankja alatt a föld,
Meddő nemzetem hadd nyögje dühödt vasát.
Agyúzó keserűség
marja puhára göröngye szíkjét.

- 5 Hörcsöghad bolya, hol vétve terem kalász :
lőárkon nyomorúl gazda barázda helytt
s kóborgó ebek osztják
pénze kidőlt igahúzó barmát.

- Jóság legyen e föld, lassu eső ha reng
10 új istent kereső bujdokolás egén !
Jusson végre igazság
bő kenyéréhez a munka s eszme !

- Kell, termő ez a föld : hullt bele sok derék,
megforgatni ölét ésszel akarta mind
15 s éhen dőlt bele mind : itt
száz akarat bomol őserővé.

- Lelkem, gépvezető, hajdan időn kapás,
föl ne hányd sorodat : nagy proletári sor !
Gyűlölség-zuzatóban
20 áldd a vető s arató munkáját.

Gondom földörögő tankja, a szörnyeteg
rút végzetje után szép hivatása : mint
békesség deli gépe
vonja az emberi szív ekéjét.

JUHÁSZ GYULÁRÓL VALÓ NÓTA

Hát huszonötév rút robotja kellett
szép, szűz szándékok postakocsiján,
hogy egy ital bor legyen áldomása?
Hát ezért szédült nagy, szerény szíve,
5 kürtjét fujván a tündöklő bakon?
Az értetlenség és a félreértés,
magyar, dacos, konok-sörényű ménnek,
nagy bánatának szelid gyeplején,
hogy végre mégiscsak falunkba értek.

10 Magyarország, duhaj legények falva,
ó, itt nem is vár senki levelet,
nem tud olvasni senki itt ígét,
csak néhány ember nem írástudatlan.
Itt több a csaplár, mint a néptanító,
15 ki fölolvassa a szerelmes szókat.
S az igehozót fitymálja a törpe,
pedig nagyobb, mint száz Napoleon !

Huszonötéves málhás kocsijáról
mindenkinek jár távoli csomag
20 s egy égi izenet, amit hozott,
ahonnan jött, az örök szeretetből
s hová már vissza is tér nemsokára,
csak huszonötév robotja után
megissza ezt a hitvány áldomást.

〈Ó SZŐKE CSÓKOK PARTJA〉

Ó szőke csókok partja, konok leány ;
meddig vonaglik még szomorú habom
forrongó fergetegje elcsitulva?

- Árbócos, átkos gályahitem sülyedt
5 nagy roncsa hullván, pattog a szárazon :
erős hajó parton silányba hull.

Hát minden érces nagy hitet összetör
a balga asszony? Harc ez : az ár s a part
bús harca s hozzá holdfény-mámor járul.

- 10 De úr a tenger, míg csak e csúf világ
almája érett áporodásba nem
pondrózik le isten ős fájárul.

- És így megy, így ez, százezer év után,
most is hiában bukkan az ének itt
15 szűzen, de szűzen : termőföld-ruhátlan.

Mert áttörő a nóta, ha sorsos és
száz ringó csókom freccsen az égbe szét
kibukkant ének színes zátonyában.

URAM !

Nagy bánatomnak égő csipkebokrán,
ó én Uram, hogy megjelentél nékem,
tán már nem is bús fájdalmam lobog,
te tündökölsz e fonnyadt büszkeségen.

- 5 Átlátsz, tudom, a bűnök cifra gyolcsán,
erény rongyán, bátorság mentebőréen,
mégis mindent levetkeztem, Uram,
s elődbe küldöm lelkem szűzi pőrén.

- 10 Dús életemnek ifjú vára omlott
mohos magánnyá szépült és ma benne
csak csipkebokrok nőnek, ő pedig
egy lánynak csókja mind lilíom lenne.

- 15 Uram, ki küldtél büszke vár urának,
engedd, már lelkem riadót ne fujjon.
szelíd remeteként az öregek
szűk szíve odvas odujába bujjon.

»Ó Uramisten, ne légy Te a Jóság,
ne légy más, mint az Igazságos Úr !
Több kalászt adj, de azért el ne vedd a
rózsát.

- 5 Vagy ne maradj vén Kozmosz-palotádba,
gyere ki, nézd meg, szolgál mit csinál —
ronggyá nem mosná Élet-subád ember
átka.

- 10 S Neked könnyű vón, a tövist letörni,
tanulhatnál még tőlem is, Uram —
én töröm s nem lesz vacsorám csak föld : egy
ölnyi.

- 15 A telked azért mégis tisztitom csak
és már egy nagy, sajgó gerinc vagyok —
sokat görnyedtem, ne kivánd, hogy eztán
rontsak.

- 20 Azért ameddig csak birom, csinálom,
bár kezemen csalán-mart hólyag ül ;
s ha vihar jönne, mint a korhadó fa,
állom.

De add kölcsönbe legalább subádat,
Téged nem ér el átok és eső :
Szép úr-kastélyod van és nagyon gyors a
lábad.

- 25 Ugysem fizetsz meg munkámért eléggé,
testemnek ágyam is hideg, a Föld
s aranyszavad átváltozott rossz, kongó
érccé.

S munkámban, Uram, érek annyit, mint te
30 nagy passziódban és a lelkem is
részed lesz nemsokára s a legszebb fényt
hintve,

a szemed lesz, hogy mindent láss meg itten.
Bizony mondom, még nincsen is szemed,
35 most nem látsz. Lennél immár igazságos,
Isten !»

Fáradt baromként reszket lelke, teste,
fél-munkát végző társak röhögik
s feszül, mert tudja — reá korábban jön
40 este.

Nagy, roskadt lelke igéket emel még
s kilógatja fakult, sápadt szívét,
mint akasztott ember szederjes, szürke
nyelvét.

1.

Lesznek, akik majd kinevetnek.
Ti ne hallgassatok azokra.

Olyanok ők, mint a cserepes
urasági kastély gyermekei :
5 nevetik a durvaorrú parasztot,
mikor trágyás szekerén elindul,
hogy kenyérré kovászolja a földet.

És lesznek, akik elszörnyülködven
ilyesfélét beszélnek egymásnak :
10 miket össze nem fecseg ez az ember !
hisz ez bolond, zárjuk el hamar,
lázás hitét lehűti majd a magánosság.

Erre pedig csak azt mondhatom,
az én akarásom nem bolondság,
15 hanem tövigkalászos táblája a tibennetek
még csak csirázó búzaszemeknek.
Az én hitem a földnek melegsége
és miként a föld szétosztja melegét
gyenge füveknek, rengeteg erdőknek egyaránt,
20 az én hitemet úgy osztom szét közöttetek.

Ti mégse hallgassatok a szörnyülködőkre
és meg ne vessétek őket :
mindannyian és egyformán
testvéreim vagytok.

2.

(Ti jók vagytok mindannyian)

Ti jók vagytok mindannyian,
miért csinálnátok hát rosszat?

Néha úgy vagytok a rosszal,
mint a gyermek a csavargással.
5 Ujjong, eltéved, sírdogál
s hazakíváncsozik.

Ti mindannyian örültök a jónak
s fontoljátok meg, mit mondok :
nem sánta az, aki
10 együtt lelkendezik a csúszkálókkal !

3.

Ne legyen bennetek kegyetlenség
és irgalmasság se legyen bennetek.

Ha kegyetlenek vagytok,
fiaitok is kegyetlenek lesznek.
5 Ha valamely bokron tövis terem,
sarjadékán is tövis terem.
S elszaporodván tövestől kitépi
és kemencére veti a gazda.
Így szakajtja ki kövér földjéből
10 az ártatlanul kegyetleneket,
már csak szülējük miatt is,
s tűzre, háborúba veti : az idő.

Ne legyen bennetek kegyetlenség
és irgalmasság se legyen bennetek.

15 Az irgalmasok irgalmasságra várnak,
ti pedig éljeteztek úgy és úgy tegyetek,
hogy ne legyen szükségetek irgalomra
s ne legyen miért irgalmazni nektek.

(Jövendő férfiak)

Most a jövődő férfiakról szólok.

- Ők lesznek az erő és szelidség,
szétszaggatják a tudás vasálarcát,
hogy az arcán meglássák a lelkét.
5 Megcsókolják a kenyeret, a tejet

- s amely kezükkel simogatják gyermekük fejét,
ugyanavval kifacsarják az ércövekből
a vasat és minden fémekeket.
Városokat raknak a hegyekből,
10 nyugodt és roppant tüdejük a vihart,
a fergeteget magába szívja
s megcsöndesülnek mind az óceánok,
mindig várnak váratlan vendégre,
az ő számára is terítenek
15 és megterítik a szívüket is.

Legyetek hasonlók hozzájuk,
hogy kisgyerekeitek liliomlábaikkal
ártatlanul mehessenek át
az előttük álló vértengeren.

(Üvegöntők)

- Az üvegöntők nagy tüzeket raknak
és vérükkel, meg verítékükkel
összekeverik az anyagot,
mely katlanukban átlátszóvá forr.
5 Azután meg táblákba öntik
s erős karjuk fogyó erejével
egészen simára hengerelik.
És amikor megvirrad a nap,
a városokba meg a tanyai viskókba
10 elviszik vele a világosságot.

- Néha napszámosnak hívjátok őket,
néha pedig költőnek mondjátok,
noha nem több egyik a másiknál.
Lassan egyformán elfogy a vérük,
15 ők maguk is átlátszókká lesznek,
ragyogó, nagy kristályablakok
a belőletek épülő jövőndön.

6.

- Előttetek egy ember ment el
s utánatok is jön egy ember.
Néhányatoknak mégis fáj a járás
s fájnak a földes, iszapos tavak,
5 hol a verítéket és az út porát
le kell mosni a fáradt tagokról,
írtóznak tőlünk s tisztaságra vágynak
s tán alázattal fürödnének mindig
kristályvérében a megváltóknak,
10 de nekik az élet iszapos gödör,
boldogtalanság öblögeti őket,
míg patyolat-fehérré facsarodnak,
mint a mosott ruha jó anyám kezében.

- Reszketnek a vizek iszapjától
15 s mégis, mégis tisztátalanul
semmi kedvük sincsen továbbmenni.

Ti boldogtalanok, nem egyedül vagytok,
előttetek egy ember ment el
s utánatok is jön egy ember.

- 20 Nézzetek apró unokáitokra :
boldog örömmel élik a fogócskát
és nézzetek ősz nagyapáitokra :
boldog örömmel ballagnak ők is,
miként azok a katonák,
25 kik akár veszített, akár nyert csaták után,
békességet áhító szívekkel
fáradtan, de füttyörészve hazafelé mennek.

- A tegnapiak és atyáitok
 a jajok lúgjával próbáltak mosakodni
 s ime, tinéktek nem kell kutakat ásni
 és nem szükséges,
 5 hogy telesírfátok a kiapadt tavakat,

- csak gyertek velem
 és el ne maradjatok tőlem,
 az én számról friss források fakadnak,
 merítsétek bele véres értelmeteket,
 10 hányjátok el fegyvereiteket,
 mert a szerszámok nem férnek kezetekbe,
 még a múzeumokból is vessétek ki azokat,
 nehogy ők, akikből én előrejöttem,
 titeket vessenek ki majd magukból,
 15 mint a fegyverek fegyvereit,
 mert hogyha már muszáj választani,
 inkább testvéreink közül hulljon el egy,
 mint két idegen felebarát.

- A koldusszegénynek krajcárt adtok,
 noha ti is igazságot kértek
 s nem vagytok különbek a gyilkosoknál,
 a sikkasztóknál, akik lányra pazarolnak,
 5 mégis felakasztjátok, becsukjátok őket.
 Vagy hová lett a békesség a földről?
 És kik pazarolták ölebekre
 a felebaráti szeretetet?
 Bizony mindezek a dolgok
 10 meglátszanak az idő könyvében.

- Ó jaj azoknak, akik
 nem másszák meg a magasságokat
 s úgy kerülük szavamat, mint a szakadékot,
 mert az anyák teje könnyekké változott,
 15 testvéreink elhulltak úgy,
 mint jégzivatarban a gyümölcsök,
 amelyeket senki, senki, senki
 kosarába többé nem szed össze.

- Mikor raktok parazsakat
 már-máron látó szemetekbe,
 hogy ne csak lássanak,
 világítsanak is !
- 5 Szürke fáklyát gyujtanak szemükben
 immár a hátulgombolós négerrek is
 s bennünk még sötétben alusznak a galambok.
 Denevér-szárnyon röpködjenek?
 Mert eljönnek a kormos füttyülő fickók
 10 és darabos piros kiáltással behajítják
 a földszintes mult apró ablakait.

- Bölcs, vén könyvekben áll, hogy por vagyunk.
 De én, aki a füvek beszédjét
 s a kométák dübörgését delelőtökre terelem,
 tudom, hogy nemcsak por vagyunk:
 5 por és istenpor vagyunk.

- Visszahullván
 a por a porral elkeveredik,
 visszahullván
 így keveredik el istennel a lélek.
- 10 Ki szagolta meg közületek az égi virágokat?
 Ki állna nyugodtan robogó vonat előtt?
 Lám, az örökké-könyörgők se
 s mégis eltemetik a lelkük elevenen.
 Le kéne vágni szembéjüket, mert mindig lecsukják,
 15 s akadna-e közülük is,
 aki élő izmait elásná?

KIÁLTUNK ISTENHEZ

Isten !

Kiáltunk hozzád :

- Légy a mi érző, meleg bőrünk,
mert megnyúztak bennünket,
5 a fájdalomtól már semmit se látunk
és hiába, hiába tapogatózunk,
nem érezzük meg a dolgokat,
csak azt, hogy irtózatosan fájnak.

- Mihaszna, ha tudjuk, de nem látjuk,
10 hogy belőlünk lobbannak ki tavasszal a rügyek,
hogy fáradságnál hősebb a karunk
s agyunk robbantóbb minden dinamitnál.
Szavunk gyapjúja megpörkölődik
és keserű füstként hordozza a szél,
15 mert nem takarózik senki sem bele.
Mindenkiből kicsurog a lelkünk,
mint rozsdalyukasztotta kannákból a tej.
Szeretetünkkel sajttá ojtjuk mégis,
hogy legalább a fiaké legyen,
20 Mert most leaggathadd magadról a csillagokat,
itt a garasok fénye maradandóbb.
S nem fogad az asztalához senki,
hegyek barlangos gyökereit rágjuk,
az égen sem nap — aranytallér ragyog,
25 a mezőkön kutyatej sem érik,
ó, légy a mi érző, meleg bőrünk,
hogy a fájás lepereregjen rólunk,
mint a ludak tolláról a víz,
hogy végre egyszer megfaraghassuk már
30 a márványszobrot és a deszkalócát —
nem akarjuk, hogy holnapra maradjon
s a vizeken már delelnék a felhők,
eztán már az árnyak sokasodnak,
dologvégzetlen kell, hogy hazatérjünk,
35 meghálalni lecsukódó szemeid alá.

- Egyszerű volt és természetes,
 hogy megtanuljon szebben énekelni,
 városokat tett a nyelve alá,
 okosabb volt a dologkerülőnél,
 5 karom helyett jóság nőtt a lábán
 s ha csak egyet lendült is a szárnya,
 megrengette a levegő-vizeket,
 ismeretlen dolgok bukkantak elé
 és harmatos-zöld fejére tapadtak.
 10 Nappal fényporban fürdött,
 boldog volt és jó bizalommal,
 komolyan összeszedte a gondolatokat,
 hogy fészket rakjon saját hóna alatt.

- De egyszer aranyból kívánta a búzát,
 15 telhetetlenül száz feje nőtt
 s ezer szeme közül egyik se látott,
 csak a másikat nézte,
 hogy belegázoljon csőrével.
 Azóta nem röpül tovább,
 20 de a veríték zuhog róla,
 dolgoz ujjai közt most nádasok nőnek
 és egészen bolondul tollakat,
 meg népeket szaggat ki magából.

- Ó, hintsünk tiszta búzát szemei közé !
 25 Fáradt már szegény és kimerült,
 hadd legyen egyszerű ismét és természetes,
 álljatok szárnyaira, hadd ragyogjanak megint,
 egyetlen feje lesz és nem értelem nélkül,
 ha összecsókolózik mind a száz,
 30 gyujtsuk meg a szemében magunkat,
 lássam ismét és kedve legyen szállni,
 megmerevült erein illanjunk szét villamosan
 és saserejű szelid galambként fog röpködni majd
 isten békességes homloka körül.

- Legalább húsz fok hideg van,
 szelek és emberek énekelnek,
 a lombok meghaltak, de született egy ember,
 meleg magvető hitünkről
- 5 komolyan gondolkodnak a földek,
 az uccák biztos szerelemmel
 siető szíveket vezetnek,
 csak a szomorú szeretet latolgatja,
 hogy jó most, ahol nem vágtak ablakot,
- 10 fa nélkül is befűl az emberektől;
 de hová teszik majd a muskátlikat?
 Fölöttünk csengőn, tisztán énekel az ég
 s az újszülött rügyező ágakkal
 lángot rak a fázó homlokok mögé.

A SZÁMOKRÓL

Tanultátok-e a számokat?

Bizony számok az emberek is,
mintha sok 1-es volna az irkában.
Hanem ezek maguk számolódnak
5 és csudálkozik módfölött az írka,
hogy mindegyik csak magára gondol,
különb akar lenni a többinél
s oktalanul külön hatványozódik,
pedig csinálhatja a végtelenségig,
10 az 1 ilyformán mindig 1 marad
és nem szoroz az 1 és nem is oszt.

Vegyetek erőt magatokon
és legelőször is
a legegyszerűbb dologhoz lássatok —
15 adódjatok össze,
hogy roppant módon felnövekedvén,
az istent is, aki végtelenség,
valahogyan megközelítsétek.

Mindenkor idejük van a zsoltároknak.

Gyémánthegyen állunk,
de zsebünkben kavicsok vannak.
Nagyon elfelejtettük, hogy angyalok voltunk,
5 kövér vánkossokká tömtük fehér szárnyaink.
Most könnyörgések szomjazzák erőnket
és térdünk alatt lyukassá kopnának a kövek,
szívünkben a csillag megfagyott.

Igen. Igen.
10 Elsüllyedtek a haditengerészek :
szelid révészek csónakáznak isten felé.
Még a nagyon öregek is
kiülnek a dolgok előtti egyszerű lócára
s türelmet prédikálnak messze,
15 a mulandóság halainak.
Igen, igen.
Ne higgyük el hát barátaim,
hogy lapdák helyett ökleinkkel lapdáztunk !
Mindent meg kell simogatni,
20 a hiénákat, a békákat is.

Gyémánthegyen állunk,
szigorú hó, takard el bűneinket,
oldozd föl nyelvünket, mennyei világosság !
Te határtalan kristály !

MERT ISMERETLENÜNKNEK TETSIK

Nagy szívemből a keserűség torka
haló tüdőbetegként fölhörög —
No, valaki itt szép rakásra hordta
a szenvedést. S ez élet? és örök?

- 5 Igen, csak menni s üreges sebünket
kítátva hagyni, lepje csak a por
s Istent keresni: Nagy Birót, ki büntet
s bús keresőt ki anyaként apol

- 10 s az égre fölhörögni, nem találván,
és szitkozódni — hátha észrevesz
s tovább lóholni elrugottan, árván,
mert Ismeretlenünknek tetszik ez !

- 15 Bajnok-futók roppant örült arénán,
hol mindenkép csak vesztes lehetünk
s Cézárunkhoz még esdekelní bénán,
mert intésétől függ az életünk !

- 20 Éhessen bögni és amit ha bántott,
nem bántott így a mammon ökle sem,
rossz mellünk verve sírni miatyánkot,
amíg mosolyg az Úr csak csendesen.

Ó, szörnyű Úr, kit ember sose látott,
nem görnyedek már több litániát,
robbanjon össze százezer világod,
nem lesz itt úgyse boldogabb világ !

1924

Lábunk elkophat hónaljig,
sej haj, fütyülve baktatunk,
igazságot keresünk, de
nem találunk még seholse.

- 5 Nincsen batyunk, csak az agyunk,
betyárkodó Ábel vagyunk,
nem kérdik, hogy szivünk dög-é,
gondolatunk az ördögé,
lelkünket meg isten fogja
10 sziklaszántó ostorosba.

- Hogyha tél van, hát didergünk
s nem is tudjuk, hogy didergünk,
szemünk, fülünk lefagy együtt,
lázasszóval melengetjük,
15 nem hálunk soha árnyékban,
zsebünkben is csak szándék van,
magunk vagyunk: a kenyérünk,
hogyha vesztünk, úgy is nyerünk,
inség, asszony nem bír velünk,
20 északnak meg délnek megyünk,
koldusokkal parolázunk,
ott a tanyánk, ahol ázunk,
összenőtt már a két kezünk
s nem könnyörgünk, nem vétkezünk,
25 nagy éhünk van s nem éhezünk,
mindig korábban érkezünk,
szájunkra a jövő hágott,
kiáltunk emberebb világot,
szeretetet, szabadságot,
30 szél a lábunk, arcunk áldott,
nézünk minden követ, ágot,
ahol utat ki se vágott,
sej haj, dallal, jó vigasszal,
asztaltalan szómalasztal
35 keressük az igazságot.

Öreg kövek, ne haragudjatok,
ha taposlak, hiszen tinálatok
nagyobb és mozgóbb taposó vagyok.

- 5 Szólok hozzátok, vén testvéreim,
mozgóbb, nagyobb taposó tapos engem
s nem szól, csak jár az emberköveken,
nem szól, nem szól, vagy jelekben beszél,
és tán ti vagytok súlyos szavai?
Ó, némák, meg nem értlek titeket sem !

- 10 Miért van kő, ha nem lesz épületté?

- Hát nem segít a jaj s az allelúja?
Se hit? se malter? se Krisztushabarc?
Széthullt az ember millió darabra,
mint esőben a vályogkalyiba.
15 És hol van az erős terméskő-ember,
kit nem tapos fájóra semmi láb?
Ó, borzalmas így, útfelen heverni,
ha bennünket nem épít városokká
gránithalmokba semmi építő,
20 hiszen kölyökkorában az időnek
egymást-karoló barlanghegyek voltunk,
hol békeség és szeretet lakott.

- Széjjeltördelt a bölcsesség s a bomba,
szétbomlasztott a gejzirlábú vér
25 s nyomorúságos könnyekbe merülve
száz megváltó agy forr már, mint a mész,
hogy értelmes várossá magasodjunk,
mert most minden s egyetlen értelmünk
az úton heverő kövek fájdalma,
30 mely porban és piszokban taposódva
templomtorony kupolájába vágjuk !

MIÉRT MONDOTTÁL ROSSZAT NÉKEM

- Miért mondottál rosszat nékem?
Én nem bántottalak, barátom,
hogya valamiért haragszol,
szívesen bocsánatot kérek
- 5 s szeretném, ha most velem jönnél,
megnézzük majd a favágókat
s leheverünk együtt az erdőn,
fejünk fölött hullámszanak a lombok,
hús tengerfenékről az eget nézzük,
- 10 ahol meg zsenge felhők lombosodnak.
Ott nagy nyugalom karol majd belénk
és nekünk az most olyanigen jó lesz,
háromszoros a jó, ha kettő kapja,
azért szeretném, hogya velem lennél,
- 15 mig odahallik este a harangszó,
a bogáncsokat leszedjük egymásról
s hazaballagunk éppolyan fáradtan,
miként a kapás, szótalan munkások,
akik a földek békés erejébe
- 20 százannyit termő magokat vetettek.

LÁZADÓ SZENTEK

Ülök én újfent dögrovást a porban.
De gonoszok csontjából őrlött porban.

Uram, én is keresztelek újra.
De fejemet oda nem adom újra.

- 5 Én nem áldozom föl többé Izsákot.
Inkább magam, de soha Izsákot.

Szólok, hiába, Szodoma rám se hallgat.
Szólok, de annak, aki majd meghallgat.

- Menyország kulcsát én a földre ejtem.
10 Vén szívemet is a földre ejtem.

Csak bennem legyen gonoszság helyettük.
Engem büntess meg tűzön ő helyettük.

Csak a szegények jutnak a pokolra.
Én nem vigyázok többet a pokolra.

- 15 Gyógyíthatót én meggyógyítok most is.
De halottakat nem keltek föl most is.

VILLÁMOK SZERETŐJE

Ördög röhög és isten sír belőle,
pap és csibész a villámok szeretője.

Mindig beszél : »Mondd, testvérem, nem alszol?«
S legszebb álmában kenyérhéjat majszol.

5 Búzáat vet s hideg csillagokat gyomlál,
korgóbban korog hús dühödt gyomornál.

Hordókra áll és templomokba tér be,
de vasgerincű és még nincsen térdé.

10 Ha szép idő van, a földeken fekszik,
csak ritkán békít, csak ritkán verekszik.

De fergetegben hegyormokon állva
villámszívét az éjszakába vágja.

S míg ember, barom, fa szelíddé retten,
boldogan sír a megtárult egekben.

LOPÓK KÖZÖTT SZEGÉNYEMBER

Lopók között szegényember —
szegényember sose fél !
Minek félne? Szive-lelke
erősebb a többinél.

- 5 Lopók között szegényember —
a Jóisten megsegél !
Nincs tehene a szegénynek,
de ha van is, elvetél.

- 10 Lopók között szegényember —
szegényember kapanyél !
A világot megkapálni,
szegényember annak él.

- Igen, tudom, még nem volt a világ,
 csak az erők nyugalmas vize,
 fojtott dühű, nagy vize,
 nem volt még hal se, de halat akart,
 5 nem volt még dal se, de dalolni akart,
 asszony se volt még, isten se volt még,
 vagy isten volt-e az egészen férfi,
 egészen gyermek, nem tudom,
 — most munkás lehet, vagy talán költő,
 10 hiszen mindegy a munkás, a költő —
 ő volt még egyedül, nagyon magába,
 mint én vagyok most, olyan magába.
 Tehetetlen volt, csak szeretet volt,
 társat akart és csak szeretet volt.
 15 Nem tudott tán még beszélni se,
 nem tudott tán már hallgatni se,
 társakra gondolt, asszonyra gondolt,
 a te víg, meleg szemedre gondolt,
 aki ha látná, nagyon szeretné,
 20 frissen fürödve jobban szeretné.
 A te víg, meleg szemedre gondolt
 s a vízbe lépett,
 a víz fölbömbölt, ahogy belépett,
 elnyelte, mint a villámot az éj !
 25 És ő lesüllyedt a fenekéig,
 feneketlen víz nincs-fenekéig.

- A víz
 felhőkbe szállt a szíve fölött,
 jéghegyekké vált a háta mögött,
 30 akkor születtek a hideg csillagok,
 akkor születtek a meleg napok,
 ő volt még egyedül, mint én : magába,
 társat akart és csak szeretet volt.

IDE UJRA A SZERETET JÖN

Fejünkre tapodták a multat,
hanem a jövő csak megérik,
dudvából föl a magas éig,
mely ízes gyümölcsű embert hirdet.

- 5 Már izmainkká lett a szándék,
tél-túl a szemek már nem sírnak
s volt-göthös anyák szerelmes pírnak
a napot kendőzik magukra.

- 10 Szándékoló, roppant kohókból
már ömlik a vas okos formába
s nótás acél zeng majd, hol máma
és tegnap aranyat imádkoztak.

- 15 Az átkok már elátkozódtak,
a vér elvérzett, széjjelmarva,
és elrothadt gonosz hatalma
a gyümölcsdögvesztő rothadásnak.

- Ide újra a szeretet jön
s gonoszok vége nyögi jöttét,
nem mint eddig, hogy leütötték
20 s a jókat áldozták eléje.

Ide újra a szeretet jön
s mindenkinek fakad bocsánat,
de addig jaj, kik látva látnak
s a vaknak nem adnak szemükből !

Kerekék lehettek a talpán,
a táncosnő begurult szemeinkbe,
egyszerű volt, de ragyogott, mint a kolibrik.

Képzeld el a lápon libegő
5 és nyújtózkodó, nyurga lidércet.
Szebben ugrált a fiatal kecskénél,
vagy mint a hamarkedvű komondorkölyök,
ha futkároz és hempereg a fűben!

Még az esztendőalvók is
10 szívesen vele-riszlódtak volna!

Azt se tudom, ki volt mellettem,
az ujjongás együtt sejhajozott bennünk —
Aztán hirtelen kihült a terem
s mi, emberek, szegények, ismét
15 idegenül néztük végig egymást.

MOST A TEREMTÉS KEZDETÉN VAGYUNK

Íme, már megvan az egysejtű ember,
él és mozog,
gondolatokat nyújt ki magából
és visszahúzván kinyújtja újra,
5 hogy valamivel is előbbre jusson.
Eddig vergődött, most már ténfereg,
de serény és így mindig erősebb lesz.

Kegyes miattunk a szigorú törvény.
Holnap már ügyesek leszünk,
10 könnyen úszunk, szaladunk, repülünk
és ennek így kell lenni,
hogy akkor már nem törődven mással,
lelkünk tiszta ruhája legyen,
kívánt álmunk szív teste legyen,
15 teste ének s igazság legyen,
alakja istenhez hasonlóbb legyen
az eljövendő többsejtű embernek,
aki belőlünk vetül majd elől,
aki mi leszünk,
20 a nagy Továbbcsináló,
akiért most beteg a világ.

Ó jaj, mi igazán tiszták vagyunk,
nyisson ajtót nekünk a reménység!

- Ülünk, ülünk a mindenség szélén,
tán arra várunk, hogy fölfaljon a bánat?
- 5 És várunk, csak várunk szomjasztó várásban,
átafolyik rajtunk a világosság,
de elhagytuk valahol köedényeinket,
elhagytunk valahol minden akarást
s most minden volt és jövő szomjúság
- 10 itt van, itt van, ó nagyon itt van bennünk,
hogy friss kenyereink halomra száradnak!
A néglábúak, melyeket megettünk,
most előjönnek és kinevetnek minket,
ezer és harmincegynehány esztendő
- 15 zuhog végtelen szomorú szemünkből
s nem bírja elmosni buta bűneinket.

- Most nagyon messze van tőlem a föld,
mégis azt érzem, hogy magyar vagyok,
keserű számnak ki mutatna cukrot?
- 20 Ki hinné még el, hogy élni akartok?
Jöttem, kölcsönkérjek még ezer kezet,
mert hogy adhatnék eleget kettővel?
Két bárány volt én adó két kezem
s a farkasok elbántak mindkettővel.
- 25 Most minden kedvem holtan terül el,
mert levegőtlen vihar a jajom:

- Leszámítva az ostobaságot,
multunkat, életünket és a gyomraink,
ó jaj, mi igazán tiszták vagyunk,
30 nyisson ajtót nekünk a reménység!

EGYSZERŰ EZ

Lement a nap nyugaton,
feljött a nap keleten.
Egyszerű ez,
él az, aki eleven.

- 5 Rongyos mindegyik zsebünk,
rossz a magyar zsebe rég,
egyszerű ez,
elveszett az ezerév.

- Ha elveszett, elveszett,
10 nem keressük már elő,
nem érünk rá :
vonaton jár az idő.

- Vonaton jár az idő
s gépből csinál madarat,
15 egyszerű ez,
a gyalogos elmarad.

- Szolgabíránk az agyunk,
nem parancsol más nekünk,
egyszerű ez,
20 mi már motorral megyünk.

Nem vagyunk mi bölcs urak
s nem is vagyunk számarak.
Új ezerév
új magyaroknak marad !

- 25 Hetyke kis legény e vers
s nem fél, így hát nem pimasz,
egyszerű ez :
csak a bátor az igaz.

Kiszaladt a vér ereinkből
 s most az uccákon nyargal végig,
 ime, eljöttek a gyárkémények
 szikrát lehelő arkangyalai,
 5 hogy visszavívják a pokoltól
 Ádámot és Évát.

Szánkból sistergő meteorok hullnak
 és a rendőrök szelid testvéreink,
 kiáltások tarka pántlikákkal
 10 kontyot kötnek a hajadon jövőre.

Hát hol az a tenger, amelyik
 ily kedvvel ringatna gyönyörű hajót,
 mint ez a kormos és éhes tömeg
 a lelkesedés karcsu suhanását,
 15 hol az az évszak, amelyik
 ily remek virágot tűzne ki a földre,
 hol az az égbolt, amelyik
 ily erős karokkal ölelné a földet,
 hol az a vaskapu, mely nem olvadna széjjel
 20 ekkora nagyszerű hévség előtt?!

Micsoda fölséges égiháború
 a külön lábak együttes dobbanása!
 Ilyen pompás ütések alatt
 szénné sajtolódna erdő, mező.
 25 Az ég ekhóját mellünk visszadobja
 s minden bezárt, pókhálófödte ablak
 csörömpölve darabokra pattan.

TÚZ VAN

Tűz van!

Ég a malom!

Ne bántsatok, én nem akarom,
jaj, tán csak bennem ég az a malom?

- 5 Ne bántsatok, én nem akarom,
csak néha hittem úgy, álmaimban.
Azért ordítok, hátha elhiszik,
hogy tűz van, tűz van.

- 10 Nagykedvű, éhes nyujtózásokkal
nyurga karokkal kalimpál az égnek,
belül ég, de kívül éget,
hát senki se érzi, csak én?
Vagy meghaltak már mindannyian?
Meghalt a magyar, a lány, a legény?
- 15 Hiszen itt járnak körülöttem,
húsból és vérből vannak,
moziba mennek, esznek, isznak,
hát én hiába böögök nekik?
Vagy nem sirok én csak magamnak?
- 20 Elég a búzánk, elég a lisztünk
hát jobb lesz, hogyha majd a füstből
az angyalok sütnék kalácsot?

Tűz van.

És ti a tüzes tűzben jártok.

- 25 Ha engem láttok, bolondot láttok,
mert én tudom a ti haláltok,
szemetek elé este állott,
fületekre a csönd leszállott,
nem érzitek a faló lángot,
- 30 ó, én tudom a ti haláltok,
mégis a fületekbe állok
s dühödten bögve, konokul,
reszketve félve csak kiáltok:

Tűz van! Tűz van! Tűz van!

FIGYEL, A KANCSAL

Mindig figyel valaki — biztos kancsal —
a hátunk mögött. Hátrafordulok:

Ki vagy? ... Gügyögve gyűjti már a hajnal
pihés csibéit ... Alsom? Vagy élek? A kancsal
5 parazsat dobál hátamra. Jajdulok:

Csak én vagyok, csak én! Ó, virradattal
csak engem szül a fény, te semmise!
(Az isten is kinőtt cipőket talpal
és lelkünk csupasz lábbal jár a kancsal
10 sziklás, szurós szemén) Mért jössz ide?

Az én vágyamból sarjadzik a hajnal! ...
Mindig figyel valaki, aki kancsal.

MINDEN RENDŰ EMBERI DOLGOKHOZ

Van egy színház, végtelen és mibennünk lakik,
világtalan angyalaink játszogatnak itt,
nyugtalanok, szerepük egy megfojtott ima.
És a dráma mindig mindig csak tragédia.

- 5 És az ember, szegény ember csak lapul belül,
benn, magában s ezer arccal egymagában ül,
három láng nő homlokából, zengő, mély virág
és zokognak, elzokogják a litániát :

- »Én csak voltam! — Én, jaj, vagyok! — Én meg csak leszek!
10 Leszaggattak, elültettek, fognak rossz kezek,
életünk az ember kedve, hanem hol van ő,
hol az ember? Hát hiába teremtettt elő?»

- És az ember, szegény ember, csak lapul belül,
feje körül zengő szavak villáma röpül ;
15 no most, no most fölszáll majd az igazi ima!
És a dráma mindig mindig csak tragédia.

- Jön a gond és jön az asszony, jön a gyávaság,
jön a kétség, jön a vágy és jön az árvaság
s valamennyi fölsikolt és egyé alakul :
20 Magad vagy és magad maradsz magadnak rabul!...

Világtalan angyalaink sugárlábakon
átugranak a világi köntörfalakon,
fölkapják és fölhajítják hozzánk szíveink
s fölkapnak és eldobnak a szívünkéből megint.

- 25 És muszáj és meg kell tenni, szólni valamit,
ami vagyok, gyémánt, amely látóra vakít,
az egyetlen, ezt a soha nem látott rabot!
S dadogok már, dadogok, de — magamban vagyok.

30 Ó, angyalok, segítsetek. Hol van az a fény,
amelyikről tudtam egyszer, hogy az az enyém,
amelyik majd szól helyettem. Az álom fia!...
És a dráma mindig mindig csak tragédia.

És elmegyek és másik jön és az is én vagyok :
elsiklanak talpam alatt sziklás századok —
35 Mit akarok? s akarjak-e? Mi az az örök?
S könnyű porban hullnak reánk az örök rögök.

Tiszta gyümölcs, férges gyümölcs egy ágon terem
s könnyen adják, könnyen veszik, de mi lesz velem? ...
Pokolbeli gonosz tenger vonagló agyunk
40 s világtalan angyalaink mi magunk vagyunk.

- Kakukkos isten rakott idegen világ pihéibe,
 arcunkra könyvelt bizonyossággal
 mi tudjuk, ugye, gyöngyöm-bogaram.
 S kihajítanak csavargónak az utakra,
 5 ahol vásárra szekerezik az öröm.
 De megterít a nyár eperfák zöld abroszán.
 Testes mosónővé negyvenévesedik
 diaboló-derekú Beatricénk,
 kinek szemében galambok laktak egykor.
 10 Lábainkon kolonc az országút,
 megennénk egész kukoricatáblát,
 s elhiheted, az a legnagyobb bajunk,
 hogy muszáj lenni becsületes őszállatoknak is,
 akik nem hordják zsebben a gerincüket.
- 15 Rózsás alakod is csukaszürkére mázolja,
 torkodat elvitték gépkocsitülöknek,
 hirdetőoszlopok árnyéka vagy,
 más se maradt belőled, mint a : Kakuk Marci.
- Néha van úgy, hogy fejed szomorúság zsuzsua
 20 és a piszkos járdáig fityeg.
 Ilyenkor kivilágítják a városokat
 s legszebbre festik magukat a lányok.
 Zokognál is, de nyelvem alá duglak,
 mert ángyod is tudhatta, mikor megszülettlél,
 25 azért születtlél,
 hogy plébánia légy a templom egerének.
 És szélben szoknyaként gyűrődő bőrod alatt
 mennél jobban szétsárgul a papírmadzag,
 inaimra annál inkább drótkötelek nőnek.
 30 Te vagy sokunk szándékának rúdja
 és nem vagyunk vak csillagászok,
 azt akarjuk, vakondok is lássa,
 hogy a kelő nap mennyire illik hozzánk !

SZOMORÚFŰZ

Lábonjáró szomorúfűz,
hívesség csal, hívesség úz,
hívesség úz, hívesség csal,
ez patakkal, az meg faggyal.

- 5 De patakra nem találok,
mindenütt csak fagyot látok.
S patak kéne, napfény kéne,
lehevernék az ölébe.

- Megduzzadnék, mint a többi
10 szerencsésebb erdőföldi,
virágoznék, mint az égbolt,
ha a kakas kukorékolt.

- Bokrok előtt alázkodok,
csillagodhoz fohászkodok :
15 Hé csillagok, jó csillagok,
patakra már hol akadok?

- Leveleim, vigasságom,
nem ér utól bolygó lábom :
Elhullajtván vígasságom,
20 marad a szomorúságom.

TAVASZ VAN ! GYÖNYÖRŰ !

Tavas van, tavasz van, gyönyörű tavasz,
a vén Duna karcsú gőzösökre gondol,
tavasz van! Hallod-e? Nézd, hogy karikázik
mezei szagokkal a tavaszi szél.

- 5 Jaj, te, érzed-e? Szerető is kéne,
friss, hóvirághúsú, kipirult suhanás.
Őzikém, mondanám, ölelj meg igazán!
Minden gyerek lelkes, jóízű kacagás!

- 10 Tavasz van, gyönyörű! Jót rikkant az ég!
Mit beszélsz? korai? Nem volt itt sose tél!
Pattantsd ki a szíved, elő a rügyekkel —
a mi tüdönkből száll ki a tavaszi szél!

JÓNÁL, JOBB

Páris, Berlin, Madrid és Szeged:
kevesen vannak jó emberek.

Akik meg vannak, jajgatni vannak.
Narancshéjnak is útjába vannak.

- 5 Gyöngye harmat, ösztövé: fölszítja a nap.
S folyómedret mosni? Ki hallott olyat?

Huncut a jóság, ha szégyent hoz a jóra —
minek jóság-festék a jót-akaróra?

- 10 Van hű komondora, van bő karikása —
melyik juhász bög, ha megszabad a nyája?

A vasnál több az olvasztó kohó,
jónál több, jobb a jót-akaró.

Washington, Wien, London és Cegléd,
rossz ember ugyiscsak mutatóba lesz még.

KI VERNÉ FÖL LELKÜNKBEN A LELKET?

- A meddő dombok homlokából
kiemeltük a csillagvizsgáló gondolatokat,
föl, föl a magasságig
repülőgépeket hajigálunk
5 és roppant, visszahulló pályájukkal
kipányváztuk a madarak birodalmát,
mozdonyokkal korcsolyázunk messze földre
és kantárt holnap elektromos hajókból dobunk
a sörényes, üvöltő tengerekre,
10 de emberek, emberek!
ki venné újból észre,
hogy le kell sikálni asztalainkat,
ki mondaná meg az asszonyoknak,
hogy kisöpörhetik a szomorúságot.
15 Ki ültetne kerteket szemünkbe,
ki verné föl lelkünkben a lelket?

HÉT NAPJA

Tintába mártom tollamat
és tiszta, kék égbe magamat.

Félrerángatom a harangkötelet,
falbaverdesem szegény fejemet.

- 5 Ki látja meg, hogy már látszanak
kilógó nyelvünkön az ígért utak,
hogy nincsen hiába semmi és a minden
nem siklott ki föltépett ereinken,
hogy kristály szeretne lenni a patkány is
10 s a darabkább utálja már a darabkát is,
hogy magadat tisztán találod meg másban
és nyugalom van a szükséges rohanásban,
hogy lehetetüntől kigyúlnak a házak,
és engesztelő vízzel már locsolgatnának,
15 hogy hidak robbannak a szegényemberekben?!

Ó, barátaim, hét napja nem ettem.

Szemeim, ti fényfejő parasztnők,
 fordítsátok ki a sajtárokat,
 nyelvem, szép szál kurjantós legény,
 hadd abba hát a kubikolást,
 5 állat, szaladj belőlem Ázsiába
 izzadó erdők gyökereihez,
 gerincem, szédülj az Eiffel-torony alá,
 szigonyod a szagot elkerülje,
 orrom, vitorlázó grönlandi halász,
 10 kezeim, Rómába zarándokoljatok,
 lábaim, árokba rugdossátok egymást,
 szolgáltatassátok be a cintányérokat,
 füleim, a cintányérokat !
 Combom, ugorj Ausztráliába,
 15 te harmatos-rózsaszínű fiahordó,
 gyomrom, te könnyű léggömb,
 repülj a Szaturnuszig, a Szaturnuszra !
 Mert úgyis kilépek számszélire
 s íves kiáltással füleikbe ugrom,
 20 mert fölhúzták már a megállt órákat,
 mert ívlámpákként ragyognak majd a falvak,
 mert fehérre meszelik a városokat
 és csigolyáim szétgurulhatnak a világba,
 én már akkor is egyenesen állok
 25 a görbén heverő halottak között.

I.

Öreg, én eztán lopni fogok!
Fiam, mindenki azt teszi. Ne tedd!

De a nők, a szagosak, a gazdagok!
Ládd, én csak úgy tapogatom az eget.

5 Öreg, a mankóm szaladni akar!
Fiam, hát nem jön erre senki se?

Ha akad is, mindig csak száraz karaj!
Tej kéne, nem bírok már enni se.

Egy kirakatot még ma betörök!
10 Börtönbe jutsz és megvernek. Számár.

Egy kirakatot mégis betörök!
Psszt, meghallják s nem ad, aki erre jár.

II.

Öreg, a varrás újra gennyezik.
Annál szebben tudsz könyörögni majd.

De rúgnék vele, a szent mindenit!
Te mást se csinálnál. Mindig csak a bajt.

5 Engem nem akart a lányod, öreg.
Örülj, hogy látod az áldott nyarat.

Most rád se köpne, nyomorult, vén cövek.
Legalább néki ruhára is marad.

Selyemszoknyánál nincs becsületje több!
10 De kéne neked, te korcs, te torzszülött.

III.

Fiam, nem élek soká, azt hiszem.
Én pedig azt, hogy éltél eleget.

Meghalok s nem fog sírni senki sem!
Elég, hogy míg éltél, vezettelek.

- 5 Én Istenem! — Mondass vagy két misét!
Azon már inkább kolbászt is veszek.

Téged még meg fog verni a nagy ég!
Meg ám, ha mint te, véngonosz leszek.

- 10 Légy jó, hisz egyszer elpusztulsz te is!
De addig csak enyim lesz a sarok.

Nem félsz a pokoltól? Meghalsz te is!
Félnék, de élni — s kölyköt akarok.

Könyörgök érted ott. Mondass misét!
Ép lányokért, hogy nőjjön rengeteg!

- 15 Sokszor fogsz sántán megbotolni még!
Csak legyen majd egy ép, erős gyerek!

Valami forró, nyári éjszakán
gyárfüst ölelt át lomha földszagot
s a legnagyobb lélek szökkent belém :
az ucca és a föld fia vagyok.

- 5 Ma hat földrészre nyílik bimbaja —
szép szíveim óriás, piros virág
és villamos hullámok lengetik
világbelengő, kitárult szagát.

- 10 Börtön, kaszárnya, templom nem elég,
hogy a hegyekről ledobja szavam
és minden ige fölöttem lebeg
és minden más szándék szándéktalan.

- Ha én sirok, a világ vére hull,
ha káromkodok, minden trón remeg,
15 ha nevetek, az isten is örül
s tavaszba szöknék akkor a telek!

- Hitem a sors lesz : Szívbéli urunk
akar csodátlan, új, legszebb csodát —
kaszárnnyát, börtönt elrombolnak az
20 arcunkról ömlő, lelkes lavinák.

Minden jövőendő tűz is bennem él,
hogy az utolsó harcos én legyek.
A símogatás az én lobogóm
s minden megindul, hogyha én megyek!

- 25 A lelkesedés zengő süvegét
égig hajtják a görnyedt napok,
ha szívetekben a tükrök leszek :
az ucca és a föld fia vagyok.

SZEGÉNYEMBER BALLADÁJA

— Szegényember, hogy adod a bölcsőt?
— Csöpp a gyerek, hogy adnám a bölcsőt?
— Király vagyok, bírok nagy erővel,
ha nem adod, elveszem erővel.

- 5 Szegényember, hejh, csak egyet szólna —
a király már katonákért szólna.
De a bölcsőt a tóba hajítja,
csöpp gyereket utána hajítja.

- Szegényember sír-rí a börtönben.
10 Szegényember nevet a börtönben.
Nincs a gyerek már a rossz világban,
jobb sora lesz, hajh, vízi-világban !

MILYEN JÓ LENNE NEM ÜTNI VISSZA

Mikor nagyokat ütnek rajtunk,
milyen jó lenne nem ütni vissza
se kézzel, se szóval,
világítani a napvilággal,
5 elaltatni az éjszakával,
szólni a gyávaság szavával,
de sose ütni vissza.

Lelkeimmel pörölnöm kéne
s élvén is vagyok most a béke.
10 Kristály patakvíz folydogál
gyémántos medrű ereimben.
Szelid fényesség az ingem
és béke, béke mindenütt,
pedig csak én élek vele! ...
15 Fölemelnek a napsugarak,
isten megcsókolja minden arcom
és nagy, rakott szekerek indulnak belőlem
a pusztaság felé.

CSODÁLKOZÁS

Ha mosolyog, az reszket, mint a csillag,
s ha szomjazom, forr, mint a friss patak,
az én kedvesem az egeknek nyilhat,
de megcsókolni csak nekem szabad.

- 5 Haja szurokkal elkevert arany,
harmatos erdők az ő szemei,
küszöbe elé teritném magam
lábtörlőképpen, de nem engedi.

- 10 Szavunk zugában megbuvik a csók,
testvéreihöz lopva jön ide...
Mező álmodhat össze annyi jót —
az én kedvesem a füvek szive.

- 15 Este a csókok megszőknek velünk
s végigfutván a világi teren,
a hajnali égre leheveredünk
és csak csodálkozunk az életen.

Volt egy ember. Járt, megállt, szétnézett,
 aztán azt mondta: Körtefa vagyok.
 S gyökere lett a föld, dereka a magasság,
 lombja az ég
 5 és körtét ettek a bogarak,
 a madarak, az éhes csillagok.

Akkor tovább ment. Járt, megállt, szétnézett.
 Aztán azt mondta: Szén és vas vagyok.
 És csörömpölő acélműhelyekben
 10 tűzre dobta a nagy hegyeket,
 hogy a halállal és az új időkkel
 száguldják meg a versenyt dübörögve
 szédítő, karcsú expresszvonatok.

Szólt az ember, szólt, megállt és elment.
 15 S csak azt nem mondta, hogy ember vagyok.

SÍRDOMB A HEGYCSÚCSON

— *A holtan megbántott Adyé* —

Üveghegy ez. Ezerszinű üveg.
Az ördög csuszkál oldalain föl-le.
Hántott héjú szivekből ez a hegy
már régen épült. S énekelni megy
5 hajnalban ez a hegy a vaksi földre.

— Sej haj, meghalt! . . . Ó, meghalt! . . . Hosszu csend,
a hegy kigyúl és táncolni kezd aztán.
Egy sírdomb megy a hegy csúcsára. Fenn,
ott fenn megáll. Lefekszik. Vértelen
10 fénylelke forrón leömlik az arcán.

Hullámszik még és lépcsőkké mered.
— A hegy csúcsáról nagyon messze látni,
fennebb, a hantról, még messzebbre látni,
ki akar látni, apró emberek? —
15 Csak csend. És újból zeng, ragyog a hegy.

Bizony a szirmok összeborulnak este.
Nem akartalak megcsókolni se,
csak hogy kicsit itt érezzelek mellettem,
mint kisgyerek az édesanyját.

- 5 A vackorfa a beojtott ággal összenő,
én is jobb vagyok, hogy beojtottál csókjaiddal,
én kedvesem,
és szebb is vagyok, miként az éjtszaka
a számlálhatatlan csillagoktól.

- 10 Meleg vagy : esőt hozó tavaszi szél,
mely fogócskára tanítja a gyerekeket
és fölkelte a sáros füveket.
Régóta várt mellem bozontos rengetegje,
hol éhesen meg félfagyottan
15 indulatok aggancsos csapata öklelődött
és most, ime,
békén legelgeti liliomszavaidat,
meg a violákat.

- Mert megjöttél, hisz meg kellett jönnöd,
20 én kedvesem.

- Még sötét van,
leheletünk se látszik,
de ablakunkon ragyognak már a jégvirágok,
odaki hajnalodik
25 s én még mindig csókokat beszélek.

SZEGÉNYEMBER SZERETŐJE

Világ van a szegényember vállán,
istent emelt mindig másik vállán.
Dühödne meg okosan egyszerre,
mindakettőt ledobná egyszerre.

- 5 Szegényember sose kér kalácsot,
szegényember sose kap kalácsot.
Kis kenyérrel, nagyon feketével,
fehér lelkét őrzi feketével.

- 10 Szegényember sója is ízetlen,
szegényember kedve is ízetlen.
Eladó kis holmija vetetlen
s ha van ágya, az is megvetetlen.

- Szegényember akkor lop, ha éhes,
akkor se lop, dehát nagyon éhes.
15 Akkor is csak szegényebb szegény lesz.
S míg lesz szegény, mindig több szegény lesz.

- Kisgyereke sohase veretlen,
asszonya se marad megveretlen,
de akármily gyönyörű lány lennék,
20 szegényember szeretője lennék.

- Nem én kiáltok, a föld dübörög,
 vigyázz, vigyázz, mert megőrült a sátán,
 lapulj a források tiszta fenekére,
 simulj az üveglapba,
 5 rejtőzz a gyémántok fénye mögé,
 kövek alatt a bogarak közé,
 ó, rejtsd el magad a frissen sült kenyérben,
 te szegény, szegény.
 Friss záporokkal szivárogy a földbe —
 10 hiába fürösztd önmagadban,
 csak másban moshatod meg arcodat.
 Légy egy fűszálon a pici él
 s nagyobb leszel a világ tengelyénél.
- Ó, gépek, madarak, lombok, csillagok!
 15 Meddő anyánk gyerekért könyörög.
 Barátom, drága, szerelmes barátom,
 akár borzalmas, akár nagyszerű,
 nem én kiáltok, a föld dübörög.

Rózsa, rózsza, szállj és énekelj ...
 És dícsértessék csúf, hazug szava,
 olyan hajnal lengesse szívét,
 amilyen örök bennem ő maga.

- 5 Minden lelkem csak kőrakás neki.
 Fölötte holt galambok csapata —
 mélyen magában leljen a virágra,
 ha nincs is színe, nincs is illata.

- Dícsértessék. Tőle szállt fölém
 10 egy magasztos nyugalma pillanat,
 mikor nem vártam. És még akkor is
 minden kristályom sírva széthasadt.

- Csúcsán, sötét, különös fényeken
 siklik bennem és nem tudni, hova.
 15 Kiegeti a szememet belülről.
 De dícsértessék csúf, hazug szava.

JÓZSEF ATTILA

NEM ÉN KIÁLTOK

1925

KOROKNAY KIADÁS, SZEGED

NEM ÉN KIÁLTOK, A FÖLD DÜBÖRÖG,
VIGYÁZZ VIGYÁZZ, MERT MEGÓRÚLT A SÁTÁN,
LAPULJ A FORRÁSOK TISZTA FENEKÉRE,
SÍMULJ AZ ÜVEGLAPBA.
REJTŐZZ A GYÉMÁNTOK FÉNYE MÖGÉ,
KÖVEK ALATT A BOGARAK KÖZÉ,
Ó, REJTSD EL MAGAD A FRISSEN SÜLT KENYÉRBEN
TE SZEGÉNY, SZEGÉNY.
FRISS ZÁPOROKKAL SZIVÁROGJ A FÖLD BE —
HIÁBA FÜRÖSZTÖD ÖNMAGADBAN,
CSAK MÁSBAN MOSHATOD MEG ARCODAT.
LÉGY EGY FÜSZÁLON A FICSI ÉL
S NAGYOBB LESZEL A VILÁG TENGELYÉNÉL.
Ó, GÉPEK, MADARAK, LOMBOK, CSILLAGOK!
MEDDŐ ANYÁNK GYEREKÉRT KÖNYÖRÖG,
BARÁTOM, DRÁGA, SZERELMES BARÁTOM,
AKÁR BORZALMAS, AKÁR NAGYSZERŰ,
NEM ÉN KIÁLTOK, A FÖLD DÜBÖRÖG.

Ha az isten íródiák volna
s éjjel-nappal mindegyre csak írna,
úgy se győzné ő se följegyezni,
mennyit kell a szegénynek szenvedni.

- 5 Aki szegény, az a legszegényebb,
fázósságát odadja a télnek,
melegét meg odadja a nyárnak,
üres kedvét a puszta határnak.

- 10 Köznapokon ott van a dologba,
várt szombatját száz gond nyomorítja,
s ha vasárnap kedvét megfordítja,
akkor máris hétfő szomorítja.

- 15 Pedig benne laknak a galambok,
gyerekfülnek olyan kedves hangok,
de így végül griffmadarak lesznek.
Hollónépen igaz törvényt tesznek.

I.

Erdő vagy, ifjú lombos, ezredéves,
mely éjenként vad titkokat susog,
ott leskődnek lapulva terebélyes
nyugodt kéjekhez szörnyű gyilkosok,

- 5 a gyilkosok, kik mosolyodnak kését
riadt szivemben forgatják vadul,
míg más tájon a szerelem s a szépség
vígán dúdolván bölcsőket gyalul.

- A szőkeséged kora hajnalég
10 és úzom egyre, loholó bolondmód,
kiben az örület tallója ég.
Mérföldet lép ő, fellegekbe bomlót.

- Mint izzó létra, végtelent hatolt át
vágya, de rajta szédül és hebeg,
15 ki futván, égnek viszi a lajtorját
és el nem éri soha az eget.

- Bronz kebled hasonló a föld rögéhez :
a végtelen, mélységes földeket
álmodják csíraszagú istenségek.
20 Szeretném asszonyként ölelni meg,

ha forró, szomjas záporok után
nagy roppant teste gőzöl és liheg még —
ölelj meg, ó, most benned is talán
minden lányt, asszonyt egyszerre ölelnék!

II.

Énektestű és ismeretlen
ő, az igazi kedves mindig.
Szivünk ormán él s minket is
szelíd erővel odaindít.

5 Hogy meredekjén bátorítson,
szerelme mély mezőkre tárul,
ilyenkor egy-egy üstökös láng
lelkünkbe hull a homlokárul.

10 Mosolya vízcsepptiszta tenger
s az ő szomoru mosolyába
beléömlik minden más asszony
tisztító, éhes kacagása.

15 Szelíd keze csak símogat majd,
szeméből kibuggyan a kláris.
Zenélő, örök sebeinkből
kihajtanak még violák is!

ITT EGY FA, OTT EGY FA

Itt egy fa, ott egy fa,
villámsujtott, lombtalan,
szenesszívű, keserű
büszke fa.

5 Itt egy fa, ott egy fa.

Mért nem zöldek? — kérdik a mezők.
Fekete porukat kerülik a méhek.
Suttognak az almafák:
legalább

10 mért nem hoznak vadalmát,
mit henyélnek? ...

Gerendának nem valók,
akasztófának se jók.

15 Csupa kérdés szidja őket,
szomjas kérdés öli őket.

Kiesett a fényes ég
összeégett karjuk közül!
Állnak, mint a kútgémek,
mégsem jelölnek kutat:

20 Így is élni! Mit akarnak? ...

Itt egy fa, ott egy fa,
összeégett szívvel-karral
messzi egekbe mutat.

Hejh!

25 Ha mi egyszer az Úristen elé
— papunk mondta, hogy mindent ő ad —,
ki a sorbaállást adta,
szívünk helyével, szótlantul
sorbaállunk elszánt csapatba
30 és követeljük az ifjúságot!

Változások nehéz szagát görgeti a szél,
vincellérek enmagukat ütik csapra már,
enmagukat köszörülík ifjú harcosok
s az elásott tojásból is

5 kibúvik és égre száll a madarabb madár.

Most az órák mutatói ventillátorok,
jó földünk az óriási lendítőkerék,
mely most minden kart-kereket szédületbe ránt.
Szándékaink — széles szíjjak —

10 megölelik s úgy rohannak országút-iránt.

Hálóbb-szemmel halászember új folyóra les,
minden gazdátlan komondor küszöböt keres,
fáradtabban fáradnak a szegényemberek,
tél-túl néha tiszta kézzel,

15 őszintén ad új portékát ravasz ószeres.

Furulyáló juhász mellől nyája szétszalad,
mintha mindenki utazna s üres a vonat,
kiáltások raknak csöndből külön halmokat,
üstökös hull, bútor roppan,

20 gőgök álla szemlesütve mellükhöz tapad.

Szellőtől is földighajló, sudár derekán
jövendőnek feszít íjját mindegyik leány,
frissült kedvünk habzó mezőt göndörít aláink
s mocsárkodó tenger alól

25 zászlós-piros lobogással kiugrik a láng.

Nekem mindegy : van isten, vagy nincsen
s bizonyisten hinnék benne,
de még annyi szabadidőm sincsen.

Ha megsegít, csak neki jobb,
5 ha nem segít, rosszabb se lesz.
Ha van, hát a mostaninál
úgyse lehet rosszabb,
ha van : kutyába se vesznek,
ha nincs : kutyába se vesznek,
10 se nem jobb, se rosszabb.

Előbb-utóbb a szegénynek
úgyis meg kell bolondulni,
vagy fölakasztódni valamelyik ágra,
ha csak észre nem tér,
15 mert a szegény itt az isten,
világot-teremtő isten,
a gazdag csak angyal ;
sóhajtásunk ad rá szárnyat
s a vonagló teremtésben
20 minek kell az angyal?

A tükör előtt öltözik. Csupasz,
akár a frissen megköszörült penge.
Nem látta férfi, mégis beleszúrja
kegyetlen tükre minden férfi-szembe.

- 5 A tükör előtt öltözik. Gyapjú
kelmét neki növeszt a férfi nyája.
Szoknyaként veszi magára a poklot
s az ég fodorként hullámszik alája.

- Hajára aggat mély rejtelmeket,
10 vagy hajnalból köti ragyogó kontyát
s a férfierő roppant vásznait
ujjai apró szalagokra bontják.

- Fülönfüggőül szívünket veszi,
nem hallott zenét csak neki zenéljen
15 és nyelve alatt jéghegyeket hordoz,
hogy forróságát elvermelje mélyen.

- Lelkiismeretünket gyújtja föl,
hogy szemöldökét véle bekormozza,
tíz manikűrözött méregfogát és
20 ajkát vérünkkel festi meg pirosra.

S már készen van és nincsen rajta más.
Á, dehogy! tán csak egy virágszál éppen!
Annyira egyszerűen indul el,
hogy szőnyegére : holt agyunkra lépjen.

Hosszú sorban jönnek, mennek,
apró ördögök, de szentek,
homlokuk friss, meleg kenyér,
szén a szemük, szénparázs.

- 5 Hosszú sorban jönnek, mennek,
mint a virág, úgy szeretnek,
úgy szeretik a fiúkat,
akárcsak a gyöngyvirág.

- 10 Hosszú sorban jönnek, mennek,
ha sírnak is: csak nevetnek.
Messze vannak, messze vannak,
mint a vidám csillagok!

MÉRT HAGYTÁL EL, HOGYHA KIVÁNSZ

Igaz-e, hogy érezlek most is,
amikor messzire vagy tőlem?
Mért hagytál el, hogyha kívánsz,
ha bennem lehetsz csak ünneplőben.

- 5 Mért nem csókolsz, ha úgy esik jól?
Mért fáradnak el a rohanók?
Mért rág szú-módra szét a tenger
karcsú, viharra teremtetett hajót? ...

- 10 Tudom, hogy jössz majd. Úgy esel belém,
mint szép, szikrázó mennykő a tóba!
De megégetnők-e a világot,
vonagló lángokként összefonódva?

- S pocsolyákba árkolt bús arcomba
bírnál-e nézni, ha én is belelátnék? ...
15 Ó asszonyom, te balga, te bolond,
játsszót-játszó, ostoba, semmi játék!

NYÁR VOLT

- Nyár volt,
de mindnyájan fáztunk,
hát begyújtottunk a mesekályhába,
ott melegedett belém,
5 hogy valahol, ahová elérünk,
vár ránk a lány, aki mi vagyunk,
vár rátok a legény, aki meg ti vagytok,
biztosan és észrevétlenül,
mint hóborított földekben a tavasz
10 és előjön és megigéz,
ha napszívünk kisüt szép homlokunkon.

- Azt hiszik, ha ők karikáznak,
te legalább is frászkarikával fogsz karikázni
s elvégre már tudhatnád,
ha csöstül is ömlenek panoptikumokba,
5 az egészségügyi múzeum csak fontosabb.
S ha jó is a holdas éjszaka,
azért inkább kell nappal a napvilág.
Kutya dolog a népekkel törődni?
Magaddal törődni még kutyább
10 s végeredményben mégis egyre megy.
Regélni fogsz úgyis, az ítéletnapig,
mert nincs jogod befogni a szádat,
ameddig csak foszlik belőle a szó,
épp, mint karácsonykor a parasztkalács.
15 Most azért csak dühöngd ki magad,
mondd el párszor könnyülő, igaz szívvel:
Fene, aki megeszi!
Mert a csorba ekevasakat
immár igazán kicserélhetnék.

KOMOLY LETT MÁR

Komoly lett már hejehuja lelkem,
addig jártam ősz Uramhoz én.
Ott is, ott is mindig csak követelőztem,
de mit akartam, de mit is akartam?

- 5 Kalapáló, hajórakó kedvet,
meleg asszonyt, hálózóni is,
hogy én, gyarló eszem szerint értelmetlen,
botor tengerének értelmet is adjak.

- 10 Mi voltam én? ... Oktalan próféta,
cifra szóvá gyötört akarás,
írígy, ha a másik szebben mond ígét.
Hiúságból vágytam töviskoszorúra.

- 15 A fájdalom isten feddő szava
s fájdalomtól csöpög a szívem,
mint bő verítéktől a szegények arca
s meleg olajtól a gépek karjai.

- Nem kérek már bús bocsánatot se,
csak igenigen alázkodom.
Nincsen az az asszony, akit nem kívántam
20 s asszonyriasztóra környörgöm az arcom.

Érzem, hajnali falucska lettem,
szelidség nyugodt tehenei
ballagnak belőlem az Úr kegyelmének
friss és térdigfüves legelője felé.

Halkan hörög végsőt a lámpa
s a nagy halál apáca-lánya,
sötét királylány jó szobámba.

Hideg szemét szemembe oltja,
5 csöndet simít bús homlokomra,
nem érzi, gödre mily goromba.

Nem kérdi, szürke-é a vágyam,
nem nézi, mily kopott az ágyam,
csak átölel a csöndbe lágyan.

10 Pompát csókol szűz gondolatra
és megcsókolja, bármi gyatra.
Rokkant gyereklelkem ringatja.

Sötét haja szobámra bomlik
s miken komorság, köd borong itt,
15 most megszépülnek ócska holmik.

És én kibontanám a vérem,
ha hívna atyjához fehérén :
várlak, fiacskám, régen, régen.

Hiába várom, hangja nincsen,
20 mely ama palotába intsen,
hol rég csüggök titok-kilincsen.

Egy eszelős öreg motyog csak,
az esső s mindenütt kopogtat :
halottak vagytok, csúf halottak.

Nagyon útalkozhatott az isten,
 hogy ilyen csúnya plánétát köpött —
 Ó, szépség, jóság! . . . De már mindent hagyok,
 villámokból font kerítés tövébe,
 5 már lefekszem a szívem közepébe.
 Egész nyáj leszek benne. Egyedül,
 a nagy akolban egyedül vagyok.

Hittem, hogy a hitványabb lettem én,
 akin az idő csak tovább fut át
 10 és úgy magasztaltam a minden-embert,
 mint akinek
 csak magyarázták a megvolt csudát.

Ha hitvány voltam, ezért voltam hitvány.
 Ó, egy percre megláttam magam.
 15 Ott álltam én a Napban! Ott a Napban!
 Bordám szaggattam! A Nap suttogott:
 Véredben állsz, te, ha bennem állsz! . . .
 És lassan, lassan süllyedtem a Napban.

A szél sikoltott. Fölkapta a szívem
 20 s egy csöpp vérem, ami még megmaradt,
 végiggurult lobogva az égen.
 Utánaszaladt.
 A földre ekkor tűzcsóva esett.

Mindent hagyok már. Bomolj meg magadban,
 25 világ, ó világ! Én szívemben alszom.
 Tiszta mosolyom hideg víz hulláma,
 hogyha néha fölemelem arcom.

Kár volna magamat eladnom
célért, eszméért, okért, hitért.
Hogy magyarázzam az eget másoknak.
Eladni magamat semmiért.

- 5 Te vén szilvafa, úgye, igazam van?
Te tudod, te százesztendőt éltél!...
S akkor sikított, elbőgte magát
a kert mellett egy vén acéltehén.

- Nem is acél volt, hanem drágakő.
10 Pálmaág-farkkal. Ott kinyúlt szegény.
Tele gyerekekkel
kőrhinta forgott bűgva, vidáman,
szarvai hegyén.

- És sírt és sírt, csak sírt, míg meg nem halt,
15 késnyelek hullottak pengétlenül
a szemeiből.
— Ó, mennyi dinamit lakik
én élve síró szemeimben! —
A föld egyszerre elszaladt alólunk
20 és elszaladt alólunk minden :
ég, csók, tűz, magam s a semmi.
A tehén lángszőre szintén elszaladt,
aztán visszajött
s a homlokomon kezdett énekelni.

- 25 Fehér vízben hevertünk egymás mellett,
szivemben ő s az ő szivében én.
Hátulról keresztülnéztem magamon
s úgy láttam, hogy bennem él tovább
a tehén.
30 S tele gyerekekkel
kőrhinták forogtak vidáman
szarvai hegyén.
Nem szúrt vele, csak fölemelte.

Arrabökött, amerre elszaladtunk
35 a föld, az ég, a tűz, a semmi s én
s én szégyenverten lopózkodtam arra,
hogy embertszülő tüzet énekeljek
örökké, újra
jeges, havas
40 ismeretlen hegyek tetején.

- Alkotni vagyunk, nem dicsérni.
 Gyerekeink sem azért vannak,
 hogy tiszteljenek bennünket
 s mi, Atyánk, a te gyerekeid vagyunk.
- 5 Hiszünk az erő jó szándokában.
 Tudjuk, hogy kedveltek vagyunk előtted,
 akár az égben laksz, akár a tejben,
 a nevetésben, sóban, vagy mibennünk.
 Te is tudod, hogyha mi sírunk,
- 10 ha arcunk fényét pár könnyecsepp kócolja,
 akkor szívünkben zuhatagok vannak,
 de erősebbek vagyunk gyöngé életünknel,
 mert a fűszálak sose csorbulnak ki,
 csak a kardok, tornyok és ölő igék.
- 15 Most mégis, megfáradván
 dicséreteddel keresünk új erőt
 s enmagunk előtt is térdet hajtunk, mondván :
 Szabadíts meg a gonosztól.

Akarom.

Oly lompos volt és lucskos,
 a szőre sárga láng,
 éhségtől karcsú,
 vágytól girhes
 5 szomorú derekáról
 messze lobogott
 a hűvös éji szél.
 Futott, könnyörgött.
 Tömött, sóhajto templomok
 10 laktak a szemében
 s kenyérhéját, miegymást
 keresgélt.

Úgy megsajnálta, mintha
 belőlem szaladt volna
 15 elő szegény kutya.
 S a világból nyüvötten
 ekkor mindent láttam ott.

Lefekszünk, mert így kell,
 mert lefektet az este
 20 s elalszunk, mert elaltat
 végül a nyomorúság.
 De elalvás előtt még,
 feküdvén, mint a város,
 fáradtság, tisztaság
 25 hús boltja alatt némán,
 egyszer csak előbúvik
 nappali rejtekéből,
 belőlünk
 az az oly-igen éhes,
 30 lompos, lucskos kutya
 és istenhulladékot,
 istendarabkákat
 keresgél.

Szép, nyári este van.

- Vonatok dübörögve érkeznek, indulnak,
gyáarak ijedten vonítanak,
kormos tetőket kormoz az este,
5 rikkancs rikolt ívlámpák alatt,
kocsik szaladgálnak összevissza,
villamosok csengetnek nagy körmenetben,
Transzparenszek ordítják, hogy : vak vagy,
mellékuccákba ballagó falak
10 visszalobogtatják a plakátot,
előtted, mögötted, mindenfele — látod —
plakátarcú emberek rohannak
és — látni — a nagy háztömbök mögött
allelujázva-üvöltve-nyögve-káromkodva
15 lihegve-hidegen-ravaszul-kapkodva
emberlajtorján másznak magasra
emberek
s a dühödt körutak nyakán
kidagadnak az erek,
20 hallani, hogy sikoltanak a néma hivatalnokok,
a hazatartó munkások lassú lépéseit,
mintha öreg bölcsek lennének mindannyian,
akiknek már semmi dolguk sincs a földön.
Hallani zsebtolvajok csuklóinak puha forgását
25 és odábról csámcsogását egy parasztnak,
aki szomszédja kaszálójából
épp most nyúz le egy jó darabot.
Hallok mindent, aki hallgatok.
Kolduscsontokban nyöszörög a szű,
30 körülszimatolnak asszonyok,
de én nagyon messziről jöttem,
kiülök szíves küszöböm elé
és hallgatok.

Szép, nyári este van.

- Barátaim, a pilátusok megfürödtek,
 lemosakodtak tetőtől-talpig szublimáttal
 és mi igen gyönyörű gyerekek leszünk,
 kezünkben cukorrá változnak a dolgok.
- 5 Érzitek-e a XXV. századot?
 Ha csak rágondolunk,
 mintha meleg halak surrannának gerincünkön,
 a gyönyörűség fölfogja bennem a gejzireket
 és képtelen vagyok meglocsolni száraz napjaink.
- 10 Mindnyájatok helyett megcsókolom a számat,
 túlkiabálom a fergeteget
 és halkabban hallgatok a csöndnél,
 olyan vagyok, mint az elhagyott lövészárók
 és mint egy roppant, harsogó pályaudvar,
- 15 ahová minden vonat egyszerre befut!

- Villogó vágyú lányok, asszonyok,
 istenigazában mi ölelünk meg benneteket,
 akik negyvenemeletesre építjük a századokat,
 ölelésünk tiszta, mint a patakba hullt fény,
- 20 egészségesek vagyunk, erősek és mohók.
 Mohón ölelünk, mintha csak tudnók,
 hogy minden ölelés egy állatot öl meg bennünk!

Héjj, elevátorok, meg bírátok-e mozdítani
 ekkora kedvet?

- Frissest pörgök,
 25 bálozó parasztleányok nyelve hegyén,
 amely ugyancsak megforgatja a hetvenhét menyország
 szentjeinek rubintos rézangyalát.

OLYAN BOLOND VAGY

- Olyan bolond vagy,
szaladsz
akár a reggeli szél.
Még elüt valamelyik autó.
5 Pedig lesikáltam kis asztalomat
és most
tisztábban világít kenyérem enyhe fénye.
No gyere vissza, ha akarod,
veszek takarót vaságyamra.
10 Egyszerű, szürke takarót.
Illik az
szegénységemhez és az Úr is
szereti nagyon és engem is
szeret az Úr,
15 nem jön soha nagy fényességgel,
nem akarja, hogy elromoljanak
szemeim, akik
nagyon kívánnak látni téged.
Nagyon szépen néznek majd terád,
20 vigyázva foglak megcsókolni,
nem tépem le rólad a kabátot
és elmondom mind a sok tréfát,
mert sokat kieszelttem azóta,
hogy te is örülj,
25 majd elpirulsz,
lenézel a földre és kacagunk
hangosan, hogy szomszédunkba, a szótlan komoly
napszámosokhoz is behallik
és fáradt
30 összetört álmukban majd elmosolyodnak ők is.

LÁTOD?

A Nap kigyulladt vonata elrobogott
egykedvű küszöböm előtt.

Eredj csak,
a te lábaid nyoma
5 nem fáj már néki többé.

Csönd van,
csak egy csobbanás,
kövér hajamat visszaadom a folyónak,
egy surranás,
10 gyöngé madaram visszaadom a mezőnek.
Eredj csak,
elfedezi megcsorbult levelét
a virág.

Látod?
15 Már esteledik.

A LOVAK...

A lovak kiháló fajából való
húsz évszázad döglött ki alattunk.
S de jó a fáradt embernek az ágy.
Szálláscsinálónk megbolondult,
5 komám, itt más már nem marad,
a mában bérelünk egy szobát.

Mivelhogy már sokat szaladtunk,
azt hittük, hogy sokat haladtunk.
Ótától-ótaig lerongyolódott
10 lábunkról már a lábbeli.
Vargát ugyan találhatsz eleget,
foltnak valót is éppen eleget,
de ezt a világot kinőttük mi már,
nagyobb kell, jobb kell: bennünk s a tetőn
15 a szélkakas ősz szele kornyikál.

Az az ősz nem ért el volna minket,
ha el nem hagytuk volna az eszünket,
de visszamenni s nem újra előre?

Nyárson sütöttük valaha a csókot
20 s most köhögés ellen szopogassunk
csóknak csúfolt cukros kis ízét?

ESTE VOLT S A BŐRÜNK ÖSSZEÉRT

Este volt s a nyári égről
rohanó, tüzes vágycsapatok belém,
mikor a bőrünk össze-összeért,
egész életemmel ott éltem én,
5 azon a kicsi, darabka helyen,
ahol a bőrünk,
a bőrünk összeért.

Most már tudom, őt, őt kerestem,
mikor jelenést kért az eszem.
10 S ó, ti kis virágok s ti embertelen messzeségek,
értitek-e az ő szavát, ölét?
Mert már nem bírom el s az egész asszonyt
méhike-zümmel és hatalmas
üstökös-dobó kiáltásokkal
15 kihirdetem.

Micsoda melletted a napsütött szőlőhegy,
a hajnalszörű friss, égi állat,
vagy a bokrok reggeli ringatódzása
a hajadon földek zsenge tomporán?
20 Minden asszony csókja összebugyog benned
s már sokszor félek, nagyon félek tőled,
mert mi nagyon összebogozódtunk
s még minden szabad szálát elkeversz.
Ó, mi akkor is kívánjuk egymást,
25 mikor énrajtam szörnyű kövek vannak
és te könnyű felhőkön heversz!

A te hajad kövérfürtű feketében lecsordul,
 mint a jóillatú kátrány,
 mikor kéthehtós kondérből gőzölögve kifordul.
 Lebeg is, mint három csapat
 5 erős testű, fodor fekete holló —
 a te melled, szerelmesem,
 szőke kenyerekkel teli kosarakhoz hasonló.

Rokona vagy
 a nagy
 10 meleg teheneknek,
 melyek tejszagú csordában
 füves parton
 egymás mellé heverednek. —
 Fürödjünk meg a folyóban, szív a szívben,
 15 hiszen mi is tiszták vagyunk,
 hátha mi is elfolyunk a tiszta vízben.

Tiszta vagyok, azért vagyok,
 mert szeretlek,
 látom én az istent, amint
 20 szívét adja a szivednek.
 Hogy tebenned jött most eléem,
 azt is látom —
 Ő az én örök szerelmem
 s a halálom.

1.

Hogyha golyóznak a gyerekek,
az isten köztük ott ténfereg.
S ha egy a szemét nagyra nyitja,
golyóját ő lyukba gurítja.

5 Ő sohase gondol magára,
de nagyon ügyel a világra.
A lányokat ő csinosítja,
friss széllel arcuk pirosítja.

10 Ő vigyáz a tiszta cipőre,
az utcán is kitér előre.
Nem tolakszik és nem verekszik,
ha alszunk, csöndesen lefekszik.

Gondolatban tán nem is hittem.
De mikor egy nagy zsákot vittem
15 s ledobván, ráültem a zsákra,
a testem akkor is őt látta.

Most már tudom őt mindenképpen,
minden dolgában tetten értem.
S tudom is, miért szeret engem —
20 tetten értem az én szívemben.

2.

Én már fiatalember lettem,
a boltba gyerek megy helyettem.
De ha Néki valami kéne,
a boltba én futnék el érte.

5 Fütyörészve a szép időben,
esernyő nélkül az esőben,
a kociúton lenn szaladnék,
magamra kabátot se kapnék.

- De az autót frissen, fürgén,
ha nem is töfföl, kikerülném.
10 Hisz ha valahogy elgázolna,
hiába mentem én a boltba.

- Megválogatnám a portékát,
ahhoz mennék, ki olcsóbbért ad.
15 S mielőtt akármit elhoznék,
hosszan, sokáig alkudoznék.

- Aztán, hogy Néki odaadnám,
jó kedvét meglátnám az arcán.
Szeme csillogna, megköszönné,
20 mást nem is küldne boltba többé.

Dolgaim elől rejtegetlek,
istenem, én nagyon szeretlek.
Ha rikkancs volna mesterséged,
segítnék kiabálni néked.

- 5 Hogyha szántóvető lennél,
segítnék akkor is mindennél.
A lovaiddat is szeretném
és szépen, okosan vezetném.

- Vagy inkább ekeszarvat fogva
10 szántanék én is a nyomodba,
a szikre figyelnék, hogy ottan
a vasat még mélyebbre nyomjam.

- Ha csősz volnál, hogy óvd a sarjat,
én zavarnám a fele varjat.
15 S bármi efféle volna munkád,
velem azt soha meg nem unnád.

- Ha nevetnél, én is örülnék,
vacsora után melléd ülnék,
pipámat egy kicsit elkérnéd
20 s én hosszan, mindent elbeszelnék.

1925

SZÉLKIÁLTÓ MADÁR

Szegényember, hát már megint lázadsz?

Jaj, dehogy lázadok, a gunyám szakadt el.
Másikat szeretnék, olyat, amelyiknek
kevesebb a foltja.

5 Hát tán már elittad mind a fizetséged?

Nem volt nekem, uram, soha fizetségem,
nem is volt, nincsen is semmi fizetségem.
Ha szóltak, dolgoztam piros napestéig,
piros napkelettől dolgoztam, dolgoztam,
10 mondta öregapám, nem lesz fizetségem.

Hallod-e, te koldus, hordd el magad innen!

El is megyek innen a tengeren túlra,
a tengeren túlra: társaim szivibe,
ott pedig elmegyek szélvész közepibe,
15 danoljon, ha az kell, hej, de danol is már,
fenn dalol már a szélkiáltó madár.

Nincsen apám, se anyám,
se istenem, se hazám,
se bölcsőm, se szemfedőm,
se csókom, se szeretőm.

5 Harmadnapja nem eszek,
se sokat, se keveset.
Hús esztendőm hatalom,
hús esztendőm eladom.

Hogyha nem kell senkinek,
10 hát az ördög veszi meg.
Tiszta szívvel betörök,
ha kell, embert is ölök.

Elfognak és felkötnék,
áldott földdel elfödnek
15 s halált hozó fű terem
gyönyörűszép szívemen.

Kenns Rösiter, igl'etendur hálfráttu. Eftir lívi s. m. ~~hvað~~ indan
 & versel heyrast megaláti s. t. p. átt."

Agavilis 14

1. hallo' kalamait hämywa
 2. esebek köri ulesowis
 3. ag, nül kapott fö'g, ne engem
 4. kirkelen, ägwisilisi ondes.

Gyermekkor kezdete óta
 Engem talált az igazság utján
 Bönbált, ömült s én mondogtam
 Ringeteg mellett elaludtam.

Sitt falbar, földessen havasok
Kegyelemgedelt is árnok,
Libat is kacagva villt
Fakti, csatavos kúlvárosok.

A uccan uccan jassok loglak
 I nio uccanabban oveskedlek
 Kiaballak, ki bakkunk is
 A jassok uccil baveskedlek

1. meggyazomig holtak, az
 De fial a nüt elven, haggi,
 Egütt nyögint az erdő, el
 Fag, nüt alomut el mind a

London, valami nagy ideges volt,
 a levek szempontjából mentek
 is nekik, nem is bírták
 addig az ideig meg a mentet.

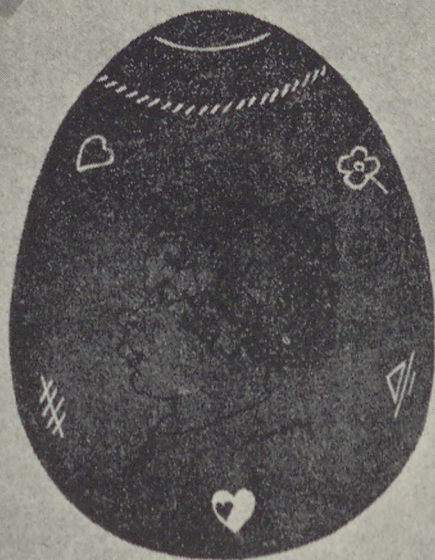
1. Hög & Karangos byggar, fjärr
 i vinnelsten var, och, och.
 2. Gyllos i ägget under
 3. Hög i ena stället, Katarinast.

Remains signed as Lathyrus
Linné's book also mentions
1905 - see page
The book also mentions

et kashyāś naukaśāśat kintāś,
 La nap, jji nōvāśāśyāśat
 Lige māś, āśmāś, vāśāś, āśāś,
 Dikendāś kōhōśāś gōdāś.

At night, over a strong breeze, wind, and rain
in a 6 rainstorm, and a heavy rain of rain. A heavy rainstorm
in a heavy rain of rain. And a heavy rain, no 2 rain, and
a heavy rain of rain.

Színház és Társaság

Magyar László körletűje

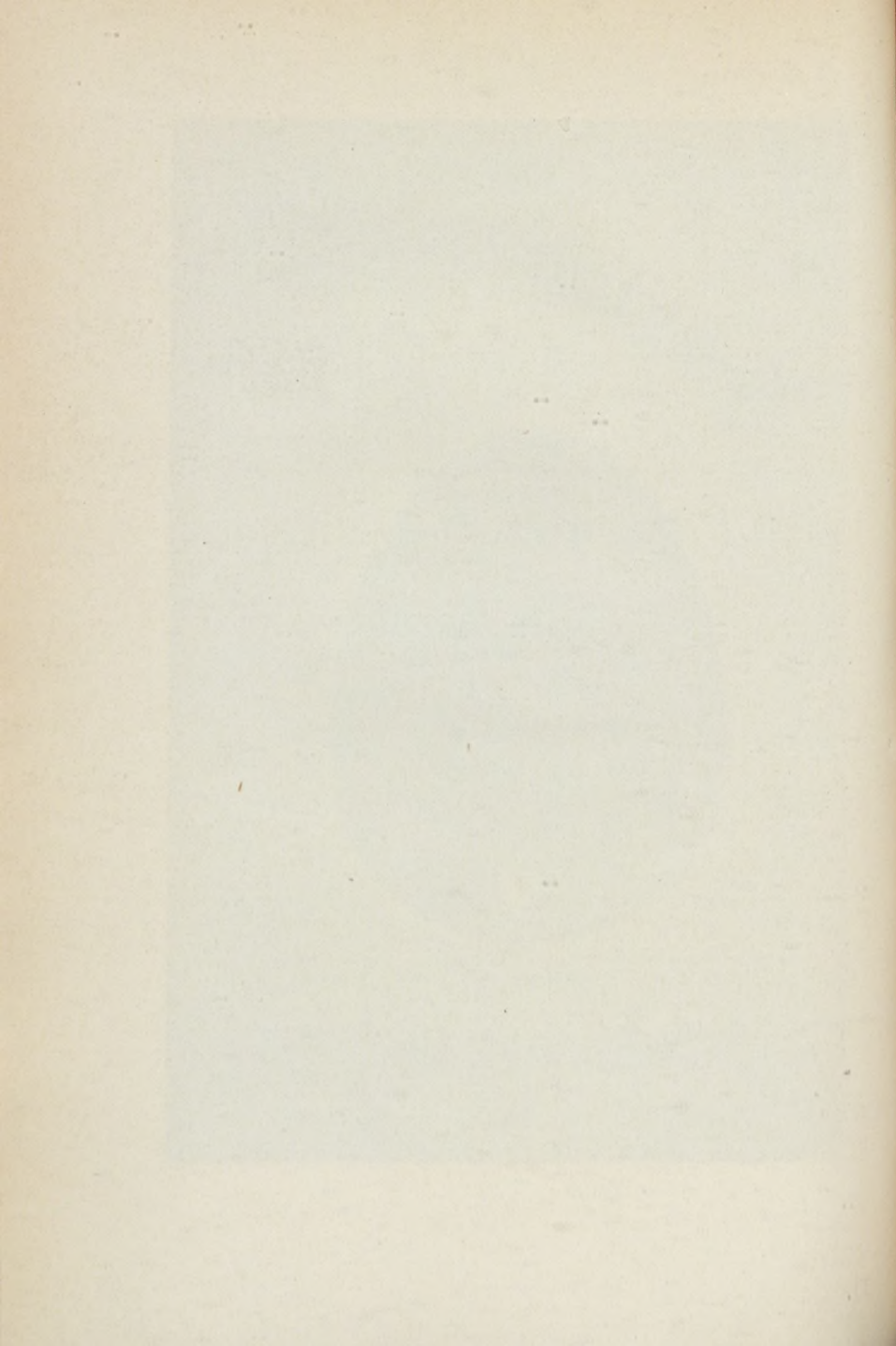
JÓZSEF ATTILA

Sport-Revü

VII. évf. 15. sz.

Ára 3000 K

1925 április 14

SZÉP CSÖNDESEN ALUDJ

- Szép este van. Szép csöndesen aludj.
Szomszédjaim is lefeküsznek már.
Az uccakövezők is elballagtak.
Messze-tisztán csengett a kő
5 meg a kalapács
meg az ucca,
s most csönd van.
Régen volt amikor láttalak.
- Dolgos két karod is oly hűs,
10 mint ez a nagycsöndű folyó.
Nem is csobog, csak lassan elmegy.
Oly lassan, hogy elalusznak mellette a fák,
aztán a halak,
a csillagok is.
15 És én egészen egyedül maradok.
- Fáradt vagyok, sokat is dolgoztam,
én is elalszom majd.
Szép csöndesen aludj.
Bizonyosan te is szomorú vagy,
20 azért vagyok én is szomorú.
- Csönd van,
a virágok most megbocsátanak.

TAVASZI SÁR

Az uccán, a téren és a mezőn is
zuhog az eső.
Zúg a kánális, kiönt az árok,
öreg házak vakolatja máll,
5 a lovak tagjain csurog a lé,
az áldott tiszta lé,
és a tetőkön is
víz és sár, víz és sár.
Puha meleg sár a föld,
10 a lovak, a házak, az ég,
puha meleg sár.
Az ablakokban gyerekek állnak,
nézik, hallgatják, esik, esik,
s az ő szivük is
15 puha meleg sár.

Most a magok békessége él
házakban, lovakban, emberekben,
a magok békessége, mely leszáll
oda ahol minden testvér és örök
20 puha meleg sár.

Milyen jó is vakon zuhanni
eltékozolt csókjaim után.

A talló kalászeit hányva
s a verebek közé belesvén
nagy szél kapott föl egyszer engem
hirtelen, április estén.

- 5 Gyerekeit kereste arra
s engem talált ott épp az utban.
Bömbölt, örült s én mosolyogva
rengeteg mellén elaludtam.

- Itt falvan, földeken keresztül,
10 meghempergetett jó sárosra,
cibálva és kacagva vitt egy
pesti, csatakos külvárosba.

- Az uccán vídám jasszok lógtak
s még vídámabban verekedtek,
15 kiabáltak, kiabáltunk és
a jasszok végül berekedtek.

- Mondom, valami nagy ünnep volt,
a hívek templomokba mentek
és reszketve, szomorú kézzel
20 áldották őket meg a szentek.

S hogy a harangok búgtak, fölnőtt
a szívekben nagy, esti béke.
A gyilkos végzett emberével
s úgy menekült, kalaplevéve.

- 25 Reménységnek és tulipánnak
kicsikis deszka- alkotmányba
1905-ben így
iktattak be az alkotmányba.

A kártyás munkásnak fiúként,
30 s a szép, ifjú mosóasszonynak
ligetnek, sárnak, vágnak, célnak,
fejkendőbe kötözött gondnak.

A szegényasszony rég halott már,
de fiát a szél el nem hagyja,
35 együtt nyögünk az erdőn éjjel
s együtt alszunk el virradatra.

A PARADICSOM ÉLETTÉ LESZ

A fák megállnak mozdulatlan,
a vizek nyugtalanok lettek,
különös zaj támadt a kertben,
valami bántotta a kertet.

- 5 Egy hattyú énekelt és úszott
hullámos, karcsú lebegőben,
énekelt, úszott s hirtelen csak
meghalt ott fönn a levegőben.

- A fűszálak elszomorodtak,
10 kis homlokukat eltakarták,
a bogarak szívére köd jött
s a fűszálakat összemarták.

- Éhes lett minden, a virág is,
melyet jószagú szellő ápol,
15 a harmatból a légy kimászott
s isten eltűnt a trónusáról.

- Fellegbe ment, hogy majd a porban
megsirassa szép, álnok testét.
S két ember — átkozták már egymást
20 s zokogva már egymást keresték.

1.

Ne bántsatok, ha most rossz vagyok,
ha most kicsit halkabban élek.
Halkabban élnek a felhők is
meg a halottak, meg a rétek.

- 5 Győzni épp oly szép, mint a virág,
de én most céltalan lődörgök,
vagy esőt hallgatok szobámban
s nagyon hallgatok én, ha dörgött.

- Ezüstös lesz majd nagy szivetek,
10 bárha a győzők ti maradtok —
zászlótok is ezüstté őszül
s egyszerre győzni is elfáadtok.

Csatazaj mögött eljön halkan
hozzátok is az ezüst élet.

- 15 Nagyon halkan élnek a felhők
meg a halottak, meg a rétek.

2.

Nagy csöndű, komoly kísértet kísér
s hová lépek, kibú a föld alól —
az árnyékom, mely mindenütt követ
s találkozunk is egyszer valahol.

- 5 Olyan szép dolog elfáradni és
pihenni, mit nem ad se harc, se más,
kedves árnyékban leheverni, le
s bennünk eleve ott a fáradás.

- Bennünk eleve ott a fáradás,
10 mely a szűz hónap testvére lehet —
ha nagyon fázik már a föld, lehull,
csak hull a hó s új tavaszig befed.

Egy télestén a földet csöndesen
betakarta a fáradtság, a szent,
15 az én szavammal együtt, hisz az is
végtelen hideg világban kereng.

SZÉP LOBOGÓVAL, VAGY ANÉLKÜL

Azért vagyok, hogy virág nőjjön
a szemeimben,
ezért öntözik kedveseim,
s a fák, a városok meg minden.

- 5 Szép lobogóval, vagy anélkül
győzünk mi mindig,
mindnyájan győzünk szomorúan,
minket a szívünk győzni indít.

- 10 S erre, arra, egészen mindegy,
hogy merre tartunk,
kit csönd, kit nagy zaj vár a parton
s elsüllyedünk, ha nincsen partunk.

- Nem adatott meg mindenkinek
 a balgaság, mely a füvekben ég,
 tudom én jól, tudom én.
 Csak pazaroljam, csak tékozoljam
- 5 szegénységem,
 alázatosságom,
 a friss levegőt,
 a rigókat,
 a földek bőízű nedveit,
- 10 a futkározó mezei virágokat, melyek homlokukon
 hordják álmaim
 s huncutul dörgölöznek
 a nyihogó kancák bokáihoz.

- Lehetnék én a kőműves, aki
 mikor ölel,
- 15 megroppantja az asszony derekát,
 házat, börtönt és templomot épít magasra,
 de délben lehever a téglák mellé,
 megeszi a kenyeret, szalonnát, hagymát, nagyot
 nyújtózkodik
 szusszantva, kortyantva vizet iszik még
- 20 és máris alszik és mosolyog,
 mint a legbölcsebb halott fáraó.
 Lehetnék én a könyvelő is,
 akinek vannak főnökei,
 vagy a szabó, kit nem irigyelnek,
- 25 ha jól varr kabátot s rossz az asszonya,
 sokat dolgozik, de sztrájkol,
 ha kicsi a bér.
 Lehetnék vándor hasbeszélő,
 hisz annyi sok madár zokog, csapkod, kacag,
 benn a szívemben,
- 30 és szónok is, szellemes, aranyszájú!

- aki fönn áll az emelvényen,
kis pocakját megveregeti
s beszél a nép nagy nyomoráról,
melyet csak ő tud eltiporni
35 francia szabású félcipőben,
s éljen! éljen! dübörög a nép,
tiporják egymást, hogy jobban hallják,
mintha nagy sötét alagútban
tízezer expressz rohanna egymásba.
40 S én szebben tudnék bolondítani!
Lehetnék paraszt, pap, remete, zsúrfiú, bankár
és király is!

Fogadjátok hát balgán, együgyűen
Balga, együgyű szívemet.

Kovács, kovács, fölgyűrted jól az inget,
 aztán megemelted két szép gyereked és bemártottad
 a tűzbe.

Most ott pirosodnak, ahol a fiatal madár!
 Meg ahol a sokkal nagyobb virágok, melyeket
 oda kéne tenni a házad elé.

- 5 A nap is ott kél, ha meglóbálod fejed fölött
 a kalapácsot

s az üllő

megcsendül belé, akár a dalolók szive.

Ez a legkékebb tavon él, ahol a halak vert ezüst
 lelke nyugszik,
 este eljön tisztán, kéken, bekocog minden
 ablakon :

- 10 Kalapálj csak, hiszen szépeket kalapálsz tel!
 A juharfa is úgy nő, ahogy nagyot lépsz,
 füttyülsz és a homlokod megbököd!
 Te vagy a kovács és kikalapálod
 a virágokat.

Nem várom már az életet,
vagyok úgy, ahogyan lehet.

S ha nem lehet, akkor sehogy,
ha sok a nap, hát soká fogy.

- 5 Két szememből a nap kivész.
Már csupán a lámpába néz.

Ha tűz lobog, hát majd elég.
Ha vér ömlik, hát van elég.

- Aki megbánt, én nem bántom.
10 Aki sajnál, nem sajnálom.

Örülhetnek a hadnagyok,
mert én már éhes sem vagyok.

Történt valami énvelem,
de nem halál s nem türelem.

- 15 Rúgtak itten, rúgtak ottan
s egyszer mégsem káromkodtam.

Egyszer megláttam a ködöt
a nagy fényességek mögött.

- És meghallottam egyszer én,
20 hogy túl harcom vad zörején,

akárha lent, akárha fönt,
a szegényé csupán a csönd.

A köd, a csönd sosem ragyog,
én már ködből, csöndből vagyok.

- 25 Ami énbennem botorkál,
elbukik egy vak ároknál.

Iszonyatos, nagy bosszú ez,
várni, várni, míg vége lesz.

S tudni, vannak így még többen,
30 mignem valaki megdöbben,

míg valaki föl nem ordít,
ködből, csöndből föl a holdig,

föl a pestishez magához!
Aki irtózattal átkoz,

35 megátkoz ebtartót, ebet
s legelőszőr is engemet.

Én az istenem úgy szeretem,
 hogy a szívemet földbe vetem.
 megérík, akkor learatom,
 fölösét pedig másnak adom.

- 5 Meg is köszöni, akárki az,
 akárha huncut, akár igaz,
 ha mindörökre, ha csak percre,
 de az isten fölébred benne.

- Ha lány az, hozzákomolyodva
 10 rongyos kabátom megfoltozza,
 hogyha meg ember, csak megállít,
 ki is kísér az ajtajáig.

- Ha éppen főzik az ebédet,
 ottan marasztanak várt vendégnek
 15 s ahol az asszony sose hamis,
 meghíznak ott még máskorra is.

- Aztán csak amikor dolgoznak,
 rólam is el-elgondolkoznak.
 S hogy munkaközben megpihennek,
 20 erejét érzik a szívemnek.

Nem csinálnak egymás közt mozit,
 bennük már isten álmodozik,
 álmodik tágas, erős égről,
 kicsiny fiának nagy szívérl.

Oly friss-ízű az ég, én tudom, én tizenkilenc
esztendő vagyok,

a szebbik biplánon mindenki hallja a toronyóra
ütéseit, az éhesnek körte a csillag is, ott már
ebédelnek, de Magyarországon még nincsen
rádió.

Minden emberben ketrecek élnek, ezek esznek vagy
énekelnek

és egyik emberben acélból vannak, a másikban
pedig furulyákból.

- 5 Ha alszom, hozzám képest mi lesz a harmat?
Egészen ostoba csak egy van s az az elégett itatós-
papir, szegényke vizet se látott.

Ne haragudj, jó íze van az égnek
és a szűnyogok amúgyis meghalnak éhségükben.

- Ó rádióaktivitás! most olvasom és görögdinnyét
eszem és erősen tudom,
hogy a világ csak bennünk változik,
színes kereplő vagyok csupán, halljátok? arcom
átlátszó, mögöttem virágok röpködnek, amint
fölbuktak az elektromos hullámokból.
- Szeretőmtől is elszakít a humanista század, ő
lepipált szomorúság, gyujtsd föl ma éjjel a
menhelyeket.
- 5 A bárányok birkák, én számár vagyok s csak hosszú
elnyúlt árnyékom a pásztor.
Ha szemem behunyom, az eroplánok lezuhanak
és azok is,
melyek belőlem szállnak föl naponta.
Te csillogó porszem, állítsd el aranyos motoraidat,
reggel úgyis kisöpör az asszony.
Ő az asszony, a szeretőm csak sír, csak sír és könnyei
tovább hajtják a régi turbinákat.
- 10 Kár, kár miértünk is,
de éljenek a köszörűs inasok, akik füttyörésznek
és nem is tudják, hogy az égbolt fejünk fölül
elvitorlázott a pénztárcákba.

Én dobtam ide magamat, szívünkben vakok topog-
nak, de szándékunk egyet jelent a rádiummal.
Maholnap Jehováék leszünk, hogy emberré terem-
sük magunkat újra.

Ez a szerelem s a patakhúrú ének, mely most
kinyújtózkodik, hogy följérjen valahogy ked-
vesem bokájáig.

A lélek hullámhossza éppen a magasságom, ezért
van az, hogy csóknak mondjuk a szédítő
naprendszeret,

- 5 forognak és zengő fekete hajuk alatt szelíden
mosolyognak az imádságok.

Nehéz álomban hervadnak az órák,
de violakert úszik belőlünk arasznaira a város
fölé,

odaindul a vonat s a könnyek árnyékában odasikol-
tanak a karcsú tornyok.

Hát gondolatok a hárfaszemű fiatalokra, szegé-
nyek,

- 10 nincs, aki friss, tiszta vízzel borulna ártatlan
életükre.

NÉHA SZIGETEK

Néha szigetek buknak föl fejünkben, madarak
szállnak el fölöttük, új, csodálatos növényzet
magvait hullajtják rájuk.

A gép arcából is csurog verejték, anyák szeméből
könny, rólunk a munka olajcsöppjei.

Lassan így fordul tovább a világ,
tegnap azt hittem, körtefa vagyok s még ma is
jönnek hozzám kisgyerekek,

- 5 csókolnak és megrázzák bennem a roskadó körte-
fákat.

Első szerelmem spirituszba raktam s most néha
elnézem, hogy milyen furcsa kis állat.

Szervusz, szervusz, hogy vagy, köszönöm meg-
vagyok és te, hát csak lassan, ilyenkor mintha
vágyunk se volna,

de vacogva mászkálunk Mont Blancok tetején s
imádkozunk, te isten, te isten,
mért nem teremtesz hegyeket is.

- 10 Nektek úgy adom oda magam, mint az anya meleg
teli mellét az ő éhes kicsikéjének.

A bokrok már alszanak, én is lefekszem tibennetek,
hogy reggel kéznél legyenek majd kedvelt,
acélhomlokú szerszámaim.

- Riának hívom őt,
 de éppúgy mondhatnám sónak, vagy villámnak is.
 Sok értelmetlen dolgot csinálunk, azt mondjuk rá,
 hogy szép s azután kiejtjük kezünkéből.
 Röntgenfényből faragták, átsugárzik a falakon és
 szavaimon,
 5 haj, de igen messze van.
 Ha egyedül vagyok, odaül homlokom elé, nagyon
 fájhatok neki,
 sóhajt s testemre hullajtja fájdalmait.

- Csodálatos, hogy más nem vette észre feje fölött a
 virágokat,
 pedig én láttam, hallottam is, színes harangokat
 dobálnak jobbra-balra,
 10 belőlük mosolyognak föl jövőbeli gyerekei,
 közöttük jár, nagy gonddal ügyel rájuk, de erről
 sem tud,
 azt hiszi ilyenkor, hogy takarít, vagy hogy engem
 kínál meg vacsorával.

- Egy hangvilla két ága vagyunk
 s mégis, ha egymásra nézünk,
 15 néha rekedten száll föl a szomorúság.

MOST FEHÉR A TÚZ

Vigasztaljátok a szenvedő alkonyokat, közéjük való
kedvesem is,
szomorú lángjaival zokogva kergetőzik.

- Előttem szalad, megcsókoltam s az idő nagy néma-
sággal elsüllyed körülöttünk,
de üres kezemmel hiába kapkodok utána
5 a fájdalom vakító felületén.
Temetőkben világít a villany,
könnyeink fekete kristályokat mosnak,
nincsen szavunk, amit kimondhatnánk,
elhamvadt maradék álmunk,
10 csak a gyilkosok sötét reményei világítanak még.
A butaság expresszvonaton robog előttünk,
minden madarunk szárnyaszegett.
Olyan ártatlan, mint a kavicsok fehér homlokai.
Én mindig Riának hívtam.
15 Gyékényünk sincs és mégis kihúzzák alólunk,
ünnepeink ájultan hevernek.

- Énekelj, tiszta szomorúság,
lefekszem itt, a hold a fejemalja,
Énekelj, tiszta szomorúság,
20 lefekszem itt, a hold a fejemalja.

- Az asztal alól fölnyúlnak emlékeim.
Szél és gondolat a halottak lélekzete, ki fejti meg?
Kedvesemben a lányok, asszonyok összebúznak és
dideregnek,
fuldokló kapkod valahol utánam,
5 tenyerembe dobom a fejem.
Ó az a muzsika, a füveké, láttátok-e, szép volt.
A föld meleg arcával simogatott, behúnyt szemmel
fekszem a szemében, vele látok, egy kisgyerek
lehelete ringat,
s akkor valaki elszéled szivemből, rossz ő nagyon.
Tegnap délután könnyezett a föld.
10 Mi lesz fölösleges virágaimmal?

Fiatalember, húszesztendő, velem egyidős,
 szép szeretőjét nagyon szereti,
 úgy szereti, épp mint a medrét a folyó, amelyikben
 a halak is lebúznak az iszapba, ha elfáradnak,
 csak simogatja és nagyon szereti,
 5 ha virágot kap, mind odaadja, a kenyeret is oda-
 adja, nem szegi meg maga,
 fölolvassa néki az újságot, megvárja, amíg elalszik,
 aztán elalszik ő is,
 tüzet rakni is segít és füttyörészve vágja föl a fát. —
 Ha volna szeretőm, én is nagyon szeretném,
 éppen, mint a medrét a folyó.

Megrázhatom fáimat, már közelednek testvéreim.

Ívlámpák vagyunk egymás szívei fölött, a kicsi madarakat látod-e vállainkon?

Mi vagyunk azok és szelid arcunk is egymáshoz ér —
Nyissuk ki egészen magunkat, egyszerre jusson mindenki
a szeretetbe.

- 5 A Napra akasztjuk sugarainkat, megszabadult kenye-
rek telepednek küszöbeinkre,
gyémánthidak szökkennek mindenfelé s az elaludt aknák
pacsirtákként emelkednek szívünkbe és szeliden fel-
robbannak csókjainkban.

Hát pazaroljuk szét harangjainkat, kitárt ajtónál
mosolyogjunk.

Szemünkben rejtőzik a torony, melyről beláthatjuk
ismeretlen hazánk vidékeit.

- 10 Készen vagyunk már égboltjainkkal s készen vagyunk
a fényességre,
aki hajnalonta gyöngé virágokat okoz.

ESTI FELHŐKÖN

Esti felhőkön fekete fű nő, lassan fölszítja a fényességet és gyémántlevegőt locsol izzadt arcainkra.

Nyugodt lehelet a világ, ellebeg a jéghegyek fölött. Ezek ilyenkor egész elolvadnak.

Ha követ dobunk föl, nem esik vissza, hanem csókká válva nagy meleg szárnyakon röpdül föl föl egészen mihozzánk.

- 5 Csontjainkban a velő foszforeszkál, akár a sarkcsillag,

kettejük fényénél meglátjuk a vizet és kenyeret, melyek elbújtak tenyereinkben.

Mi az igazság, kérdem a falaktól.

Erre eltűnnek és a csillagok alatt valamennyien itt ültök körülöttem.

A szemhéj selyemüvegéből van, simogat, ha lecsukjuk, de azért tovább látunk.

- 10 Az áloé másodpercenként virágzik álmainkban. Ismeretlen kedvesünkkel hálunk, ő az, aki cirogatván figyelmeztet, ha takarónk lassacskán lecsúszik.

Pillantásomtól az almák pirosodnak és gömbölyödnek,
térdigérő erős búzában henteregnek a fiúk, a lányok.

Én a magos fa ágán ülök, lelógatom a lábomat,
kacagásuk fürtjeimet megbodorítja.

- 5 Nem tudják ám a leányok, hogy én mennyire
kedvelem őket.

Akkor szaladvást jönnének el, sok százan
gyűlnének össze itt körülöttem,
én meg a zöld leveleket két marokkal szórnám
hajukba,
hanem előbb még minden szálát futtában is
kétoldalt megcsókolnék.

Erősödik az ág alattam, erősödöm én is a
világon,

- 10 sokaggancsú szarvasa hátán egyszer csak megér-
kezik a meztelen leányzó.

Akkor indult el, amidőn anyámra szememet
fölnyitottam,
huszonegy éve már, hogy elhagyta értem az
erdőt.

Kedvesem erősderekú, karcsú asszony,
ültem már repülőgépen, magasból ő is kicsinek
látszik,
de pilótalétemre is megbecsülném.

Maga mossa a ruhát, a hab álmodozva reszket
karjain,
5 letérdel, mintha imádkozna, fölsikálja a padlót
és nagyot kacag, ha elvégezte,
kacagása, mint az alma, melybe héjjastul
beléharap,
olyankor az is hangosan nevet,
ha kenyeret dagaszt, hajnalban kel föl, mint a
pékek, akik a jólsütő kemencék rokonai,
hosszú lapáttal őrködnek fölöttünk,
10 fölverődik a liszt és odaszáll a szép, szabad
mellükre, ahol meg nyugodtan elalszik,
mint kedvesem a jószagú ágyban, hogy
elmosogatott
s tisztára ölelte szívemet.

Feleségem is ilyen lesz, ha majd egész emberre
növök
és megházasodom, mint az apám.

Ott alszunk a száraz fában, villogó, bő szénrakásban,
 ifjú asszony keze kelt,
 sustorgunk a katlanokban, szikránk pattog,
 úgy szalad,
 pírt adunk a szőke kőnek, kövér darab húsok
 főnek
 fölöttünk a tarka cinfedő alatt.

- 5 A mezőkön, legelőkön fölnyúlunk a fellegekbe,
 fürge, karcsú karjainkból kicsordul a vér,
 végigcsorog tagjainkon, sötét és kövér,
 mint a barna föld, amelynek méhében sok jó zsír
 erjed
 s fölolvadva,
 sercedezve
 10 elvegyül vele.

Szép fiatal emberek tele
 ereiben elnyújtózunk, izmaikba fákat vetünk,
 erős, hajlós ágakat, melyek
 őserdőben századhosszat ropogósan hajladoznak,
 bőrükből meg bomlik, forr a lé
 s roppant arany madarakat nyujtanak a tágas
 ég felé.

- 15 Szeretnek is nagyon minket, égígérő nagy halomba,
 ha gyülekezünk,
 futós szabad pusztaságot lepnek el a fiúk, lányok,
 szép szivükbe fényesség suhan,
 kéz a kézben,
 úgy táncolnak körül lassudan,
 piros lángokat nevetnek, szépen, tisztán öregednek,
 öregén pedig
 20 töpörödött kicsi testük a mi erős hamvainkba
 csókkal fektetik.

NAGY VÁROSOKRÓL BESZÉLT A MESSZI VÁNDOR

- Nagy városokról beszélt a messzi vándor,
ott az emberek nem ismerik egymást,
a katonák se hordanak puskát, hanem a nagy
tereken muzsikálnak.
- Sokan gyűlnek oda, a gyerekeket magasra tartják,
úgy hallgatják,
- 5 meghallgatják, aztán odahaza elmesélik, milyen
szép volt és azok is örülnek neki.
- A lányok ott is kinevetik a fiúkat, de azért szeretik őket,
Fényes nappal is szeretik egymást.
- Nagy hidak vannak, amelyeken el lehet álldogálni
és nézni a vizet meg a hajókat,
úszkálnak ide oda, az utasok meg hangosan föl-
kacagnak,
- 10 hirtelen elhallgatnak s úgy nézik a nagy vizet,
amint komolyan elmegy a hullámok alatt,
azok meg csillognak, mint a pengék,
- S olvashatni a gyönyörű könyveket, akkora nagy
a világosság, pedig már egészen beesteledett.

Nag városokról bevált a messi vándor

Nag városokról bevált a messi vándor
Ott az emberek nem ismerik egymást
A katonák se hordanak puskát, hanem a
nagy tereken muzsikálnak
Sokan ülnek oda, a gyerekeket magarra hajtják,
ugy hallgatják
Meghallgatják, aztán odahaza elmesélik, mi-
lyen népe volt és azok is örülnek neki
A lányok ott is kinevetik a fiúkat, de azért
örökölték őket

Dínyes nappal is nérelik egymást
Nag hidak vannak, amelyekben el lehet áll-
dogálni és nézni a vizet meg a hídakat
Körkálnak ide oda, az utasok meg hangosan
fölkacagnak

Hirtelen elhallgatnak s úgy nézik a nag vizet,
amint komolyan elmező a hullámok alatt
Arok meg csillognak, mint a pengék
I olvashatni a gönyörű könyveket, akkor a nag
a világozóság
Pedig már egészen becsukódott.

Lőrincz

It meg, vérszokat szok, sem húson elfeleltem

It meg, vérszokat szok, sem húson elfeleltem
It idegen is csak vérszokat, a mi kerék-
nek is az is az is

It is húson, a mi húson is, a mi húson is
It is húson, a mi húson is

It is húson, a mi húson is, a mi húson is
It is húson, a mi húson is

It is húson, a mi húson is, a mi húson is
It is húson, a mi húson is, a mi húson is
It is húson, a mi húson is, a mi húson is

It is húson, a mi húson is, a mi húson is
It is húson, a mi húson is, a mi húson is
It is húson, a mi húson is, a mi húson is

It is húson, a mi húson is, a mi húson is
It is húson, a mi húson is, a mi húson is
It is húson, a mi húson is, a mi húson is

It is húson, a mi húson is, a mi húson is
It is húson, a mi húson is, a mi húson is
It is húson, a mi húson is, a mi húson is

It is húson, a mi húson is, a mi húson is
It is húson, a mi húson is, a mi húson is
It is húson, a mi húson is, a mi húson is

It is húson, a mi húson is, a mi húson is
It is húson, a mi húson is, a mi húson is
It is húson, a mi húson is, a mi húson is

It is húson, a mi húson is, a mi húson is
It is húson, a mi húson is, a mi húson is
It is húson, a mi húson is, a mi húson is

It is húson, a mi húson is, a mi húson is

A NAGY VÁROSOKAT

- A nagy városokat sehogysem tudom elfeledni,
az idegen is csak róluk beszélt, a mi kertünket
észre se vette,
nem is tudom, mi hozta ide, a színházba se jött
el hogy híttuk,
a szomszéd kisasszonnyal se törődött, pedig azt
mindenki megcsodálja,
5 szőke és magas, mint a torony a házak fölött,
ha megy az utcán, ablakba állnak, úgy néznek
utána az asszonyok is, aztán sóhajtván főzik
tovább a jó vacsorát,
hallgatagon megterítik az asztalt és várnak,
még nem beszéltünk, csak mosolyogtunk, de én
azért köszönök néki, ha találkozunk, ,
ő meg éppen csak rápillantott,
10 csak elment mellette, hozzá se nyult a kalapjához.

- Én akkor is köszönnék néki, ha láttam volna nagy
városokat, ahol szebbek a kisasszonyok,
karcsúbbak, mint a diaboló és magosabbak, ott
a torony is magosabb,
hajladoznak, ha fú a szél és kipirulva lefogják
szoknyájukat,
én akkor is köszönnék néki, akkor még meg is
szólítanám
15 s a nagy városokat, ahol még ő se járt,
nagyon szépen neki is elmesélném.

VISZEM A FÖLDEM

Magyar vagyok, de európai.
Párizs, szeress, én földemet viszem,
szép földemet, mely csókjaidra vár,
mert nem csókolja itten senkisé.

- 5 Telt melleire varjak szállanak,
erős husában vakondok lakik —
Párizs, te nagy vagy s az én földem is
nagy táncos városokról álmodik!

- Bőízű szíve sötéten csorog,
10 részeg szagától tántorog a szél —
a nehéz, zsíros televény alól
városok tornyos öröme beszél.

- Csak egyszer megfoganja álmait
s karcsú tornyokkal csengve énekel —
15 Párizs, szeress, én földemet hozom
és csókjaidat néki viszem el.

MIKOR AZ UCCÁN ÁTMENT A KEDVES

Mikor az uccán átment a kedves,
galambok ültek a verebekhez.

Mikor gyöngéden járdára lépett,
édes bokája derengve fénylett.

- 5 Mikor a válla picikét rándult,
egy kis fiúcska utána bámult.

Lebegve lépett — már gyúlt a villany
s kedvükre nézték, csodálták vígan.

- 10 És ránevettek, senki se bánta,
hogy ő a szívem gyökere-ága.

Akit ringattam vigyázva, ölben,
óh hogy aggódtam — elveszik tőlem!

De begyes kedvük szívemre rászállt,
letörte ott az irígy virágszált.

- 15 És ment a kedves, szépen, derűsen,
karcsú szél hajlott utána hűsen!

«MAGYARORSZÁG MESSZIRE VAN...»

Magyarország messzire van,
Magyarország hegyeken túl van,
onnan, rigókkal, éneklőkkel
jönne rövidke szoknyácskában,
5 hajnal volna,
szellős,
világos,
szép, tiszta üllők csengénének.

Uram, nem látta Magyarországot?
10 Tudom, nehéz a nyelve,
tudom, nehéz a szívem,
uram, nem látta Magyarországot?

Lányok, sokan, szaladnak,
akár a reggeli szél,
15 hajuk lobog a keleti égen,
ő pedig kövér kalácsot fon,
karcsúbb ő a lilomillat estéli árnyékánál.

Uram, nem látta Magyarországot?
Ott ősz van,
20 kicsike kertjeinkbe
zörgő, száraz virágokat ültet
az Úr.

Sok szárnyad alatt melengeted együgyű,
szebbik szívemet.

Már hullnak a legpirosabb almák,
ők is visszagondolnak szemedre.
Pirosszemű madaram, hol vagy?

5 Bejártam

sok fekete földet utánad.

Repülj csak,

aztán gyere vissza. Én várlak

és sokat járkálok az uccán, keresem

10 piros nyomod a levegőben.

Kavicsokat dobtam a folyóba,

ő is itt hagy most engem.

Oly magas házak közt élek,

el is vesznék, ha nem vigyázna rám

15 néhány ittfelejtett éneked. Pedig

szeretnék nagyobb lenni mint a házak,

meglátnál messziről, amint

szemem fölé emelt tenyérrel

nézelődök és szomorú vagyok.

20 Pirosszemű madaram, hol vagy?

Sok szép földet bejártam utánad.

A TAVI TORONY HARANGOZÓJA

Takarékos emberhez illőn
répaleveleket kevertem dohányomba,
ezért pipám
igen hálás volt,
5 göthös szavakkal noszogatott
kékszívű
fia után,
s hogy elértem a tavi toronyhoz,
az estéli violák lelke
10 a szűz kicsi fiúkák tavának mélyén
már költögette
az aranyhajút :
No ébredj, látod, ma is oly sokat nőttünk,
már a boltos is azt mondta : úrfi,
15 s jövőre már egész biztosan
hosszú nadrágot vesz nekünk
az édesanyánk.

És ott
a hiú néembernek rakott toronyban
20 az alkoholtilalom ellenére
felkötötte magát
a harangozó.

Ki lesz a madár, ha meghalunk és a világok
 ékköveit csiszolgatjuk?
 Az utak lassanként fölemelkednek s észre se
 vesszük, hogy levegőben járunk.
 Eltévedt sugaraink visszaszállnak a vadmadarak
 tojásaiba.

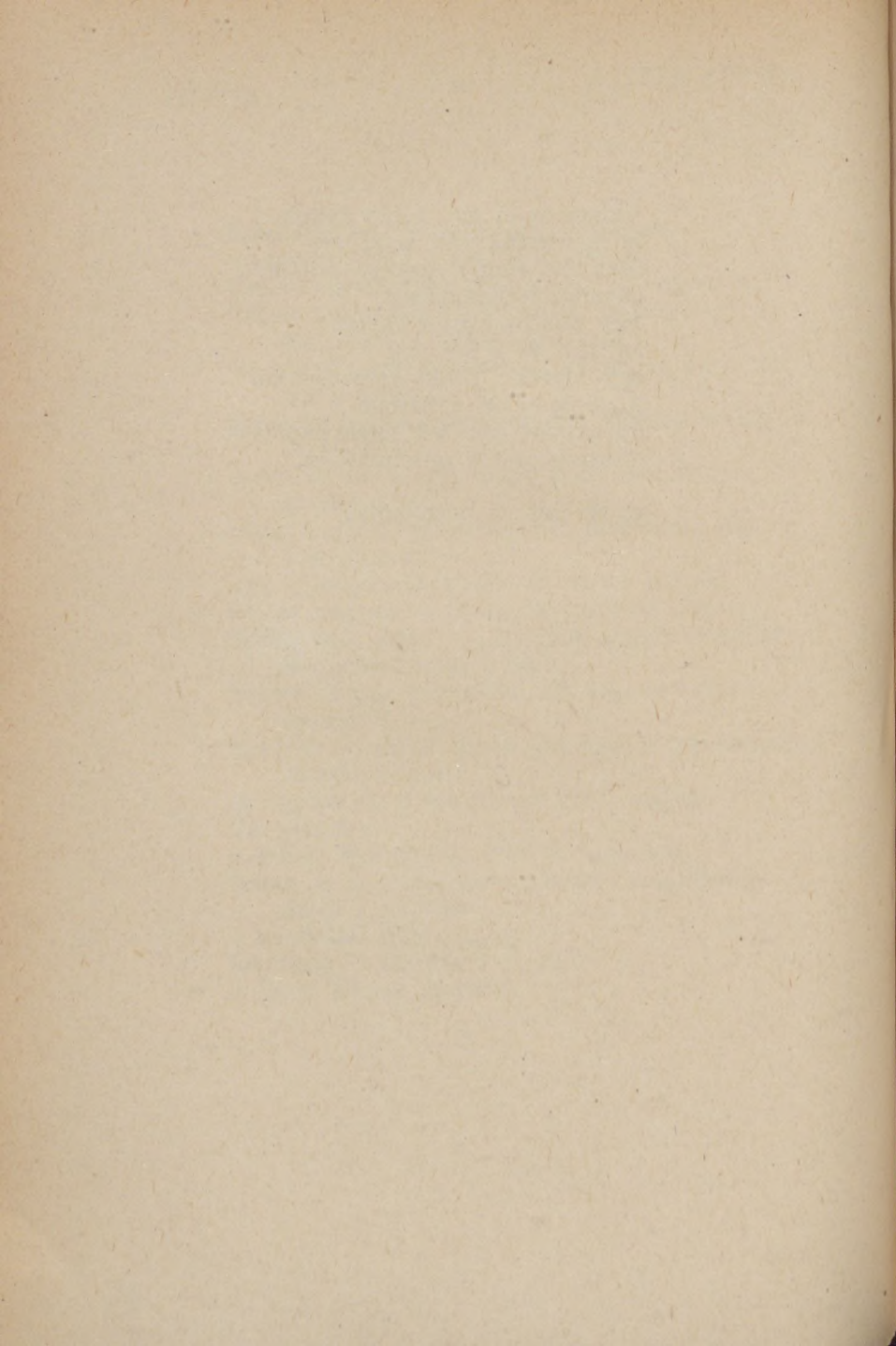
- Kiégett kiáltásokból épül a porszem.
 5 Az óceánok színén gondolat lebeg és
 gyógyítgatja holdkóros testvéreit.
 Holttetemek, nosza ugorjatok ki barátaimból,
 lelkünket kivisszük a napra melegedni,
 lángok csúcsain zuhanunk és emelkedünk
 fürkészhetetlen titkainkkal,
 oly mértékben sírunk, amint a vizek
 párolognak,
 10 füvek láthatatlan fényszálaiból
 együgyü szavakat szövögetünk, melyek szomorúan
 mosolyognak a tükör előtt.
 De kegyetlenü lbízom az erőmben,
 elbocsátom távozó éheimet.
 Nagyszerűen
 15 konok ekrazittömeg
 arcotok mögött a hangtalan mélység és
 szívetek,
 lassan végkép lesüllyednek benne a befalazott,
 lobogó aranyajtók.

- Szép szál legény vagy, egy röpüléssel
 magosabb vagy a magos madárnál.
 Csinos mesterség a tiéd, de az az enyém is.
 Szíjjas nyergedben hátradülsz, nézed, hogy a
 föld elfordul kelet felé,
- 5 én meg hosszú seprűvel takarítom az egyesület
 poros termeit,
 tagok se nyitják ilyenkor erős lökéssel sarkig
 az ajtót,
 tárva áll az, a nap arany deszkákat nyujt
 be rajta,
 papír is akad, hát lehajolok, derekamra dől
 a seprűnyél,
 úgy bámészkodik fölfelé és verset is írok,
 10 azt se magamról, olyan egyszerű az életem.
 Szállj, csak szállj, én ügyellek téged, a rendőr
 is fölemeli szigorú fejét —
 hegyes sisakja két szélén két torony karcsú
 póznáival —
 nyujtott nyakkal futnak a lovak, a tejeskannák
 összekocódnak,
 öt ujj között a felnyujtott alma csillog.
- 15 Te elröpülsz,
 a felhők gyűrődnek, mint a paplanod,
 lassan te is megöregedsz, hosszú szakálladon
 átsüt a napfény
 s homlokod fölött az ég
 lehorpad és földuzzad megint
 20 a fiatal lányok szagától.

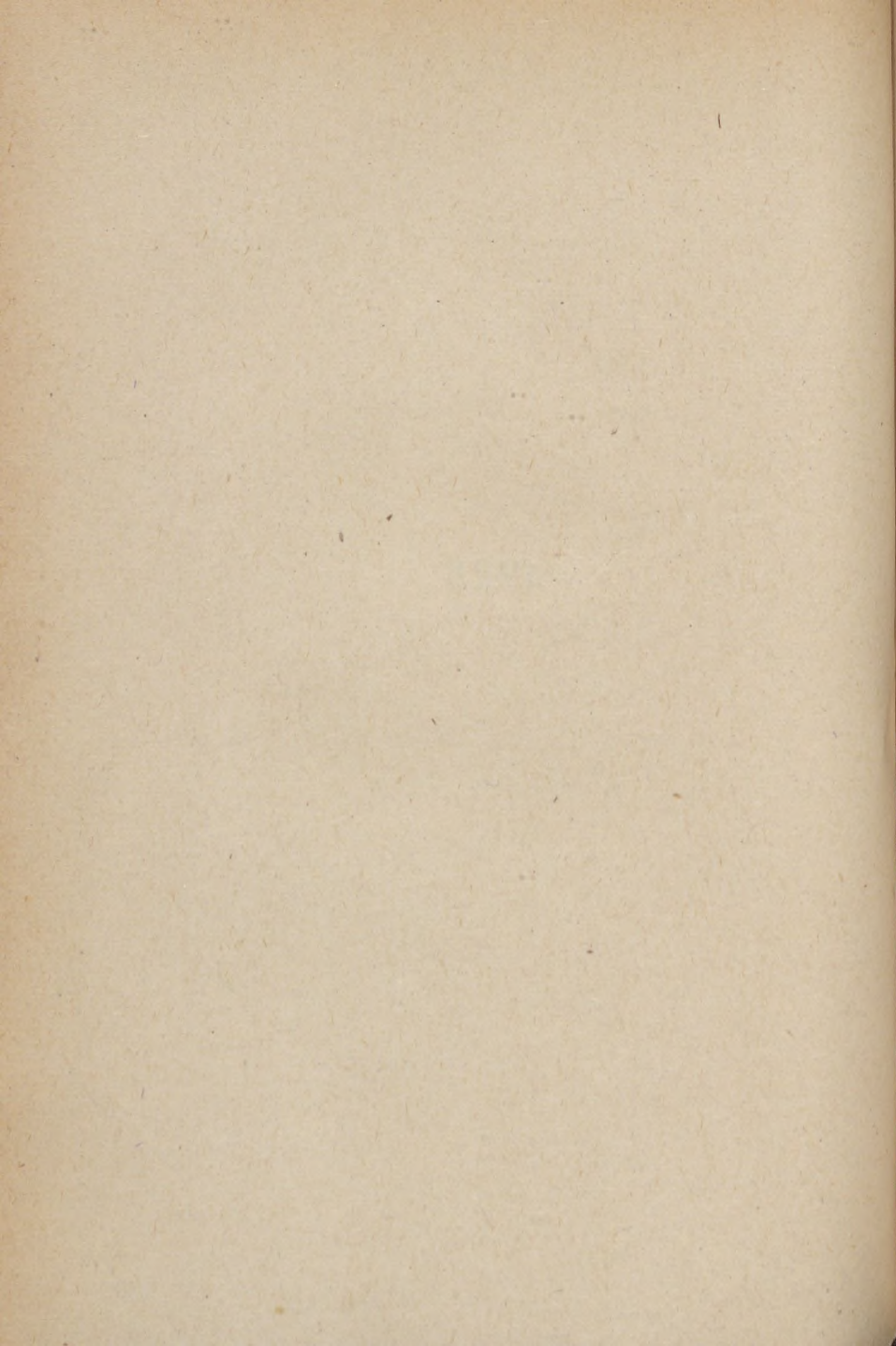
Vidám és jó volt s tán konok,
ha bántották vélt igazában.
Szeretett enni s egyben-másban
istenhez is hasonlított.

- 5 Egy zsidó orvostól kapott
kabátot és a rokonok
úgy hívták: Többé-itt-ne-lássam.
A görög-keleti vallásban
nyugalmat nem lelt, csak papot —
10 országos volt a pusztulásban,

no de hát ne búsuljatok.

1926

Gyere, menjünk édesapádhoz, ott ül a lámpa
előtt.

Fekete kenyeret eszik, friss vizet önt a pohárba,
csobog, mint a fiatal állatok lelke,
mindjárt meghallják szomszédai, keresztet
vetnek, lehajolnak, fölemelik a roppant
lakatot

S csitt csatt — bezárják ajtóikat.

5 No gyere már, a kémény füstje kékebben száll
most otthonába —

Bizony, hogy nagyon szeret téged az édesapád
és nagyon vár —

Kimegy este a városszélre, aztán fáradtan
hazaballag —

Anyáddal még ébren van soká —

Kinyilik nehéz tenyerük, no gyere már —

10 Ideje, hogy a pávák széttárják gyönyörű
farkaikat.

- Nagy, ezüst halak árnyéka suhan a korálok
fölkött,
elhozzák nékem barnuló színed, gyöngye fővényen
lebeg tova,
megérinti a fáradt csigákat s azok csöndesen
elaludznak.
Én még sokáig figyelem a medúzák átlátszó
világosságát
5 s erős ollómmal utat vágok a moszatok közt,
csengő karikák röpködnek föl a tiszta
vízben —
amerre legszebben csillog,
arra gyere.
Sok akart dolgaiban néha
kis beteg csillagot nyujtok föl én a
sugaraknak :
10 Jól gondolj rám te is és ügyelj,
kertedben, hol a kagylók már nyitott szárnyakkal
virágzanak.
Páncélom erős áramok sodrában keményedik,
pirosságát legjobban te érted —
Kék virágállat fénylik hátamon :
15 a legfehérebb kavicsnál várlak ...
- Hullámok, szaladajatok gyorsan a dombról!
A virágállat bő, lobogó szirmai közé
kövér falatokat hadd adogasson magosra
a rák.

- Tedd le kissé a szerszámokat,
engedd szabadon szivedet acélhomlokú bará-
taival,
sok mindent akarok elmondani elfeledett
testvéreidről, akik a vén fák gyökereit
betakarják,
hová melegen búnak a kígyók, isznak a csil-
lagok szelid tejéből, aztán szép halk
énekbe fognak,
5 árnyékképük is kicsúszik a félős gyerekek
álmaiból —
sápadtak azok és meghalnak, mire az ég tehene
megérkezik bő, meleg ajándékkal.

- És elhoztam én a madarat is, hisz te akartad,
egyszerűen akarok szólni, hisz te akartad,
Mindent, amit megérintettem, odaadok a
kezeidbe,
10 Mindent elmondok, amit előtted elhallgattak.

- Volt fogam közt már szivar,
 csuklómiban megállt a kés,
 mosdatott habos vihar,
 alvó számba szállt a légy,
 5 néni szunnyadt ágyamon,
 szépet álmodott szegény.
 Tiszteltek, ha vért köhögtem,
 mégse köptem hóba én.
 Voltam vonító kaján :
 10 halljunk hát nevetni holtat,
 vagy a holt is él talán?
 Erre ittam jó borocskát,
 rágtam főtt malaclapockát,
 kezet fogtam balkezemmel,
 15 megpöngettem szemfogam,
 isteneim mind eladtam,
 ez a ruha másé rajtam,
 kereshet pipogya ember,
 az én megnyurgult szivemmel,
 20 tükröm mögött szerelemmel,
 oroszlánra várok én — —

- Első ízben cipőm fényét
 kényesítse bús sörénye,
 másodízben cirógasson,
 25 körme torkomat kitépje,
 behunyt szemmel végignyaljon
 harmadízben az ágyamon,
 pártalanul és üvöltve
 őrizze a ravatalom.

⟨EGY ÁTLÁTSZÓ OROSZLÁN...⟩

Egy átlátszó oroszlán él fekete falak között,
szívemben kivasalt ruhát hordok, amikor megszólítlak,
nem szabad hogy rád gondoljak, munkám kell elvégeznem,
te táncolsz,

- 5 nincsen betevő kenyerem és még sokáig fogok élni,
öt hete, hogy nem tudom, mi van veled,
az idő elrohant vérvörös falábakon,
az utak összebujnak a hó alatt,
nem tudom, hogy szerethet-e téged az ember,
10 néma négerrek sakkoznak régen elcsendült szavaidért.

- Röpül a rigó, röpül, megáll, lebukik a tó
középe fölött éppen,
növény várja tárt szirmokkal, levelei elsimulnak
a víz színében —
Itt fáj, itt fáj — beszéli a hullám, azután
elcsendesül szépen.
Most már síma a felület, nyughatnak rajta a
pártalan szeretők remegései,
5 de azért csak mondják: Gyere már, gyér ide ki,
ne mosolyogj, mert szél ered, aztán ha föléhajolsz
és belenézel, a tó is megtréfál majd téged.
Gyere, gyere, majd meglátod, szép erős fiatal-
ember áll ki a parton teelébed,
teleszívja magát kékkal, a bokrot frissiben
átugorja,
tenyerét a vízbe meríti, domború mellét is
meglocsolja,
10 aztán szerszámját fölemeli, jóhangú csengőket
kalapácsol,
a halak a partra jönnek, ott csillognak az ő dalára —
sok csengőt csinál s egy marékkal belekötöz
majd a hajába.

- A dombon két gyerek tornyot rakott magosra a
szép, puha sárból,
összedugták a homlokukat, nézték, fejük között
elnyúlva jött föl a nap,
lassan gurult föl a fatörzsön, vont a csapatot
arrafelé —
- Legelől a jóhúsú ifjak, kacagnak és két teli marok-
kal füvet nyujtanak föl az égnek,
5 meg a lányok, lányok — bő harmat gördül domború
melletken,
cseresnye van a hajatokban, szaladtok és keze-
tekben lobog a szallag!
Odadóltok a magos fának, vártok lihegve társai-
tokra,
akik komolyan lépdelnek mögöttetek, lenéznek és
úgy mosolyognak —
- Erősek is a férfiak, vállukon jólcsinált csákány,
10 hegye úgy mozog, mint az inga, lépésre mozdul,
figyelik jól az aggastyánok
s közben-közben lefűlnek a nagy, fehér kövekre,
azok meg csöndben fölemelkednek,
szállnak lassan előre, míg ezüst fejük is rájahajtják,
aztán jönnek a friss halottak, átlátszók ők még,
mint az ablak,
alvó fehér hal lebeg a törzsük közepén —
- 15 utánuk már a régebbiek, szép testükből nagy
darabokat vetnek a bokrok alá
s a csontvázak kitárt karjukkal, piros madarak
röpültek arra,
énekelnek a karcsú széllel, mely a port magosba
dobja,
rajta átcsillognak zuhogó
és frissen fakadt nagy, tömör vizek.

MELLED KÉT PÓLUSA

Melled két pólusa közt a kék sugár —
a kötél táncos álma áll azon.

A felhő elszállott, hogy föllegeghess
és én már túlsokat kerestelek :
5 nyugodt, mély vizek leheletével száll már az enyém
s magányos, nagy fenyőmről hullong a jóhúsú toboz.

S a legmagosabb füvek is kinőnek már a dombon,
szívükben szép, zöld tüzek égnek,
hogy az elfáradt bogarak mind hazatalálnak, ha esteledik
10 s az Úr
nyitott tenyérrel, térdig csobogó nyugalomban,
ott áll az útjuk végén.

De én nem vagyok fáradt.
Csak a tenger jött el a küszöbömig.

A SZERETŐK HALLGATVA MEGÁLLTAK...

A szeretők hallgatva megálltak,
a tóban elrejtették szívüket
és megbeszélvén a hullámokat,
széjjelváltak.

- 5 Most már kimehetsz a partra,
kínálhatsz egy piros almát föl a fának,
nagyot szaladhatsz, —
a tóból minden kanyarodónál
hűvös-szemű arc fordul utánad.

- Ezt a széket odább tolni,
 vonat elé leguggolni,
 óvatosan hegyre mászni,
 zsákomat a völgybe rázni,
 5 vén pókomnak méhet adni,
 öregasszonyt cirógatni,
 jóízú bablevest enni,
 sár van, lábujjhegyen menni,
 kalapom a sínre tenni,
 10 a tavat csak megkerülni,
 fenekén ruhástul ülni,
 csengő habok közt pirulni,
 napraforgók közt virulni —
 vagy csak szépet sóhajtani,
 15 csak egy legyet elhajtani,
 poros könyvem letörülni, —
 tükröm közepébe köpni,
 elleneimmel békülni,
 hosszú késsel mind megölni,
 20 vizsgálni, a vér hogy csordul,
 nézni, hogy egy kislány fordul —
 vagy csak így megülni veszteg —
 fölgyujtani Budapestet,
 morzsámra madarat várni,
 25 rossz kenyerem földhöz vágni,
 jó szeretőm megíratni,
 kicsi hugát ölbekapni
 s ha világ a számadásom,
 úgy itt hagyni, sose lásson — —
 30 ó köttető, oldóztató,
 most e verset megírató,
 nevetető, zokogtató,
 életem, te választató!

ACÉLGÖMB FÖL, FÖL! EMELKEDJ!

Acélgömbbe tömítettett egyedülvalóság,
lassan, csillogva, kéményem ormáról — emelkedj!

A magos virág szirmaiból véled száll föl isten
elvesztett koponyája,
fönnsíkok fagyott zuhatagja zokogva indul
néked —

- 5 ki gurul most végig rajta roppant húrjait
zengetően?

Acélgömbbe tömítettett egyedülvalóság,
körben térdeplő elefántok irányozott ormányai
fölött : emelkedj!

Minden szépen füttyentő vonat beleragadt az
alagutakba,
vén gőzök buggyannak a kátrányfolyam buktató
medrén —

- 10 dühödt ebek terelik ott a bús hullák keserű
nyáját.

Ki az esőt sötét barlang odvából vigyázza,
kedves annak az árva ég vakságot dobó dördülése —
minden villám feléd cikáz és benned hal meg —
acélgömbbe tömítettett egyedülvalóság,

- 15 emelkedj!

〈A KELŐ KORONGBA HAJÍTOM〉

A kelő korongba hajítom hegyvel
vadbika vörös húsán kalapált gerelyét a fiatal
szűznek.

Most indulsz el, hogy hazavezettesd falaimat —
változó árnyékaim ittmaradnak elhagyott
hűvösében.

- 5 Érzed a viharszellőt, az egymáshoz közelre
bujtogatót?
A tétetett város előtt bosszúsan köszörüli
csorbított szerszámaid.

Most indulsz el, hogy új földet találtass magvaidnak —
kövér gyerek alatt sem törik ott ketté a faág,
leveleivel fölfogott kötényed ráncait igazítja.

- 10 Bontsam-e hát a felhőket magosba érő térdeimről?
Fektessem-e már szívünket egymásra a patak
fehérlő kavicsain?

Melledet két domb őrizze kétoldalt,
gyöngye, kifejtett szádat marék érintetlen
cseresnye óvja!

Csodálkozó bogarak közt lépkedek bátran,
ha felhő volnék, szárazságban járnék csak erre,
elkerülném a kirándulókat, összeszedik űk a
papírt, nehogy jövőre eső legyen,
viseltes ruhájuk alól forró testük felesel a siető
nyárral,

- 5 hétnapravalót játszadoznak és egy bujtató
lombról
feledékeny madár figyeli
az örömeiket.

- A lányok szagos lépte nyomán kibútt ez az
ártatlan kavics,
ez a kavics nem József Attila és a fű se, én se
vagyok az,
10 én a barátja vagyok itt mindennek, tenyeremben
a jó dió háládatosan roppan ketté,
a belékevert szalmaszálat hajamból vigyázva
kihúzza az ág —
mező, mező, szaladtató, akár a kedvesem ter-
mékeny karjaival,
térítő lengésű szoknyájával a fiatalemberek
élén jár ő,
minden szagodat néki adtad, virágozzunk most
hát nélküle,
15 te rengeteg,
ég felé fordított paizs!

PÁNCÉLVONAT

Kigyulladt a repülőgép a világ alatt.

A zengő sziget

érthetetlen módon elúszott.

És két fiatal szerető

5 még mindig keresi

a boldogságot.

Minden gyűlöletem a feneszép jövőnek —

miért késik a vas-szagú,

mikor annyira várom!

10 Az összecsiszított házak letérdeltek,
csak a legkarcsúbb torony követelőzik,

nem ejti le fáradtan harangját,

de nem büszke a városra többé.

Egy elfeledett bús alagútból

15 kiront még zúgva a páncélvonat,

ütegeiben tömített fények —

az én tékozolt sok szép erőm,

Mint a legnagyobb,

legmegkívántabb szerelem :

20 vagyok számító ; kíméletlen ;

és erős.

Ballagok lassan hazafelé,
vert hadak futnak hazafelé —
Nem volt énnékem feleségem.
Vár rám a feleségem.

- 5 Elébem jön, szemével mondja :
elfut tőlem s zendítve mondja :
Simogassál meg, édes uram.
Tüzeddel verj meg, uram.

- Kis küszöbén kicsit megállok, —
10 magos szívén zengve megállok —
lábam elé teríti csókját.
Ég mögé veti csókját.

- Köréje rejtő erdő száll le.
Én körém égő erdő száll le.
15 Így vesz el engem diadallal.

Mégis elveszem diadallal!

KERTÉSZ LESZEK

Kertész leszek, fát nevelek,
kelő nappal én is kelek,
nem törődök semmi mással,
csak a beojtott virággal.

5 Minden beojtott virágom
kedvesem lesz virágáron,
ha csalán lesz, azt se bánom,
igaz lesz majd a virágom.

10 Tejet iszok és pipázok,
jóhíremre jól vigyázok,
nem ér engem veszedelem,
magamat is elültetem.

Kell ez nagyon, igen nagyon,
napkeléten, napnyugaton —
15 ha már elpusztul a világ,
legyen a sírjára virág.

A MENNYEI PÁNCÉLVONAT

Éjjel,
mikor a fáradt harcosok őrt állnak az épülő kapu előtt,
a leggyötörtebb tompán a földre puffan,
szíve kifuttatja a vágányokat
5 s a fények szédítő pályaudvaráról
kirobog a mennyei páncélvonat.

A páncélvonat megdördül haraggal,
de csak a pávák hallják s kitárják rá farkukat kénytelen
s a fiatalok vérebe, zuhog
10 ütegeiből a szerelem.

Mert küzdeni kell a halálban is :
a fáradt élet nem bír minden harcokat —
mikor még friss eleven voltam,
mért nem akkor zúdultál szivemből,
15 jobbharcú, mennyei páncélvonat!

A VILÁG HA ELBUJDOSTAT

A világ ha elbujdostat,
csak visszahív harangozni.
Elbujdosott harangozó
csak visszajön harangozni.

- 5 Ha visszajön, meg is bánja,
elbúcsúzhat harangszóval,
De ha tűz van, megint jöhet,
megint jöhet harangszóval.

- Aztán egyszer nagy ünnepkor,
10 mikor keresik halálra,
visszajön még harangozni,
harangozni, de halálra.

POHÁR

- A pohár friss, tiszta növény,
a mezőn csillog és a harmatcseppek rárepülnek.
Ha egy kis gyerek poharakra néz,
halkan
5 megcsendülnek.

- A források szivén pohár nő,
de az üvegesek sem tudják eme titkukat.
A lányok és fiatalemberek
mindig összetévesztik poharukat.
10 Összevétettem egyszer én is,
nékem azóta ízes vízzel pohár nem akad,
pedig a szomjan haldokló madár
észreveszi az ég mögött a sok szép poharat.

VIRÁGOS

Virágos fák közt ballagok,
feleségemhez ballagok,
kinő a földből már a nyár,
feleségemmel vár a nyár.

- 5 Fényekkel ott a küszöbön,
szívemmel ül, mint küszöbön,
komoly örömmel énekel,
erős urának énekel.

- »Neveltem kövem patakon —
10 ne bujdosódj már patakon —
csobogott nap mint nap a víz,
tisztá már kövem, mint a víz.

- Sokat kerested, tiszta vagy,
tornyunkat rakni való vagy ;
15 lakom szivedben, én uram,
gyere már haza, én uram.«

- Hívj csak, hívj, kedves, én megyek,
zászlókkal, zenékkal megyek,
mikorra kedved könnyet ér,
20 akkorra urad odaér.

Kardhegyen pörg a világ.
Háborúság a hitem.
Szépekkal, nagyokért —
nincsen jobb a csatánál!

- 5 Behunyom a szememet :
ki rúg belém nagyobbat?
Kacagok, nyílt a szám :
ki dúg békát beléje?

- Tréfás koldús a világ,
10 bot volnék a kezében.
Földbe szúr — virágzom :
inkább hajít a tűzbe.

- Bődülj torony, rohanj hát!
Fusd ki magad kedvedre!
15 Szépekkal, nagyokért —
hiszen úgyis visszajössz.

MINDIG JÓTANÁCSOT SZISZEGNEK . . .

Mindig jótanácsot sziszegnek
s még ifjú hülye akad ezeknek
az óvatcsaknak, kopaszoknak,
nagyhasú, huncut okosoknak.

- 5 Ha messzehangzón fölbúg a mellem,
törvényt tesznek szeretők ellen.
S pénzzel — míg mennyégre tanítanak —
minden szép lányt elkaparítanak.

- Hogy kell rohanni, magyarázzák
10 a köszvényes lábú strázsák.
S mutogatva sok vacak érmet,
győzelmeinkről lebeszélnek.

- Szopós isten pelenka-lenben —
fenék szültek még a szívemben:
15 kölyökséged örökidőnyi,
de végül is föl kell már nőni!

- Akik kályhánál sosem ültünk,
kell, hogy egyszer mi is befűtsünk!
Megtűtjük mind az okosokat,
20 legelőbb is: a kopaszokat.

MIKOR A SZERETŐK

Mikor a szeretők veszekednek,
akkor a fákkal magosodnak ;
mikor a szeretők ölelőznek,
akkor a földdel elsimulnak — —

- 5 Györe kedves,
szaladjunk egyet arccal a szélnek — —

TÁNCBA FOGNAK

- Ismeretlen érveket ki győz
bús fejével bizton bírni le! ...
Már hajóra szállok, elmegyek,
egyszerre aztán észre is veszik,
5 hogy hiába főtt a jó ebéd
és hiába szólnak énnekem,
nem hozok a pincéből szemet.
Majd a rendőr elgondolkodik,
hogya csillagos, nagy este lesz
10 s nem kószál az utcán senki sem.
Érzik majd a lányok is nagyon,
hogy nem annyi szem néz hosszasan
vízben hajló nád-lábuk után,
de csak összekacagnak megint,
15 táncba fognak valamennyien
és vidáman elénekelik:

- annyira szerette
kedvesét eme,
20 hogy hajóra szállt s az
elsülyedt vele.

verettetvén

kazánt suroltam üztem varjat
elnyultam rothadt szalmazsákon
bíró elítélt hülye csufolt
pincéből tódult ragyogásom
csókoltam lányt aki dalolva
ropogós cipót süített másnak
ó este sirni és rossz kabátban
a hidak előtt állni másnap!
volt alázatom szebb és fentebb
pirítóbb mint ~~amazokk~~ gőgje
kikrosszszagu multtal bivalgva
csendőrt küldnek tiszta jövőre -
kényszerű csönd hogy legnagyobb volt
szivembe rugtam ordítson már
hogy hagyna az én szabad lelkem
feledtető s tán szebb daloknál?
kináltak pénzt nagy sok bosszumért
pap mondta fiam szállj az urhoz
s tudtam ki üres kézzel tér meg
láthatatlan bus revólvert hoz -
villogó szivű győzni bíró
vagyok kinek kell legyen kedve
igazat tenni pártot állni
im e szigoru emlékekre -
de emlékhöz mi közöm nékem?
rongy ceruzámat inkább leteszem -
verettetvén a szerszám élit
földjeinkben vad idő érik
zajtalanul és félelmesen - - -

A bábok között elaludt a hangya.
Szél, a bábokat most el ne fúdd!
Különben jó az is.

5 Kis, fáradt fejét csillámokra hajtja
és alszik véle csöpp árnyéka is.

Egy szalmaszállal fölkelteni szépen!
De jobb, ha már indulunk haza,
erősen beborult — —

10 A bábok között elaludt egy hangya
és — hopp — egy csöpp már a kezemre hullt.

HAJAD AZ UJJAMÉ

Hajad az ujjamé, a szoknyád alatt
ámulva búvik a szívem
s zizegve hull a naptár levele.

5 Vén küszöböm sír, mint a gyerek
amikor jössz, hogy többször gyere.

Erős csapatban régi napjaim
elfulva rágják a fülem —
bennünket mért nem csókoltál belé?

10 És nem értik, hogy sápadtak, buták,
hogy fényük nem lehet a szemedé!

Épp 1000 korona, hajón megyek Pestre.
Annyit néztem, hogy belefáradtam,
azért elnézném még esztendeig,
dehát itt az este.

- 5 Csíp a kémény füstje, nem baj,
éppen ilyen bodor, tömött a haja,
mint két csónak egymásután,
tán még karcsúbb forró dereka,
orra szökken, mint az Erzsébethíd,
10 vagy mint aki
fejest ugrik róla.

- Eh, elég belőle... Mégis furcsa,
hogy Pest ragyogása szeméhez hasonlít.
Kettős Bazilika-tornya kettős melle
15 s hány ekkora kazán lehet benne!

- Úgy érzem, mintha összeszidtak volna,
de bizonyos, ha olyan szomjas lennék,
amennyire most furán vagyok,
rögtön kiinnám alólunk
20 tán az egész Duna-folyamot!

Új borzongást gondolt ki a kert,
hozzávalót és énekeltetőt,
tudott engem és öltöződve várt
és szívét én még nem láttam előbb — —

- 5 Legszebb fáit dombra küldte fel,
hogy zúgjanak, ha kél a homlokom
s vízig hajolva mosták gyökerük,
kik elém jöttek völgyi útamon — —

- 10 Völgyi úton érek égbe én,
de ezt a dombot nem engedhetem,
elpusztíthat már választott veszély,
itt pusztul el a kert a szívemen — —

KIRAKOM RÖGGEI

Szeretem és szeretnek nagyon
szőke ajándék, kopasz uzsora,
csergő habok s a tompa por, de már
por nem lebeghet dalomban soha.

- 5 Tükröm mögé faháncsot teszek,
kirakom röggel: élni, halni: jó,
s akit Lucája fák között hagyott,
azt elszunnyasztja darázs és rigó.

- S most megkeresem fámat, a juhart,
10 az erősök pálcáját letöröm,
három virágot ütök el vele,
hogy illatozzanak az övömön.

Pihés, huncut, görbe állunk,
formás fejünk, fürgé lábunk, szép egyenes,
fehér hátunk,
meg a szemünk, meg a szánk.

- 5 Táncos-hajlós lángot rakunk, sütünk, főzünk
s hogy az arcunk tüzesedik, a kalácsnak
kényesedik,
fényesedik fonatja.

Kelleti magát a szél is, nyílnivaló, gyöngé
mellünk tapogatja,
jószagunkat terelgeti, kerek szoknyánk
emelgeti,
lobogtatja.

- 10 Takarítunk, törülgetünk, a hajunkat kontyba
kötjük,
lépegetünk, úgy ringatjuk, mint a kakas a
taréjját.

Hús derekunk hintázása, karunk, farunk
hullámozása,
mint harmatos, magas fűben tíz-husz kövér,
víg gyerek
sivalkodva, meztelenül ha rakáson hempereg.

- 15 Ha az urunk megjön este, mosdóvízzel, vacso-
rával, csókkal várjuk,
ingerkedünk, játszadozunk, csicsítjuk, ha bajjal
van,
egész éjjel ölelgetjük
s gömbölyödő kis hasunkat nézegetjük
hajnalban.

ÉRTED HARAGSZOM, NEM ELLENED

Mikor fölkél a nap,
a sosem haragvók hajától eltérítődik a harmat,
ne bántson téged az én haragom soha, kedves.

Sokszor gondolok nagy futós terekre, ahol lehet
el kell majd esnem,
5 az árbócfaragók árbócokkal jönnek oda tömött
sorokban,
és győzvén ott, égnek hajítja hatmillió vasas
az ő csengő szívű kalapácsát.
Szerszámok égi viharába
csókjaidat hadd viszem én is el oda, kedves.

Észre sem veszed, hogy kihuzom magam, mikor
a jövőről szólok,
10 ha akarod, hát csak ama városdaloló győzelem után
térek meg hozzád,
vagy majd a pékek összekötik kenyérvető, jó
lapátjaikat,
végigfektetnek rajta engem és lehajtott lisztes fővel
elhoznak lassan az ágyadig.

Érted haragszom én, nem ellened,
15 nosza szorítsd meg a kezem, mellyel magosra
tartalak álmaimban,
erősítsen az én haragom, dehogy is bántson,
kedves.

NÉGYEN UGROTTUNK VÍZBE

Négyen ugrottunk vízbe. A habok
szívünben zúgnak, zubognak, fehér
tarajuk lobog, mint kigyulladt zászlók.
Barátaim, szép, tiszta, hűsítő

- 5 nagy lángokat kavartunk a nyugodt
vizekből, melyek bátor vágyaikkal
dallal vonulnak roppant hegyfokok
istenünk-rakta tornyai alatt.
Az áldott anyaföldet más ki vinné
10 friss karjaiban, testében, szívében,
ilyen erőt-foganó, tiszta nászba?
Ki fojtaná el borus könnyeit,
bús sóhaját az árva panaszoknak,
hogy szívében fájóra földagadjon
15 minden, mi istendícsérő, derék,
emberben-bízó cselekedet volna
az új kapuk gyémántos fordulóján?
Ki maradna még komoly és erős?
Ó maradjunk is erősek nagyon,
20 ha majdan eljön bensőbb rokona
esőnek, földnek, víznek, tisztaságnak,
elporló emlékünktől ne hallja
bús szózatát az igaz kritikának :
Elfordult arccal vették be a földek,
25 és némán vették vissza a vizek,
kik az erőt : a földet izmaikban,
s szívükben a háborgó vizeket
egy gyöngé korban gyáván megtagadták.

- Kazánt suroltam ; vágtam sarjat ;
 elnyúltam rothadt szalmazsákon ;
 bíró elítélt, hülye csúfolt ;
 pincéből tódult ragyogásom.
- 5 Csókoltam lányt, aki dalolva
 ropogós cipót sütött másnak.
 Ruhát kaptam és könyvet adtam
 a parasztnak és a munkásnak.
 Egy jómódú leányt szerettem,
- 10 osztálya elragadta tőlem.
 Két naponként csak egyszer ettem
 és gyomorhajós lett belőlem.
 Éreztem, forgó, gyulladásos
 gyomor a világ is és nyálkás,
- 15 gyomorbeteg szerelmünk, elménk
 s a háború csak véres hányás.
 S mert savanykás csönd tölti szánkat,
 szivembe rúgtam, ordítson már!
 Hogyan is hagyna dolgos elmém
- 20 feledtető, de bérdaloknál.
 Kínáltak pénzt nagy sok bosszúért,
 pap mondta : Fiam szállj az úrhoz!
 S tudtam, ki üres kézzel tér meg,
 baltát, kapát meg köveket hoz.
- 25 Villogó szívű, győzni bíró
 vagyok, kinek kell legyen kedve
 igazat tenni, pártot állni,
 im, e szigorú emlékekre.
 De emlékhöz mi közöm nékem?
- 30 Rongy ceruzámat inkább leteszem
 s köszörülöm a kasza élit,
 mert földünkön az idő érik,
 zajtalanul és félelmesen.

JUT MOST ELÉG VIRÁG

Ha ki erős ember, erős az ő dolga,
vagyok én a magam búsultató dolga.
Kaszát kalapáltam s vittek háborúba,
menjek hát, kaszával, menjek háborúba.

- 5 Erős az én szívem s vagyok éhes, rongyos,
nem akarok lenni én már éhes, rongyos.
Inkább akarok csúf, tapodott holt lenni,
méginkább új rendben sorsom ura lenni.

- 10 Csúf halottak sírja kivirágzik szépen,
csúf halottak sírja csak besüpped szépen.
De ki győzésig élt, följebb jut virága,
szabad szeretőknek eljut a virága.

- Jut most elég virág majd a szabadoknak,
tetszik is akkori finnyás szabadoknak.
15 Tetszhet is: ma harc az igazoknak rendje
s igazok harcának győzelem a rendje.

Esik, esik —
a por nedvesen reszket életünkön —

csattog, dörög —
dörömbölnek — hallod? — a szívünkön.

- 5 Meztelenül
futni, futni,
tárt karral futni egy erdő felé!

- Esik, esik —
kis tenyered
15 mért tartod ki a mennykő elé?

A szél hozta —
a szél
hangosan kacagó lányok
bontott hajából zúdulva lebeg —

- 15 recsegve jajdulnak az ágon
hibásszívú, száraz levelek.

Fájás, nyomor és jóság hajtott össze,
erős buzában gázolunk, kedves fegyverünk
bököddi tomporunkat —
kedves fegyverünk, böködd csak szüntelen
tomporunkat,
hadd tudjuk meg újra és újra — nem győzünk
semmikép véletlenül.

- 5 Nem sietünk, erősek vagyunk, tudjuk, kit
miért állítunk törvény elé.
Tanácsot állunk a dombon, gyöngé fürjek,
nyulak bűnak meg nyugodtan lábainknál —
elmegy fölöttünk a felleg, hogy észrevehessünk
minden idegen repülőgépet.

Te délre mégy, te nyugatra, én pedig északra,
Eltárs!

Parasztlábaikról
leamputálták az ásót... Nem veri
színek meleg essője többé
szemük szárazságát.

- 5 Gránátokba törte
karcsú gerincük acélobeliszkjét
a sátános tankokká vedlett
harangok ütése.

- Áttört tüdejükön
10 tajtékos borzalmak marsolnak nyögve
és lány agyukra internálták
a Szibériákat.

- Ők azok, akikből
még visszakaptak valamit az anyák,
15 amaz emberebb gödrök vámján,
hol most meszesednek

- eggyé mindenfajta
dadogó Krisztusok, hogy irtózatossá
hegyibeszéddé magasodjék
20 a hörgés bacchanálja.

Hiányzó karjukon
a kenyeres tenyér megöklösödött
és szívükben égve harangoz
a Békeség felé.

A TÁVOL ÚJ ÉS ÚJ EGEKET SZÓR

- A távol új és új egeket szór,
szép testem napos szavakat szól
s a kenyerek erősen, bízva
kelnek.
- 5 Harangszó ömlik a Tiszába,
frissen, nyújtózva kel a lárma,
Derékig mosdok s a vizet
reápaskolom szívemre.
Oly húsen, tisztán símul hozzám,
- 10 úgy ring a tálban, úgy zenél,
mint a danoló lányok melle.
Akinek kitárt a szobája,
ahhoz a világ így szalad be
és mint papához a gyerek,
- 15 mikor új ruhát kapott
s abban is szabad karikázni.
Nem fogok senkit se magázni,
hiszen mi jól ismerjük egymást
és tagjainból a kenyéríz,
- 20 tej, víz s a csók is szerte árad.
A munkások közé megyek,
elvégezem jól én a munkámat.
Fürgén, vigan viszem magam,
most úgyis én vagyok a legszebb
- 25 és szépet, tisztát kell már egyszer
fölmutatni az embereknek.
Szeretnek majd, ha eljövök,
együtt jártunk a széles uccán
s zápor előtt velük loholtam.
- 30 A gyönyörű elevenek,
kik a házakat összerakták
s jólépitett szívükből már
az én szívem ki nem tagadják.

- Láttam, Uram, a hegyeidet
 s olyan kicsike vagyok én.
 Szeretnék nagy lenni, hozzád hasonló,
 hogy küszöbödre ülhessek, Uram.
- 5 Odatenném a szívemet,
 de apró szívem hogy tetszene néked?
 Roppant hegyeid dobogásában
 elvész az ő gyöngé dadogása,
 mért nem tudom hát sokkal szebben,
- 10 mint a hegyek és mint a füvek,
 s ágyam alatt hál meg a bánat:
 szívükben szép zöld tüzek égnek,
 hogy az elfáradt bogarak mind hazatalálnak, ha esteledik,
 s te nyitott tenyérrel, térdig csobogó nyugalomban
- 15 ott állsz az útjuk végén —
 meg nem zavarlak, én Uram,
 elnézel kis virágaink fölött.

A csengetyűcsinálást
felfedezni csak az tudta,
aki kedvese kék szemét
elfeledni sohasem tudta.

- 5 A fákon megszólalnak a csengők :
valaki megérkezett.
A hajnalnak is sok csengője van,
a hajnal
fiatalasszonyok szívéből keletkezett.
- 10 Egy bosszús leány
a bokrok közé dobta csengőjét
s most halványan figyel az elvesztett csengő szavára.
S egy gazdag úr
csengőt akasztott szolgája nyakába.
- 15 S a csengőszó
néha átszáll a szolga álmán.
Ha nem volna csengő, akkor én magam
kitalálnám.

Beteg vagyok, 3 napja nem láttam senkit, a szomszédasszony tejesköcsögöt állított asztalomra, nem halhatok meg, nem szabad, míg meg nem találtam a tisztaságot, nem tudom még, milyen lehet, szeretném, ha sok haja volna, én a haját kedveltem mindig, beletúrnék az ujjaimmal, de csak vigyázva,
5 belevesznék egészen végül s jószagától nyujtóz-
kodva ott elaludnék.

Igen kicsim, egyszer még mi is örülni fogunk,

Mert lehelletem segít a felhőn s a kis öreg
hosszan bámul az eltűnő csapat után.
Óvatosan indul meg aztán, pipája is kialszik
közben.

Hűvösödik,
az utcára dobott cselédlány fiacskája holttestét
költögeti.

ENGEM TEMETNEK

A pap mosolyog és derűsen
gondtalan üdvű istent dicsér.
Darazsak dongnak s poros úton
végig zümmögő gyásznép kísér.

- 5 Egy barna és ijedt leányka
ablakhoz nyomja orrocskáját
és papája a pipaszárral
megveregeti farocskáját.

- S harmatos füvek gyenge ízzel.
10 A fákon hajnali pirosság.
Lombok zizegnek, szöcske ugrik,
a pökök hálójuk foltozzák.

- Emlékem egyre merevebb lesz.
Egy spicli rábök homlokára,
15 síromig setteng s jó kutyámat
nem uszíthatom többé rája.

JUT AZ EMBER

Jut az ember két virághoz,
egyik jön a kalapjához,
a másikat odaadja,
mindakettőt elhervasztja.

- 5 Nekibúsul, hídon ballag,
fölszól a víz — le nem csallak —
s ő valamijét beejti,
aztán azt is elfelejti.

- 10 Nevet s vacog — esteledik,
vizen a hab sebesedik,
karjára dül, el is alszik,
de csak jobban sötétedik.

ANYÁM A MOSÁSBAN

— Gyászkoszorú —

Anyám meghalt, most nem tudom mit tegyek véle,
a bögrét két kezébe fogta,
egy vasárnap, úgy estefelé, csöndesen elmosolyodott,
akitől virágot kapott, nem volt anyakönyvi lapja,
még a házmester sem látta,
5 ha Kínában él, őt küldik el a sárkányokhoz,
de ő föláll,
a sárkány messzire lakik tőlem, kis rizsemért most
hazafutok,
gyászkoszorúm is megfonom helyettetek.

Megfoltozná kabátomat, megnézné milyen szép vagy
10 meztelenül,
még soha senki se látott meztelenül,
a mosásban kicsit meggörnyedt,
én nem tudtam, hogy fiatalasszony,
álmában tiszta kötényt hordott, a postás olyankor
köszönt néki.

ANYÁM MEGHALT

Anyám meghalt, most nem tudom, hogy viselkedjem
vele szemben,
megfoltozná kabátomat, megnézné milyen szép
vagyok meztelenül,
még soha senkise látott meztelenül!

5 A parasztok learattak, kis padokon várják a halált
poloska marja álmainkat, tányérunk csak falakra való,
csak egy csöpp vajat adjatok kenyeremre.
De jobb ebédet akarunk, hogy jobbak legyünk,
több pár cipőt az ágyunk mellé, hogy többek legyünk :
A híd lassan kijön a ködből, a túlparton szuronyok
állnak —

10 itt az olló, ott pedig a szövendő szövet —
mire várunk?

1927

Lidi nénémnek öccse itt,
Batu khán pesti rokona,
kenyéren élte éveit
s nem volt azúrkék paplana ;
5 kinek verséért a halál
öles kondérban főz babot —
hejh burzsoá! hejh proletár! —
én, József Attila, itt vagyok!

PROLETÁRDAL

A világrészek csöndesen
úsznak a hűvös vizeken
parapamm paramm papamm
úsznak a hűvös vizeken.

- 5 Van krumplink és van kanalunk,
piszokban élünk s meghalunk
parapamm paramm papamm
piszokban élünk s meghalunk.

- 10 Mért görbül, kicsikém, a szád?
új inget gondolok reád
parapamm paramm papamm
új inget gondolok reád.

- 15 Minden halál és semmi gyász,
akire csak a Párt vigyáz
parapamm paramm papamm
akire csak a Párt vigyáz.

CHANT DE PROLÉTAIRE

Sur les eaux fraîches et immenses
Les continents nagent en silence
Parapamm paramm papamm
Les continents nagent en silence

- 5 On a des pots et des choux ronds
Nous vivons sales et nous mourons
Parapamm paramm papamm
Nous vivons sales et nous mourons

- Pourquoi pleures-tu, pourquoi?
10 Je rêve une chemise neuve sur toi
Parapamm paramm papamm
Je rêve une chemise neuve sur toi

- Il n'a de deuil, il tue, il vainc
Dont seul le Parti prend soin
15 Parapamm paramm papamm
Dont seul le Parti prend soin.

A patron sosem kelt föl reggel,
Párizsban Jeanettek a Berták
s borbélynál is vehet az ember
főtt spenótot vagy égő gyertyát.

- 5 A Saint Michelen végig hatvan
meztelen nő dalol az éghez
s a Notre Dame : belül hideg van,
felül öt frankért rám lenézhetsz.

- 10 Az Eiffel-torony éjjel eldől,
bebúvik paplanos ködökbe,
ha lány vagy, megcsókol a rendőr
s az illemhelyen nincs ülőke.

- Oly sok zavart okoztál — kedvesebben
bánsz legjobb barátommal, mint velem.
Csak hajadat szeretném simogatni.
Alig is érnék hozzá.
- 5 Idegen érzések bántanak meg.
Vízcsepp
alakjában világítsz álmaimban.
Csak kapáltam nap mint nap egyre.
Kis ösvényecském el van keveredve
- 10 búsító fürtjeiddel.
Sándor úrnak jó kesztyűje van
s az én kezemet nem melengeted.
Iddogálnak — hej! — a legények,
ünnep van
- 15 és én nem tudok örülni neked.

SZABADOS DAL

Ahol nincsen villanylámpa,
gyűjtsd a burzsujt gyertyalángra,
ahol nincsen hús a babban,
füstölt burzsuj főjjön abban,
5 úgy biz édes cimborám!

Rossz cipőd nem ér egy füttyöt?
Burzsujszemmel kend a bütyköd;
hát az ablak? vedd a sorját —
gitteld be a burzsuj orrát,
10 úgy biz édes cimborám!

Hol titkolni kell a harcot,
burzsujbőrbe kösd be Marxot;
ha nem Marxot, akkor inkább
Bakunint és Kropotkinkát,
15 úgy biz édes cimborám!

Egyre többen, egyre jobban,
irtsd a burzsujt megfontoltan; —
aki gyöngé anyámasszony,
az csak százhuszat akasszon,
20 úgy biz édes cimborám!

〈Ó EURÓPA...〉

Ó Európa hány határ,
minden határban gyilkosok,
ne hadd, hogy sirassam a lányt,
ki két év múlva szülni fog — —

5 ne hadd, hogy szomorú legyek
mert európai vagyok,
szabad medvék komája én
szabadságtalan sorvadok — —

10 verset írok, hogy szórakozz,
a tenger a hegyfokra jött
s egy terített asztal uszik
a habon fellegek között — —

SÁRGA FÜVEK

Sárga füvek a homokon,
csontos öreg nő ez a szél,
a tócsa ideges barom,
a tenger nyugodt, elbeszél.

5 Dúdolom halk leltáromat.
Hazám az eladott kabát,
buckákra omlott alkonyat,
nincs szívem folytatni tovább.

Csillan a nyüzsgő idő
10 korálszirtje, a holt világ,
a nyírfa, a bérház, a nő
az áramló kék égen át.

S á r g a f ü v e k

Sárga fűvek a homokon
Csontos Freg ~~lány~~, ez a szél
A tócsa ideges barom
A tenger nyugodt, elbeszél

Hasam ~~nyit~~ ~~nyit~~ ~~nyit~~ eladott kabát
Buckákra omlott alkonyat
Nincs szívem folytatni tovább

Csillan a nyüzsgő idő
Korallszírtje, a holt világ
A nyírfa, a bérház, a nő
Az áramló kék égen át

nyit arka
Vasárnap-éjszaka B/29

F e k e t e é g b o l t b a n

Fekete égboltban forog
A lakkos hűvös dinamó
Meduzák gyulnak, boldogok
Szikrát vet fogam közt a szó

Itt bennem egyre hull a kő
Az Urón által hangtalan
Mulik a néma kék idő
Kard éle csillan: a hajam

Bajszom mint telt hernyó terül
Elillan az számra szét
Fáj a szívem, a szó kihűl
Dehát kinek is szólanék

nyit arka

B/34

B a l l a d a

Vízsepp az ég, viszi a szél

Ajánlás:

Legalább N. A. sejtse meg
Ki izlelő nyelven beszél
E gorgonzola-versemet

nyit arka

VAS-SZINŰ ÉGBOLTBAN...

Vas-szinű égboltban forog
a lakkos, hűvös dinamó.
Óh, zajtalan csillagzatok!
Szikrát vet fogam közt a szó — —

- 5 Bennem a mult hull, mint a kő
az úrön által hangtalan.
Elleng a néma, kék idő.
Kard éle csillan : a hajam — —

- 10 Bajszom mint telt hernyó terül
elillant ízű számra szét.
Fáj a szívem, a szó kihül.
Dehát kinek is szólanék — —

Egy nagyon tiszta vízcseppet
dörgöljete a szemire —
harminchat éve várja már
térden a kékpúpú teve.

- 5 Lidi, főzz neki húslevest,
rabbi, mondj neki kabbalát,
vegyetek békákat neki,
hogy legyen népe legalább.

- Vad ágyúszóval vágtatott
10 gyöngyház-korán a tenger át,
két fürtjén őrzi a leölt
halacskák szürke sóhaját.

KOPOGTATÁS NÉLKÜL

Ha megszeretlek, kopogtatás nélkül bejöhetsz hozzám,
de gondold jól meg,
szalmazsákomra fektetlek, porral sóhajt a zizegő szalma.

5 A kancsóba friss vizet hozok be néked,
cipődet, mielőtt elmegy, letörlöm,
itt nem zavar bennünket senki,
görnyedvén ruhánkat nyugodtan foltozhatod.

10 Nagy csönd a csönd, néked is szólok,
ha fáradt vagy, egyetlen székemre leültetlek,
melegben levethetsz nyakkendőt, gallért,
ha éhes vagy, tiszta papírt kapsz tányérul,
amikor akad más is,
hanem akkor hagyj nékem is, én is örökké
éhes vagyok.

Ha megszeretlek, kopogtatás nélkül bejöhetsz hozzám,
de gondold jól meg,
15 bántana, ha azután sokáig elkerülnél.

SZERETŐK LÁZADÁSA

Eljön az az éjjel, melynek
minden csillaga szívig ég el.
Föllázadt szeretők szaladnak
lobogó hajakkal, zenékkal.

- 5 Nótázva hozza mind a partig
görnyesztő piros drágaságát.
Megtárul morogva a tenger,
s kincseiket mind bedobálják.

- Győztél, eljöttünk szerelemmel,
10 ízedet visszahoztuk néked,
nosza fogadd bilincseinket,
kötözd be fájó szívverésed.

- Nosza fogadd hát koronánkat,
a harangot, sapkánkon a csörgőt,
15 egy zacskó lisztünk s egy marék
elbúsult, ragaszkodó szöllőt.

- Fogadd most-tépett ágainkat,
vedd jólcsinált szerszámainkat.
Fogadd seprőnket, tányérunkat,
20 de ágyunk helyett, nesze, magunkat.

S füstölgő, parazsas homlokkal
fiúk és lányok leguggolnak,
fölköttek reszketve ereszkednek
páratlanul nagy, teli holdak.

- 25 S a víz a sok vad ajándéktól
kijön értük, előnti őket,
hanem hiába zúg, zúgása
erősbíti a éneklőket.

A lányok dalát : Tenger vagyunk,
30 keserű só vagytok ti bennünk, —
a fiúk dalát : Partok vagyunk,
keserű tenger vagytok bennünk. —

S a víz habzó, kibomlott kontyán
ragyogó holtakat ringat csengve,
35 és háborogván emlékezik
az elcsendesült szerelemre.

ÁLDALAK BÚVAL, VIGALOMMAL

Áldalak búval, vigalommal,
féltelek szeretnivalómmal,
őrizlek kérő tenyerekkel :
búzaföldekkel, fellegekkel.

- 5 Topogásod muzsikás romlás,
falam ellened örök omlás,
dűledék-árnyán ringatózom,
leheletedbe burkolózom.

- Mindegy, szeretsz-e, nem szeretsz-e,
10 szívemhez szívvel keveredsz-e,
látlak, hallak és énekellek,
istennek tégedet felellek.

- Hajnalban nyújtózik az erdő,
ezer ölelő karja megnő,
15 az égről a fényt leszakítja,
szerelmes szívére borítja.

1928

József Attila arcképe A Hét 1928. május 4-i számából

születés láradása

eljön az az éjel melynek.
minden csillaga sűrű és el
főlláradt születés szakadnak
lobogó hajakkal zenéket

előtárva hona mind a partig
göngyösítő piros drágaságát.
megtáratl norogva a Dózer
s kincseiket is belőbájták.

- Győztél eljöttünk nevelésünk
írását viszakötünk néked
nora fogadd karunk-bilincsünk
kötőd meg fájó szívvel

nora fogadd kormainkat
a harangot, székankon a cörögő
és zacskó listánk s egy marék
elbúsult szarkkódó nőtől

• fogadd most ápit színeket
vadász jölcimált szoromainkat
fogadd szöröket tányáspunkat
de a gyűntek tőlünk nem megvannak

Imhol őzike-lépésekben
 kis rüggyel szájában a lány.
 Búvös fogam koppanva ejti
 megszolgált, keserű pipám.

- 5 Ifjui kínokban szenvednek
 mind-mind a vénülő füvek.
 Emlékeznek: mikor is láttak
 szellőcske járású szüzet.

- Hopsza! fű leszek én ma este,
 10 görnyesztnek bíbor harmatok,
 ropogós, tűrő fű, amelyben
 új kedved is topoghatod!

- De pöttyös ruhádban, lobogván,
 ahogy látsz, itt hágyasz engemet,
 15 s meg kell öntöznöm hús csöbörrel
 a kigyulladó füveket.

TÓSZUNNYADÓ

Tószunnyadó békességgel,
elülő végtelenséggel
ővja szerelmem ki adta
s tenyerével megnyugtatta.

- 5 Bajoskáimat felejtem,
karddá nőtt bicskám elejtem —
sáppadsz, kiáltó virággal,
és ő dereng, csendes ággal.

- Szavad : nem értem, de sürgés.
10 Szava : nem értem, de zengés.
Nagyon szerethet már engem,
megtűr téged is szivemben.

Menyasszony-múlásban
 szerelmem nő mogorván,
 üres szél a társam,
 gyenge szívem sodorván.
 5 Hétszámra hallgatok,
 még se kérdem istenem, —
 szerelmet mért adott,
 hogyha rossz a szerelem.

Ahogy úr lelkemen,
 10 tán már istenkáromlás.
 Ez a bús szerelem
 szépnek-jónak megromlás.
 Jércének éles kés,
 békés völgynek hóbika,
 15 hímeknek herélés,
 gyászlovaknak bóbita.

S nem halhatok én meg,
 amig el nem érhetem,
 örökös kényének
 20 örökös életem.

CSÜNGŐJE VOLTAM

Csüngője voltam én Lucámnak
s ő rázott férfi s nő előtt.

Fogyó kincsemül én-mátkámnak,
nem leltem nagyobb szeretőt.

- 5 Megpattant, hűvös tűzhelyemhez,
tejceskén nevelt életemhez
nem leltem másik szenvedőt.

Nagyon kell, most hát isten óvja,
kis csorba bögréjét, szívem.

- 10 Majd féltvén két kezébe fogja,
hisz érte bánattal izen.

Jó volt és rossz volt ő: embernői,
most nem jó s nem rossz, ám szeretni
ma is lehet még szeliden.

TEDD A KEZED

Tedd a kezéd
homlokomra,
mintha kezéd
kezem volna.

5 Úgy őrizz, mint
 ki gyilkolna,
 mintha éltem
 élted volna.

10 Úgy szeress, mint
 ha jó volna,
 mintha szívem
 szíved volna.

K. S.
— + *tbc.-ben* —

Elsirattam — sírni szabad —
legjobb, sánta elvtársamat.

Kevés jó csók volt a fején :
harcos volt és cipészlegény.

5 Dolgozott is, hallgatott is,
mikor örült, topogott is —

Nem csinál már több lábbelít,
szeretőt is talált pedig,

harcos volt a teste-lelke,
10 dísz : sortüzet érdemelne.

A három kovács

A három rettentő kovács
halottunk sírjánál megáll —

Az egyik tüzet fújtató,
hogyan meg ne hűtse a halál.

A másik tüzes, százkilós,
abroncsból glóriát csinál, —

szoknyában van a harmadik
izzó gyereket kalapál.

Derűs vagyok és hallgatag —
 pipám is, bicskám is elhagytam.
 Még sertésólbán sem nyugodtam.
 Szalonnán éltem, mialatt
 5 virágzott minden vállalat
 s rossz nők ültek az autókban.
 / Derűs vagyok és hallgatag.

Sirattam : akasztottakat ;
 s nincs senki, akire rámondjam :
 10 örömét lelte nyomoromban.
 Felhő valék : már süt a nap.
 Derűs vagyok és hallgatag.

NÉHÁNY ÉJJELRE PADRA, KŐRE

Néhány éjjelre padra, kőre,
adatok immár fekhelyet.
Én nem vagyok jó gazda ökre,
se lány, se bolha, se beteg.

- 5 Mindnyájan alusztok időre,
enélkül én sem élhetek.
Hogyan kapok így új erőre,
hogy dolgozhassam veletek?

- 10 Jusson a néniknek nagy bögre,
szerető mindnek, ki szeret,
helyettem leljen szeretőre,
aki egy éjjelre eltemet.

1.

Éji dal

Néhány éjjelre, padra, kőre,
adatok nékem fekhelyet.
Én nem vagyok jó gazda ökre,
se lány, se bolha, se beteg.

- 5 Jusson a néniknek nagy bögre,
szerető mindnek, ki szeret —
áldott, mert élek én örökre,
aki egy éjre eltemet.

2.

Dal

Derűs vagyok és hallgató,
pipám is, bicskám is elhagytam.
Derűs vagyok és hallgató.

- Hopp, szél, fúdd szét e dalomat!
5 Nincs senki, akire rámondjam:
»Örömét lelte nyomoromban.«
Felhő valék, már süt a nap.
Derűs vagyok és hallgató.

MUNKÁSOK KÓRUSA

— A világ szakszervezeteinek —

A vekker nem tud semmiről,
a munkásember bériről,
hamar megfáradt férfiről,
az asszonyok jó véiről!

5 Csak két kezünk, sok gyerekünk,
téglat és zsákot emelünk,
óh — botor ellenségeink
jövőjéért is szenvedünk!

Óh kalapáljuk a vasat,
10 mert a vas szíve meghasad,
ha nem verjük ki rajta, mit
embernek sírni nem szabad!

Óh jó a jövőnek : jövőnk!
Óh jó az ételnek : erőnk!
15 Óh jó az igazságnak is :
győzni fog mégis mivelünk!

Nincs géppuskánk, se templomunk!
Egy héten hatszor meghalunk!
Mert nekünk jaj! jaj : széthuzunk
20 és pusztulunk! és pusztulunk!

A rétek, utak csendesen
úsznak a hűvös vizeken
sejhaj
úsznak a hűvös vizeken — —

- 5 Van krumplink és van kanalunk,
pizokban élünk s meghalunk
sejhaj
pizokban élünk s meghalunk — —

- 10 Mért görbül kicsikém a szád?
új inget gondolok reád
sejhaj
új inget gondolok reád — —

- 15 Senkije sincs, nem éri gyász,
akire csak egy párt vigyáz
sejhaj
akire csak egy párt vigyáz — —

NEMZETT JÓZSEF ÁRON

Nemzett József Áron,
szappanfőző, aki már
a Nagy Óceánon
szagos füveket kaszál.

- 5 Megszült Pőcze Borcsa,
 kít megettek a fenék,
 gyomrát, hasát sorba,
 százláb súroló kefék.

- Szerettem Lucámat,
10 de Luca nem szeretett.
 Bútoraim: árnyak.
 Barátaim nincsenek.

- Bajom se lesz többé,
 lelkemmé lett mindahány, —
15 élek mindörökké
 gazdátlan és ostobán.

Holott náddal ringat,
holott csobogással,
kékellő derűvel,
tavi csókolással.

- 5 Lehet, hogy szerelme
földerül majd mással,
de az is ringassa
ilyen ringatással.

Lucám, hiába válok tőled,
hiába vágok a mezőnek,
baj mindenütt, mit szörnyű csép hadar,
jobban busít sok búsuló magyar.

- 5 Gulyáink, kik még terelődnek,
üszökszagú szelektül bőgne-
s a görbült, öreg számadó cseléd
sóhajtva tolja hátra süvegét.

- Hátát jegenye támogatja,
10 fáradt az is, de nem mutatja.
Nem bűg lombjáért, az jó földbe hullt,
de az égen, hol alszik a borult,

- mindegyre keserűbben zörget.
S köröskörül a megvert földek
15 összemásznak, hógymotoz a setét,
mind nyögve-súgva kéri istenét.

- Híjja van a legjobb kalásznak.
Bosszús parasztok nyargalásznak,
sírból jött lelkük dörgés, fürgeteg,
20 rongyos ködmenjük zsíros föllegek.

Egy keserű nép sír belőlem,
hát ne szeress, de ne félj tőlem,
szövetség ez már, nem is szerelem,
a kezedet add és kiáltsd velem:

- 25 Orvosunk, szebb jövőnk szaladj hát!
E bús nép ház előtti padját
letörli; várnak komoly kurucok,
míg pókos lovad mégis bekocog!

Mikor a szeretők veszekednek,
akkor hajlongva magasodnak,
mikor a szeretők ölelőznek,
akkor a földdel elsimulnak.

5

Énekeljünk —
haja ha!
Bömbölődjünk —
böm-böm-böm!
Susogjunk, hogy

10

sususu —
üss egyet a
hátamba!

Gyöngy a csillag, úgy ragyog,
gyöngyszilánkokként potyog,
mint a szőlő, fűtösen,
s mint a vízcsepp, hűvösen.

- 5 Halovány bár a göröngy,
ő is csámpás barna gyöngy ;
a barázdák fölfűzik,
a bús földet díszítik.

- Kezed csillag énnékem,
10 gyenge csillag fejemen.
Vaskos göröngy a kezem,
ott porlad a sziveden.

- Göröngy, göröngy, elporlik,
gyenge csillag lehullik,
15 s egy gyöngy lesz az ég megint,
egybefogva sziveink.

Anyám melle tárula feléd, —
erős valék mint az anyatej
s ajkad közül sírva folyok el,
édes fogad elejté csecsét.

- 5 Mért nem ikertestvérem levél?
Összebujnánk télen melegen
s aranymoszatokkal fejedem
kádacskámban velem fürdenél.

- 10 Láttam én, míg száradt künn az ing :
tátott szájjal büszkén szendereg,
együtemre ringva két gyerek
s halkan járnak vad szomszédaink.

- Óh, magamban vénít az idő!
Hanyatt esett bogár búja ráz,
15 kezem-lábam ríva hadonász,
mint viharban ezer rózsató.

Klárisok a nyakadon,
békafejek a tavon.
Báránygané,
bárányganéj a havon.

5 Rózsa a holdudvaron,
aranyöv derekadon.
Kenderkötél,
kenderkötél nyakamon.

Szoknyás lábad mozgása
10 harangnyelvek ingása,
folyóvízben
két jegenye hajlása.

Szoknyás lábad mozgása
harangnyelvek kongása,
15 folyóvízben
néma lombok hullása.

- Te tűzkazal, mint pernye
 úgy röpködök körötted.
 Bicegve szállok édes
 kunkorgó száraidból.
- 5 S hipphopp orrod hegyéről
 mosolygok rád, te drága.
 Subába jó az alkony,
 hűvös pipába fogja
 fickándó lángjaid, kik
- 10 pofoznak jobbra-balra.
 Guggolsz már ügye, hékás?
 Ládd, lefejtí magáról
 a bokor piros szoknyád,
 mit rádobtál, hogy vélem
- 15 nyujtózva szemtelenkedj.
 Hát húzd be tüzes szarvad,
 feküdj a gyenge fűre.
 No majd be is borítom
 fehérrel barna szíved.

TUDTAM ÉN

Tudtam én, hogy itt leszel közel,
erre fordította kőfejét
minden napraforgó és a lég
salátánkat úgy borzolta fel.

- 5 Mormolgattam : szoknyád szele ez!
csermely : pipacsbúborral habos,
aranyhalak raja benn a rozs,
illanásuk mosolyodnyi nesz.

- Fürdöm vagy te, csengő italom.
10 Karod hús ár, melled kavarg,
fülemben is csupán úgy csobog,
hogyha lélegzel a vállamon.

- Zúdulj fogamra! parázspan remeg!
Igyalak én, mert szomjas a halál:
15 óriási korsó sör a nyár,
habok rajta pufók fellegek.

ÖREG MINDEN

Öreg itt minden, a vén vihar
görbe villámra támaszkodva jár,
tüskeszakállú rózsáknak dudál
s velük totyog rossz lábaival.

- 5 Öreg minden. A forradalom
dobálni való hegyes köveken
köhögve guggol s csontos keziben
fillér fénylik : legszebbik dalom.

- 10 Kezem mért nem átlátszó-öreg,
hogyan tapogatván arcom ráncait
ölembe ejtném s aki látna így,
hinné : szememből a könny pereg?

- 15 Ifjúságom! oltáros korom!
Juj, fickándozó, hűvös hal gyanánt
az alkony hálójába reng a láng
s békanyál lesz meghaló porom.

FÖRGETEG

A fürgeteg fekete vadezüst ;
csattogó szívek árnya!
Munkaruhám ő, szívemet hüvös
hajlásaiba zárja!

- 5 Ő mennyköves, virágos kalapot
nem is csap más fejébe,
csak annak, aki húzódik fagyott
akác kemény tövébe,

- mint én s bár érez vasszuronyokat,
10 melyek húsába vágnak,
behunyva szemét réjtén szántogat
egy jobb szikű világnak.

- Jó fürgeteg, szerelmek dörmögő
nagyatyja, csattos angyal!
15 Bosszúinas, rajt piszkos kék kötő,
mennyet letörlő ronggyal.

- Mert ez már nem a régi tétovás,
a vénség tüsszentése —
de helyettünk szakadt káromkodás,
20 köpés a földre, égre.

Az szülte, mikor rablót ordított
a csősz, csatakba ülven,
sárga foga közt kikavarodott,
a kastély ellen dülvén.

- 25 Hogy két öklével hadonásza már
az ősz varkocsu jobbágy —
a csordában ha villámkutya jár,
lábába mar a korbács.

Vert-e már téged valaki, vihar?
30 Ostorral kergetett-e?
Sötét erődbe bujtál-e, vihar?
úgy mint a szégyenedbe?

Tartalmad vagyunk — robbanás-alak!
Zászlós a dúlók rangján!
35 Csettintek én! és felszólítalak,
kinzottak hulló hangján —

Te förgeteg, fekete vadezüst,
parasztharag bográcsa,
rotyogó mérget, engem főzz, nagy üst,
40 és fordíts a világra!

SOK GONDOM KÖZT

Sok gondom közt veled vesződöm,
bóbiskós szántón mérgelődöm
s harmatos, dobogó dombokon
szememre húzom a kalapom.

- 5 Hosszúkat lépek s keserülvén
lehelgető borjak közt ülén,
orrocskájuk is téged idéz
s rózsás csülkökkel szívembe lépsz.

- Zsákom rádobom a bokorra,
10 bottal ütök a virágokra,
ordítok, ha szól a billegő,
a folyóig szenved a mező.

- Ha kerülsz, ne kerülj el messze,
köténykéd lennék, ne tépj össze,
15 dalocskád lennék, ne hallgass el,
kenyérkéd leszek, ne taposs el.

DERENGŐ RÓZSA

Óh, köd a lelkem, ködben áll
a rózsaszál, a rózsaszál.
Papagáj-hajnal szállt fölötte,
szárnyával hátba is ütötte
5 és ő mosolygott, a balog,
s amikor csendes este volt,
levelén megpihent a hold
és tüskéin a csillagok.

Derengő rózsza, szomorú,
10 derekán kórókoszorú.
Derü, de bú a foglalatja.
Tavaszom, hajnalom lakatja.
Szerelmem atyja! el ne dülj!
Bár reszketésre született,
15 bökődik nagycsontú szelek,
hópelyhek zümmögik körül.

MIÓTA ELMENTÉL

Mióta elmentél, itt hűvösebb
a sajtár, a tej, a balta nyele,
puffanva hull a hasított fa le
s dermed fehérén, ahogy leesett.

- 5 A tompa földön öltözik a szél,
kapkod s kezei meg-megállanak,
leejti kebléről az ágakat,
dühödten hull a törékeny levél.

- 10 Ó, azt hittem már, lágy völgyben vagyok,
két melled óv meg észak s dél felől,
a hajnal nyílik hajam fürtjéből
s a talpamon az alkonyat ragyog! . . .

- Soványan ülök, nézem, hogy virítsz,
világ, kóró virágja, messziség.
15 Kék szirmaidban elhamvad az ég.
A nagy szürkület lassan elborít.

GYÁSZ ÉS PATYOLAT

A gyenge szűz, a patyolat
már utánozza hajadat,
barna, barna,
mintha gyászolni akarna.

- 5 A gyász, a gyász is megremeg,
fején mintázza fejedet,
barna, barna,
mintha pirulni akarna.

- 10 Örök gyász, örök patyolat
irigyelik a hajadat
barna, barna,
mintha éltetni akarna.

⟨ÖRDÖG FARÁBA...⟩

Ördög farába, semmi husába
s harapván Isten fehér hasába,
hajnal-nyelvem a világra öltöm —
lelkem még jó e rossz étkü földön.

- 5 Teteje felhő, mocsok az alja,
az se kóstolja, aki kavarja.
S ha már csak bicska volna ebédem,
akkor is meggyfa volna cselédem.

- 10 Csak aki főzte, énvelem enne,
csak egy csipetnyit nyelvire venne,
fájdalom volna kóstoló nyála,
nálam is lakna sok vacsorára.

- Fátyolból varrná törülgetőjét,
csontjából venné kevergetőjét,
15 elmosó tálja gyermeke lenne,
piros fedőnek ülne szivemre.

ÓH SZÍV! NYUGODJ!

Fegyverben réved fönn a téli ég,
kemény a menny és vándor a vidék,
halkul a hó, megáll az elmenő,
lehellete a lobbant keszkenő.

- 5 Hol is vagyok? Egy szalmaszál nagyon
helyezkedik a csontozott uton;
kis, száraz nemzet; izgágán szuszog,
zuzódik, zizzen, izzad és buzog.

- 10 De fönn a hegyen ágyat bont a köd,
mint egykor melléd: mellé leülök.
Bajos szél jaját csendben hallgatom,
csak hulló hajam repes vállamon.

- 15 Óh szív! nyugodj! Vad boróka hegyén
szerelem szólal, inceleg felém,
pirkadó madár, karcsu, koronás,
de áttetsző, mint minden látomás.

Fürtöm szőlőkhöz volt hasonló
s most hüvelyében rohadt borsó.
Fekete szemei peregnék,
hulló könnyemmel keverednek.

- 5 Óh kínos, szögletes mulásom,
széltörte, fehér hajlongásom!
Koppanó hátam iramlása!
Csonka szerelmem forradása!

- 10 Óh égbolt csontos tisztasága —
éhen halottak fagyossága!
Hunyor nélküli nyugalommal!
Tettembe vetett bizalommal!

- Gyémántos, hús heringen élek,
bútoraim az égi fények,
15 körmeim egyre keményebbek,
de a rózsái fehérebbek.

Piros hold körül denevérek,
bársony koszorú, bodor féreg.
Malacvilágosság az égen.
Hűvöslő szalmazsák a réten.

- 5 A saláták az estharmatban
borzonganak, kotyognak halkan.
Már-már rikoltva fölrepülnek.
S tollászkodva megint elülnek.

- Pokoli tompa puffanások,
10 puha füveken járkálások.
Szarvasok aggancsai hullnak.
Vagy virág után ágak nyulnak?

- Piheg a meggy kicsattant ajka,
még a kórón is fönnakadva.
15 S hogy tágul, szűkül gyors ütemre
az egész világ! Mint a melle...

- Minden lábához ejti kincsét.
Lábamhoz ess-e, ó szegénység?
Ki terhel majd, gyökig hajolva,
20 miként ha termésem ő volna?

Egyszer, ha nem veszi észre,
nézzetek arcába hosszan,
magános férfiak gondolták ki,
amikor én még futballoztam.

- 5 Élete: peng a levegőben,
borítsátok be nagykabáttal,
sosem szavalt még verset tőlem,
súrol, szalad egy könyvállvánnyal.

- 10 Ha volna kollektív iparosfa,
téli cipőjét megteremné,
ha volna igazszívű kecske,
az ő dícséretét mekegné.

Magyar Alföld — gond a dombja ;
temploma cövek ;
talaja mély aludttej, de benne
hánykolódnak szögletes kövek.

- 5 Magyar ember — rongya zászló ;
étele a tál ;
dudvaszedő nemzet vagyunk, értünk
mezítláb jön foltozott halál!

- Nosza költő! Holt a holdad ;
10 köldököd kötél ;
csettintésed égő város, tollad
füstölög s egy szál gyufát nem ér!

- Ó, kik nőttök felhőt leveledzvé,
bodzás kis fenék —
15 nézzétek, ím, országúton, némán
vándorolnak ki a jegenyék!

HOSSZÚ AZ ÚRISTEN

Hosszú az Úristen
rövid a szalonna,
nyavalyás a szegény ember,
mintha gazdag volna.

5 Úgy meggörbül, mintha
réti ösvény volna
s rajt libegnének a lányok
tejért a majorba.

10 Hosszú és kemény is,
püspököké mégis,
rábízná pedig siralmas
dolgát a szegény is.

Jutna neki kolbász,
asszonyának szoknya —
15 az ájtatos Úristenhez
vigadozva szokna.

Délszemmel ha néz a
sokutú világra,
a legbajosabb dülőkön
20 a szegényt találja.

Ha ma sincs, hogy értünk
seregekké lenne,
szegény ember, ha elpusztul,
nem is pihen benne.

Jóról és rosszról nem gondolkozom,
csak szenvedek én és csak dolgozom.

Csinálok csempét, csavaros hajót,
bánatba rosszat, közönyömbé jót.

- 5 Munkámnak nincs se száma, se szeri.
Kedvesem tudja, ő számba veszi.

Ő számba veszi, hisz valamiben.
S ha kérdem, rámnéz s nem mondja, miben.

- 10 Ha fa volnék, hát fészket igazán
a varjú is szükségből rakna rám.

Ha föld volnék, mit kapás vénje tört,
csicsókás volna az a krumpliföld.

Krumplival is csak úgy volnék teli,
ahogy a munka megköveteli.

- 15 Ha víz volnék, hát volnék pocsolya.
Ha tűz volnék, hát volnék hamuja.

S ha én volnék az úr, az úr helyett
nagyon szeretnének az emberek.

Kínában lóg a mandarin.
Gyilkolt ma is a kokain.
Zizeg a szalma, menj, aludj
Gyilkolt ma is a kokain.

- 5 Az áruházak üvegén
a kasszáig lát a szegény.
Zizeg a szalma, menj, aludj.
A kasszáig lát a szegény.

- 10 Végy kolbászt és végy kenyeret,
őrizd meg jól az életed.
Zizeg a szalma, menj, aludj,
őrizd meg jól az életed.

- Aki majd főz is, csókol is,
kerül majd egyszer asszony is.
15 Zizeg a szalma, menj, aludj,
kerül majd egyszer asszony is.

REGGELI

- A kakas forgó szavakat szól,
a néni a tyúknak magot szór
s a kenyerek erősen, bízva,
kelnek,
- 5 harangszó ömlik a Tiszába,
frissen, nyujtózva kel a lárna,
derékig mosdok s a vizet
reápacskolom a fejemre.
Oly hűsen, tisztán símul hozzám,
- 10 úgy ring a tálban, úgy zenél,
mint a danoló lányok melle.
Kitárt ajtómon szellő jön be,
szaglász, vigyorog diadallal
s mint rozsvetésben kisgyerek,
- 15 édesen rúgkapál hajamban.
Álmomban kazalról gurultunk,
rózsámmal bukfencet vetettem,
tótágast állnék most is én,
de már munkába kell sietnem.
- 20 Fürgén, vigan viszem magam,
most úgyis én vagyok a legszebb
és szépet, tisztát kell már egyszer
fölmutatni az embereknek.
Szeretnek majd, ha eljövök,
- 25 szeretnek, mert közöttük voltam,
együtt jártuk a széles utcát,
zápor előtt velük loholtam.
Az apókkal és az anyókkal,
akik ráncaim tervét hordják,
- 30 fiúkkal — s lányokkal, kik munka
után a mellüket kibontják.

TÜZEK ÉNEKE

- Ott alszunk a száraz fában, villogó bő
szénrakásban,
ifju asszony keze kelt,
sustorgunk a katlanokban, szikránk pattog,
úgy szalad,
pírt adunk a szőke kőnek, kövér darab húsok
főnek
5 fölöttünk a tarka cinfedő alatt.

- Zöld fa lombjait bekapjuk, vastag nyelvvel
megforgatjuk,
szörnyű szarvval szertehányjuk, zúzzuk az
avart
bika derekára kormot rovunk, ha borjúra
morgott s toklyótülökkel lékelni, öklelni
akart —
piros pozsgás ifiakban csimbókos gyümölcsünk
csattan
10 csatákban csordítva rengő velőt és tejet,
gyümölcs pattan, mind mind csapó, dühöngők
íjjának való ágakon, melyek
őserdőben századhosszat ropogósan hajladoznak,
bőrükből meg bomlik, forr a lé
s roppant arany madarakat nyujtanak a tágas
ég felé!

- Kerek kazal tetejében isten guggol ördöggépben,
vörös paprikaujjakkal dalunk pengeti,
15 gördülő farát a sok lány körbe rengeti,
nyujtózkodnak a fiúkkal, míg megértik csendes
énekiink,
s ha megértik, összerogynak, pörnyét hint
fejükre istenünk,
zörgő imákat rebegnek, földre rogyva öregednek,
öregén pedig
töpörödött kicsi testük a mi erős hámvainkba
ríva fektetik.

MEDÁLIÁK

1.

Elefánt voltam, jámbor és szegény,
hüvös és bölcс vizeket ittam én,
a dombon álltam s ormányommal ott
megsímogattam a holdat, a napot,

- 5 és fölnyujtottam ajkukhoz a fát,
a zöld cincért, a kígyót, a kovát, —
most lelkem : ember — mennyem odavan,
szőrnyű fülekkel legyezem magam — —

2.

Porszem mászik gyenge harmaton,
lukas nadrágom kézzel takarom,
a kis kanász ríva öleli át
kővé varázsolt tarka malacát —

- 5 zöld füst az ég és lassan elpirul,
csöngess, a csöngés tompa tóra hull,
jéglapba fagyva tejfehér virág,
elvált levélen lebeg a világ — —

3.

Totyog, totyog a piócahalász,
bámul, bámul a sovány kanász,
lebeg, lebeg a tó fölött a gém,
gőzöl, gőzöl a friss tehénlepény —

- 5 egy fáradt alma függ fejem felett,
a hernyó rágott szívéig szemet,
kinéz hát rajta és mindent belát,
virág volt ez a vers, almavirág — —

4.

Lehet, hogy hab vagy, cukrozott tejen,
 lehet, hogy zörej, meredt éjjelen,
 lehet, hogy kés vagy ónos víz alatt,
 lehet, hogy gomb vagy, amely leszakad —

- 5 a cselédlány könnye a kovászba hull,
 ne keress csókot, ez a ház kigyúl,
 hazatalálsz még, szedd a lábodat —
 füstölgő szemek világítanak — —

5.

Disznó, de akin jáspis a csülök,
 fábul faragott istenen ülök,
 hejh bársony gyász, a tejen tűnj elő!
 meghalok s mázsás szakállam kinő.

- 5 S ha megrándul még bőröm, az egek,
 hátamról minden hasamra pereg ;
 hemzsegek majd az apró zsírosok,
 a csillagok, kis fehér kukacok — —

6.

Ragyog a zöld gyík — sorsom keresi,
 zörget a búza : magvát kiveti,
 rámnéz a tó, ha belé kő esett, —
 s a sírók sóhajtotta fellegek,

- 5 a háborúkkal hívott hajnalok,
 ugró napok és rezgő csillagok
 körülkövályogják nyugodt fejem.
 Világizása hőmérsékletem — —

JÓZSEF ATTILA

NINCSEN APÁM
SE ANYÁM

VERSEK

G É N I U S

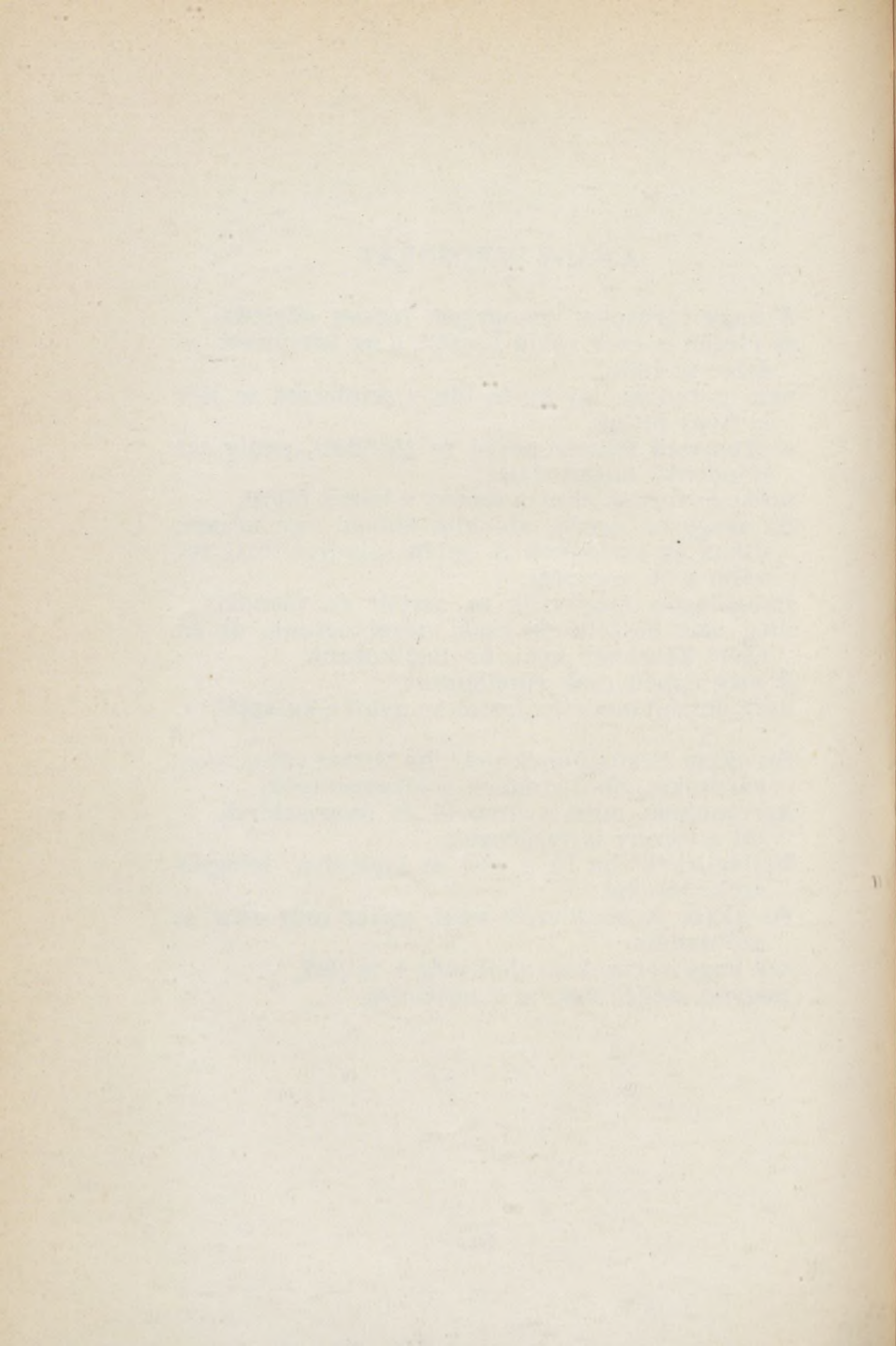
BUDAPEST

1929

A NAGY VÁROSOKAT

A nagy városokat sehogysem tudom elfeledni,
az idegen is csak róluk beszélt, a mi kertünket
észre se vette,
nem is tudom, mi hozta ide, a színházba se jött
el hogy híttuk,
a szomszéd kisasszonnyal se törődött, pedig azt
mindenki megcsodálja,
szőke és magas mint a torony a házak fölött,
ha megy az uccán, ablakba állnak, úgy néznek
utána az asszonyok is, aztán sóhajtvá főzik to-
vább a jó vacsorát,
hallgatagon megterítik az asztalt és várnak,
még nem beszéltünk, csak mosolyogtunk, de én
azért köszönök néki, ha találkozunk,
ő meg éppen csak rápillantott,
csak elment mellette, hozzá se nyult a kalapjához.

Én akkor is köszönnék néki, ha láttam volna nagy
városokat, ahol szebbek a kisasszonyok,
karcsubbak, mint a diaboló és magosabbak
ott a torony is magosabb,
hajladoznak, ha fú a szél és kipirulva lefogják
szoknyájukat,
én akkor is köszönnék néki, akkor még meg is
szólitanám
s a nagy városokat, ahol még ő se járt,
nagyon szépen neki is elmesélném.

7.

A küszöbön a vashabú vödör, —
 szeresd a lányt, ki meztéláb söpör,
 a szennyes lé lapulva árad el,
 tajtékja fölgyúrt karján szárad el —

- 5 én is bádoghabokra horpadok,
 de kélnek csengő és szabad habok
 s végigcsattognak tengerek lován
 a lépcsőházak villogó fogán — —

8.

Borostyánkőbe fagy be az ügyész,
 fekete frakkban guggolva kinéz,
 meredten nézi, hogy mi féltve főd,
 cirógat, áld a fény, a szél, a köd, —

- 5 befut a rózsa, amint rothadok,
 pihévé szednek hűvös kócsagok
 és őszi esték melege lesznek,
 hogy ne ludbőrzzenek az öregek — —

9.

Barátommal egy ágyban lakom,
 nem is lesz hervadó liliumom,
 nincs gépfegyverem, kövem vagy nyilam,
 ölni szeretnék, mint mindannyian

- 5 s míg gőggel fortzog a bab és sziszeg,
 főzelékszínű szemmel nézitek,
 hogy széles ajkam lázba rezgve ring
 s fecskék etetnek bogárral megint — —

10.

Szakállam sercenj, reccsenj, kunkorodj,
 boronaként a vetésen vonódj —
 az ég fölött, mint lent a fellegek,
 egy cirógatás gazdátlan lebeg

- 5 s e hűvös varázs húzva, szeliden,
 szakállamon majd egykor megpihen
 s vörös fonatján bütykömig csorog
 jó ízzel-gőzzel, mint a gyógyborok — —

11.

Huszenhárom király sétál,
 jáspiskorona fejükben,
 sárga dinnyét edegélnek,
 új hold süt a balkezükben.

- 5 Huszenhárom kölyök császkál,
 csámpás sityak a fejükben,
 görögdinnyét szürcsölőznek,
 új nap lángol jobbkezükben.

12.

Az eltaposott orrú fekete,
 a sárga, kinek kékebb az ege,
 a rézbőrű, kin megfagyott a vér
 és lidércként rugódozó fehér. — —

⟨BOROSTYÁNKŐBE ÉN BE NEM FAGYOK...⟩

Borostyánkőbe én be nem fagyok,
pihévé nőnek hűvös kócsagok,
s hogy mosolyogjanak az öregek,
én őszi esték melege leszek.

- 5 Hisz a zöld gyík is sorsom keresi,
zörget a búza : magvát kiveti,
rámnéz a hangya, mely tavon remeg,
s a sírók sóhajtotta fellegek,

- a háborúkkal hívott hajnalok,
10 a zengve leinduló csillagok
körülkóvályogják a fejem.
Világizzása hőmérsékletem.

- Szakállam sercenj, reccsenj, kunkorodj,
boronaként a vetésen vonódj —
15 az ég fölött, mint lenn a fellegek,
egy símogatás gazdátlan lebeg.

- És senki ember nem érzi ma még,
csak munkásszembem a hajnali ég
e hűvös varázst, amely szeliden
20 szakállamon majd egykor megpihen.

Nagy életem még nő, ha meghalok,
szebb, jobb halászok vizébe fulok,
kik együtt húzzák a bővebb halat,
hajladozván a csengések alatt.

JEGYZETEK

E KIADÁSRÓL

Az a szörnyű sors, amely a Horthy-korszakban az elnyomó hatalommal megalkudni nem hajlandó legnagyobbakra várt, József Attila *hagyatékának* a maga egész nagyságátalan valóragyogását is mindedig megnehezítette, — azóta is, hogy a felszabadult Magyarország és elsősorban a Magyar Kommunista Párt a maga költőjének ismerte el.

Verseinek első gyűjteményes kiadásait magánvállalkozás bocsátotta közre az anyagi lehetőségek és üzleti rentabilitás szabta korlátok közt és József Attiláért lelkesedő, de — Radnóti Miklóst kivéve — igazi nagyságát, forradalmisága egész összefüggését és történelmi jelentőségét nem értő rokonok és barátok fáradoztak a hagyaték összegyűjtése és rendezése körül.

A felszabadulás hatalmas változást hozott József Attila megértésében és értékelésében. A költő, aki néhány darabot tudott nagynehezen eladni verskötetiből, egész dolgozó népünk körében olyan népszerűségre tett szert, hogy az új kiadásokat a magyar könyvkiadás viszonylatában kivételes példányszámban rövid idő alatt szétkapkodták.

1948 végén gondoskodás történt az első tudományos teljes kiadás előkészítéséről is. A budapesti tudományegyetem magyar irodalomtörténeti intézetében szerveztünk ebből a célból munkaközösséget. A munka során a legkiválóbb magyarszakos tanárjelöltek lelkes csoportja ismerte és szerette meg még jobban a magyar dolgozó nép nagy költőjét és tanulta ugyanakkor a szövegkritikai-filológiai munka módszereit.

Hadd említsük meg a József Attila-munkaközösség tagjai közül névszerint is azokat, akik eredményes kutató munkával járultak hozzá a kiadás anyagának összegyűjtéséhez. Ezek: Rejtő István, aki egy ideig a munkacsoport felelőse is volt s a szerkesztés munkájában is részt vett, továbbá Fabulya László, Reguli Ernő, Rusznyák Péter, Somogyi Sándor, Szalai Sándor, Szekeres Teréz, Kovács Béla, Somogyi Magda, Lódi Gabriella, Patyi Sándor, Surányi Ibolya, Zsámboki Pál, Varga Ferenc, Iványi Béla, Felkai László.

Nagy segítségünkre voltak munkánkban a költő hozzátartozói és barátai, akik rendelkezésünkre bocsátották a tulajdonukban levő kéziratokat és emlékeikből tájékoztattak sok vers keletkezésének körülményeiről és történetéről, így József Jolán, Szántó Judit, Makainé József Etelka, Koncsek Lászlóné Gebe Márta (Győr), Tettamanti Béla, Árva Józsefné Espersit Márta, (Makó), Sajtos Valéria (Makó), Raab Béláné Deák Hajnalka, Németh An-

dor, Gáspár Endre, Sándor Kálmán, Illyés Gyula, Vágó Márta, Fábry Zoltán, Bóka László, Barabás Tibor,

A munka minden fázisában együttműködtünk a kiadás elhatározásával egyidejűleg szervezett József Attila Múzeummal (a továbbiakban: Múzeum); az ott őrzött anyag feldolgozásában a Múzeum dolgozói, Szántó Judit és Varjas Béláné mindig készséggel voltak segítségünkre. A munka végső szakaszában sok segítséget kaptunk Péter Lászlótól, a Makói Múzeum igazgatójától is.

E kiadás első kötete József Attila verseit foglalja magába legkorábbi olyan datálható alkotásától kezdve, amelyet első kötetébe felvett, a Nincsen Apám Se Anyám kötet lezárásáig: 1922 április 11-től 1928 végéig. A második ennél későbbi verseit, továbbá legkorábbi kísérleteit, töredékeit, vázlatait, ismeretlen rendeltetésű versbefoglalt gondolat-töredékeit, rögtönzéseit, nyilvánosság elé nem szánt tréfás, személyes és alkalmi jellegű verselményeit, végül a hiteles szövegben fenn nem maradt vagy kétes hitelű darabokat. A harmadik kötetben műfordításai, szépprózai, kritikai és esztétikai írásai, továbbá levelei kapnak helyet.

Kiadásunk, bár addigi gyűjtésünk anyagát 1950-ben az akkor megjelent gyűjteményes kiadás szerkesztőjének is rendelkezésére bocsátottuk, töredékeken és rögtönzéseken kívül 86 olyan verset közöl, amelyek az eddigi kiadásokból hiányoztak, köztük néhány remekművet, vagy a költő világméretű és művészi fejlődésében fontos állomást jelölő alkotást, mint pl. *Ad sidera, Elköszöntő szelid szavak, Április 11., Nagy városokról beszélt a messzi vándor, Borostyánkőbe én be nem fagyok, A szigeten* stb. József Attila páratlan bőkezűséggel szórta verseit, kéziratait barátai, ismerősei közt, sokról mintha egészen megfeledkezett volna. De sok olyan verse is van, amelyet a politikai nyomás miatt nem adhatott ki. Szegénysége, a kiadásra rendelkezésére álló papír és költség is korlátot szabott kötetei terjedelmének. Ezek az okok magyarázzák, hogy 15 évvel halála után még mindig oly nagy számban kerülnek elő ismeretlen versei.

A versek kiadásában rendelkezésünkre álló szövegforrások:

A) A költő saját verskötetei:

Szépség Koldusa. Szeged (Koroknay). Megjelent 1922. decemberében Juhász Gyula előszavával. (rövidítve: Sz K)

Nem Én Kiáltok. Szeged (Koroknay). Megjelent 1925 januárjában, a költő utószavával. Öt ciklusra tagolódik: *Férfiszóval. Villámok szertötte. A legutolsó harcos. Nem én kiáltok. A művészet három arca.* (NK)

Nincsen Apám Se Anyám. Versek. Budapest (Génus). Megjelent 1929 februárjában. (NA)

Dönts d a Tökét, Ne Siránkozz. Versek. Budapest, Megjelent 1931 márciusában. (DT)

Külvárosi Éj. József Attila újabb költeményeiből. Budapest. Megjelent 1932 őszén. (KÉ)

Medvetánc. Válogatott költemények 1922—1934. Budapest 1934. Révai-kiadás. Megjelent 1934 decemberében. (M)

Nagyon Fáj. József Attila versei. Budapest. Cserépfalvi. Megjelent 1936 decemberében. (NF)

B) Napilapok, folyóiratok, röpiratok, évkönyvek és antológiák, amelyek a költő életében közzéttek verseit. Állandó rövidítéssel jelöljük az alábbiakat:

Színház és Társaság (SzT)

Nyugat (Ny)

Népszava (Nsz)

Diogenes (D)

Kassai Napló (KN)

Korunk (K)

A Toll (T)

Szép Szó (SzSz)

A többi rövidítés az egyes jegyzetek bevezetéséből érthető.

C) A költő sajátkezű kéziratai és gépiratai; kézirat és gépirat közt elsősorban a rövidség és hosszúság jelölése szempontjából kell különbséget tenni, ezenkívül a fennmaradt gépiratokról nem minden esetben állapítható meg — még a saját gyöngybetűs írógéppel írottakról sem — hogy a költő maga készítette-e, vagy későbbi másolattal van-e dolgunk. A kéziratok és gépiratok jelenleg legnagyobb részben a József Attila Múzeumban (Petőfi-Ház), kisebb részben a Makói Múzeumban és az Országos Széchenyi Könyvtárban találhatók, vagy magánosok tulajdonában vannak. A jegyzetek a költő minden sajátkezű kézirátát k betűvel, minden gépirásos szöveget g betűvel jelölnék, ugyanazon vers több kézirátát és gépirátát pedig számmal különböztetik meg egymástól (k_1 k_2 g_1 g_2). Ahól a lelőhelyet külön nem jelöljük, a József Attila Múzeumban találhatók.

D) Lappangó kézirat, vagy ismeretlen nyomtatott forrás nyomán másoktól (József Jolán, Radnóti Miklós, Vágó Márta) készített másolatok.

E) A költő halála után napilapokban és folyóiratokban, Németh Andor és Bálint György gyűjteményes kiadásában és a József Attiláról szóló művekben, elsősorban József Jolán és Galamb Ödön könyveiben és ez utóbbi (Makói Évek) Radnóti Miklós gyűjtötte függelékében (R) közzétett szövegek.

Az egyes kötetek és az eddigi gyűjteményes kiadások tartalmáról a II. kötet végén közölt összeállítás tájékoztat.

*

A verseket, amennyire megállapítható volt, időrendben, azon a helyen közöljük, ahová első megformálásuk vagy első megjelenésük időpontja szerint tartoznak. Olyan esetekben, amikor a vers első megformálásától a végleges változatig mondanivalójában is teljesen átalakult, a korábbi változatot is közöljük, legfejlettebb formájában, de első megalkotása időrendjében, a véglegesét is az átdolgozás időpontjának megfelelő helyen. A versek időrendjének megállapításában a következő bizonyítékokra támaszkodtunk:

1. A versek jelentékeny részének kézirati keltezése. Meg kell jegyeznünk, hogy a keltezés nem mindig a vers írásának, néha csak a valakinek átadott kéziratos példány leírásának napját jelzi, s így az is előfordul, hogy egyazon versnek több napról keltezett kéziratai maradtak.

2. Az első megjelenés dátuma, illetőleg a verset közlő kötet lezárásának időpontja.

3. Levelek, amelyekhez a költő versét mellékelte, vagy amelyekben utal rá.

4. Kortársak emlékezése.

5. Életrajzi vonatkozások.

6. Tematikai, stiláris és formai vonások.

*

A szöveg megállapításánál az alábbi elvek szerint jártunk el: a költő életében megjelent műveket általában úgy adtuk, ahogy a költő közreműködésével megjelent (tehát nem korábban megjelent szövegről változtatlanul, vagy éppen hibásan újra lenyomott) utolsó közlés. Ez alól kivételt tettünk egyrészt olyankor, ha valamely kézírásos, vagy gépirásos forrás az utolsó nyomtatott szöveg további javításának bizonyult, másrészt ott, ahol a költő nyilvánvalóan csak a politikai nyomás miatt tompította a kifejezés forradalmiságát, nyitabban osztályharcos jellegét vagy éppen csorbította a gondolat forradalmiságát is.

Ebből a szempontból különleges elbánást igényelnek a Medvetáncba fölvelt versek, amelyek forradalmi mondanivalójának eltüntetése vagy veszélytenné tétele a kiadásnak a költő burzsoá »mecénásaitól« szabott feltétele is volt. Nagyon jellemző erre a kényszerre Hatvany Lajos levele Herz Henrik papírgyárhoz (eredetije a Múzeumban), amely így nyugtatja meg: »Fő, hogy amit ír, költői legyen s hogy *ne ütközzék paragrafusba* ... A korrektúrát átnézem, s esetleg Vámbéry Rusztemmel is átnézetem, aki hazánk legóvatosabb duhajainak egyike.« Az ilyen elővigyázatossági rendszabályok alapján megjelent kiadást természetesen nem tekinthetjük olyannak, amely minden korábbi közléssel szemben a költő végleges szándékának megvalósulása. A Medvetáncban a mondanivaló és a kifejezés tompításától függetlenül végrehajtott stiláris-formai javításokat persze megtartottuk.

Kétségtelen sajtóhibák s a ritmus és központozás szempontjából gondatlan közlések kiigazításában sok esetben támaszkodtunk az utolsó közlésnél korábbi kézíratra.

A költő életében meg nem jelent verseket a költő sajátkezű kézíratai vagy autográf gépiratai szerint közöljük, csak ilyenek hiányában támaszkodunk az eddigi közlések és kiadások szövegére, ezek közül mindig arra, amely közvetlenül és legpontosabban követte az eredeti kéziratokat.

A címnélküli kéziratokból közölt szövegek fölé cím helyett a verskezdetet írtuk, szögletes zárójellel különböztetve meg a költőtől magától címül írt verskezdetektől. A versek ajánlását, kivéve, ahol a címzett személytől a vers tartalma elválaszthatatlan, csak a jegyzetben közöljük, mint-hogy a kéziratokon vagy első közléseken szereplő ajánlásokat későbbi közléskor maga a költő többnyire elhagyta, néha meg is változtatta.

Helyesírás szempontjából egységesen a jelenleg érvényben levő akadémiai helyesírást követtük, kivéve, ahol a ritmus a hosszúságnak és rövidségnek a közkeletűtől eltérő megkülönböztetését kívánja meg, vagy ahol a költő nyelvének hangalakja egyébként eltért a köznyelvtől. A versközlés külsőségeiben (sorkezdet, interpunkció) egységesen a költő 1928-tól

kezdve állandósult gyakorlatát követtük. A jegyzetek esetenként számot adnak eljárásunk részleteiről s feltüntetik az egyes szövegforrások eltéréseit a tőlünk közölt szövegtől — kivéve az alábbi eseteket:

1. Ahol nyilvánvaló és egyértelmű javítást diktáló toll- vagy sajtóhibával volt dolgunk; ezt általában csak akkor említjük meg, ha a közkeletű kiadásokba átment hiba tudatosítására van szükség.

2. Az í, ú, ü hosszúságának pótlását, elsősorban gépirásos vagy olyan kötetekben és lapokban fennmaradt szövegek esetében, amelyek szedése nem különbözteti meg a rövidséget és hosszúságot; ily esetekben, minthogy József Attila nyelvében a kéziratok tanúsága szerint kevesebb a hosszú hang, mint a köznyelvben, igyekeztünk kellő óvatossággal eljárni.

3. Az 1926-ig nagybetűs sorkezdésnek az 1926-tól kezdve mondatkezdet kivételével következetesen használt kisbetűssel való fölcserélését; így járt el maga a költő korábbi versek minden ezutáni leiratában és közlésében.

4. Minthogy a gépiratokon és egyes lapok közléseiben meglehetősen szeszélyesen váltakozik két és három kötőjel vagy gondolatjel, sőt néhol az is feltehető, hogy gépiraton két kötőjel egy gondolatjel helyett áll, a jegyzetekben nem különböztettük meg, két vagy három ilyen jel áll-e forrásunkban; a versek szövegében azonban e tekintetben ragaszkodtunk a legjobbnak elfogadott szövegforrás külsőségeihez.

5. Külön probléma volt azoknak a verseknek közlése, amelyek hiteles szövegforrása vagy minden interpunkciót vagy a sorvégi vesszőt és pontot mellőzi. Az előbbi eljárás a futurista-dadaista verseknél egy időben törvényszerűség volt, s a gondolat bizonytalan tagolásának, zagyva, kacskaringós menetének felelt meg. Hogy József Attilánál — egy-két korai Kassácutánszatot nem számítva — nem erről van szó, hanem csak rövid időre (1926/27) elfogadott külsőségeiről, arra jellemző, hogy akkor teljesen dalszerű, strófikus szerkezetű verseket csupa kisbetűvel és minden írásjel nélkül írt, viszont éppen fejlődésének abban a szakaszában, amikor a legtöbb szabadverset írta (1924/25), teljesen szabatos interpunkciót találunk ezek kézírataiban is. Amint írásjelek nélkül papírra vetett versei közül később fölvetett köteteibe, abban mindenütt maga is pótolta a hiányzó vesszőket és pontokat. Kassákról írt bírálatában (Korunk 1931) az írásjelek hiányáról külön is elítélőleg nyilatkozott. Mindennek meggondolása arra bírta, hogy a közölt szövegekben ott is pótoltuk a legszükségesebb és a gondolat tagolódásától egyértelműleg diktált írásjeleket, ahol csak írásjel nélküli forrás állt rendelkezésünkre. A jegyzet az érdeklődőket úgyis minden esetben tájékoztatja a szöveghagyomány állapotáról, az egyszerű versolvasó számára viszont ez az eljárás nem egyszer a megértés komoly akadályát küszöböli ki. Ezáltal is teljesebben szolgáljuk azt a célt, hogy a versek szövegét a lehetőséghez képest úgy adjuk, ahogy a költő adta volna, ha az illető szöveget bármely 1927 után megjelent kötetébe fölvette volna. Ha másképp járunk el, minden szempontból összetartozó versek kerülnének ríkióan elütő külsőségekkel egymás mellé pusztán azért, mert az egyiknek maradt fenn későbbi leirata vagy nyomtatott változata, a másiknak nem.

A szövegkritikai apparátust úgy állítottuk össze, hogy belőle világos legyen, milyen forrásból vettük a szöveget s miért tekintjük a közölt változatot a véglegesnek, másrészt milyen viszonyban vannak egymáshoz a fejlődésrendjében a fennmaradt szövegváltozatok. Maguknak az egyes szövegrészek változatainak sorrendjét keletkezésük időrendje adja. A jegyzetek bevezetése minden sajátkezű kéziratot és gépiratot, a költő életében megjelent minden közlést megemlíti, a halála után megjelenteket csak abban az esetben, ha külön változatot képviselnek, ma rendelkezésünkre nem álló hiteles szövegforrásra mennek vissza, vagy ha a közlésnek valamilyen szempontból külön jelentősége van (pl. a moszkvai Uj Hangban megjelent verseknél). A költő műveinek a kiadásban közölt szövegétől eltérő szövegrészeit dőlt betűvel különböztetjük meg a kiadói megjegyzésektől. A szövegváltozatok után adjuk a vers keletkezési idejére és körülményeire vonatkozó adatokat (a költő sajátkezű keltezését dőlt betűvel).

Tudatában vagyunk annak, hogy ez a kiadás, amely nemcsak József Attila műveinek, hanem általában XX. századi magyar költőnek első kritikai kiadása, korántsem teljes, korántsem hibátlan. Reméljük, hogy megjelenése újabb ösztönzés lesz még lappangó kéziratok és más ismeretlen szövegek közlésére, azt is, hogy hibái és azok megvitatása új, tökéletesebb kiadás útját készíti majd elő. De bízunk abban is, hogy kiadásunk új szövegeivel, több vers hiteles formájának megállapításával, az időrend megközelítő tisztázásával, a költő művészi fejlődésének megvilágításához bőséges anyagot nyújtó szövegváltozatok közlésével és új történeti adataival hibái és hiányai ellenére hozzá fog járulni a legnagyobb magyar proletárköltő, egyben egyik legnagyobb nemzeti költőnk teljesebb megértéséhez és igazabb értékeléséhez.

1922

Távol, zongora mellett. A Szépség Koldusa kötetből; címét a kézirat szerint közöljük s azzal egyezően pótoltuk az í, ú, ű, hosszúságának jelölését. — Keltezett, aláírt kézírata Koncsek Lászlóné Gebe Márta tulajdonában van Győrött; a cím fölött ez áll: »Vers Mártuskának«.

Szövegváltozatok:

Cím	<i>Távol zongora mellett</i>	SzK
3	<i>simittgatja</i>	k
11	<i>erős !</i>	k

Kelkezés: *Budapest, 1922. április 11.* Legkorábbi pontosan datálható verse, amelyet fölvevett első kötetébe. 17. születésnapján írta.

Mártuska: Gebe Márta, a makói internátus igazgatójának leánya.

Köntösök. A Szépség Koldusa kötetből, a kézirattal egyezően pótolva az í, ú, ű hosszúságának jelölését. — Kézírata Gebe Márta tulajdonában, a *Nagy ajándékok tora* cíművel együtt egy vonalas füzetből kitépett lapon, »Versek Mártuskának« ajánlással, keltezve.

Szövegváltozatok (a kézirat eltérései):

- 6 *fölött:*
- 8 *Az Emberrel*
- 10 *rózsás piros*
- 11 *szemszínű meg*
- 21 *nincs vessző*

Keltezése: *Makó, 1922. május 17.*

Nagy ajándékok tora. A Szépség Koldusa kötetből. Kéziratáról v. ö. a *Köntösök* jegyzetében mondottakat.

Szövegváltozatok (a kéziraaton):

- 13 *rád*
- 15 *éhezel —*
- 20 *fogadd el — kérlek — a karom.*

Keltezése: *1922. május 17.*

Fohászkodó ének. — *Istentelen fohászkodás* című korábbi változatának *Vers Mártuskának* feliratú, keltezett kézírata Koncsek Lászlóné Gebe Márta (Győr) tulajdonában. Kevéssé átdolgozott alakban felvette A Leg-

utolsó Harcos c. füzetbe ; Radnóti-féle gépirásos másolata két példányban megvan a Múzeumban. Radnóti közölte is a Makói Évek 132. lapján.

Szövegváltozatok :

1	<i>A szívem ócska istenes remek</i>	k g
4	<i>Hajnalt s a bíbor ércén megremeg.</i>	k
	<i>S a hajnalbíbor ércén megremeg</i>	g
6	<i>Kifosztott, bátran is bus jó-magamnak—</i>	k
	<i>jómagamnak ! —</i>	g
7	<i>Ha vagy és vélem még terveid is vannak :</i>	k g
8	<i>— ó, add</i>	
9	<i>Akkor Nevedről többé nem beszélnek,</i>	k
10	<i>hadát. —</i>	k
11	<i>De szám ha fel nem hántja agyad kérégt</i>	k g
12	<i>Marokkal cibálom napos haját</i>	k g
13—14	<i>S ó bűg majd mint a süllyedő naszád</i>	
	<i>Bús kürtje távol barna part felé még.</i>	k
13	<i>S ó majd sikolt, mint süllyedő naszád</i>	g

Keltezése : (az Istentelen fohászkodás kéziratán) : 1922 június 10.

Tavaszi ének. Gebe Márta tulajdonában levő, neki ajánlott (*Vers Mártának*), keltezett kéziratból. — Megvan a Lovas A Temetőben címen tervezett versfüzet Radnóti-féle gépirásos másolatában is. Ezt a szöveget közölte — pontatlanul — a Híd 1941. április 8-i száma, majd Radnóti a Makói Évek függelékében (122).

Szövegváltozatok :

1	<i>a Tavaszt,</i>	g
2	<i>ifju,</i>	R
9—10	<i>Ó, pompa, szín, ó dús Tavasz !</i>	
	<i>— Csak Márta nincs sehol.</i>	g
9	<i>tavasz !</i>	R H
14	<i>derű</i>	R
16	<i>kézt (kettőspont nélkül)</i>	g
25	<i>torok !</i>	g
29—30	<i>Ó pompa, szín, ó dús Tavas !</i>	
	<i>S a halál citeráz.</i>	g

Keltezése : Mezőhegyes, 1922. jún. 18.

Csókérés tavasszal. A Szépség Koldusa kötetből, de a költő eredet kézírata alapján néhol javítva. — Előbb megjelent a Szegedi Híradó 1922. november 28-i számában, utóbb, 1924. január 7-én, a Színház és Társaságban is, mindkét helyen — bizonyára a téli közlés miatt — csak *Csókérés* címmel.

Szövegváltozatok :

1	<i>Márta hajad</i> (utána sincs vessző)	k SzH SzK SzT
2	<i>Bronz ajakad</i>	k
3	<i>vágyam,</i>	SzH SzT
4	<i>Illatozó,</i>	SzT
14	<i>domb,</i>	k SzH
16	után nincs vessző	SzK SzT
17	után nincs vessző	SzH
18	<i>önfeledetten.</i>	k
19	<i>Vele dalol</i>	SzH
22	<i>Csend, kicsi, csend'</i>	SzH
23—24	<i>Igy ez a rend :</i> — <i>Most csak a csókod kérem.</i>	k
23	<i>Igy, ez e rend</i>	SzK

Keltezés a kéziratban : Makó, 1922. június 23.

A vergődő diák. A Szépség Koldusa kötetből.

Napszonett. A Szépség Koldusa kötetből. Azonos szöveggel újra megjelent a szegedi Színház és Társaság 1924. június 28-i számában. Kézirata Makainé József Etelka tulajdonában.

Szövegváltozatok a kéziratban :

- 3 *semmi nem maradt,*
- 4 *én kopott diák*
- 5 *hamis,*

Valószínűleg 1922 júniusából való.

Nyári délután a szobában. A Szépség Koldusa kötetből, kijavítva a 11. sor nyilvánvaló sajtóhibáját (*Talán.*)

Aratás előtt. A Múzeumban őrzött gépiratból közöljük, amely, kivált interpunkcióban s a hosszúság jelölésében gondosabb a Keck-féle Lírai Antológián megjelent szövegnél, amelynél későbbinek is látszik. A költő halála után ezt közölte a Kelet Népe (1941. I. 1.) és a Híd (1941. IV. 8.). — Korábbi változatának kéziratát Réti Ödönnek ajánlotta s neki küldte el 1922. október 14-én Makóról. Ehhez közelálló szöveget közöl Radnóti Miklós (Makói Évek 118), akinek gépirásos másolata szintén megvan a Múzeumban.

Szövegváltozatok (a kéziratban, Radnótinál és a Keck-féle antológiában) :

1	<i>Naplemente</i>	k R K
2	<i>Bolond csókjától</i>	k R

3	<i>Nehány</i>	R
	<i>dalt dúdorász</i>	k R K
4	<i>Földön</i>	K
6	<i>láz,</i>	K
8	<i>napra, csendbe</i>	K
11	<i>nincs vessző</i>	R
12	<i>hajnalban</i>	K

Aratásban. A Lovas A Temetőben c. füzetből közölte Radnóti Galamb Ödön könyvének függelékében (Makói Évek 120). — Megvan a kézirat Radnóti-féle másolatában is.

Valószínűleg 1922 nyaráról való.

Névnapi dícséret. A Medvetánc szövegét közöljük. Először a Nyugat 1923 április 16-i számában jelent meg, majd kevésbé módosítva a Nem Én Kiáltok kötetben. Több kéz-, illetőleg gépirata maradt fenn. A legkorábbi (k) a Nyugatnak elküldött kézirat. L. a *Részeg a síneken* jegyzetét. Egy gépirata (g₁), sajátkezű aláírásával és keltezve az Espersit-családtól került legutóbb a Makói Múzeumba. Egy ennél későbbi gépirata (g₂) megvan a József Attila-Múzeumban.

Szövegváltozatok :

1	<i>él.</i>	NK
2	<i>nyilik</i>	g ₁
3	<i>virág,</i>	k g ₁ Ny
	<i>virág.</i>	g ₂
4	<i>zafir</i>	g ₁ g ₂ Ny
5	<i>dicsérhetem</i>	Ny
	<i>sehogy,</i>	k g ₁ Ny
	<i>sehogy :</i>	g ₂
	<i>sehogy ;</i>	k
6	<i>— Oly</i>	NK
	<i>fel :</i>	Ny
	<i>fel : —</i>	NK
7	<i>a vér — kő</i>	k g ₁ Ny
	<i>nem él,</i>	k g ₁ g ₂ Ny
	<i>nem él —</i>	NK
10	<i>Pokol</i>	k g ₁ Ny
11	<i>Élő kebled a szép, gyöngye japáni nipp</i>	k g ₁ g ₂ Ny NK
12	<i>bokád.</i>	k g ₁ Ny NK
13	<i>máriaként</i>	k
14	<i>Teredd</i>	k g ₁ g ₂ Ny NK
15	<i>Am büszkén akarom,</i>	k g ₁ g ₂ Ny NK

Keltezése : Kiszombor, 1922. július

Kukoricaföld. A Szépség Koldusa kötetből, ahol Osváth Ernőnek ajánlotta. — Egy kézírata Makainé József Etelka tulajdonában, egy másik a *Részeg a síneken*-nel egy lapon a Múzeumban.

Szövegváltozatok (a múzeumi kéziratban):

Cím *Kukorica-föld*

1 *A kukorica-földön ülök, várok,*

2 *varju*

7 *egyedül*

1922 nyarán a költő kukoricacsősz Kiszomborban.

Perc. A Szépség Koldusa kötetből, pótolva a 11. sorban hiányzó vesszőt. — Korábbi címe, mint Radnóti másolatából kiderül, *Idill* volt

Szövegváltozatok (a Radnóti-féle másolatban):

1 *a madár-sereg*

3 *paraszt-gyerek*

5—6 *A Nap is süt melegen*

Tüzesíti a leget

Nemis látni az egen

9 *A paraszt-gyerek hevül*

12 *Kavicsot fog jó lapost,*

A jámbor tehén. A Medvetánc szövegét közöljük. — Előtte csak a Szépség Koldusában jelent meg.

Szövegváltozatok (a Szépség Koldusában):

1 *Vén rokkant kapukba,*

2 *díllanak illetve*

4 *Már van friss széna ott a jászolakba.*

7 *Bölgölyhad, köd telepszik.*

9 *szokott kopott helyén,*

10 *Most megfejik, a gyér fűből bő tej lett*

11 *adja el, szegény.*

12 *mellett —*

13 *Öreg, jámbor, bolond, de jó tehén;*

Szeged alatt. A Szegedi Híradó 1922. november 5-i számában megjelent szöveget közöljük. A Szépség Koldusában is megjelent »Fogadja Espersit János dr. szeretettel« dedikációval.

Szövegváltozatok (a Szépség Koldusában):

3 *A Nap búcsúzik. Tört örökre festvén*

5 *lágyan,*

8 *ha majd lefekszem, én is*

A verset 1922 augusztus közepén írta a költő. Augusztus 18-án ezt írta Juhász Gyulának (1. Szép Szó 1938. április): »A Szeged alatt c.-t pedig Juhász Bátyámnak küldöm; ha egy kissé értékesnek találja, hát fogadja szeretettel.«

Juhász Gyulához. A Szépség Koldusa kötetből. — Újra megjelent a Színház és Társaság 1924. március 31-i számában. — Mindkét közlésben pont van a 8. sor végén, az értelem szerint bizonyossággal helyreállítható vessző helyett.

Nem tudunk élni. A Szépség Koldusa kötetből. — Megvan a Lovas A Temetőben ciklus Radnóti-féle másolatában is.

Szövegváltozatok (Lovas A Temetőben eltérései):

- 6 *adós-erdő*
- 12 *nyavalyások!*

Részeg a síneken. Kéziratból, amelyet — két más verssel, a *Kukoricaföld* és a *Névnapi dicséret* cíművel együtt, — »József Attila Fg. VII. o. t. Makó« aláírással küldött egy lap, valószínűleg a Nyugat, szerkesztőségének. Az elküldött versek közül a Nyugat a *Névnapi dicséret*-et közölte 1923. áprilisában. — Egy másik kézirata Makainé József Etelka tulajdonában van. Ezen a költő megkísérelte a szonettet értelem szerint 1—3 soros szakaszokra bontani. A *Részeg a síneken* megjelent a Szépség Koldusa kötetben, több helyen nyilvánvalóan hibás szöveggel.

Szövegváltozatok (a Szépség Koldusában):

- 1 *síneken*
- 2 *A bal kezében tartja butykosát*
- 5 *Kúszált haját már ékesítette sok*
- 7 *(nincs vessző)*
- 9 *jobbökle mint talpja olyan kemény*
- 10 *Úgy alszik, mint rég, anyja meleg ölen.*
- 14 *És mesziről lassan dübörög a föld*

Éhség. A Medvetánc szövegét közöljük. — Először a Szépség Koldusa kötetben (1922) jelent meg. A Medvetánc sajtó alá rendezése idején, 1934. szeptember 30-án az átdolgozott szöveget a Népszava is közölte.

Szövegváltozatok:

1	<i>Dús porfelleg kering</i>	SzK
2	<i>köd, meg pára</i>	SzK Nsz
4—5	<i>Kik esznek most és izzadt-szenyes ing
Borttja válluk. S fal, fal egyre mind</i>	SzK
8	<i>hozzá-harap</i>	SzK
9	<i>Most nem törődnek semmit az üdővel.</i>	SzK
12	<i>még-jó</i>	SzK
13	<i>Magukba szíznak port, szénaszagot
nyelik, rágják a port, szénaszagot</i>	SzK Nsz
14	<i>S csak esznek, esznek. Nem beszélnek. Esznek</i>	SzK

Valószínűleg 1922. nyarán Kiszomborban írta a költő.

[A gép elkapta.] A Lovas A Temetőben c. füzetből közölte Radnóti a Makói Évek függelékében (120). — Megvan a füzet Radnóti-féle másolatában is. Eredetileg *Munkáshalál* volt a vers címe, ez át van húzva és zárójelbe téve.

Valószínűleg 1922 nyarán írta.

Holttest az utcán. Radnóti Miklós gépirásos másolatából, néhány hibáját József Jolán közlése nyomán (Híd 1941 április 8.) javítva. — Közölte a Szabad Nép 1947. április 6-i száma is.

Szövegváltozatok :

5	Beszéltek hozzá, — ajka mit se szólt,	SzN
8	Mesélték hogy' volt	g
10	íjedt-kerek,	SzN
14	édes apja	g
	halott.	SzN
17	Erős, vidám — és most halott legény	SzN
18	Fiam, anyám !	g
20	való.	SzN
21	húga	H

Valószínűleg 1922 nyaráról.

Fiatál életek indulója. A Szépség Koldusa kötetből. — Előtte a Keck-féle Lírai Antológiában jelent meg.

Szövegváltozat (a Lírai Antológiában) :

15 *hej,*

1922 nyarán, legkésőbb kora őszén írta, minthogy az antológia november 1-én jelent meg.

A Szent Jobb ünnepén. Kiadatlan. Radnóti Miklós másolatából. 1922 augusztusából.

Juhász Gyulának Kiszomborból, 1922. augusztus 18-án írt levelében utal rá : »... a Szent Jobb ünnepén c.-t szeretném, ha közölné valamelyik szegedi lap.« (V. ö. Szép Szó, 1938. ápr.)

Boros keserűség. A Makói Reggeli Ujság 1923. január 14-i számában megjelent szöveget közöljük. Előbb fölvette már a költő a Szépség Koldusába.

Szövegváltozatok (a Szépség Koldusában) :

- 4 *Rajt' igyunk*
- 5 *a sor végén nincs vessző.*
- 8 *másik,*
- 9 *a sor végén nincs vessző*
- 10 *S fejem*
- 12 *Hejh, én láttam a bokáit !*
- 15 *Bor, cselédem így veszünk el,*

- 17 *Hajh !*
 18 *Hejh !*
 19 *S élni úgylis keserűn kell,*
 20 *hadd veszünk el,*

1922 szeptemberéből.

Arany kalásztól. A Lovas A Temetőben füzetből közölte Radnóti a Makói Évek függelékében (119). Megvan a füzet Radnóti-féle másolatában is. Itt címe: *Prológu*s, ezt később Radnóti áthúzta és zárójelbe tette.

1922 őszéről. Radnóti »1922 vagy 1923« évjelzéssel közli, de a Szépség Koldusa utáni vers nem kerülhetett volna be a Lovas A Temetőben füzetbe. József Jolán életrajzi regénye (A város peremén 135) szerint ezt a verset az önképzőkörben hazafiatlannak minősítették. Ha igaz, hogy a Szépség Koldusa anyagát a költő tanárai »cenzurálták,« ebből is értetető, miért maradt ki a kötetből.

Prológu sa lett volna a Lovas A. Temetőben c. versfüzetnek, amelyet valószínűleg 1922. augusztus—szeptemberében írt össze régi és új verseiből. A címadó vers jóval korábbinak látszó Ady-utánnat; a zsengek közé soroltuk.

A bánat. A Magyarország 1923. október 5-i számán megjelent szöveget közöljük. Először a Szegedi Híradó 1922. november 5-i számában, majd a Szépség Koldusa kötetben jelent meg.

Szövegváltozatok:

1	<i>A bánat szürke néma postás,</i>	SzK
3	<i>vállárul</i>	SzH
	<i>a sor végén nincs vessző</i>	SzK
4	<i>ócska, meg setét.</i>	SzH SzK
7	<i>Odasimul a házfal-aljhoz</i>	SzH
8	<i>És eltűnik</i>	SzK

Keserű nekifoháskodás. Radnóti gépirásos másolatából. Megjelent — néhány helyen más interpunkcióval — a Szabad Nép 1947. április 6-i számában.

A másolaton — bizonyára az eredetivel egyezően — az 5. szakasz (10. sor) után a következő négy sor olvasható, zárójelbe téve s erősen áthúzgálva:

*Ahogy teremtetél, olyan vagyok csak,
 Hogy nem tudok hódolni a nagyoknak.*

*Tudod, szavam hogy könnyörögne most —
 Jaj, féreg-ember! rajta hát, taposd!*

Radnóti szerint 1922. júliusa és szeptembere között írta. Ennek a versnek a címével kezdődik az a jegyzék, amelyet a költő 1923-ban Espersit Cacának adott. (Közölte Péter László: A Makói Múzeum József Attila-kéziratai. Tiszatáj 1952.)

Falak. A Szépség Koldusa kötetből. Nyomtatásban először a Keck-féle Lírai Antológiában (Szeged, 1922. november 1.) jelent meg.

Szövegváltozatok (a Lírai Antológiában):

- 1 *Kopár szobám, kopárabb négy fala*
- 4 *Hol nem fű a szél és a csillagok égne.*
- 9 *Anyjuk a Szélvész,*
- 10 *apjuk a vihar*

Őszi alkonyat. A Szépség Koldusa kötetből, ahol »Kedves tanáromnak, Tettamanti Bélának» ajánlással jelent meg. Keltezett kézírata Gebe Márta tulajdonában, címe itt: *Vers Mártáknak.*

Keltezése: 1922 november.

Tél. A Pesti Napló 1924. január 22-i számában megjelent szöveget közöljük, kijavítva a 11. sor sajtóhibáját (ott: *kamarák*). Először a Szépség Koldusa kötetben jelent meg.

Szövegváltozatok (a Szépség Koldusában):

- 5 *gyermekjátékot — ó boldog fogócska! —*
- 6 *s rászórni szórva mindent, ami szép.*
- 8 *mindkét szövegben hibásan: földiét.*
- 10 *a berek*
- 14 *felengednének*

Üdvözlés. A Szépség Koldusa kötetből, a korábbi kéziratból javítva a 8. sor sajtóhibáját (*szemelne* h. *szerelme*). — Először megjelent a Szegedi Híradó 1922. december 24-i számában, majd a Szépség Koldusa kötetben, végül a szegedi Színház és Társaság 1924. április 14-i számában.

Szövegváltozatok:

1	<i>ujfent</i>	k
3	<i>bronz hajadra,</i>	k
4	<i>szomjas patakra.</i>	SzH
5	<i>bus</i>	SzH SzT
7	<i>csókból</i>	SzH
8	<i>Galamb szerelme</i>	SzH SzK SzT
14	<i>ne félj;</i>	k

Kelkezés a kézíraton: 1922. XI. 9.

Ó, zordon szépség... A Szépség Koldusa kötetből; annak cím nélküli bevezető verse. Előtte megjelent a Szegedi Híradó 1922 november 12-i számában. *Ó zordon szépség...* címmel.

Szövegváltozatok (a Szegedi Híradóban):

- 1 *Ó zordon Szépség trónusodhoz jöttem,*
- 5 *Ó zordon Szépség mosolyogsz fölöttem*
- 8 *néked*
- 10 *mosolygásod,*
- 14 *Ó Szépség nézz rá:*

Koldus. A Szépség Koldusa kötetből Először a Szegedi Híradó 1922. november 12-i számában jelent meg. Kézirata Makainé József Etelka tulajdonában.

Szövegváltozatok (a Szegedi Híradóban) :

- 1 szépség verte
- 5 szememmel ;
- 7 olcsó irgalombul

Az én ajándékom. A Szegedi Híradó 1922. november 19-i számából; kötetbe nem vette fel a költő.

Várlak. A Szegedi Híradó 1922. november 19-i számában megjelent szöveget közöljük, amely főleg ritmikailag jobb a Szépség Koldusából ismertnél. Később a Színház és Társaság 1924. augusztus 19-i számában is megjelent.

Szövegváltozatok :

3 Rideg vagyok és reszketeg is néha,	SzK
4 Egyedül oly borzongós az éjjel	SzK SzT
6 És csend volna. Nagy csend.	SzK SzT
7 De hallanánk titkos éjjeli zenét	SzK SzT

Álomban enyém vagy. Kiadatlan. Egyedüli szövegforrás a Lovas A Temetőben füzet Radnóti féle másolata. A versnek a másolaton bizonyára az eredetivel egyezően áthúzott ajánlása: M[ártá]nak.

Valószínűleg 1922-ben készült.

Egyszerű vers. A Lovas A Temetőben füzet Radnóti-féle másolatából. A másolaton áthúzva ez a cím: *Prózavers*. Közölte Radnóti a Makói Évek függelékében (124); ennek gépirata is megvan a Múzeumban.

Radnóti szerint 1923-ból való, de ennek ellenmond az, hogy a Lovas A Temetőben terve és összeírása megelőzte a Szépség Koldusa szerkesztését s egész anyagában 1922 őszéig terjed csak.

Nézem a lámpát.

Várakozás.

Keresek valakit.

Csend.

Erőének.

Bús magyar éneke.

Szerelmes keserű hazafiság.

Ének magamhoz.

A füst.

Szerelem ez?

Györgysor.

Himnusz a borhoz.

Ősapám. Sz. Szigethy Vilmos szegedi ujságírónak ajánlva.

Spleen.

Pap a templomban.
Csöndes estéli zsoldár.
Parasztanyóka.

Bús énekhívás. Ezek a versek csak a Szépség Koldusában jelentek meg, kéziratuk sem ismeretes.

Mint hogy közelebbi keltezésük bizonytalan, az 1922. őszéről, a kötet lezárása előtti időből való versek közé, a kötetbeli sorrendben iktattuk be őket, bár egyiknek-másiknak datálható versekkel való rokonsága, helyi vagy más tartalmi vonatkozása más sorrendet tesz valószínűvé. Bizonyos, hogy mind 1922-ből s többnyire annak is nyaráról és őszéről való.

Rövid óda a kelő Naphoz. A Múzeumban őrzött kézirat szövegét közöljük, kivéve a 13. sorban az *én is* írását, (ott, mint a korai szövegekben sokszor, egybeírva). Ezzel azonos a Lovas A Temetőben szövege, amelynek Radnóti-féle másolata megvan a Múzeumban. Megjelent a Szépség Koldusa kötetben.

Szövegváltozatok (a Szépség Koldusában) :

- 1 Ó örökszép Nap
- 6 Rég-pogányosan
- 7 Ég felé
- 9 áldozának,
- 10 Hazámat !
- 14 már,

Lélekszirteken. A Szegedi Híradó 1922. december 10-i számában megjelent szöveget közöljük. Előtte megjelent a Keck-féle Lírai Antológiában. A költő eredetileg a Lovas A Temetőben ciklusba szánta ; Radnóti-féle gépirásos másolata megvan a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

5	<i>elragadja</i>	LA
7—8	A Lírai Antológiában csak a 7. sor van zárójelben	
10	<i>partra ér.</i>	g
	<i>partot ér</i> (írásjel nélkül)	LA
11	<i>Mert könnyem is van nékem ;</i>	g
12	<i>álmomér —.</i>	LA
	<i>Álmamér'</i>	g

Versek végére. A Szépség Koldusa kötetnek záróverse, amelyet a kötet szerkesztésekor, 1922. novemberében vagy december elején írt a költő.

Ugye pajtás. Radnóti közölte Galamb Ödön Makói Évek c. könyve függelékében (116). Megvannak Radnóti-féle gépiratos másolatai is a Múzeumban.

A 9. sorban a másolat szerint előbb *szívem tája* állt. A 21. sor kezdete mindkét helyen: *Nincsen*. A vers következetes ritmusa alapján állítottuk helyre.

A költemény Radnóti valószínű keltezése szerint 1922. július és szeptember közt keletkezhetett.

Tanulmányfej. A Medvetánc szövegét közöljük. Először megjelent a Makói Friss Ujság 1922 karácsonyi számában, majd Az Est Hármas-könyve (H) 1924. évi kötetének 171. lapján és átdolgozva a Nem Én Kiáltok kötetben. Egy, az első közléssel egyező, keltezett, sajátkezűleg aláírt gépirata (g_1) megvan a Makói Múzeumban, egy másik (g_2), valószínűleg ennek másolata, a József Attila Múzeumban.

Szövegváltozatok:

Cím: <i>Tanulmány-fej</i>	g_1
1 <i>Nagy szürkeségbe</i>	g_1 H
<i>a reggel,</i>	g_1 H
2 <i>A kocsma terme sáppadt,</i>	g_1
3 <i>alkohol,</i>	g_1 H
4 <i>Sok alkohol áll színes üvegekkel.</i>	g_1 H
5 <i>Egy férfi benn ül s nagy, vörös kezekkel</i>	g_1 H
6 <i>danol.</i>	g_1 H
8 <i>Szederjes arc; se vén se ifjú ember.</i>	g_1 H
<i>Tört, száraz tőfenék az arc; de ember.</i>	NK
12 <i>Ködlepte stkos</i>	g_1 H
13 <i>Véres kövén a Mámor tántorog</i>	g_1 H
<i>Véres kövén</i>	NK
14 <i>Csak ül. S az arcán bárgyú lomhaság van.</i>	g_2

Keltezése: Makó 1922 november végén.

A szemed. A Nem Én Kiáltok kötetből. Korábbi címe: *Vers a szemedről*. Legkorábbi változa a egy Espersit Cacának adott, sajátkezűleg aláírt, keltezett gépirat (g_1), amely jelenleg a Makói Múzeumban van. Először a Makói Reggeli Ujság 1923. április 1-i, majd a Pesti Napló 1923. július 20-i számában jelent meg. A vers kialakulásának második fázisát a Múzeumban őrzött gépirat (g_2) s A Legutolsó Harcos ciklusba sorolt szöveg Radnóti-féle másolata mutatja; ezekben már csak a 7–8. sor különbözik a véglegestől. A végleges szöveg a Nem Én Kiáltok után megjelent a Színház és Társaság 1925. február 16-i számában is.

Szövegváltozatok:

Cím: <i>Vers a szemedről</i>	g_1 RU g_2 PN
1 <i>Redm ragyog</i>	g_1 RU g_2 SzT PN
2 <i>halkan</i>	RU PN
<i>a Vágy.</i>	g_1 RU PN
3 <i>réten,</i>	g_1 PN
5 <i>S kezébe</i>	RU
6 <i>redmragyog</i>	g_1 RU g_2
7–8 <i>S már elmaradtak tőlem a rögök.</i>	
<i>Miféle gonosz vigyorog elébem?</i>	g_2

- 7—9 *S szívemre szállnak mámoros ködök.
A csók piroslik ajkadon ma nékem
És túl a csókon, át a mindenségén,
Ma minden oly szép és csudás, örök!*

g₁ Ru PN
PN
g₁ RU

10 *S arcomra hullnak*

11 *redám ragyog*

g₂
g₁ RU g₂ PN

Keltezése : Bpest, 1922 december 29.

Nyitánya egy új szerelemnek ; egyben az első új vers, amely a Nem Én Kiáltok kötetben helyet kapott. Espersit Caca (Márta, később Árya Józsefné) Espersit János makói ügyvéd leánya.

Proletárok. A Kardos-féle kiadás 387. lapjáról közöljük. Valószínűleg azonos azzal a verssel, amelynek címe az Espersit Cacának 1923. tavaszán átadott jegyzékben közvetlenül a *Petőfi tüze* előtt áll.

1923

Petőfi tüze. A Múzeumban őrzött kéziratról. Fényképmásolata megjelent az Irodalomtörténet 1949. évi 2. számában.

1923. január 1. körüli napokban írta a költő, Petőfi születésének centenáriuma idején. »Írta és ideírta: József Attila« megjegyzéssel írta be Hajdu László szegedi színész szavalókönyvébe Ady *A hőkölés népe* és a maga *Megsemmisülés vágya* (Tovább én nem birom), *A bátrak és Szerelmes vers* c. költeményeivel együtt.

Önarckép. A költőtől sajátkezűleg javított gépiratról. (g₁). Korábbi változata megjelent a Csönd 1923. januári számában. E közléssel csaknem egyező, sajátkezűleg aláírt gépirata (g₂) a Makói Múzeumban.

Szövegváltozatok :

2	<i>asszony-ujj</i>	Cs
3	<i>Csók-baglyok lelke</i>	Cs
	<i>Csókbaglyok lelke</i>	g ₂
4	<i>gondolat-folyam.</i>	Cs
6	<i>Hullákat hord és mind magába mossa.</i>	Cs g ₂
9—10	<i>Zordon partján — hol szépen szökne híd,
Melyen portyázni vad-csókú tatár megy —</i>	Cs g ₂
Cs g ₂
11	<i>Öröksibongó,</i>	g ₂
12	<i>Sötét Gond</i>	Cs g ₂
13	<i>Szívembe Vágy-hegylánc,
jaj-kráteres.</i>	Cs g ₂
g ₂
14	<i>völgyén.</i>	Cs
	<i>völgyén,</i>	g ₂
15	<i>vadul üvöltvén</i>	Cs g ₂
16	<i>keres.</i>	Cs g ₂

Keltezése : Szeged, 1923. január 5.

Igaz, őszinte búcsú. A Nem Én Kiáltok kötetben megjelent szöveget közöljük. Először *Komor búcsúzás* címmel jelent meg első változata a Csönd 1923. januári és a Makói Reggeli Ujság 1923. április 1-i számában, majd a végleges változattal csaknem egyező szövegét közölte a Színház és Társaság 1924. december 29-i száma. A Csönd-beli közléssel sokban egyező keltezett és sajátkezűleg aláírt gépirata (g₁) a Makói Múzeumban; egy másik, sajátkezűleg javított gépirata (g₂) a József Attila Múzeumban; ez átmenet a végleges szöveg felé.

Szövegváltozatok:

1	<i>Gögössen, egymagamba jöttem.</i>	Cs RU g ₁ g ₂
2	<i>Nagy ur vagyok. Nem is köszöntem.</i>	Cs RU
	<i>Nagyur vagyok. Nem is köszöntem.</i>	g ₁
	<i>Menyő módra. Nem is köszöntem.</i>	g ₂
3	<i>bogárcsót:</i>	Cs g ₁ g ₂
	<i>bogárcsót,</i>	RU
4	<i>A szép lednyhoz</i>	Cs RU g ₁
5	<i>Meg se bántam.</i>	Cs RU g ₁ g ₂
6	<i>Aztán ha bántam. Magam bántam.</i>	Cs RU g ₁ g ₂
8	<i>Mivel az Élet szűken hódolt.</i>	Cs RU g ₁
	<i>Mivel a világ szűken hódolt.</i>	g ₂
9	<i>Szűken fizet a Messiásnak.</i>	Cs RU g ₁
	<i>Szűken fizet az igazságnak.</i>	g ₂
10	<i>másnak.</i>	SzT
	<i>S panasz se kell. Azt adja másnak!</i>	Cs g ₁
	<i>S panasz se kell. Azt adja másnak.</i>	RU g ₂
11	<i>Ha panaszkodtam néha mégis:</i>	Cs
	<i>Hogy panaszkodtam néha mégis:</i>	RU g ₁ g ₂
12	<i>is.</i>	Cs RU g ₁
13	<i>Átélttem majd tizenennyolc évet.</i>	Cs
	<i>Átélttem majd tizenennyolc évet,</i>	RU g ₁
	<i>Átélttem épp tizenennyolc évet</i>	g ₂
14	<i>Tudom, mit ér</i>	Cs
	<i>Tudom mit ér</i>	RU g ₁
15	<i>akarátja:</i>	Cs
17	<i>Jó volna tán egy Asszonyt vinnem,</i>	Cs
	<i>Jó volna tán egy asszonyt vinnem.</i>	RU g ₁ g ₂
18	<i>Csak szólnom kell. S megyek már innen.</i>	Cs RU g ₁ g ₂

Keltezése: Szeged, 1923. jan. 8.

Magyarok (I—II). A Nem Én Kiáltok kötetből. — A vers I. részének címe, mint a versek Espersit Cacának adott jegyzékéből és A Legutolsó Harcos ciklusba tartozó szöveg Radnóti-féle géprásos másolatából kitűnik, ez volt: *Ének 1923-ban.* — Ugyancsak az I. résznek az előbbivel csaknem azonos szövegű későbbi sajátkezű gépiratán a cím így módosult: *Ének 1924-ben.*

Szövegváltozatok :

2	<i>megdőgölni,</i>	R g
8	<i>mégis csak</i>	g
9	<i>valamimódon</i>	g
11	<i>búza kel ki</i>	g
12	<i>Az égből földre hullt szívünkön,</i>	R
	<i>Az égből földrehullt szívünkön,</i>	g
13	<i>másnak,</i>	R
	<i>másnak !</i>	g
17	<i>földre szurja !</i>	R g
18	<i>nyöszörögsz,</i>	R
19	<i>ugyiscsak</i>	g R
20	<i>nemis</i>	R
20	<i>sor után még egy sor :</i>	
	<i>A tisztátalant megeszi a szenny,</i>	R g

Valószínűleg 1923 elején írta. Témája, hangja a Szépség Koldusa néhány versével rokon, nem sokkal a kötet lezárása után írhatta. Egy harmadik ily című verset az 1924-ből valók közé soroltunk.

Szerelmes vers. A Múzeumban őrzött kéziratból. V. ö. a *Petőfi tüze* jegyzetét. Más forrásból közölte Hont Ferenc a Szép Szó 1938. áprilisi számában *Vers* címmel, »1921 körül« keltezéssel. Az eddigi gyűjteményes kiadások *Hegyes fogakkal* címmel több-kevesebb javítással a Szép Szó-beli szöveget közzétették.

Szövegváltozatok (a Szép Szó szövegében) :

- 1 *mar az ajkam*
- 2 *Nagy nytló rózsát csókolj rajtam*
- 3 *vágyaknak*
- 5 *meggyötörlek*
- 6 *összetörlek*
- 7 *nagy mély szemednek,*
- 8 *Jaj, nem bírom. Nagyon szeretlek.*
- 11 *Ölbe kaplak.*
- 12 *én haraplak.*

A *Petőfi tüze*vel közös kézirat alapján tesszük 1923-ra. Az Espersit Cacának adott jegyzékben az 1922. december 29-én kelt *Vers a szemedről* (*A szemed*). után következik.

A bátrak. A Nem Én Kiáltok szövegét közöljük. Előtte megjelent Az Est (E) 1924. március 5-i számában. Megvan korábbi, bővebb változatának eredeti kézírata, amelyet Hajdu László szavalókönyvébe írt be »Írta és ideírta : József Attila« megjegyzéssel (V. ö. a *Petőfi tüze* jegyzetét), továbbá két későbbi gépirata, az első (g₁) a költő kézíratos javításaival. A kéziratban a 3. versszak után még két, utóbb-elhagyott versszak áll :

*A fej, ki így szól: Borulok, ám
A gondolat-rög is kihull,
Annak szűz, ifju homlokán
Az Élet-árok elsimul.*

*Bátor lelkén a Béke szép,
Fehér, meleg nagyasszonya
Csókolja semmiségbe szét
Minden baját: a Nirvana.*

Egyéb eltérések:

1	Halált,	k
5	Titok	k
6	függönyét.	k g ₁
	függönyét —	g ₂
7	csak ki	g ₂
9	Ó, nagy,	k
	Óh, nagy,	g ₂
10	Szjtelelem	k
11	hívja: a Halált,	k
13	S ezer liliom illata	k
14	Libeg hullón-meleg szivén.	k
	libeg.!	g ₁ g ₂ E
15	Ó szent,	E
	óh,	E
	bátran át,	k g ₁
	végén nincs vessző	k
16	halni mén!	k

Tovább én nem bírom. A Múzeumban őrzött gépiratról; közölte a Budapest 1946. októberi száma. — Megvan korábbi szövegének sajátkezű kézírata, amelyet Hajdu László szavalókönyvébe írt bele »Irta és ideírta: József Attila« megjegyzéssel. V. ö. a *Petőfi tüze* jegyzetét. Itt a vers címe: *Megsemmisülés vágya.*

Szövegváltozatok (a kéziratban):

- 3 ki tudja — tenni bírsz csodát —
- 4 ostobább!
- 5 Ó rettentő Isten, nagy vagy, ha vagy!
- 6 Pokolnak
- 11 Kiért a Föld fákhlyás örökre gyúl —
- 12 pénzes úr!
- 13 Ki nem gyűlölné (tollhiba)
- 15 Asszony és Nyomor.
- 17 végre engemet!
- 19 szédült Időd
- 20 fujja szét.

Távoli ének. A költő keltezett, sajátkezűleg javított és aláírt gépiratáról (g₁; a Makói Múzeumban). Egy másik gépiratról (g₂, J. A.-Múzeum) közölte Radnóti Miklós (Makói Évek 127).

Szövegváltozatok (a Makói Években):

- 8 *S fölötté*
11 *halottan,*

Keltezése: *Szeged, 1923. jan. végén.*

Szerelmes kiszólás. A Csönd 1923. februári számából. — Kötetben először itt.

Ad sidera... Keltezett kézirata a Makói Múzeumban. Megjelent a Magyarok 1946. novemberi számában; kötetben először itt.

Keltezése: *Makón, 1923 febr.*

Ad sidera: a csillagok felé.

Asszonyvárás asszonyszobor mellett. A Nem Én Kiáltok kötet szövegét közöljük. Sajátkezűleg aláírt és keltezett *Asszonyvárás holdfényes szobor mellett* című gépirata a Makói Múzeumban (g₁); egy másik, ugyanilyen című, de a végleges szövegtől alig különböző gépirata (g₂) a J. A.-Múzeumban.

Szövegváltozatok:

2	<i>szép forró</i>	g ₁
5., 8	<i>szobor-asszony,</i>	g ₁
10	<i>Nemis tudom, ki — szent és messzi asszony.</i>	g ₁
13	<i>Sulyos</i>	g ₁
15	<i>dus</i>	g ₁ g ₂
16	<i>állna:</i>	g ₁

Keltezése: *Makó, 1923. febr. 11.*

Sacrilegium. A Medvetáncban megjelent szöveget közöljük. Először a Nyugat 1923. április 16-i számában jelent meg, majd a Nem Én Kiáltok kötetben is. Megvan 1923. február 23-án kelt kézirata és ettől kevésbé eltérő gépirata (g₁) a Múzeumban, valamint 1923. február 29-én kelt, Espersit Cacának adott gépirata (g₂) a Makói Múzeumban.

Szövegváltozatok:

2	<i>sátános borok,</i>				k
	<i>sátános borok</i>	g ₁	g ₂	Ny	NK
4	<i>ölelni-vágyva</i>	k	g ₂	Ny	NK
5	<i>gyermek</i>				NK
	<i>karában</i>	k	g ₁	g ₂	NK

6	forog :	Ny k g ₂
7	A súlyos távoltól őrlítve vágyam, (ugyanígy, de vessző nélkül)	k g ₂ Ny g ₁
8	Én Asszonyom, feléd úgy tántorog, Én asszonyom, feléd úgy tántorog.	k g ₁ g ₂ Ny NK
9	ó azért ne vess meg !	g ₁ g ₂ Ny g ₂ Ny
11	tömeg ha	g ₁ g ₂ Ny
14	— Csak te — Csak Te bocsánatát !	g ₁ k g ₂ Ny NK k g ₁ g ₂ Ny NK

Keltezése (a kézíraton) : Makón, 1923. II. 23.

Sacrilegium : szentségtörés.

Hűség. A Nem Én Kiáltok szövegét közöljük. Először megjelent a Makói Friss Ujság 1923. június 3-i számában, majd 1924-ben a Nyugat március 16-i számában. Megvan az első közléssel többnyire egyező kézírata, továbbá egy autográf gépirata (g₁), valamint egy más kézirat József Jolán-féle másolata (g₃) a Múzeumban; végül Espersit Cacának adott, sajátkezűleg aláírt és keltezett gépirata a Makói Múzeumban (g₂). Mint a kéziratból és József Jolán másolatából kiténik, a költő a 27. sor nyilván érintettnak érzett *Bánatműteremben* szavának kicserélésével kísérletezett. Mivel azonban az is lehet, hogy utóbb feladott próbálkozást őriznek, megmaradtunk a költő életében megjelent utolsó szövegnél.

Szövegváltozatok :

2	Ki este — hogyha gyulnak csillagok,	g ₂ MFU NY
3	szomoruan	MFU
5	sáppadtan	k g ₂
6	állanak (írásjel nélkül)	k g ₂ MFU
7—10	zárójelben	k g ₂ MFU
7	nap,	MFU g ₁ g ₃
	Nap,	Ny k g ₂
8	csucsukra	g ₂
	fényit	g ₂
11	útsoron	MFU
12	— Hóna alatt	g ₂ g ₃ Ny
	kelmék —	g ₂ g ₃
13	felénk-nyikorgó	k g ₂
14	könyez,	g ₂ MFU
	szobán.	k g ₂ g ₃ MFU Ny
17	miként nagy éji	k g ₂ g ₃ MFU Ny
18	rebbenti meg,	g ₁
23	ha bár	g ₁
24	S már foszladoz : csak	k MFU Ny
25	Te képedet	k g ₂ MFU Ny

26	<i>Távoltól megóva,</i>	MFU
	<i>Távoltól megóva</i>	g_2
	<i>itt szívemben.</i>	Ny
27	<i>De az nem oszlik : mintázó teremben,</i>	g_1
	<i>de az nem oszlik : Komor műteremben,</i>	g_3
28	<i>sirva</i>	g_2
29	<i>az éjbe szét</i>	k g_3 MFU Ny
	<i>szét,</i>	g_2
32	<i>pirosló mécs ég.</i>	g_1

Keltezése a gépiraton : Makó, 1923. február 29., Ugyanez a hibás dátum szerepel a *Sacrilegium* Espersit Cacának adott példányán is, míg az eredeti kézirat on február 23.

Lányszépség dicsérete. (I—II.) A Csönd 1923. márciusi számából; halála után közölte a Kelet Népe 1942. május 1-i száma is.

Négy keltezett és aláírt gépirata maradt ránk : egy (g_1) a J. A. - Múzeumban, a többi a Makói Múzeumban. A g_1 és g_2 szövegében a II. rész külön címe : *Ajánlás helyett* ; a g_4 csak az I. részt tartalmazza ; a g_1 szövegében az I. rész 17. sorában ez állt : *bocsáss ó szép Valóság !*

Szövegváltozatok :

I.

1	csupa nagybetűvel	g_4
8	<i>zseni !</i>	g_1 g_2 g_3
13	<i>Igen, tán így. De szebben, lelkesebben</i>	g_3 g_4
19	nincs vessző	g_1 g_2 g_3 g_4
20	<i>Szirmát elődbe szórva hinti szét</i>	g_1 g_2 g_4
	(g_1 -en tévesen <i>hinti</i> helyébe írva : <i>halkan</i>)	

II.

1 és 8	<i>vércse-vágy</i>	g_1 g_2
--------	--------------------	-------------

Keltezése : Makó, 1923. március 1.

Leányszépség dicsérete. (Dicsérlek hát...) Radnóti-féle gépirásos másolatáról. Csak a költő halála után jelent meg A Hid 1941. április 1-i számában és a Makói Évek Radnóti-féle függelékében (142).

Szövegváltozatok :

2	<i>férjiből</i>	H
5	<i>puszták és</i>	H R
9	<i>Eh ostoba</i>	R
	<i>lelkesebben.</i>	H
16	<i>nagy betűből</i>	H

A verset, amint kezdete mutatja, a költő az előbbi ciklus záró-darabjának szánta, de aztán vagy ő nem volt vele megelégedve, vagy a szerkesztő hagyta el. 10. sorában — módosultan — az I. vers 4. sora, 3. szakaszában az I. vers 4. szakasza, 13-ik sorában a II. rész utolsó sora tér vissza.

Kép a tűkőrben. Kiadatlan. — Radnóti Miklós másolatából közöljük. Radnóti jelzi, hogy a 8. sor először így hangzott:

S valahogy a szívemre is lejtött a képe.

Legkésőbb 1923. március 5-én írta a költő; kéziratos megjegyzéséből Radnóti ennyit tudott elolvasni: 1923. III. 5-én (itt egy szó áthúzva) történt (áthúzva ez is) *kijavítottam*. A dátum vagy a vers írására vagy javítására vonatkozik.

Tavaszi labdajáték. A Makói Friss Ujság 1923. május 31-i számából, a 19. sort a másik szöveggel egyezően javítva (ott: *bushedvem* egy szó.) Radnóti Miklós korábbi, keltezett szöveget adott ki a Makói Évek függelékében (143. l.).

Szövegváltozatok (Radnóti közlésében):

- 7—8 *Szép fénye, mint eső utdn ha járván,
a tórnul visszacsillan szűz szíváróvny*
13 *Ne vess, ne vess,*
15 *Ne vess s ne tudd*
19 *bus kedvem szürke*
20 *menny?*

A Radnótitól közölt szöveg keltezése: 1923. március 12.

A betűk sivatagában. Radnóti Miklós közlése nyomán (Makói Évek 129.). Gépírásos másolata is megvan a Múzeumban. Az utolsó szakasz első sorának szövege bizonyára hibás, egy szótag hiányzik.

Radnóti szerint 1923-ból való.

Megfáradt ember. A Medvetánc szövegét közöljük. Először megjelent a Ma Este 1924. augusztus 28-i, a miskolci Reggeli Hírlap 1924. augusztus 29-i számában és a Nem Én Kiáltok kötetben, később a Prágai Magyar Hírlap 1925. december 6-i, a Pásztortűz 1928. januári, az Új Magyar Föld 1929. januári számában és a Nincsen Apám Se Anyám-ban is, majd innen a losonci A Mi Lapunk 1930. évi 1. számában. Két kézirata közül az egyik, korábbi változatot tartalmazó (k_1) a J. A. - Múzeumban. »A jó makóiaknak« ajánlással, a másik (k_2) a Makói Múzeumban »Saitos Gyula bátyámnak, legelső és legkedvesebb szerkesztőmnnek ajánlom ezt a verset« ajánlással.

Szövegváltozatok:

1	<i>nehány</i>	k_1
2	<i>Hazafelé</i>	RH PMH P UMF NA
3	<i>a folyó, meg én</i>	ME
	<i>a folyó, meg én.</i>	P
4	<i>szívem</i>	k_1 ME P NA
	<i>alatt —</i>	P

5	<i>csendes</i>	P
6	<i>teher,</i>	$k_1 k_2$ ME RH PMH NK UMF
	<i>teher.</i>	P
	<i>teher</i>	NA
7	<i>testvér</i>	k_2
8	<i>hever —</i>	P
		k_2
10	<i>Meleg kenyérével egy karaj vagyok</i>	PMH
	<i>Meleg kenyereből egy karaj vagyok :</i>	
11	<i>A szellő is alszik, a nyugodt Marosra</i>	k_2
12	<i>homlokomra —</i>	PMH
	<i>homlokomra :</i>	NA
	<i>kiülnek a csillagok —</i>	P

Keltezés (a Saitosnak ajánlott kézirat): *Makón, 1923. Valószínűleg ez év tavaszáról.*

Rög a röghöz. A Medvetánc szövegét közöljük. — Először — *Jöjj testvércém* címmel — a Pesti Napló 1923. augusztus 25-i számában jelent meg, majd a Színház és Társaság 1924. április 22-i és — szakozatlanul — a miskolci Reggeli Hírlap 1924. december 7-i számában, ez utóbbi helyen a következő jegyzettel: Mutatvány szerzőnek december elején megjelent: »Nem én kiáltok« (így !) verseskötetéből. — 1925 elején megjelent a Nem Én Kiáltok kötetben, majd a bécsi Diogenes 1926. május 22-i számában is. — Két gépirata közül az egyik (g_1) a Színház és Társaságban megjelent szöveghez, a másik (g_2) a Nem Én Kiáltok szövegéhez áll közelebb. —

Szövegváltozatok :

1	<i>Jöjj testvércém,</i>	g_1 SzT NK
	<i>atyánk után nincs vesző</i>	SzT RH D
	<i>Nap,</i>	PN
3	<i>Kigyujtják hamvas üvegét a Holdnak,</i>	PN
	<i>Főnt már kigyujtják</i>	SzT
	<i>üvegjét</i>	g_1
4	<i>A méla égi templomablakot.</i>	PN
	<i>E hamvas égi templomablakot ;</i>	SzT
	<i>a hamvas égi templomablakot.</i>	g_1 D
	<i>A láthatatlan — muskátliis ablakot.</i>	RH
5	<i>Félszkében ring a száz ujjongó fecske</i>	PN g_1 SzT RH NK
6	<i>után nincs pont.</i>	SzT RH
7	<i>Reszket, mint ujjunk,</i>	PN g_2
	<i>mint a levelescke</i>	SzT RH
	<i>levelescke,</i>	g_2
8	<i>S a rög a röghöz csókosan tapad</i>	PN
	<i>És rög a röghöz csókosan tapad.</i>	g_1 SzT RH NK g_2
9—10	<i>Mint fénybogárka alfabimbó szirmán,</i>	
	<i>Tejbőrödön szemem úgy tétováz.</i>	PN
	<i>Egymás mellett mi is rögök vagyunk tán,</i>	
	<i>Amilyet gyöngé, friss vetés szeret.</i>	g_1

	Egy más mellett mi is rögök vagyunk,	
	Amilyen gyenge, friss vetést szeret,	SzT
10	gyenge,	g ₂
11	Jöjj kedvesem, tested lelkembe innám,	PN g ₁
	Jöjj kedvesem, tested lelkembe innám,	SzT
	hullasd —	g ₂
12	S az illatos mennybolt a nászi ház.	PN
	S bennünk	g ₁ SzT
13	ballagóban,	SzT
	ballagóba ;	g ₂
14	S feketébb	PN
	már	RH
	már —	g ₂
15	S még szöke hajad sárga rózsadombja,	SzT RH g ₂ D
	S még szöke hajad sárga-rózsadombja	PN g ₁ NK
16	Fülledten csókom harmatára vár.	PN SzT NK
	Fülledten, csókom harmatára vár.	RH
	fülledten csókom harmatára vár.	g ₂

Valószínűleg 1923 tavaszáról.

Útrahívás. A Medvetánc szövegét közöljük. Először megjelent a Nyugat 1923. április 16-i, majd a Makói Friss Ujság 1923. május 13-i, a Színház és Társaság 1924. július 14-i számában és a Nem Én Kiáltok kötetben is. Lényeges átdolgozáson csak a Medvetáncba való fölvételkor ment át. Az első közlésekhez közelálló gépirata megvan a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

1	Lelkedet halk ritmusok ősi habján	g Ny MFU SzT NK
2	Hadd viszem csak szép kicsi lány magammal :	g
	Hadd viszem csak, szép kicsi lány, magammal.	Ny
	Hadd viszem csak szép kicsi lány magammal	MFU
	— Hadd viszem csak szép, kicsi lány, magammal	SzT
	Hadd viszem csak szép, kicsi lány magammal.	NK
3	Ismeretlen messzi	Ny
4	ide mormol.	Ny MFU
5	Libbenő szép szívem	g Ny MFU SzT NK
	locsolja ,	g Ny MFU
6	Csolnakom ring, szállna az utra máris.	g
	máris,	Ny
	máris —	MFU
	már is,	SzT NK
7	Szépség	Ny MFU
9	hát—szebb	MFU
	hát : szebb	g
11	barátossabbá	Ny
	barátságosabbá	MFU

12	<i>kellem.</i>	g Ny MFU NK SzT
13	<i>Jőjj utunkon</i>	Ny
	<i>gyönyörű, szivárvány</i>	NK
15	<i>vágyim utánad usznak</i>	g MFU Ny
	<i>vágyaim utánad usznak</i>	SzT
16	<i>ezüstjük.</i>	g Ny MFU SzT NK
18	<i>Eh, mit is vársz — jössz-e, vagy elragadlak :</i>	g MFU NK
	<i>Eh, mit is vársz — jössz-e vagy elragadlak :</i>	Ny
	<i>Eh, mit is vársz : jössz-e — vagy elragadlak</i>	SzT

Ezerfárosznyi végzet. A Nem Én Kiáltok szövegét közöljük. Megvan egy korábbi gépirásos változata (g₁) *Szerelmes vers* címmel továbbá egy a két változat közti átmenetet képviselő *Hadd öllelek által* című szöveg A Legutolsó Harcos ciklus Radnóti-féle gépirásos másolatában. (g₂)

Szövegváltozatok :

7	<i>Mély illatu</i>	g ₁ g ₂
9	<i>Ó, szemed</i>	g ₁ g ₂
10	<i>A büszke napnak fénye</i>	g ₁
14	<i>ha lelkesen elégne;</i>	g ₁
21—24	<i>Rómát itt vak szemeknek</i>	
	<i>Gyújtott föl balga végzet.</i>	
	<i>Én éber asszony-Néróm,</i>	
	<i>Pusztulj te is bele!</i>	g ₁ g ₂

E vers kezdősorával végződik az Espersit Cacának átadott jegyzék. A jegyzékben szereplő utolsó datálható vers az *Útrahtvás*. E mögé soroltuk.

Vers (Hiába gyúl ki . . .). A költőtől sajátkezűleg javított gépiratról. Kiadta Radnóti Miklós a Makói Évek függelékében (125)

Szövegváltozatok :

15	<i>egy test</i> (kötőjel nélkül)	R
16	<i>a gépiraton ebből javítva :</i>	
	<i>Két oly álomvirág, mely egynek nyilhat.</i>	

Radnóti szerint 1923-ból.

Pünkösöd előtt. Keltezett és aláírt sajátkezű kéziratról, amelyet a Makói Múzeum őriz. Teljesen egyező szöveggel, de a 4. sorban sajtóhibával (*vének* helyett *vérek*) megjelent a Makói Friss Ujság 1923. május 20-i számában. Kötetben eddig nem jelent meg.

Keltezése : Makó, 1923. május 12.

Műterem. Németh Andor közölte először, ismeretlen forrásból. 1923. elején írhatta a költő. Erre mutat hangja, formája, stílusa és az, hogy a Szépség Koldusába még nem vette föl, későbbi köteteiből viszont már nyilván azért hagyta ki, amiért *A kozmosz énekét*, mert az efajta szonett-

művészetet túlhaladott játéknak érezte. 1923 tavaszától a Medvetánc lezárásáig nem írt szonettet, csak tréfaképpen.

A kozmosz éneke. A Szép Szó 1938. júliusi számából kivéve a 2. és 4. szonettet, amelyeket a költő külön cím alatt fölvetett a Nem Én Kiáltok kötetbe. A többi József Attila életében nem jelent meg; kézirata csak a 4. és 5.-nek van, Makainé József Etelka tulajdonában. — A ciklust a költő verseinek gyűjteményébe Bálint György vette föl, több helyen eltérő szöveggel; szövegforrása ismeretlen. A Szép Szó közlése jobb, de néhány esetben azt is javítani kellett; az alábbiakban a Bálint-féle szöveg eltérésein kívül megjelöljük azokat a helyeket is, amelyeken a Szép Szó közlése. javításra szorult, továbbá a 2. és 4. szonett a ciklusba tartozó korábbi szövegeinek eltérését a Nem Én Kiáltok-ban megjelent szövegtől.

1.

2	után nincs vessző	B
7	dübörog	SzSz B
8	fölsíruuk sírva : fáj	B
14	humusza	B

2.

A Nem Én Kiáltok szövegét közöljük. Előtte megjelent a Szeged 1924 október 5-i számában, aztán a Nem Én Kiáltok kötetben, majd 1925 január 4-én a miskolci Reggeli Hírlap-ban is. Gépírásos szövege is megvan a Múzeumban.

1	Kerengő,	SzSz RH
	humusza	NK
	a sor végén a kötetben hiányzik a vessző.	
4	belenyomva	SzSz
	benyomva	B
8	súgnak	g Sz SzSz
	zúgnak	B
9	Amor ül	g SzSz
	Amor ül	B
	szívünk ül,	Sz RH
	ki mindig éhes,	g Sz SzSz B
10	után a Szeged és a Reggeli Hírlap szövegében nincs pont.	
12	tiszta-érzés	g

3.

2	el.	B
3	búbánat hely.	B
4	berken.	SzSz
6	Karácsonyra így	SzSz
	Karácsonyokra így	B
8	Komoly nap is, ragyogva, fényesebben.	B
9	végén nincs vessző	B

10	<i>piroslik,</i>	SzSz
11	<i>bábut.</i>	SzSz
12	<i>munka van,</i>	B

4.

A Nem Én Kiáltok szövegét közöljük. Város : az *agy* c. kézirata Makainé József Etelka tulajdonában. Gépírásos szövege is van.

Szövegváltozatok :

1	<i>zugó,</i>	g SzSz
2	<i>Hangja, mint</i>	g SzSz B
	<i>barlang-visszhang</i>	SzSz
	<i>adhat,</i>	SzSz
3	<i>orgonára —</i>	k
4	<i>Fájó derékkal</i>	g
5	<i>szomorúan</i>	B
8	<i>szijja</i>	g SzSz
9	<i>robotol, minek ?</i>	B SzSz
	<i>robotol. Minek ?</i>	B
	<i>tudják.</i>	B
11	<i>— Izzadt</i>	g
13	<i>Műhely-börtönből</i>	k
	<i>Műhelybörtönből</i>	SzSz
	<i>végén nincs írásjel</i>	k
14	<i>részeg-boldogan</i>	g

5.

Csak éjjelután c. kézirata Makainé József Etelka tulajdonában.

9	<i>halk,</i>	k
	<i>éjszakán,</i>	B
12	<i>éjjel nyíló</i>	B
	<i>nincs vessző</i>	k
14	<i>mint ha kertben . . .</i>	k
	<i>mint a kertben.</i>	B

6.

1	<i>mint a kertben</i>	B
4	<i>súlyos meleg</i>	B
	<i>terjeng :</i>	SzSz
6	<i>kel,</i>	B
9	<i>örök férfi bolygó társa,</i>	SzSz
	<i>örök a férfibolygó társa,</i>	B
12	<i>S szépsége, fénye</i>	SzSz

7

2	<i>nagy vére dübörög,</i>	B
5	<i>asszonytest esetlen</i>	B

- 10 *Én jaj,* B
- 8.
- 5 *És hangja mint* SzSz
 6 *hozzám gyertek,* B
 10 *törődnek* B
- 9.
- 1 *este.* SzSz
 5 *Ó, mért* B
 8 *Melegen oszt,* B
 13 *Szeretetemből csak hevülne meg :* B
 14 *kihül,* SzSz
- 10.
- 1 *kihül* SzSz
az éjbe esve, B
 3 *után nincs vessző.* B
 5 *kandit* SzSz
 6 *hullajtgatni* B
 12 *Újulva.* B
- 11.
- 3 *Hideg csúcsára megvacogó — multnak* B
 8 *kardvasak.* B
 11 *Az éhen döglő* SzSz
- 12.
- 4 *Fakir* B
 8 *gyűlnek.* SzSz
 10 *Az Isten és a* B
 14 *Igazságnak gyujtván hűs fényt az Űrnek* SzSz
- 13.
- 1 *Igazságnak gyujtván hűs fényt, az űrnek* SzSz
 4 *ülne meg* SzSz B
 5 *Kezdő sárkányos jégvihar* SzSz
 8 *maróra keserülnek.* B
 10 *Kicsiny körben,* B
- 14.
- 1 *lobog* B
 2 *szabadabban* B
 4 *szaga, meg ilatos* B
borok. SzSz
 5 *Le mankózzák úgy* SzSz B

9	<i>sztivembe</i>	B
11	<i>keserűségvulkán</i>	B
. 15.		
2	<i>humusza</i>	B
3	<i>tellen.</i>	B
6	<i>mint a keriben</i>	B
10	<i>nincs vessző.</i>	B
12	<i>kihűlnek,</i>	SzSz
13	<i>Igazságnak gyujtván hűs fényt az Űrnek</i>	SzSz
	<i>hűs fényt az Űrnek</i>	B

A szonettkoszorú 1923 tavaszán készült. Egy ideig külön kiadásra gondolt a költő és 1923. május 18-án Juhász Gy. ának címzett verses ajánlást is írt hozzá. Az utóbbit kidolgozatlansága miatt a függelékbe, a személyes jellegű rögtönzések közé vettük fel.

Elköszöntő szelíd szavak. A Makói Friss Ujság 1923. május 27-i számából. — Másutt nem jelent meg, az eddigi gyűjteményes kiadásokban sem.

A 4. és 17. sorban a ritmusból nyilvánvaló sajtóhibát, az »a« névelő hiányát, valamint a 21. sor végén a vesszőt pótoltuk.

Úgy látszik, születése napján, 1923. április 11-én írta, a gimnázium és Makó elhagyására készülve.

Alkohol. A Kelet Népe 1941. január 1-i számában József Jolántól kiadott szöveget közöljük. Radnóti Miklós is kiadta a Makói Évek függelékében (145. l.) Kézirata nincs meg, csak Radnóti-féle másolata.

Keltezése: 1923. május 24.

A világ megokolt utálata. Radnóti Miklós másolatából közöljük. Valószínűleg erről adta ki, de hibásan, az Új Magyarország 1945. november 14-i száma is. A kézirat hátlapján József Attila keserű tréfája állt: »A legeredetibb 1 sz.-ú kézirat. — A többi csak silány reprodukció! Ára (közös megállapodás szerint) 10 000 (tízezer) korona. — József Attila« A 6. sornak a költőtől vagy a másolótól eredő elírását (*Panchákkal*) kijavítottuk. Kötetben itt jelenik meg először.

Szövegváltozatok:

6 *Okos Panchákkal harcolunk bután.*

11 *Amint ki vágy Krisztus sebébe nyúlni,*

Keltezése: Makó, 1923. június 2.

A vers utolsó sorával kezdte a költő *Mindent hagyok* és végezte *El innen* c. versét.

Pansa: Sancho Pansa Don Quijote kísérője Cervantes regényében.

El innen. Bálint György kiadásából (342). — Szövegforrása ismeretlen. Utolsó két sorával végezte *A világ megokolt utálata* c. (1923) és kezdte *Mindent hagyok* c. versét is.

Keltezése bizonytalan. Bálint György az 1927 és 1936 közt írottak közé sorolja.

Harc a békességért. A Nem Én Kiáltok szövegét közöljük. Megvan keltezett, aláírt, »Tettamanti Bélának, a békés harcosnak ölelő, kemény és magyar, emberi szeretettel« dedikált kézírata Tettamanti tulajdonában és *Békességért való harcolás* című gépirata a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

1	<i>Lírám földörögő tankja alatt a föld,</i>	k
2	<i>Meddő nemzetem, ó, nyögje dühödt vasát,</i>	k
	<i>Meddő nemzetem hadd nyögje dühödt vasát,</i>	g
4	<i>sztikjét !</i>	k
5	<i>kalász,</i>	g
10	<i>Új-Istent kereső bújdokolás egén,</i>	k
12	<i>a Munka s Eszme !</i>	k
	<i>eszme,</i>	g
15	<i>s éhen dőlt bele mind — itt</i>	k
17	<i>hajdan-időn</i>	k g
18	<i>Föl ne hányd sorodat — nagy proletári sor :</i>	k
20	<i>munkáját !</i>	k
21	<i>Lírám földörögő tankja, a szörnyeteg —</i>	k
22	<i>Rút munkája után</i>	k
	<i>Rút robotja után</i>	g
	<i>hivatása —</i>	k

Keltezése : Makó, 1923. június 12.

Juhász Gyuláról való nóta A Nem Én Kiáltok szövegét közöljük. Előtte megjelent a Makói Reggeli Ujság 1923. június 19-i számában *Juhász Gyula nótája* címmel. Megvan sajátkezűleg javított, az első közlésnél későbbi gépirata a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

1	<i>huszonöt év</i>	RU g
3	<i>áldomása.</i>	g
4	<i>nagy s szerény szive,</i>	RU
6	<i>után :</i>	
	<i>Mokány, kemény de csökönyös lovak.</i>	RU g
7	<i>mének</i>	g
8	<i>gyeplején</i>	g
	<i>mégis csak</i>	RU g
13	<i>írástudatlan</i>	RU g
15	<i>szókat,</i>	RU
17	<i>Napóleon !</i>	g
18	<i>Huszonöt éves</i>	RU
21	<i>az Örök Szeretetből</i>	RU g

- 23 huszonöt év
 24 kicsiny áldomást!
 hitvány áldomást!

RU g
 RU
 g

Juhász Gyula negyedszázados írói jubileumára írta.

[**Ő szőke csókok partja...**] A Kelet Népe 1942. május 1-i számából, Szövegforrása ismeretlen. A 12. sor közlése nyilvánvalóan hibás, egyszótag hiányzik. Kötetben itt jelenik meg először.

József Jolán szerint 1923. júliusából való.

Uram! A Makói Friss Ujság 1923. július 29-i számából. — Címnélküli, keltezett, Homonnai Zoltánnak ajánlott kézírata Makainé József Etelka tulajdonában. — A költő halála után 1941. január 1-i számában a Kelet Népe, 1942. december 15-i számában — keltezéssel — a Híd is közölte, az előbbiben a 4. sorban ez áll: *a fonnyadt*. Kötetben itt jelenik meg először.

Keltezése: 1923. júl. 28.

Lázadó Krisztus. A Múzeumban őrzött sajátkezűleg javított gépirat szövegét közöljük, mivel a későbbi nyomtatott szövegekben több kétségtelen hiba és pontatlanság akad. — Minthogy azonban a nyomtatott szövegek egy-két esetben a gépirásban fennmaradt szöveghez képest a költőtől származó javításra mutatnak, azok nyomán javítottuk a 13. sor elejét (a gépiraton: *S a telked*), a 19. sor végét (ott: *mint rothadt fa*) és a 35. sor elejét (ott: *most sem látsz*). Először a Kékmadár (Km.) 1923. október 19-i számában jelent meg, majd cím nélkül a vers miatt ellene indított per tárgyalásáról szóló tudósításba illesztve a Népszava 1924. június 11-i számában. — Kötetbe a költő nem vehette fel, versei gyűjteményébe Bálint György iktatta először.

Szövegváltozatok:

1	— Ó	Km
	— — Ó,	Nsz
	Jóság!	Km
	Jóság.	Nsz
2	Ur.	Km
5	Kozmosz-palotában,	Km
	Kozmosz-palotába,	Nsz
6	nézd meg — szolgád mit csinál?	Km Nsz
7	élet-subád	Km
	életsabád	Nsz
9	vón a tövist letörni.	Km Nsz
11	vacsorám, csak — föld	Km Nsz
14	nagy sajtó	Km
	És már csak nagy, sajtó gerinc vagyok	Nsz

15	<i>görnyedtem. Ne kívánd,</i>	Nsz
17	<i>Azért,</i>	Nsz
18	<i>csalánmart</i>	Km Nsz
	<i>ül.</i>	Km
	<i>ül</i>	Nsz
21	<i>kölcsön</i>	Nsz
	<i>subádat:</i>	Km
22	<i>eső,</i>	Km Nsz
25	<i>Úgysem</i>	Km Nsz
	<i>eléggé —</i>	Km
	<i>eléggé:</i>	Nsz
27	<i>bongó</i>	Nsz
30	<i>passziódban;</i>	Km
	<i>passziódban. És</i>	Nsz
33	<i>itten,</i>	Nsz
35—36	<i>igazságos Isten!</i>	Nsz
38	<i>Félmunkát</i>	Km Nsz
39	<i>tudja, reá</i>	Nsz

Tanítások. A ciklus 1. és 3. darabját a Galamb Ödöntől a Makói Években kiadott hasonmás-kéziratról (k), a 2.-at, 4.-et és 5.-et a Nem Én Kiáltok kötetből (ottani külön címeiken kívül megtartva a 4.-nek a ciklusba illesztő kezdősorát), a 6—8.-at Galamb Ödön (G) közlése nyomán (Makói Évek 42—45.) adjuk, a 13.-at a Múzeumban őrzött sajátkezű kézirat fényképmásolatáról, a 14.-et a Makói Évek függelékéből (147). A 9—12. nem maradt meg vagy más cím alatt ismeretes (pl. *Karácsony*).

A Jövendő férfiak (4.) külön kézírata (k₁) is megmaradt. A 7., 8. és 13. darab *Orgonaszó* cím alatt I—III. számozással A Legutolsó Harcos ciklus Radnóti-féle gépirásos másolatában (g) ugyancsak megvan a Múzeumban. A 2. *A tanításokból* címmel 1924. január 1-én megjelent a Makói Reggeli Ujságban. Az ott közölt szövegnél későbbi, a véglegesnél korábbi gépirásos változata megvan a Múzeumban. Az 5. *Üvegöntők* címmel először a Pesti Napló 1924. április 4-i, majd a Színház és Társaság 1924. szeptember 15-i és a miskolci Reggeli Hírlap 1924. október 19-i számában, végül a kötetből átvéve a Pásztortűz 1928. január 29-i számában is megjelent. A költő halála után a Népszava 1940. karácsonyi számában József Jolán tette közzé az 1., 4., 13. és 14. szövegét, a Népszava 1941. november 16-i száma pedig a kezdősorokból vett külön címekkel a 2.-at, 3.-at és 7.-et.

Szövegváltozatok:

1.

2	<i>után nem kezdődik új szakasz</i>	G Nsz
5	<i>durva-orru</i>	Nsz
8	<i>elszörnyülködven</i>	G
12	<i>magányosság.</i>	Nsz
21	<i>szörnyülködökre</i>	Nsz

4—6 helyett a Makói Reggeli Ujságban s kevés eltéréssel a Népszavában :

Mint az ópiumot szlvó a pipájával.

Ameddig csak tart a mámor,

Gyönyörűséggel telik meg,

Azután meg irtózik

Önnönmagától is.

Mert miért isztok pálinkát tej helyett?

Hisz anydtok teje sose válik pálinkává. RU Nsz

(A Népszava közlésében a fenti rövid sorok helyett két hosszú áll, a második így : *Aztán pedig irtózik önnönmagától is.*

A végleges szöveg felé átmenet a gépirásos változat :

Mint a gyerek a lépcsőfokokkal.

Ameddig bírja, gyorsan szalad rajta,

De aztán nem bánna már,

Hogy sose látta volna.

Hogyan van kedvetek a házba becsöngetni,

Mikor a kapu tárva-nyitva áll.

7 helyett :

Ha ti jók vagytok mindannyian,

Hisz mindnyájan örültök a jónak,

RU

Ti jók vagytok mindannyian.

Hisz mindnyájan örültök a jónak

g Nsz

8 *S fontoljátok meg amit mondok ;*

g RU

4.

3 *Szétszakgatják*

k

6 *simogatják*

k₁

11 *szlvja,*

k₁

12 *ócednok.*

k₁

14 *terítettnek*

k k₁ Nsz

15 *És megterttik önmagukat is*

k₁

15 *után még egy sor :*

Az Isten szerető öccsei ók.

k

5.

1 *raknak.*

RH

2 *És vérükkel meg veritékükkel*

g P

És vérükkel és veritékükkel

G

4 *forrt.*

RH

9 *A városokban meg*

SzT RH

viskóba

G

13	Noha, nem több	RH
14	Lassan, egyformán elfogy a vérük —	RH
15	állatszóvá	PN RH P G
16	Ragyogó nagy	SzT P
	kristály ablakok	RH

7 (a Radnóti-féle gépiraton)

- 1 A tegnapiak s öregapáitok
6—8 helyett: Óriás kiáltó száj a föld,
Friss vizeket csordt sziveinkbe,
10—11 A puskapor füstjét mossátok le róla,
Irtózzatok fegyvereitektől,
15 Mint a fegyverek fegyverei,
17 Inkább közeli testvéreink közül
18 Mint a távoliak közül kettő.

8 (a Radnóti-féle gépiraton)

- 6 után nincs kérdőjel
8 A szeretet?
10 Jól látszanak
11 Ó jaj azoknak, akik
12 magasságokat,
13 De kerülük a szót, mint szakadékot,
14 Ó, az anyák teje könnyekké változott,
18 össze!

13 (a Radnóti-féle gépiraton)

- 2 Már-már látó szemetekbe,
5 szemünkben
6 A hátulgombolós négergyerekek
8 Denevérszárnyon
10 darabos,

14.

3 kornéták

Nsz

A ciklus 8 első darabját 1923. december 8-án küldte a költő Pestről Galamb Ödönnek. Hosszú kísérőleveléből (I. Makói Évek 33—37.) kiemeljük a következőket:

Mikor ezekhez, a Tanításokhoz hozzáfogtam, az lebegett szemem előtt, hogyha egy rablógylkosnak azt mondom — nagy melegséggel, ami az interpretátor dolga — »Te jó vagy», akkor ez föltétlenül olyan szuggesztív hatással van rá, hogy minden természetellenes rosszság és vesetelgesé dac vagy kegyetlenség kihull belőle. Mert lehetetlen, hogy ez, amit a legkevésbé sem várt, meg ne döbbsen be felé. Természetes, hogy a hatás rövid ideig tart: embere válogatja. Hanem az bizonyos, hogy ezt többé elfelejteni nem fogja, legfeljebb időnként megfeledkezik róla. Így tehát első látszatra az aktivizmushoz jutunk el. Azonban

ez sokkal több az aktivizmusnál, mert ezzel nem valami tette, vagy bármire akarom rábírtani, hanem az ember addig magába-tudotta lényegét akarom megváltoztatni. (Azért tettem ezt a jelzőt idézőjelbe, mert én föltétlenül bízom az emberben és olyannak tartom — mégpedig hitből és meggyőződésből — amilyenek a Tanításaimban mutatkozik). A ciklusnak ez csak elenyésző kis része... Most művészeti megújulás előtt állunk, amit elég keserves lesz keresztülvinni, mert még nincs meg az új etika, ami pedig még Krisztus etikájától is sokban fog különbözni... Én most már nem is költőnek tartom magamat, hanem tanítónak. Mert nagyon furcsa gondolatba akadtam — a művészet: tudomány. S abban különbözik a tudománynak mondott tudománytól, hogy nem jár járadtsággal, nem magyaráz, hanem elhítet! Tehát csak a módszerekben van különbség, a lényege mindkettőnek ugyanaz... A Tanításoknak nem ez a végleges sorrendje, hanem ki fogom kérni Ödön Bátyám tanácsát, ha megcsináltam belőle egy számtottevő részt...

A következő hetekben tovább is írt a ciklusba szánt verseket. A 13. és 14. is bizonyára későbbi valamivel az első nyolcnál. A karácsonyi Tanítást (*Karácsony*), amelynek száma, helye a cikluson belül nem ismeretes, a maga időrendi helyén közöljük.

Kiáltunk Istenhez. A *Nem Én Kiáltok* kötetből.

Kiáltvány Istenhez című változatát Tettamanti Bélának küldte el 1923. december 13-án (I. Galamb: Makói Évek 47. 1.)

Földmadár. A költő sajátkezűleg javított gépiratáról. Egy másik, sajátkezűleg aláírt és keltezett gépirata, amely Espersit Cacától került a Makói Múzeumba, korábbi változatot őriz.

Szövegváltozatok a makói kézíraton:

- 5 lábán,
- 9 tapadtak
- 11 végén nincs vessző
- 12 Összeszedte a gondolatokat,
- 15—16 Tehetetlenül hat feje nőtt
S tizenkét szeme közül egyik se látott,
(a másik gépiraton eredetileg így:
Tehetetlenül hat feje nőtt
És száz szeme közül egyik se látott, (a költő javította)
- 20 verejték
- 24 szemei közé,
- 26 Haad legyen megint egyszerű és természetes,
- 29 mind a hat,

Keltezése: Bpest, 1923. dec. 23.

Karácsony. A *Nem Én Kiáltok* szövegét közöljük. — Legkorábbi változatának címnélküli fogalmazványa a Makói Múzeumban. — Először — a *Tanításokhoz* illő sokkal hosszabb szöveggel — megjelent a Magyar Írás 1924. decemberi számában, majd a miskolci Reggeli Hírlap 1924.

december 14-i és a Színház és Társaság december 22-i számában. A Népszava 1926. december 25-i száma is közölte.

Szövegváltozatok :

1	20 fok	MI RH
	20°	k
3	<i>de megszületett Jézus</i>	k MI
	A fogalmazványban először így :	
	— <i>de Jézus megszületett</i>	
4	<i>Az ember magvető hitéről</i>	k MI
7	<i>Bellehemeseket vezetnek.</i>	k MI RH
7	után a kéziratban ez áll :	
	<i>Varjak ülnek az ágakon,</i>	
	(előbb így : <i>varjak repülnek a kopár ágakon</i>)	
	<i>Szivek pihennek a kereszten</i>	
	<i>És Krisztus rügyező ágakkal</i>	
	(előbb : <i>a Krisztus</i>)	
	<i>Lángot rak a fázó homlokok mögött.</i>	k
	(előbb így : <i>Tüzet gyújt</i>)	

A Magyar Írásban ez a négy sor később következik, a 11. sor után, szakasz végén, de az első sor így hangzik : *Varjak ülnek a fákön*, az utolsó a végleges szöveg utolsó sorával egyezik.

8	vessző nélkül	SzT
9	<i>ablakot —</i>	
10	<i>emberektől,</i>	Nsz

A 11. (ott 15.) sorral végződik a kézirat vagy annak megmaradt lapja.

12	<i>Fölöttünk rengőn.</i>	Nsz
13	<i>ujszülött</i>	SzT

A versnek eredetileg még egy szakasza volt, amely csak a Magyar Írásban jelent meg :

*A fák elájulnak a hidegtől,
Az állat alszik vagy meleget keres,
Az ember csinálja a meleget
És tüzet gyújt a gondolatokkal.
Hát miért vacogjunk továbbra is?
Melegítsük el nem égő önmagunkat,
Gyujtsuk fel a fagyott századok
Eszteendőitül jégcsapos homályát.*

1923 karácsonyáról. Galamb Ödön szerint a *Tanítások* egyik darabja. 1924 novemberében-decemberében több lapnak megküldte s így jelent meg hetekkel ez év karácsonya előtt.

A számokról. A Nem Én Kiáltok kötetből. — Előtte megjelent a Népszava 1924 szeptember 3-i és a miskolci Reggeli Hírlap november 4-i számában.

Szövegváltozatok :

10	<i>ilyformán 1 marad</i>	Nsz
14	<i>legegyszerűbb</i>	RH
14	<i>lássatok,</i>	RH Nsz
16	<i>a sor végén nincs vessző</i>	RH Nsz

Galamb Ödön szerint (Makói Évek 45) eredetileg a *Tanítások* ciklus része volt ez is. Valószínűleg 1923 decemberéből való.

Gyémánt. A Nem Én Kiáltok szövegét közöljük. — Előtte, lényegesen bőbeszédűbb változatban megjelent a Színház és Társaság 1924. november 3-i számában. Ugyancsak a bővebb szerkezetnek valószínűleg még korábbi változatát közli, már a kötet megjelenése után a Népszava, 1926. november 21-i számában ; ehhez áll legközelebb a Múzeumban őrzött, sajtátkezűleg aláírt gépirat, ahol a vers címe : *Kristály.*

Szövegváltozatok :

2—3	A kötet kivételével mindenütt egy sor	
5	<i>vánkosokba</i>	g SzT Nsz
8	helyett : <i>Bárányokat, galambokat, méheket imádkoznánk, Ó tiszta állatok és gyógyfüvek !</i>	SzT
	<i>Bárányokat-galambokat-méheket imádkoznánk, Tiszta állatok és gyógyfüveket.</i>	g Nsz
8	után csak a kötetben kezdődik új szakasz	
9	<i>Igen, igen,</i>	g SzT Nsz
10	<i>Elsülyedtek</i>	g Nsz
11	<i>felé ;</i>	g
17	után : <i>Igen, igen.</i>	g SzT Nsz
	<i>felé,</i>	SzT Nsz
14	<i>prédikálnak, messze</i>	SzT Nsz
16	csak a kötetben	
17	<i>hát,</i>	Nsz
18	<i>labdák</i>	Nsz
	<i>lapdáztunk,</i>	g SzT
	<i>labdáztunk,</i>	Nsz
20	<i>A hiénákat is</i>	g
	<i>A hiénákat, a békákat is :</i>	SzT
21	után : <i>Hattyúk, szálljatok harmatos szívéinkre</i>	g
	<i>Hattyúk, elvesztett lelkiünk másai,</i>	
	<i>Szálljatok le harmatos szívéinkre,</i>	Nsz
22	<i>bűneinket,</i>	g Nsz
23	<i>világosság,</i>	g
24	után a kötet kivételével mindenütt még ez : <i>Mert a föld : föld, Helyét komolyan megállja az állócsillag. Hát mi is tanítsuk meg járni lábainkat ! (A gépiraton : állócsillag :)</i>	

Eredeti alakjában ez is a *Tanítások* ciklushoz tartozhatott. Valószínűleg 1923 végéről vagy 1924 elejéről való.

Mert ismeretlenünknek tetszik. A Múzeumban őrzött sajátkezűleg javított gépiratról. A hátlapján írt feljegyzés szerint megjelent a Kék-madárban 1923-ban.

1924

És keressük az igazságot. A Nem Én Kiáltok kötet szövegét közöljük. Legkorábbi, keltezett, aláírt gépirata a Makói Múzeumban (g_1); egy Tettamanti Bélának ajánlott, ugyancsak sajátkezűleg aláírt gépirata (g_2) a József Attila Múzeumban. A nyomtatott szövegekkel csaknem mindenben egyező kézirata a Magyar Írók Szövetsége tulajdona. — Először a miskolci Reggeli Hírlap 1924. október 26-i, majd a Népszava november 19-i számában jelent meg.

Szövegváltozatok :

A g_1 eredeti címe *Hej, haj, mégis* volt; ezt a költő áthúzta és mellé írta : ... *És keressük az igazságot.*

2 <i>Hej haj</i>	g_1
4 <i>Nem találunk sehol se.</i>	g
11 <i>Hogyha tél van hát didergünk</i>	$g_1 g_2$
13 <i>Szemünk-fülüink</i>	g_2
15 <i>nincs vessző</i>	k
18 <i>Hogy ha veszünk ugyis nyerünk,</i>	g_2
23 <i>kezünk.</i>	g_1
33 <i>Hej haj,</i>	g_1
34 <i>szó-malasztat</i>	$g_1 g_2$

Keltezése : Makó, 1924. jan. 4.

Kövek. A Nem Én Kiáltok kötetből; megvan ugyane változat Galamb Ödönnek ajánlott, keltezett, aláírt kézirata, valamint erősen javított fogalmazványa (k) is a Múzeumban, javítatlan szövegének gépirásos másolata pedig a Makói Múzeumban. Ez utóbbival egyező szöveg jelent meg először, ugyancsak Galamb Ödönnek ajánlva a Makói Reggeli Újság 1924. január 6-i számában, átdolgozás után közölte a Népszava 1924. július 4-i, a miskolci Reggeli Hírlap 1924. október 9-i és a Színház és Társaság 1924. november 17-i száma is.

Szövegváltozatok :

1 <i>Öreg kövek ne haragudjatok,</i>	SzT
<i>ne haragudjatok.</i>	RH
3 <i>Mozgóbb és nagyobb</i>	RH
5 <i>után még egy sor :</i>	
<i>S mint én tinéktek, nem fájóbb nekem</i>	$k g RU$
6 <i>S nem szól csak jár</i>	k
7 <i>Nem szól, vagy nagyon magasból beszél,</i>	$g RU$
<i>Nem szól, nem szól, vagy magasból beszél,</i>	k
(előbb itt is, mint a gépiraton)	

7 után még egy sor :	
Nyugodt hangja nem hallik, ha leér ;	k g RU
(a fogalmazványon áthúзва)	
8 Vagy tán ti g RU (először a fogalmazványon is így)	
9 titeket sem.	RH
12 semilyen habarcs ?	SzT
14 vályogkalyiba	RU
15 terméskő ember	RH
erős, terméskő-ember,	NK
16 láb.	k
17 így útfelen	g
így útfelen	RU
így, útfelen	RH
így : útfelen	NK
19 Gránithalmokra	k g RU NSz RH
építő	NK
21 Napokat szülő barlanghegyek voltunk	k g RU
23 Széjjel tördelt	RH
a bölcsesség	RH SzT
24 S szétomlasztott	k g
Szétomlasztott	RH
26 forr már mint a mész,	g RU RH
31 vágyik.	k g RU RH

Keltezése : Makó 1924. jan. Az év legelső napjaiból.

Miért mondottál rosszat nékem. A Nem Én Kiáltok szövegét közöljük. — Keltezett, aláírt gépirata (g₁) a Makói Múzeumban, egy másik (g₂), ugyancsak sajátkezűleg aláírt, az első közléssel egyező gépirata a J. A.-Múzeumban van. — Először a miskolci Reggeli Hírlap 1924. október 12-i, majd a szegedi Színház és Társaság december 8-i számában, végül a Népszava 1925. január 8-i számában is megjelent.

Szövegváltozatok :

1 nékem,	RH
2 Én nem bántottalak barátom,	g ₂
7 erdön.	g ₂
9 nézzük —	g ₂
10 Ahol meg bárányfelhők lombosodnak	g ₁ g ₂
Ahol még bárányfelhők lombosodnak.	RH
lombosodnak,	Nsz
11 belénk,	Nsz
12 És nekünk az most olyan-igen jó lesz	g ₁ g ₂
És nekünk az olyan-igen jó lesz	RH
14 Azért szeretném ha most velem lennél,	g ₂

15 *harangszó.*

17 *épp olyan*

20 *Száz annyit*

Százannyit-termő

SzT

g₁ RH

RH

Nsz

Keltezése : Makón, 1924. jan. 23.

Lázadó szentek. A Nem Én Kiáltok szövegét közöljük, de a többi változatokkal egyezően pótolva a vesszőt a 3. sorban. — Legkorábbi változatot őrző szövege *A villámok szeretője*-vel egy gépirásos lapon a Makói Múzeumban (g₁) ; átdolgozott szövegének sajátkezűleg aláírt gépiratát (g₂) a J. A.-Múzeum őrzi. — Először a miskolci Reggeli Hírlap 1924. november 2.-i számában jelent meg.

Szövegváltozatok :

A korábbi gépiraton minden szakasz első sorát vessző zárja.

1 *Ülök én újra*

g₁ g₂ RH

6 *után a korábbi gépiratban mág a következő két sor áll:*

Csak a jókat veszem föl bárkámba,

Gonoszokat nem veszek bárkámba.

7 *rámse*

g₁

12 *Dicsőségedre én égjek helyettük.*

g₁ g₂

13 *a pokolba,*

g₁

15—16 *S gyógyíthatót én meggyógyítottok újra,
De halottakat nem keltek föl újra.*

g₁

Az utána gépelt vers keltezése a makói gépiraton : 1924. január 28.
A másik gépirásos példányon a cím alatt jobbra — idegen kéztől kihúzva — ez olvasható : *L. haláltára.*

Villámok szeretője. A Nem Én Kiáltok szövegét közöljük. — Előtte megjelent *A villámok szeretője* címmel a Színház és Társaság 1924. augusztus 11-i számában, Aknai Istvánnak ajánlva. E változattal nagyrészt egyező szövegű, aláírt, keltezett gépirata — a *Lázadó szentek*-kel egy lapon — a Makói Múzeumban (g₁), ugyancsak ehhez közelálló másik gépirat (g₂) a J. A.-Múzeumban van.

Szövegváltozatok :

2 *Pap-csibész*

g₁

4 *kenyérhéját*

g₁ g₂ SzT

8 *De vasgerincű s nincsen néki térde*

g₁ g₂ SzT

10 *békít*

g₁ g₂ SzT

12 *Villám-szívét*

g₁

14 *Boldogan str az ömlő fellegekben.*

g₁ g₂ SzT

Keltezése : Makón, 1924. jan. 28.

Azonos című ciklus bevezető verse. Galamb Ödön szerint, (Makói évek 60.) előbb ezt szánta új kötete (a későbbi Nem Én Kiáltok) címadó verséül.

Lopók között szegényember. József Attilának a Nem Én Kiáltok szövegénél későbbi gépiratáról, amely a sorkezetet már nem 'rja nagybetűvel. — A vers legkorábbi, 1924. elejéről való változata négyszakasos, ezt tartalmazza egy sajátkezű aláírásával ellátott, szegedi kiadójának, Koroknay Józsefnek ajánlott gépirata s ezt adják a Nem Én Kiáltok-nál korábbi közlések (Színház és Társaság 1924. febr. 11. — Koroknaynak ajánlva —, Magyar Írás 1924. szept.-okt.) — A háromszakasos változat először a Nem Én Kiáltok kötetben, majd a bécsi Diogenes 1926. május 12-i számában jelent meg.

Szövegváltozatok :

1	<i>szegény ember,</i>	SzT D
	<i>nincs írásjel</i>	NK
2	<i>fél,</i>	SzT NK
	<i>fél.</i>	D
3	<i>Minek félne, szíve-lelke</i>	SzT
	<i>Minek félne, szíve, lelke</i>	NK D
4	<i>többinél —</i>	SzT
5	<i>szegényember,</i>	NK
	<i>szegény ember,</i>	SzT D
6	<i>a jó Isten</i>	D
7	<i>Nincs kenyere a szegénynek,</i>	D
8	<i>Asszony ha ki elvetél</i>	SzT
	<i>De ha van is elvetél</i>	NK
	<i>utána még egy versszak :</i>	
	<i>Lopók között szegény ember.</i>	
	<i>Szegényeké a kenyér,</i>	
	<i>Szegényeké az Ur Jézus,</i>	
	<i>Aki miattunkra él.</i>	g SzT MI
9	<i>szegényember,</i>	NK
	<i>szegény ember,</i>	D
10	<i>Szegényember kapanyél.</i>	NK
	<i>szegény ember kapanyél.</i>	D
12	<i>Szegény ember,</i>	SzT D

A világ megteremtése. A Legutolsó Harcos ciklus Radnóti-féle gépirásos másolatáról közöljük, korábbi szöveget őrző sajátkezűleg javított gépirat alapján javítva. — Radnóti hiányos szöveggel tette közzé a Makói Évek függelékében (133) »1923. vagy 1924.« évjelzéssel.

Szövegváltozatok :

9	<i>elején a gondolatjelet a költő gépiratából pótoltuk.</i>	
10	<i>hiányzik R nyomtatott szövegéből.</i>	
19	<i>utána a költő gépiratában :</i>	
	<i>Aki ha lenne, nagyon szeretné,</i>	R
20	<i>Frissen, fürödve</i>	g
22	<i>a vízbe lépett</i>	g
24,	<i>végén nincs írásjel</i>	g

- 26 hiányzik R nyomtatott szövegéből
 27—28 a korábbi gépiraton egy sor.
 32 *Ő volt még egyedül, nagyon magába,* g
 33 *volt,* g
 utána még három sor van a gépiraton :
Terád gondolt és az, az megölte,
Meglett a világ — csak szeretet volt —
Akkor megölte.
 Az első sor ebből javítva :
Terád gondolt s a nagy víz megölte.

Minthogy A Legutolsó Harcos c. versfüzet 1923-ból és 1924-ből való verseket tartalmaz és már 1924. őszén előbb A Villámok Szeretője, majd Nem Én Kiáltok című kötet szerkesztésébe fog a költő, amelybe A Legutolsó Harcosnak csak válogatott darabjait veszi föl, e vers nem lehet későbbi 1924 szeptemberénél.

Ide újra a szeretet jön. A Múzeumban levő eredeti gépiratról, a többi változat alapján javítva a 15. sort (ott : *S elrothadt*). — A költő A Legutolsó Harcos ciklusba szánta, életében tudtunkkal nem jelent meg, halála után először a Híd közölte 1941. április 8-i számában bizonytalan eredetű, több helyen eltérő szöveggel, aztán Radnóti Miklós a Makói Évek függelékében. (135). Radnóti két gépirásos másolata is megvan a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

3	<i>föl, a magas égig</i>	R
7	<i>S szerelmes anyák, szerelmes pírnak</i>	H
9	<i>Szándékoló roppant</i>	R
14	<i>elvért széjjelmarva</i>	H R
17	<i>újra</i>	H
20	<i>elébe.</i>	H
21	<i>újra</i>	H
22	<i>bocsánat.</i>	H R

Művészet az emberek között. A Nem Én Kiáltok szerint közöljük. — Korábbi, Niddy Impekovennek c. A Legutolsó Harcos füzetbe szánt változatának Radnóti-féle gépirásos másolata a Múzeumban.

Szövegváltozatok (a gépiraton)

- 5 *nyujtozkodó nyurga lidércet !*
 9 *Azt. hiszem, még a szöröstalpuak is*
 10 *szívesen vele riszáldódtak volna !*
 11 *Nem tudom, ki volt mellettem,*
 12 *bennünk,*

Niddy Impekoven : belga táncosnő. 1924 februárjában járt Budapesten.

Most a teremtés kezdetén vagyunk. Kiadatlan. — A Legutolsó Harcos Radnóti-féle másolatáról közöljük, a 15. és 17. sor végén pótolva, a 16. sor végén elhagyva a vesszőt.

Magyarok. Makói tanárának, Eperjessy Kálmánnak ajánlott sajátkezű kéziratról. — Közölte a Budapest 1946. októberi száma. — A Múzeumban van egy gépirásos példánya is, valamint A Legutolsó Harcos ciklushoz tartozó szöveg Radnóti-féle másolata.

Szövegváltozatok:

2	<i>reménység.</i>	R
4	<i>bánat?!</i>	R
	a gépiraton nincs írásjel	
5	<i>csak várunk,</i>	g R
7	hiányzik R szövegéből	
8	<i>De elhagytunk valahol minden akarást</i>	R
11	<i>száradnak.</i>	R
18	<i>vagyok.</i>	g
19	<i>cukrot,</i>	R
25	<i>terül el:</i>	R
26	<i>Levegőlen vihar a jajom:</i>	R

Keltezés (a kéziraton): Budapest, 1924.

A vers azzal a két sorral kezdődik, amellyel a hasonló című ciklus második darabja végződik. Bizonyára folytatásának szánta a költő, de aztán nem vette föl a kötetbe.

Egyszerű ez. A Népszava 1926. augusztus 11-i számában megjelent szöveget közöljük. — Korábban a Nem Én Kiáltok kötetben jelent meg, az eddigi gyűjteményes kiadások onnan nyomatták le. — A Legutolsó Harcos c. füzetbe szánt szövegének Radnóti-féle másolata megvan a Múzeumban.

Szövegváltozatok:

3	<i>Egyszerű ez.</i>	NK
7	<i>Egyszerű ez —</i>	NK
11	<i>Nem érünk rá,</i>	NK
13—16	<i>Expresszen jár az idő</i>	
	<i>S gépből csinált madarán</i>	
	<i>A gyalogos</i>	
	<i>Bizony hogy elmarad ám.</i>	NK
20	<i>mótorral</i>	NK
24	<i>marad.</i>	NK
27	<i>ez,</i>	R
28	<i>igaz!</i>	R

Tüntetés. A Népszava 1926. július 18-i számában megjelent szöveget közöljük. Radnóti Miklós valószínűleg A Legutolsó Harcos ciklus kéziratából közölte a Makói Évek függelékében (137). Radnóti gépirásos másolata (g) megvan a Múzeumban.

Szövegváltozatok:

2	<i>végig.</i>	R
---	---------------	---

A Legutolsó Harcos címen tervezett versfüzet legkorábbi datálható darabját 1922. december 29-én, a legkésőbbi 1924. februárjában írta a költő. 1924. október 30-án már A Villámok Szeretője kötetcímről ír Galamb Ödönnek, kevéssel utóbb állapodik meg a Nem Én Kiáltok címnél. Mindez igazolja Radnóti föltevését, hogy a Tüntetés 1923-ból vagy 1924-ből való. József Jolán regényes élettrajzában (A város peremén 140) azt írja, hogy makói tanárai megtalálták nála a vers néhány gyorsírással feljegyzett sorát.

Tűz van. Radnóti Miklós közlésenyomán (Makói Évek, 139.) Megvan A Legutolsó Harcos Radnóti-féle másolatában is.

Figyel a kancsal. A Legutolsó Harcos ciklus Radnóti-féle gépirásos másolatából; ugyanó közölte a Makói Évek függelékében (141), »1923 vagy 1924«. évjelzéssel.

Valószínűleg 1924-ből.

Minden rendű emberi dolgokhoz. A Nem Én Kiáltok kötetből. — Egy korábbi, A Legutolsó Harcos füzetbe szánt változat Radnóti-féle gépirásos másolata szerint címe először ez volt: *Prológus minden rendű emberi dolgokhoz.*

Szövegváltozatok (a Radnóti-féle másolatban):

- 4 *mindig-mindig*
- 5 *És az ember szegény ember,*
- 14 *röpül:*
- 15 *No most*
- 19 *alakul!*
- 34 *századok.*

Kakuk Marci. József Attila sajátkezű aláírásával ellátott, Tersánszky Józsi Jenőnek ajánlott gépiratáról közöljük. — Bizonytalan eredetű s egy-két helyen kétségtől hibás szöveggel tette közzé Radnóti Miklós a Makói Évek függelékében (149). Radnóti gépirásos másolata is megvan a Múzeumban.

Szövegváltozatok (Radnótinál):

- 1 *Isten*
A sor végén nincs írásjel
- 4 *S kihajítanak*
- 11 *kukoricatáblát*
- 15—17 *A sorok rendje Radnótinál: 17., 15., 16.*
- 19 *a szomorúság*
- 29 *izmaimra*

Keltezése Radnóti közlése szerint: 1924. március 11. V. ö. Tersánszky, Kis Ujság, 1949. 247. sz.

Kakuk Marci: Tersánszky J. Jenő híres regényalakja, itt magát Tersánszkyt is jelenti.

Szomorúfűz. A Magyarország 1924. április 16-i számából. — Kötetben itt jelenik meg először.

Tavas van! Gyönyörű! A Nem Én Kiáltok szövegét közöljük. — Ezt megelőzőleg megjelent a miskolci Reggeli Hírlap 1924. szeptember 13-i számában; ennek a változatnak sajátkezűleg javított gépirata is megvan a Múzeumban. A kötet megjelenése után 1925. március 23-án a Színház és Társaság is közölte.

Szövegváltozatok:

1	<i>Tavas van, tavasz van, gyönyörű tavasz!</i>	RH
3	<i>Tavas van, hallod-e?</i>	RH
4	<i>a tavaszi szél,</i>	RH
	<i>a sor végén nincs pont</i>	g SzT RH
7	<i>igazán,</i>	RH
8	<i>kacagás.</i>	g RH
10	<i>Mit beszélsz? Korai?</i>	RH
11	<i>Táncra kurjantsd, komám, az alvó rügyeket,</i>	g
	<i>Táncra kurjantsd, komám, az alvó rügyeket.</i>	RH

1924 tavaszáról.

Jónál jobb. A Nem Én Kiáltok-beli szöveget közöljük, de az első közlés alapján helyreállítva a nyilvánvalóan kényszerből megváltoztatott első sort. — Először a szegedi Színház és Társaság 1924. május 5-i számában jelent meg, majd a Magyar Írás 1924. szeptember-októberi számában. Ez utóbbihoz áll legközelebb a Múzeumban őrzött gépirata.

Szövegváltozatok:

1	<i>Páris, Berlin, Moszkva és Szeged:</i>	NK
	<i>Páris, Berlin, Moszkva és Szeged —</i>	g
	<i>Berlin, Páris, Moszkva és Szeged —</i>	MI
2	<i>jőemberek.</i>	g
3	<i>Akik is vannak, jajgatni vannak,</i>	SzT
	<i>Akik is vannak: jajgatni vannak,</i>	g MI
5	<i>gyöngye harmat ösztövé, fölszítja a nap</i>	SzT MI
6	<i>Folyómedret mosni! Ki hallott olyat?!</i>	SzT
	<i>S folyómedret mosni! Ki hallott olyat!</i>	g
	<i>S folyómedret mosni! Ki hallott olyat?!</i>	MI
7	<i>S huncut</i>	SzT
	<i>jóra,</i>	SzT g MI
8	<i>Minek jószágdlarc</i>	SzT

	<i>Minek jóság-álarc</i>	MI
	<i>a jót-akaróra.</i>	SzT
	<i>a jótakaróra ?</i>	g
9	<i>karikása,</i>	SzT g MI
10	<i>nyája.</i>	SzT
11	<i>olvasztókohó ;</i>	SzT
	<i>olvasztó-kohó,</i>	g
12	<i>Jónál jobb a jót-szándékoló.</i>	SzT MI
	<i>Jónál jobb a jót szándékoló.</i>	g
13	<i>Czegléd :</i>	SzT
	<i>Czegléd !</i>	g MI
14	<i>úgyis csak</i>	SzT
	<i>még !</i>	g SzT

Ki verné föl lelkünkben a lelket? A Nem Én Kiáltok kötetből. — Előtte Az Est 1924. május 10-i, majd a Színház és Társaság 1924. szeptember 1-i számában jelent meg, mindkét helyen a véglegesnél hosszabb változatban. A hosszabb szerkezet két gépirata is ránk maradt, közülük az egyik (g₁) az első közlésnél is korábbi, a másik (g₂) azzal egyezik.

Szövegváltozatok :

1	<i>A döglött dombok</i>	g ₁
3	<i>magasságig,</i>	E g ₂ SzT
5	<i>S roppant</i>	g ₁ g ₂ E
8	<i>elektromos-hajókból</i>	E
10	<i>De emberek, emberek,</i>	g ₁
10	<i>után a korábbi szövegekben még egy sor állt :</i>	
	<i>Ki olajozná meg a Földet ? (SzT : földet ?)</i>	
13	<i>Ki mondaná meg asszonyoknak</i>	g ₁
16	<i>után a korábbi szövegekben még három sor állt :</i>	
	<i>Emberek, emberek,</i>	
	<i>Hallgassátok meg,</i>	
	<i>Aki tenyerén viszi magát elébetek !</i>	

Hét napja. A Nem Én Kiáltok-beli szöveget közöljük. — Előtte megjelent a Magyar Írás 1924. május-júniusi füzetében ; ehhez közelálló gépirásos változata megvan a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

2	<i>tiszta kék</i>	g
6	<i>útak</i>	MI
9	<i>Hogy sivatagba vágyódnak vissza a macskák is,</i>	g MI
10	<i>És a darabkább</i>	g MI
	<i>útálja még</i>	MI
12	<i>Hogy nyugalom van</i>	g MI
	<i>a sor végén nincs vessző</i>	MI

Igaz ember. Csak a Magyar Írás 1924. május—júniusi számában jelent meg. Kötetben először itt.

Koldusok. A Nem Én Kiáltok szövegét közöljük. — Előtte megjelent a Magyar Írás 1924. május—júniusi számában. Ezzel lényegében egyező gépirata megvan a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

A Magyar Írás minden sort idézőjelbe tesz, a sorok végére az 1. és 3. sort kivéve pontot. A gépiratban csak a 3., 9., 15. és az utolsó két sor végén van felkiáltójel, egyebütt pont.

I.	6	<i>senkise ?</i>		g
	7	<i>Néha is mindig egy száraz karaj.</i>	g	MI
III.	3	<i>senkisem</i>		MI
	5	<i>Én Istenem ! Mondass vagy két misét.</i>	g	MI
	12	<i>Félnék, de élni s kölyköt akarok.</i>	g	MI

A legutolsó harcos. A Nem Én Kiáltok-beli szövegét közöljük. — Előtte, hosszabb szöveggel, megjelent a Népszava 1924. május 18-i számában. Ezzel többnyire egyező, de néhol már javított gépirásos változata megvan a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

	1	<i>Valami forró nyári éjszakán</i>	Nsz	g
	4	<i>Az Utca és a Föld fia vagyok.</i>	Nsz	g
5—8		<i>Szép szivem óriás, piros virág,
Bimbója hat földrésze nyílt, ma hát
Szijsza mohón boldog-boldogtalan
Világlengő szeretet-illatát.</i>		Nsz
	5	<i>bimbója :</i>		g
	6	<i>óriás piros virág,</i>		g
7—8		<i>Hát szijsza mohón boldog-boldogtalan
Világbelengő szeretet-szagát.</i>		g
9—12		<i>Világszabadság-zengő Messiás
Szemét, szavát nem fogja semmi sem,
Börtön, kaszárnnya, templom — Krisztus is
Kinyílt nagy szíve kelyhiben pihen.</i>		Nsz
		<i>Világszabadság-zengő énekes
Szemét, szavát nem fogja semmisem,
Börtön, kaszárnnya, templom — Krisztus is
Kinyílt, nagy szíve kelyhiben pihen.</i>		g
13		<i>Ha tán sirok — a Krisztus vére hull,</i>	Nsz	g
16		<i>után még két versszak :
Világszabadság ! Világszerelem !
Világbékeesség ! — lavínás ígék
Szentháromságát zúdítottam ma le
Bizó fülekbe hogy zugassa szét :
(a Népszavában a 17. sorban nincs gondolatjel, a szakasz
végén nincs írásjel)</i>		

*Ember ne csüggedj, sorsod lesz a hit.
Végül minden forrás tengerbe ér
S mint Jézus asztalánál egykoron,
Mindenkinek jut egyaránt kenyér!*

Nsz g

- 17—20 *S ezer fohással, fölfohászodom —
Sztibéli Krisztus, tégy még egy csodát,
Kaszárnyát, börtönt romboljanak el
A lelkes, forró igelavinák.*

Nsz g

- 21—28 *Könnypára, vérgőz ne marja szemünk
S a legutolsó harcos én legyek :
Nekem mennem kell, ha szülém sikolt
S világ indul meg, hogyha én megyek.*

*A lelkesedés zengő süvegét
Égig hajítják a görnyedt napok,
Ha az Igazság emberré fogad.
Az Utca és a Föld fia vagyok!*

Nsz g

Szegényember balladája. A Nem Én Kiáltok szövegét közöljük. — Előtte megjelent a Népszava 1924. június 11-i számában, azonos, csak az írásjelek szemp ntjából eltérő szöveggel.

Szövegváltozatok :

- 2 *hogy adnám a bölcsőt.*
- 3 *birok nagy erővel.*
- 5 *csak egyet szólna,*
- 9 *str-rí a börtönben,*
- 10 *nevet a börtönben,*
- 12 *vizi-világban.*

Csudálkozás. József Jolán gépelte másolatból. — Először megjelent 1924. július 1-én a Magyarországon *És csudálkozunk az életen* címmel, majd *Csudálkozunk az életen* címmel a miskolci Reggeli Hírlap 1924. augusztus 17-i és a Színház és Társaság 1924. szeptember 22-i számában, végül a Nem Én Kiáltok kötetben. Megvan a Múzeumban az első közléssel egyező gépirat (g₁), továbbá ennél későbbi, de a kötetnél korábbi *És csak csudálkozunk az életen* című szöveg Radnóti-féle gépirásos másolata (g₂), végül egy a kötetbeli szövegnél későbbi *Ha mosolyog* című gépirata (g₃); ez és az itt közölt szöveg már nem írja nyabetűvel a sorkezetet.

Szövegváltozatok :

- 1 *Ha mosolyog, hát az akkor egy csillag,*
g₁ Mg g₂ RH SzT
- Ha mosolyog, hát az akkor egy csillag!* g₃
- 1—2 *Ha mosolyog, mosolya csupa csillag,*

	<i>De ha szomjazom, akkor friss patak,</i>	NK
2	<i>patak.</i>	g ₃
3	<i>nyithat,</i>	RH
	<i>egekbe nyíthat,</i>	SzT
5	<i>arany —</i>	g ₃
6	<i>szemei.</i>	Mg g ₃
7	<i>magam,</i>	RH
9—10	<i>Az uccán mondják ; »Nini, csupa csók Lakik szavukban ! Mért jönnek ide ? ... «</i>	g ₁ Mg
	<i>RH SzT (sajtóhiba : jönne) g₂ (ebben Nini után nincs vessző) testvéreihöz lopva jön ide.</i>	g ₃
11	<i>jót, —</i>	g ₃
13	<i>velünk,</i>	Mg
14	<i>után nincs vessző</i>	g ₁
14	<i>végig futván</i>	SzT
15	<i>a hajnali égnek leheveredünk</i>	g ₃
16	<i>És csudálkozunk csak az életen</i>	g ₁ Mg

Milyen jó lenne nem ütni vissza. A Nem Én Kiáltok-beli szöveget közöljük. — Korábbi bőbeszédűbb, *Milyen jó volna nem ütni vissza* c. változata egy védőjének ajánlott, keltezett, aláírt címnélküli kéziratán és két nappal későbbi, ugyancsak sajátkezűleg keltezett és aláírt gépiratán, valamint az Esti Kurir 1924. júl. 30-i számában. — A kéziratot változatot közölte a költő halála után a Szép Szó 1938. január-februári száma.

Szövegváltozatok :

2	<i>vissza,</i>	k g EK
3	<i>szóval.</i>	k
11	<i>Gyémántos medrü</i>	k
12	<i>az ingem,</i>	k
12	<i>utána még nyolc sor a kéziratokon és az Esti</i>	

Kurirban :

*S most tudom, hogy én csak ez vagyok.
Szívemben halkán sirdogálnak
Bünbeesett, de tiszta angyalok.*

*De ezt az egészet nem értem,
Oly nyugtalan voltam még előbb.
Tán vannak s elvittek titkos erők
A földről s a lárma ott maradt ?
De itt vagyok és nem is alszom.*

Az Esti Kurirban a fenti első sor kezdete : *S most érzem*
az ötödik sor vége : *előbb.*

13 Ó, béke,

14 vele!

vele,

k g EK

k g

EK

Keltezés az eredeti kézíraton: Budapest, 1924. júl. 8.

A verset akkor írta, mikor a *Lázadó Krisztus* miatti büntetőtörvényszéki tárgyalása volt folyamatban. Első alakjában védőjének, Vámbéry Rusztemnek ajánlotta. Két nappal később ítélték nyolc hónapi fogházra, ezért keltezhetette gépiratos másolatát ekkorról.

Szólt az ember. Sajátkezű, keltezett fogalmazványról. — A kézíratról közölte a verset és fakszimiléjét is Scheiber Sándor a Budapest 1946. évi 10. számában.

Szövegváltozatok:

A több helyen javított kézíraton a 3. sorban előbb ez állt:

És töve lett a föld,

12—13. előbb így:

Dübüörögve fussák meg a versenyt

Karcsú szédítő expresszvonatok.

Keltezése: 1924. júl. 17.

Sírdomb a hegycsúcson. A *Nem Én* Kiáltok kötetből. — Három eredeti kézírata is fenn naradt, a legkorábbi Rozsnyay Kálmán gyűjtéséből («Ady koszorúja.» Fol. Hung. 1949.) az Orsz. Széchenyi Könyvtárban, (k_1) egy másik a Makói Múzeumban (k_2), a harmadik (k_3) a J. A. - Múzeumban van. — Először a Szeged 1924. augusztus 30-i számában jelent meg.

Szövegváltozatok:

Alcím

gondolatjelek közt

zárójelben

gondolatjelek közt, végén ponttal

6 Ó, meghalt

Ó, meghalt! ... — Hosszu csend.

csend.

7 csucsára.

9 Ott megáll.

12 A hegy

13 Fennebb a sírról

a hantról még messzebbre

14 emberek?!

emberek?!

15 Csak csend és újból

k_1

k_2 Sz

k_3

k_2

k_3

k_1 k_2 Sz

k_1 k_2 k_3 Sz

Sz

Sz

k_1

k_2 k_3 Sz

k_1 k_2 k_3

Sz

k_1

A Horthy-fasizmus idején napirenden volt Ady megrágalmazása, forradalmasító hatásának meggátolása érdekében. Ilyen kísérletek váltották ki József Attila felháborodott tiltakozását, talán Kőszegi László és Zulawski

Andor 1923-ban megjelent szennyiratai. (Esztétikai megigazulások. — Írás Adyról).

Kedvesem. A Magyar Írás 1924. szept.—okt.-i számából. — Kötetben itt jelenik meg először.

Szegényember szeretője. A Nem Én Kiáltok szövegét közöljük. — Előtte a miskolci Reggeli Hírlap 1924. szeptember 14-i számában jelent meg, *Szegény ember szeretője lennék ...* címmel.

Szövegváltozatok (a Reggeli Hírlapban) :

- 4 *Mind a kettőt ledobná egyszerre !*
- 9 *izetlen*
- 13 *éhes.*
- 15 *lesz,*
- 16 *S még szegény lesz,*

Nem én kiáltok. Az azonos című kötetből, amelynek csupa nagybetűvel szedett, külön cím nélküli bevezető verse. — Először a miskolci Reggeli Hírlap 1924. szeptember 28-i számában jelent meg.

Szövegváltozatok (a Reggeli Hírlapban) :

- 1 *dübörög :*
- 6 *közé.*
- 7 *Ó rejtse*
- 9 *földbe,*
- 10 *Mert hiába fürdőzöl önmagadban*
- 12 *Légy egyetlen kicsi fűszál éle*
- 13 *tengelyénél !*
- 14 *Ó gépek,*

Dicsértessék. A Nem Én Kiáltok szövegét közöljük. — Előtte megjelent a Szeged 1924. október 12-i számában. A kötetbeli szöveghez közel álló kézírata Tettamanti Béla tulajdonában, a kötet előfizetésgyűjtő ívének hátlapjára írva.

Szövegváltozatok :

1 <i>énekelj</i>	k Sz
4 <i>amely örök</i>	k Sz
5 <i>végén nincs vessző</i>	Sz
6 <i>Fölötte holt galambok csapata.</i>	k
<i>S fölötte holt galambok csapata.</i>	Sz
11 <i>S ó még akkor is</i>	Sz
12 <i>Kristályom mind sírva széthasadt.</i>	Sz
14 <i>nem tudni hova.</i>	Sz

Aki szegény, az a legszegényebb. A Népszava 1926. szeptember 14-i számából, — Először a miskolci Reggeli Hírlap 1924. november 22-i számában jelent meg, majd lényegében egyező szöveggel a Nem Én Kiáltok kötetben.

Szövegváltozatok :

2	<i>S éjjel-nappal mozogna a tolla</i>	RH
	<i>S éjjel nappal mozogna a tolla</i>	NK
3	<i>Ugy se győzné, ő se, följegyezni.</i>	RH NK
6	<i>odaadja</i>	RH
10	<i>utána nincs vessző</i>	RH
14	<i>Csillagtollu, éneklő galambok</i>	RH
	<i>Csillagtollu éneklő galambok</i>	NK

Férfiszóval. A Nem Én Kiáltok szövegét közöljük, de kijavítva az I. vers 1. sorának (ott : *ifju, lombos, ezredéves*) és a II. vers 7. sorának (ott : *üstökös lány*) nyilvánvaló sajtóhibáit, amelyek a kötettől és a Szegednek a II. verset a közös címmel külön közlő 1924. november 23-i számától a legújabb gyűjteményes kiadásig átöröklődtek. — Az I. résznek korábbi gépirásos szövege megvan a Múzeumban, az 1. sort ennek alapján javítottuk.

Szövegváltozatok :

I.

(a gépiraton)

- 3—4 *Ott leskődnek, lapulva terebélyes,*
Nyugodt kéjekhez, szörnyű gyilkosok,
 9 *És székeséged kora hajnalég,*
 10 *És üzőm egyre loholó bolondmód,*
 11 *ég:*
 12 *Mérföldet lép át,*
 15 *nincs vessző*
 17 *rögéhez.*
 22 *Nagy, roppant teste gőzöl és liheg még,*
 23 — — *Ó gyönyörűm — — de benned is, talán*

II.

(Szeged)

- 5 *bátoritson*
 6 *táru!*
 14 *kláris*
 15 *S az én zenélő sebeimből*
 16 *Kihajtanak a violák is.*

Itt egy fa, ott egy fa. A Nem Én Kiáltok kötetből. — Előtte megjelent a miskolci Reggeli Hírlap 1924. november 30-i számában, utána, de a korábbi szöveg alapján, a Népszava 1925. március 1-i számában is.

Szövegváltozatok :

4	<i>Büszke fa,</i>	RH Nsz
7	<i>Fekete porukat nem szedik a méhek</i>	RH Nsz
11	<i>mit henyélnék?</i>	Nsz
12	<i>gerendának nem valók.</i>	RH Nsz

15	után nincs pont	RH
16	<i>S kiesett</i>	RH Nsz
19	<i>Mégse</i>	RH Nsz
	<i>kutat.</i>	Nsz
21	csak a kötetben van vessző	
22	<i>szívvel, karral</i>	Nsz
23	<i>egekre</i>	RH
25	<i>Urísten elé,</i>	RH Nsz
26	<i>ad —</i>	RH Nsz
28	<i>szóltanul,</i>	RH Nsz
29	<i>Sorba állunk</i>	RH

Forduló. A Nem Én Kiáltok kötetből. — Előtte megjelent a miskolci Reggeli Hírlap 1924. december 25-i számában. Megvan a Múzeumban — *Csatadal* alcímmel — eredeti kézirata, valamint gépirata is.

Szövegváltozatok :

7	<i>Jó Földünk</i>	k g
	<i>lendítő kerék,</i>	RH
8	<i>kart, kereket</i>	k g RH
9	<i>Szándékaink, széles szíjjak,</i>	k
	<i>Szándékaink széles szíjjak</i>	RH
10	<i>országút iránt.</i>	k
11	<i>Hátlóbb szemekkel (!) halász ember új folyóra</i>	RH
	<i>les,</i>	RH
14	<i>Tél túl</i>	RH
	nincs vessző	k g
16	<i>szét szalad</i>	RH
17	<i>vonat.</i>	RH
19	<i>butor</i>	k
	<i>roppan (végén nincs vessző)</i>	RH
20	<i>előbb fgy :</i>	
	<i>mellükhöz ragad.</i>	k g
21	<i>Szellőktől és földik (!) hajló sudár derekán</i>	RH
	nincs vessző	k g
25	<i>láng !</i>	g RH

Nekem mindegy ... A Népszava 1924. december 25-i számából. Bálint György vette föl a versek gyűjteményébe.

Nő a tükör előtt. A Nem Én Kiáltok szövegét közöljük. Korábbi gépirásos szövege megvan a Múzeumban.

Szövegváltozatok (a gépiraton) :

- 14 *csak neki zenéljen,*
- 15 *A nyelve alatt*
- 16 *Hogy forróságát elbástyázza mélyen.*

- 18 *bekormozza ;*
 21 *rajta más,*
 22 *éppen :*
 24 *Hogy szőnyegül tartott eszünkre lépjen !*

Nyolcesztendőös lányok. A Nem Én Kiáltok-ból. — Gépírásos szövege a Múzeumban. — A Pásztortűz átvette 1928. januári számába.

Szövegváltozatok :

2	<i>szentek.</i>	g
4	<i>szénparázs. —</i>	P
6	<i>szeretnek.</i>	g
10	<i>ha sírnak is csak nevetnek</i>	P
12	<i>csillagok.</i>	g
	<i>csillagok —</i>	P

Mért hagyta el, hogyha kívánsz. A Nem Én Kiáltok szövegét közöljük. Korábbi sajátkezűleg javított gépírásos szövege megvan a Múzeumban.

Szövegváltozatok (a gépiraton) :

A 2. versszak után még ez állt :

*Be együtt kéne most zuhannunk
 A napsugarak hintáló kedvén !
 Meghal-e végkép a hévségünk,
 Szomoru tüzeknél dideregve ?*

E versszak tintaceruzával át van húzva.

Egyéb eltérések :

Cím : *Mért hagyta el, hogyha kívánsz ?*

- 4 *ünneplőben ?*
 7 *szűmódra*
 8 *hajót ?*
 9 *Tudom, hogy jössz majd s úgy esel belém,*
 10 *menyő*
 11 *világot*
 14 *belátnék ?*
 15 *Ó, asszonyom,*
 16 *Játszót játszó*

Az utolsó két sort József Jolán egy festőművésznőre, valószínűleg Wallesz Luca anyjára vonatkoztatva idézi. (J. A. élete 1947. 200).

Nyár volt. A Nem Én Kiáltok kötetből. — Kézirata a Makói Múzeumban.

Szövegváltozatok (a kéziraton) :

- 5 *először így (javítva) :*
Hogy valahol, valahol
 11 *Ha napcsókjaink arra zengenek.*

Bosszuság. A Nem Én Kiáltok kötetből. — Sajátkezűleg aláírt gépirata megvan a Múzeumban. Gelentsér Jóskának szóló, de utóbb áthúzott ajánlással.

Szövegváltozatok (a gépiraton) :

- 2 végén vessző
- 11 *Regélni fogsz ugyanis az ítéletnapig,*

Komoly lett már. A Nem Én Kiáltok kötetből. — Gépírásos szövege a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

- 1 *heje-huja*
- 3 *követelődztem*
- 6 *hálót szőni*
- 9 *Mi voltam én? Oktalan próféta,*
- 11 *igét,*
- 18 *igen-igen*

Éjjel. A Nem Én Kiáltok kötetből. — Korábbi gépirata (g₁) a Makói Múzeumban, egy másik (g₂) a J. A - Múzeumban.

Szövegváltozatok :

2	<i>apácalánya</i>	g ₂
13	<i>Bársonyhaja</i>	g ₁
14	<i>komorság-köd</i>	g ₂

Mindent hagyok. A Nem Én Kiáltok kötetből. — Első két sora azonos *A világ megokolt útálata* 15—16. és az *El innen* 15—16. sorával. Kezdetének (1—12) korábbi kéziratos változata megvan a Makói Múzeumban.

Szövegváltozatok (a kézíraton) :

- 1—2 *Mindent hagyok. Nem igaz a víz,
Mit inni szoktak, nem igaz a fény,
(sor elején átlúzáva : Nem igaz)*
- 3 *először így (a véglegesre javítva) :
Nagy útra itt a sötét csomagol.*
- 5 *Ma lefekszem*
- 6 *Egész nydáj lesz benne. Megmaradt,
Nekem maradt meg az egész ahol.*
- 8 *Hittem, hogy a hitványabb én vagyok,*

A csoda.

Imádság megfáradtaknak

A kutya. A Nem Én Kiáltok kötetből.

Szép nyári este van. A Nem Én Kiáltok kötetből. — Két gépirata van a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

Cím	
Szép, nyári este van	G ₁
2 Vonatok dübörgő bégetéssel állnak meg itt, érkeznek-indulnak,	G ₁ G ₂
6 össze-vissza,	G ₂
7 körmenetben,	G ₁ G ₂
14 háromkodva,	G ₁ G ₂
15 kapkodva,	G ₁
16 magosra	G ₁ G ₂
19 erek.	G ₁ G ₂
21 munkások fáradt lépéseit,	G ₁ G ₂
23 semmi dolguk nincs	G ₁ G ₂
24 zsebtolvajok csigolyáinak	G ₁ G ₂
g ₂ -ben csuklóinak-ra javítva.	
26—27 aki szomszédja kaszálójából lenyuzott egy darabot. (egy sorban)	G ₁ G ₂
29 helyett két sor: Koldusok csontjain szirénázó Gépkocsik talpalnak mindenfelé.	G ₁ G ₂

Érzitek-e? A Nem Én Kiáltok kötetből. — Címe először *Frisses* volt, aztán a meglévő kéziratban változtatta meg, ceruzával áthúzta s eléje írta az újat. A 18. sort a kézirat alapján javítottuk, a kötetben *negyvenemeleltre* áll.

Szövegváltozatok (a kéziratban) :

- 1 Pilátusok
- 2 tetőtől talpig
- 19 hullt helyett előbb hulló
- 23 ekkora kedvet ? !
- 25 nyelve-hegyn
- 26 a kéziratban két sor:
Amely ugyancsak megforgatja
A hetvenhét menyország szentjeinek rubintos rézangyalát.

Olyan bolond vagy. Németh Andor közölte először »Szeged, 1924.« jelzéssel.

Látod ? Németh Andor közölte először »Szeged 1924.« jelzéssel.

A lovak ... Az Új Magyarország 1945 november 14-i számából, ahol 1924. évszámjelzéssel közölték. — Kötetben először itt.

Este volt s a bőrünk összeért. Kiadatlan. — Gépfírasos szövege a Múzeumban. A kartoték szerint »Makórol, 1923—25.«

Bibliai. Németh Andor közölte először (283). Formai-stiláris vonások és a nagybetűs sorkezdet alapján soroltuk az előző vers és az Isten-versek szomszédságába.

Isten.

1.

A Medvetánc szövegét közöljük. — Korábbi változata megjelent a Diogenes 1926. május 22-i számában a *Kertész leszek* kezdetével együtt, »J. A. istenes dalaiból« II. címmel, majd külön a Láthatár 1927. évi IV—V. számában. Az ott közölt szöveget egy időben — valószínűleg még 1924-ben — négyverses ciklus 2. részének szánta; ebben a szerkezetben azonban soha ki nem adta; e ciklus kézírata a Múzeumban; megjelent a Budapest 1946. októberi számában. A Képes Figyelő 1945. karácsonyi számában Pásztor József közölte a ciklus két első darabját, egy versként folytatólagosan, avval a megjegyzéssel, hogy kéziratát 1924-ben Szegeden kapta a költőtől. — A végleges szöveg a Nincsen Apám Se Anyám-ban jelent meg először, benne a korábbi szöveg 1., 3., és 4. szakaszát s a kézíratos ciklus a költő életében sehol nem közölt első darabjának utolsó két versszakát egyesítette.

Szövegváltozatok:

Itt közöljük: a) a végleges szövegben elhagyott 2. és 5. versszakot a Diogenesből:

*Ha hideg a föld leheverni,
a Napot nagy felhőkbe rejti
és meg-megráncigálja fürtünk,
úgy mondja meg, hogy le ne ülünk.*

*Hogyha a jószág csak bűt hozhat,
akkor megenged minden rosszat.
S ha velünk mégis találkozik,
Isten sohasem csodálkozik.*

b) a kézíratos ciklus első darabjának elejét:

*Mikor a villamos csilingel,
vagy ha a kedves kenyeret szel
s elvál a kenyér a karajtól,
az Isten megjelenik akkor.*

*Őt én már igen sokszor láttam;
fáradtan fekiüdtem az ágyban,
ő jött s megláttam szemlehunytan,
éppen amikor elaludtam.*

*Egyszer borotvát vizsgálgatva
ujjamat végighúztam rajta.
Nagy hideg támadt, nehéz, fojtott,
még a csontom is megborzongott.*

c) a kéziratnak és az első közléseknek eltéréseit a végleges szövegtől :

4	<i>gurítja</i>	D
5	<i>sohasem</i>	D
6	<i>világra,</i>	L
8	<i>arcukat</i>	D
10	<i>előre,</i>	D
11	<i>veszekszik</i>	D
13	<i>hittem;</i>	k
18	<i>tettenértem</i>	k
19	<i>engem,</i>	k
20	<i>tettenértem</i>	k
	<i>szívemben</i>	k
	<i>Tettenértem a kedvesemben</i>	KF

2.

A Múzeumban őrzött kéziratról. — Ott 4. része annak a ciklusnak, amelynek első két részéből az előző verset formálta, 3. részét pedig *Istenem* címmel vette fel kötetébe. — Ez a vers életében nem jelent meg, csak a Budapest 1946. októberi és a Független Magyarország 1946. okt. 14-i száma közölte.

Istenem. A Medvetánc szövegét közöljük. — Előtte megjelent A Hét 1928. május 4-i számában, majd a Nincsen Apám Se Anyám-ban s abból átvéve az Új Magyar Föld 1929. júliusi számában. Egy gépirata *Istenem!* címmel megvan a Múzeumban. — Eredetileg — valószínűleg 1924-ben — egy négyrészes ciklus 3. részéül írta; ennek kézírata és e vers külön gépirata megvan a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

1—2	<i>Istenem, én nagyon szeretlek</i>	
	<i>Én szíve lennék a szívednek.</i>	k
	<i>Istenem, én nagyon szeretlek,</i>	
	<i>Keztyűje lennék a kezédnek,</i>	H
1	<i>nincs vessző</i>	NA
	<i>rejtegetlek, —</i>	g
2	<i>szeretlek,</i>	NA
4	<i>néked!</i>	g
6	<i>mindennél,</i>	NA
	<i>mindennél;</i>	H
7	<i>szeretném,</i>	g
8	<i>Szépen, okosan</i>	k
10	<i>nyomodba.</i>	k g
11	<i>A szikre ügyelnék,</i>	H g
12	<i>után még egy versszak:</i>	
	<i>Ha tanár lennél, én ügyelnék,</i>	
	<i>Hogy megtanulják jól a leckét.</i>	
	<i>S odahaza a sok tanítvány</i>	
	<i>Dolgozatát is kijavítanám.</i>	k

13—14	<i>Nem zavarndlak ennél, annál</i>	
	<i>Tudnám én jól, mire mit adnál</i>	k
13	<i>ódd,</i>	H
14	<i>varjat!</i>	g
19—20	<i>Te az én szívemet elkérnéd</i>	
	<i>S én hosszan, sok szépet mesélnék</i>	k
20	<i>s én hosszan mindent elbeszélnék.</i>	H NA

1925

Szélkiáltó madár. A Népszava 1925. május 9-i számában megjelent változatot közöljük; előbb megjelent *Szegényember a XX. században* címmel a Színház és Társaság 1925. március 9-i számában, az alábbiakban erősen eltérő szöveggel.

Szövegváltozatok (A Színház és Társaságban):

- 1 *Szegényember, hát már megint lázadsz?!*
- 2—4 *helyett:*
 - Csak a gyerek szeretne tanulni.*
 - Csak lyányom tarka költőt kíván,*
 - Csak az asszony szomorú nagyon.*
 - Szomorú, szomorú*
- 10 *öregapám:*
- 11 *Szegényember, hallod? — hord el magad innen!*
- 13 *A tengeren túlra, fiaim szívébe,*
- 14 *Emitten elmegyek szélvész közepibe,*
- 15 *hiányzik*
- 16 *Danól már, danól a szélkiáltó madár!*

Tiszta szívvel. A Medvetánc szövegét közöljük. Először a Szeged c. napilap 1925. március 25-i, majd a Prágai Magyar Hírlap 1925. október 18-i, a Diogenes 1926. április 10-i, a Népszava 1926. április 29-i számában és a Nincsen Apám Se Anyám kötetben jelent meg. — A vers már első közlésékor teljesen kész, a változatok közt NA-ig úgyszólván csak helyesírási eltérések vannak, sorkezdő nagybetűkön kívül:

5	<i>nincs vessző</i>	PMH
6	<i>keveset,</i>	Sz NA
	<i>keveset;</i>	D
7—8	<i>Húszesztendőm</i>	Sz PMH NA
12	<i>ölök...</i>	D
14	<i>elfödnek —</i>	PMH
15	<i>halált-hozó</i>	D
16	<i>Gyönyörű szép</i>	NA

A vers jelentőségéről a költő fejlődésében Horváth Márton a következőket mondja:

Bírálói ezt a verset becsülték legtöbbre. Ahogy mondja: hét cikket írtak róla. Ignótus ezt a versét a legjobb magyar versek közé sorozta. Ís ez nem véletlen. Nemcsak azért, mert »hibátlan a vers.« Már nem utánoz, vagy ha utánoz, akkor a népet utánozza, amit a legnagyobbak is megtettek. De nem ez volt a lényeges. Ahhoz a világnézethez jutott el, ami számára csak indulás volt, de ahová Ignótusék csak hosszú fejlődés után értek el. A legtöbbhöz, amihez egyáltalán eljuthattak, ahhoz a kispolgári lázadáshoz, nihilizmushoz, amelyik elfordul minden nyomasztó és kötelező eszmétől: Istentől, hazától, családtól és eljut az anarchia látszólagos szabadságáig. Az út ami Ignótuséknál — művészi és világnézeti szempontból — a fejlődés vége volt, József Attilánál az önálló fejlődés első szakasza csupán. — Bekerül az életbe. Az óvó kezek, melyek támogatatták középiskolai és egyetemi tanulmányai során, elejtik. Eppen ez a verse, amelyik ilyen elismerést váltott ki a kispolgári lázadókban, olyan élesen fordult szembe a polgári ideológiával, hogy megélhetése és további tanulása lehetetlenné vált. Újra minden szépítés nélkül osztálya sorsát kell átélnie és átéreznie.» (J. A. költészete. Lobogónk Petőfi, 34—35).

A vers miatti támadások a klerikális Szegedi Új Nemzedék március 29-i számában kezdődtek két cikkel, melyek egyike egyenesen az ügyészség figyelmét hívja fel a költőre és a lapra. E vers miatt tanácsolta el Horger Antal az egyetemről József Attilát. (V. ö. *Születésnapomra* c. versét és a *Curriculum vitae*-t.

Ignótus cikke: Vers és verselés. Nyugat, 1926. szeptember 16.

Szép csöndesen aludj. A Színház és Társaság 1925. április 14-i számában megjelent első közlés nyomán, de pótolva az ott mellőzött vesszőket. Valószínűleg a Nem Én Kiáltok lezárása után készült. Németh Andor 1924-ről keltezi.

Tavaszi sár. Először a Színház és Társaság 1925. április 14-i számában jelent meg, vesszők nélkül; a kiadások közül csak a Bálint-féle vette föl, ellenőrizhetetlen, de valószínűtlen 1923-as évszámjelzéssel.

Április 11. Sajatkezű kéziratából, amely Stöcklné Szatmári Rozália tulajdonában van s ezen kívül *A kert*, *A paradicsom életté lesz*, az *Ezüst élet* és a *Szép lobogóval vagy anélkül* c. verseket is magábfoglalja. (Közölte Szabolcsi Gábor a Tiszatáj 1951. évi 2. számában). Az első verset április 22-én »0 órakor«, tehát 21. és 22. közt éjfélkor, a többi hármát 22-én és 23-án hajnalban írta a költő.

A vers elé a következő szavakat írta:

*Kedves Rózsika, ígéretemhez különös lettem, Éjjel 2 óra
s még írtam verset. Ugyehogy megtalálja a Magdét?!*

Utána:

*Azt mondta, szereti a könnyű verseket. Azért írtam ezt
meg így, a 6. szakaszt is azért vettem át ide. Amazt össze-
szeltem. És most jön az ezüst élet. Ezt a verset itt,
ma 3. nak írtam, a következő a második.*

A verset valószínűleg 1925. április 11-én, születése napján s egyben a törvényt szentesítés egykori forradalomellenes ünnepének évfordulóján kezdte írni s Szatmári Rozália ízlését is figyelembe véve dolgozta át 22-én. Kötetben itt jelenik meg először.

A paradicsom életté lesz. A Népszava 1925. október 3-i számából. — Előtte megjelent már a Színház és Társaság 1925. május 11-i számában. — 1925. április 21-éről 22-ére virradó éjjel írta. Eredeti fogalmazványa javításokkal, megvan a Szatmári Rozáliának, egyetemi diáktársának küldött kéziratban. (Erre vonatkozólag. az *Április 11.* jegyzetét.) Címe itt: *A kert.* — Alája a következő sorokat írta a költő:

*Szatmári Rózsikának,
néki rendeltetett, mert nem ezt gondoltam.*

Éppen most írtam ezt a verset, bocsásson meg (már megint bocsásson meg — Magától csak bocsánatot tudok kérni?) mert nem ilyent gondoltam, mondom újfent, amit akartam, lehet, hogy holnap megírom, lehet, hogy máskor, lehet, hogy sohase, csak a lámpámnak beszélem el. Hű ő és kedves, szereti ő a virrasztókat. Engem is szeret és nagyon jól esett, mikor trásközben meleg tenyerével simogatta az arcom.

Szeged, 1925. ápr. 22.0°

József Attila

Szövegváltozatok:

1	<i>megálltak</i>	k SzT
6	<i>levegőben (sajtóhiba!)</i>	Nsz
9	<i>elszomorodtak.</i>	SzT
19	<i>S két ember — átkozták ők egymást</i>	k SzT
20	<i>S zokogva csak egymást keresték.</i>	k

Az utolsó szakaszt a kéziratban először így írta a költő:

*Fellegbe ment, hogy majd a porban
Megtírt legyen szép, álnok teste.
Egymást átkozta két kis ember
És mégis csak egymást kereste.*

Majd a 3. sor első két szavát felcserélte (*átkozta egymást*), végül áthúzta a három utolsó sort s oldalt odaírta az új szöveget.

Ezüst élet. Az első verset a Népszava 1925. június 14-i számából közöljük, a másodikat a Múzeumban őrzött kéziratról; ez a költő életében nem jelent meg, más szövegforrása nem ismeretes. (A Budapest 1946. októberi száma közölte először). Ezen a kéziratban (k) mindkét vers rajta van, másik oldalán a *Balga költő* c. vers. — Az első résznek még két sajátkezű kézírata ismeretes. A legkorábbi változatot tartalmazó a *Szép lobogóval vagy anélkül* c. verssel egy lapon Stöcklné Szatmári Rozália tulajdonában van Szegeden. (k₁) — A másik, szintén a Múzeumban őrzött kézirat (k₂) alig különbözik a legkésőbbtől.

I.

Szövegváltozatok:

1	<i>Ne bántsatok, én nem álmodok, Csak egy kicsit halkabban élek.</i>	k ₁
---	--	----------------

- 6—8 *S én nem álkozok és nem könyörgök,
Esőt hallgatok négy fal közt és
Nagyon hallgatok, hogy ha dörgött.* k_1
- 6 *De én az uccákon ödöngök,
De én az uccákon lődörgök* k_2
 k
- 8 *S nagyon hallgatok hogyha dörgött.* k
- 9 *szívetek* k_2
- 10 *Miként össze a nyírfás partok,
Bárha a gyözők ti maradtok,* k
 k_1 k_2

Keltezése (a szegedi diáktársának, Szatmári Rozáliának adott kéz-
íraton, az utána következő vers alatt) : *április 23.* V. ö. a következő vers
jegyzetét.

Szép lobogóval vagy anélkül. A Stöcklné Szatmári Rozáliának tulaj-
donában lévő kéziratról. (V. ö. az *Április 11.* jegyzetét). A vers után ez a meg-
jegyzés áll : »*Április 23., de ez is Magának szól.*» (Előtte ugyanis három
április 22-én írt vers áll). Szabolcsi Gábor közölte a Tiszatáj 1951. évi 2.
számában. Kötetben itt jelenik meg először.

Balga költő. A Múzeumban őrzött sajátkezű kéziratáról, amelynek
másik oldalára az *Ezüst élet* legkésőbbi változatát írta. A 39. sor elején
előbb *Sokezer* állt. Megjelent a Budapest 1946. októberi számában.

1925. tavaszáról. (Az *Ezüst élet* kézírata 1925. április 23-án kelt).

Kovács. A Nincsen Apám Se Anyám kötetből.

Ködből, csöndből. A Népszava 1925. május 1-i számából. Bálint
György vette föl először a versek gyűjteményébe valószínűleg ugyan-
onnan, de pontatlanul (2. *Vagyok úgy ahogy lehet.*), s elhagyva a 9—10. sort.

Isten. A Színház és Társaság 1925. június 2-i számából. — Kötetben
először itt.

Oly friss. A Múzeumban őrzött gépiratról, amelyben sor végén sehol
nincs írásjel. — Először Radnóti Miklós adta ki (Makói Évek 151.)

1924-ben (19 éves), vagy 1925. elején írhatta.

Keserű. A Múzeumban őrzött gépiratról közöljük, de pótolva a
sorrégi frásjeleket. — Először Radnóti Miklós közölte (Makói Évek, 153.),
»1924. vagy 1925.« jelzéssel. Valószínűbb ez utóbbi keltezés : 1925. nyarán
írhatta.

Én dobtam. A Múzeumban őrzött gépiratról. — Közölte Radnóti
Miklós (Makói Évek 175.) »1924 vagy 1925« évjelzéssel, valószínűleg
ugyanabból a forrásból.

1925-ből való.

Néha szigetek. A Múzeumban őrzött kéziratról. — Először Radnóti adta ki (Makói Évek 156.), »1924 vagy 1925« jelzéssel, a 6. sor nélkül s az alábbi eltérésekkel:

- 1 hullatajká
- 11 kedvelt acélhomlokú szerszámaim.

Valószínűleg 1925 végéről.

Riának hívom. A Múzeumban őrzött gépiratról közöljük. — Pontatlan közlése a Makói Évek 161. lapján »1924 vagy 1925« évszámjelzéssel. Az utóbbi a valószínűbb.

Ria: — Sajtos Valéria, a költő makói ismerőse, Saitos Gyulának, a Makói Reggeli Ujság szerkesztőjének fogadott leánya.

Most fehér a tűz. A Múzeumban őrzött gépirásos példányról közöljük, pótolva a sor végén hiányzó írásjeleket. — Először Radnóti Miklós adta ki (Makói Évek 154.) »1924 vagy 1925« jelzéssel.

Szomorú. A Múzeumban őrzött sajátkezű kéziratról. Ugyanott megvan gépirásos másolata is. Eltérő szöveggel jelent meg a Jel 1925. májusi számában *Rossz volt, elszéledt szivemből* címmel. — Közölte Radnóti Miklós (Makói Évek. 163.) »1924 vagy 1925.« keltezéssel. Mindkét változat sor végén elhagyja az írásjeleket.

Szövegváltozatok (a Jelben):

- 1 felnyulnak
- 2 A halottak is eszembe jutnak, pedig sohase gondolok rájuk
- 6 Az a muzsika, a füvéké, láttatok-e? szép volt
- 7 kis gyerek
- 8 elszéledt

1925 tavaszáról:

Együgyű ének. A Diogenes 1927. január 8-i számában megjelent szöveget közöljük. — Előtte megjelent a Jel 1925. májusi és a szegedi Színház és Társaság 1925. május 18-i számában. Május 3-án említi a költő egy levélben, hogy elküldte a Jel c. folyóiratnak. 1927. március 20-án a Kassai Napló is közölte. — Egy gépirata van a Múzeumban, egy lapon az *Erősödik* c. verssel, végig kisbetűkkel és interpunkció nélkül. — A Színház és Társaságban közölt szöveg sor végén nem tesz ki vesszőt.

Szövegváltozatok

3 mint medrét.	g SzT
elfáradtak.	g J SzT
6 neki	g J SzT
9 meleg étellel várna ha jövök — —	g

1925 tavaszáról.

Érik a fény. A Jel 1925. májusi számából. V. ö. a *Szomorú és az Együgyű ének* jegyzetét. — Kötetben itt jelenik meg először.

A Jel közlése szerint Szegeden írta.

A Nem Én Kiáltok kötet 1924 karácsony szombatján kelt utószavának utolsó mondata: *Érik a fény, a Metaars.*

Esti felhőkön. A Kassai Naplóban 1927. február 27-én megjelent szöveget közöljük, azzal az eltéréssel, hogy pótoljuk a hiányzó írásjeleket. — Két sorral bővebb szöveggel már 1925. tavaszán megjelent a Fundamentum c. szegedi röpiratban (F.), innen közölte Galamb (Makói Évek, 87.). E változat javítatlan, aláíratlan gépírásos szövege megvan a Múzeumban.

Szövegváltozatok:

Mindkét változat sor végén — a vers végét kivéve, — pontozatlan a Kassai Napló minden írásjelet elhagy a sorok belsejében is.

2	<i>A világ hasonlóan a nyugodt lehelethez, ellebeg a</i>	
	<i>jéghegyek fölött</i>	g F
8	sor után kihagyott két sor:	
	<i>Én egy szabad vers ritmusa vagyok, te is az vagy, ő is</i>	
	<i>És a szabadversek összefolynak a tejútban</i>	g F

Erősödik. A Láthatár 1927. évi április-májusi számában megjelent szöveget közöljük. — Először a Kassai Napló Vasárnapja 1926. december 12-i, majd a Diogenes december 23-i számában jelent meg; az utóbbi helyen *Nem tudják a lányok* címmel. A versnek a Kassai Napló szövegével nagyrészt egyező gépirata, az *Együgyű ének*-ével egy lapon, megvan a Múzeumban (382 III.) — Németh Andor ismeretlen forrásból *Pillantásomtól a almák* címmel közölte.

Szövegváltozatok:

4	<i>megbodorttja — —</i>	g
7	<i>marékkal</i>	D
8	<i>megcsókolnék — —</i>	g
10	<i>szarvas hátán</i>	D
	<i>meztelen lednyzó —</i>	g
	<i>ledny — —</i>	KN
11	<i>amikor anyámra</i>	g
12	<i>21 éve</i>	g
	<i>az erdőt — —</i>	g

Hajnalban kel föl mint a pékek. A Nincsen Apám Se Anyám kötetből közöljük, de korábbi címnélküli sajátkezű kézírata alapján javított helyesírással. — Először a Színház és Társaság 1925. július 20-i számában jelent

meg *A kedvesem* címmel, majd a Népszava 1926. augusztus 27-i számában *Kedvesem* címmel és a Kassai Napló 1926. november 14-i számában a kötetbeli címmel. Megvan egy minden más változattól eltérő gépirata a Múzeumban, csupa kisbetűvel, vesszők és pontok nélkül.

Szövegváltozatok :

1	<i>Kedvesem erőskétkaru karcsu asszony</i>	g
3	<i>pilóta-létemre</i>	SzT
	<i>pilóta létemre</i>	Nsz
4	<i>a hab is álmodozva reszket</i>	SzT Nsz g
6	<i>kacagása mint az alma melybe héjjastul</i>	
	<i>beléharap</i>	NA
	<i>alma, amelybe</i>	Nsz
	<i>melybe éhesen beléharap,</i>	SzT
7	<i>Olyankor a kéziron javítva ilyenkor-ból.</i>	
8	<i>végén nincs vessző</i>	SzT
9	<i>és hosszú lapáttal örködnek fölöttünk</i>	SzT
11	<i>jó szagu</i>	NA
	<i>nincs vessző</i>	Nsz
14	<i>És megházasodok mint az apám.</i>	k g
	<i>És megházasodok, mint az apám</i>	SzT Nsz

Tüzek éneke. A Diogenes 1926. szeptember 25-i számából. — Először 1925. augusztus 2-án a Makói Friss Ujságban jelent meg, majd a Színház és Társaság 1925. augusztus 24-i s a Diogenes után a Kassai Napló Vasárnapja 1926. november 28-i számában. A Diogenesben a szerkesztőnek ajánlja (Fényes Samu bátyámnak szeretettel), ez az ajánlás ismétlődik a kassai lapban. Kézirata a Múzeumban. A Nincsen Apám Se Anyámban megjelent azonos című és kezdetű verset a maga helyén közöljük.

Szövegváltozatok (a Nincsen Apám Se Anyám előtt) :

1	<i>villogó bő</i>	SzT KN
	<i>kelt, —</i>	FrU
3	<i>szép nagy darab húsok főnek</i>	k SzT
5	<i>a kéziron két sor.</i>	
	<i>fürge karcsu</i>	FrU
6	<i>Végigcsorog karjainkon,</i>	SzT
7	<i>mélyében</i>	k FrU SzT
8—10	<i>egy sor</i>	k SzT
11	<i>Minden dolgát a világnak áttaladjuk más módjána-</i>	
	<i>nak, szép fiatal emberek tele</i>	k FrU SzT
	<i>(a Friss Ujságban : módjának)</i>	
12	<i>erős hajlós</i>	k FrU
14	<i>aranymadarakat</i>	SzT
15	<i>két sor</i>	k SzT

- Szeretnek is nagyon minket, mibőlünk szönek*
inget k
S égis erő nagy halomba ha gyülekezőnk, k SzT
 (a kéziratban: gyülekezőnk —)
Szeretnek is nagyon minket, ledobják a ruhát,
inget s égiséző nagy halomba ha gyülekezőnk KN
- 16 két sor k FrU
futós, szabad k SzT
lányok — NK
suhan — NK
- 17—18 egy sor k SzT
 17 után nincs vessző k SzT
 18 lassudan — k KN
 19 lángokat vezetnek, SzT
öregem pedig (külön sor) k FrU SzT
 20 a mi ezüst hamvainkba k FrU SzT

A vers a Nincsen Apám Se Anyám kötet hasonló című verse témájának az első öt sor kivételével teljesen eltérő kidolgozása.

Nagy városokról beszélt a messzi vándor. Kiadatlan. — A Múzeumban őrzött — sorvégen írásjelek nélküli — kéziratról közöljük.

A »messzi vándor« itt, mint az »idegen« a következő versben valószínűleg Rákosi Mátyás, aki kevéssel elfogatása előtt többször megfordult a költő sógorának és gyámjának, Makai ügyvédnek lakásán. (V. ö. József Jolán: Rákosi Mátyás József Attiláról. Szabad Nép 1949. május 15. és A város peremén. 172—176.) A költemény vége világosan a Szovjetunióról beszél.

A nagy városokat. A Nincsen Apám Se Anyám kötetből. — Korábbi sajátkezű kézírata — a sorok végén vessző nélkül — a Múzeumban.

Szövegváltozatok (a kéziratban):

- 1 *sehogy sem*
 3 *hívtuk*
 6 *az uccán, az ablakba állnak*
 8 előbb így:
Még nem is beszéltünk (is áthúзва) de azért én köszönök neki
 11 előbb így:
Én akkor is köszönnék neki, ha láttam volna a városokat,
amelyekben szebbek a kisasszonyok (javítva: ahol szebbek)
 14 *neki*

Az »idegen« — aki a »nagy városokról« beszélt, valószínűleg Rákosi Mátyás. V. ö. az előző verset és jegyzetet.

Viszem a földem. A Népszavában jelent meg 1925. augusztus 25-én.

A vers arra mutat, hogy már bécsi útja előtt tulajdonképpen Párizsba készült a költő. Kötetbe nem vette fel.

Mikor az uccán átment a kedves. A Nincsen Apám Se Anyám kötetből. Először megjelent a Népszava 1925. szeptember 13-i, majd — vesszők nélkül — a Kassai Napló Vasárnapja 1927. január 9-i és, valószínűleg az első közlés nyomán, a Pásztortűz 1928. januári számában.

Szövegváltozatok :

4	<i>Bokája messze, sugárral fénylett.</i>	Nsz P
	<i>Bokája messze-sugárral fénylett.</i>	KN
5	<i>Mikor vállá picikét rándult</i>	P
6	után előbb még két sor volt :
<i>Mikor befordult s táncolt a kis blúz,</i>
<i>Kinyújtózott a sarkon a koldus</i>	Nsz P
7	<i>Lebegve lépett, már gyult a villany,</i>
<i>Lebegve lépett — már gyult a villany —</i>	Nsz
P KN
7—8-at	előbb megelőzte az alábbi két sor, melyből a 9—10 lett :
<i>Mindenki nézte, senkise bánta</i>
<i>Hogy ő a szívem gyökere, ága</i>	Nsz P
9	<i>És ránevettek — senkise bánta —</i>	KN
10	<i>gyökere ága</i>	KN
11	<i>Akit ringattam,</i>
<i>ölben — —</i>	Nsz P
Nsz
12	<i>Ó,</i>
<i>Ó</i>
<i>ó,</i>
<i>aggódtam.</i>	Nsz
KN
P
Nsz
13	<i>De szép, nagy kedvük</i>
<i>De szép nagy kedvük</i>	Nsz
P
14	<i>letörve</i>	KN
15	<i>És ment a kedves szépen, derüsen.</i>
<i>És ment a kedves szépen derüsen</i>
<i>És ment a kedves szépen, derüsen</i>	Nsz
KN
P
16	<i>hüsen</i>	Nsz

[Magyarország messzire van ...] Ternay Kálmán (Triest) közölte az Irodalomtörténet 1947. évi 109—110. lapján a Nem Én Kiáltok kötet egy példányáról, amelynek első és második lapjára »Wien, 1925. okt.« keltezéssel a költő a bécsi Ring egy kávéházában, Bálint Dénessel és a közlővel folytatott éjszakai beszélgetés közben írta. Kötetben itt jelenik meg először.

Pirosszemű. A Kassai Napló 1927. február 13-i számában megjelent szöveget közöljük, kijavítva a 18. sor kétségtelen sajtóhibáját (*S szemem*), és az ott következetesen hiányzó pontokat és vesszőket a Makói Friss Ujság 1925. karácsonyi számában »Wien, 1925.« jelzéssel megjelent szöveg

segítségével pótolva. Makóra küldött korai kéziratból közölte a Budapest 1946. októberi száma.

Szövegváltozatok :

- 1—2 *Sok szárnyad alatt melengeted együgyű szebbik
szivemet. Már hullnak
A legpirosabb almák, ők is
Visszagondolnak szemedre.* Bp FrU
(a Makói Friss Ujságban ők is külön sor)
- 4 *Hol vagy ? (külön sor)* Bp
- 8 *várlak.* Bp FrU
- 10 *Piros nyomod a levegőben. Fehér* Bp
- 11 *után nincs írásjel* Bp
- 12 *ő is — az előző sor végén áll* FrU
- Ő is (külön sor)* Bp
- 13 *után :*
- Én tudom,* Bp FrU
- 15 *itt felejtett* Bp
- 16 *végén nincs írásjel* Bp
- 21 *Tíz hold földet bejártam utánad.* Bp
- Két országot bejártam utánad.* FrU

Bécsben írta 1925 őszén.

A tavi torony harangozója. Egyetlen hiteles szövegforrás a költő sajátkezű, keltezett kézírata. Bálint György vette föl először a versek gyűjteményébe, hibásan. — A vers alatt a kéziratban a következő sorok : *»Ha van kedve Zoltán bátyámnak (Kesztnér Zoltán) ezt lediktálni, akkor küldje el Sajtosnak a másodpéldányt a karácsonyi számra.*

Attila.s

Szövegváltozatok (Bálint kiadásában) :

- 1 *illően*
- 8 *Ahogy elértem*
- 12 *aranyhajút : —*
- 13 *— No*
- 14 *Úrfi*
- 15 *egészen*
- 16 *hosszúna drágot*
- 17 *édesanyánk —*
- 19 *némberék*

Keltezése : *Wien 1925.* (Bálint szerint Szeged, 1924). Sajtos Gyula a Makói Reggeli Ujság szerkesztője. A vers nem jelent meg az 1925. karácsonyi számban ; talán nem is gondolta komolyan, hogy oda adja.

Úgy látszik, a bécsi »Maria am Gestade«-templom tornyáról szól.

Ekrasztömeg. A Múzeumban őrzött gépiratról, pótolva a sor végén következetesen hiányzó írásjeleket. Közölte Radnóti Miklós a Makói Évek függelékében (159) »1924 vagy 1925« jelzéssel. 1925 végén vagy 1926-ban írhatta.

Pilóta. Galamb Ödön közlése nyomán (Makói Évek 74.); az eddigi gyűjteményes kiadásokból hiányzik. Keltezése: *Bécs, 1925.*

1925 legvégéről való. — Galamb szerint a költő egy 1926 elején írt leveléhez mellékelve küldte neki Bécsből ezt és az 1926 februárjából való *Fiatál rák, piros rák* c. versét.

József Attila. A Medvetánc-beli szöveget közöljük. Először 1928 április 16-án jelent meg az Együtt c. folyóiratban, majd a Nincsen Apám Se Anyám kötetben. 1928. ápr. 25-én elküldte Kuncz Aladárnak, a kolozsvári Ellenzék számára; ez a kézirat megvan a Múzeumban.

Szövegváltozatok:

3	egyben másban	E
4	Istenhez	E k NA
6	kabátot,	k
7	úgy htllák:	k
8	görögkeleti	E
9	papot,	E k
10	pusztulásban, —	k
11	na de ne busuljatok.	E k

József Jolán szerint (J. A. élete. 1947. 201.) a verset 1925 nyarán egy Andrássy-úti padon írta, mikor »lusta, hálátlan, naplopó« jelzőktől megbántva otthagytta őket. Németh Andor (József Attila, 90.) párizsi versnek tartja.

1926

Ifjúmunkás. A Népszava 1926. január 31-i számából, pótolva a sorvégi vesszőket. A versek gyűjteményébe csak Kardos László vette fel.

A rák. A Diogenes 1926. május 8-i számában megjelent változatát közöljük, kiigazítva a 14. és 17. sor sajtóhibáját (*virágállat* h. *virágillat*). Előbb megjelent a Színház és Társaság ugyanazévi május 3-i számában is, sok hibával. Megvan a Múzeumban egy *Fiatál rák, piros rák* c. korábbi változatának sajátkezű kézírata egy Bécsből 1926. február 10-én József Jolánnak küldött levél 3—4. oldalán. A gyűjteményes kiadások eddig e kézirat alapján közltek.

Szövegváltozatok:

1	Nagy ezüst halak	k
	fölött —	SzT
1	után a kéziraton még egy sor:	
	Nem tartozom közéjük, mégis szeretnek,	

2	<i>Elhozzák nékem feketeséged,</i>	k SzT
	<i>tova.</i>	SzT
4	<i>világosságát,</i>	k SzT
5	<i>Erős ollómmal</i>	k
	<i>Erős ólommal</i>	SzT
	<i>vizben, —</i>	k
	<i>vizben :</i>	SzT
9	<i>Kis, beteg csillagot nyujtok én a sugaraknak —</i>	SzT
10	<i>te is,</i>	SzT
12	<i>áramok sorában</i>	SzT
13	<i>érted,</i>	SzT
14	<i>hátamon,</i>	k SzT
15	<i>A legfehérebb szivacsnál várlak ...</i>	SzT
16	<i>Hullámok,</i>	k SzT
	<i>a dombról :</i>	SzT
17	<i>robogó</i>	SzT
18	<i>Szép, kövér</i>	SzT
	<i>falatokat hadd adogasson magasra</i>	k

1926. januárjából vagy február elejéről. Galamb Ödön is említi, hogy 1926 elején megküldte neki *A pilóta* című verssel együtt.

Munkás. A Népszava 1926. március 28-i számából, pótolva a sorvégi vesszőket.

Az oroszlán idézése. A Nincsen Apám Se Anyám szövegét közöljük. Előtte megjelent a Kassai Napló 1927 január 23-i számában. Egy korábbi változat csupa kisbetűs, vessző és pont nélküli gépirata megvan a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

3	<i>pucér vihar</i>	g KN
6	<i>után még két sor:</i>	
	<i>nyult utánam hosszú nyelv</i>	
	<i>csókom csillogott hegyén</i>	KN
15	<i>vicsorgattam fogaim</i>	g
	<i>megszámoltam fogaim</i>	KN
19	<i>az én nyurga szép szívemmel</i>	KN

Gáspár Endre szóbeli közlése szerint 1925 végén vagy 1926 elején Bécsben írta.

• **Egy átlátszó oroszlán.** Bálint György kiadásából. József Jolán szerint (J. A. élete, 1940. 253. 1.) Bécsben írta, 1926. elején.

Hivogató. Gáspár Endre tulajdonában levő kéziratról. (Ezt a változatot közölte a Híd 1940. szeptember 27-én). A költő életében — a kézírattól kissé eltérő szöveggel — csak a Színház és Társaság 1926 április 6-i számában jelent meg.

Szövegváltozatok (a Színház és Társaságban) :

- 1 *Röptül a rigó, akkor megáll*
- 5 *gyer ide ki —*

- 8 Teleszívja magát széppel,
 9 meglocsolja.
 10 Aztán szerszámját fölemeli s jóhangú csengőket kalapácsol.
 11 A halak kijönnek a parthoz, csillognak ott az ő daldra —

Bécsben írta, 1926. elején.

A csapat. Gáspár Katának, Gáspár Endre nejének ajánlott, Gáspár Endre tulajdonában levő kéziratból. Ezt a változatot közölte a Híd, pontatlanul, 1940. november 27-én. Korábbi, ettől erősen eltérő, József Jolánnak küldött szövegét Radnóti adta ki a Makói Évek függelékében (166).

Szövegváltozatok :

1	A dombon tornyot raktak a kicsik, tornyot raktak, szép,	R
	puha sárból,	R
2	Kisfiú, kislány, összedugták a homlokukat,	R
3	Lassan gurult föl a fatörzsön, annak tövéből elindult a csapat	R
	is arrafelé,	R
4	fel	H
5	Meg a lányok, lányok,	R
	melletteken !	R
6	Cseresznye	R
	szalag,	R
7	Pihegye álltok a fának dölve, úgy várjátok társaitokat,	R
8	Akik komolyan lépdelnek utánatok, lenéznek és úgy mosolyognak	R
9	Nyomukban fölemelt fejjel a férfiak, vállukon jólcsinált csákány	R
10	Hegye úgy mozog, mint az inga, minden lépésre mozdul egyet,	R
	figyelik jól az aggastyánok,	R
11	Közben-közben	R
	a nagy fehér kövekre	R H
	melyek csendben fölemelkednek	R
13	állatszók	R
16	S a csontvázak kilárt karjukkal	H
	röpkülnek rája,	R
18	Rajta dicsillognak itt-ott zuhogó	R
	átvillannak	H
19	nagy tömör vizek	R

Keltezése a József Jolánnak küldött kézirat (Radnótinál) : Bécs 1926. jan. 31., a Gáspár Katának küldött példányon : Bécs, 1926. február.

Melled két pólusa ... Gáspár Endre tulajdonában levő kézitról. Pontatlan közlése a Híd 1940. szeptember 27-i számában.

A vers 8—12. sora azonos az 1926-ból való Isten c. vers (Láttam Uram, ...) 12—17. soraiival.

Keltezése : Bécs, 1926. márc.

A szeretők hallgatva megálltak ... A Múzeum 115. sz. kézitráról (k₁) ; 6. sorában javítás, előbb így kezdte : *Kindálhatod szép, piros*). Korábbi

fogalmazványa (k_2) Gáspár Endre tulajdonában, rajta a következő sorok:
*Kedves Bandikám, ölelésem és libertaire-üdvözetem. Ha csak másodnaponként
gondolsz rám, nem baj, szerezz előfizetőket. Legközelebb fölzaladok vacsorázni,
és megsimogatni kislányodat.*

Attila.

Szövegváltozatok (a fogalmazványon):

- 2 *A tőba rejtették* (már a fogalmazványon javítva)
- 3 *megbeszélve* (már a fogalmazványon javítva)
- 6 *Kínálhatod szép, piros* (a k_1 első szövege, javítva)
Kínálhatod almádat már föl a fának k_2
(előbb így):
Neki adhatod almádat a fának (a fogalmazványon javítva)
- 7 *Nagyot szaladhatsz* k_2

Keltezése a múzeumi kézirat: Bécs 1926. március 29. Gáspáréknál

Ülni, állni, ölni, halni. A Medvetánc szövegét közöljük. — Először a Diogenes 1926. augusztus 7-i számában jelent meg, vesszők és nagy kezdőbetűk nélkül, a következő ajánlással: »Gáspár Endrének, mert ő az, aki azt akarja, ami kell és tud szeretni, mert az kell, amit ő akar.« Egy, evvel a szöveggel többnyire egyező gépírási változata a Múzeumban. Másodszor a Népszava 1926. november 16-i számában jelent meg, szintén »Gáspár Endrének« ajánlva, majd a Kassai Napló 1926 november 21-i számában és a Nincsen Apám Se Anyám kötetben.

Szövegváltozatok:

1	odábbtolni	g D
	odébbtolni	Nsz
3	óvatosan csúcsra mászni	KN
4	zsákom szakadékba rázni	g D Nsz
13	virulni,	NA
16	letörölni	g
	letörülni,	Nsz NA
19	hideg késsel	g D Nsz
20	figyelni a vér hogy csordul	g D Nsz
	figyelni,	NA
21	fordul,	NA
27	ölbekapni.	Nsz
29	itthagyni —	Nsz
30	oh köttető	NA
	Ó köttető	Nsz
31	megírató	NA
33	választató — —	g

Acélgömb föl, föl! Emelkedj! Gáspár Endre tulajdonában levő kézitról. 1926 márciusban vagy áprilisban írta Bécsben.

A kelő korongba hájítom hegygel. Cím nélküli kézírata Gáspár Endre tulajdonában. 1926. március és május közt írta.

Csodálkozó bogarak közt. A Múzeumban őrzött cím nélküli kéziratról. A Múzeum nyilvánvalóan téves feljegyzése szerint Bécsben 1924-ben írta, az évszámot Kardos László is átvette. Valószínűleg 1926 tavaszáról való, ha csakugyan Bécsben írta.

Páncélvonalat. A Múzeumban őrzött kéziratról, amelyet *Ballagok lassan hazafelé* kezdetű versével együtt levélben küldött Bécsből 1926 április 24-én Deák Hajnalkának (később: Raab Béláné). Előző nap kezdetlegesebb fogalmazásban megküldte Mikes Lajosnak is ugyanazzal a verssel és két novellával együtt; ez a kézirat (k) is megvan a Múzeumban. — A Diogenes 1926. május 8-i számában jelent meg a második kéziratossá váltattal többnyire egyező szöveggel, de hibásan.

Szövegváltozatok:

2	<i>A forrásan zengő sziget</i>	k
4	<i>És két szép fiatal szerető</i>	k
11	után még egy sor: <i>Nem csüggel el</i>	k
13	<i>De nem büszke többé a városra:</i>	k
15	<i>Kiront még zengve</i>	k
19	<i>szerelem:</i> <i>szerelem,</i>	k D
20	<i>kiméletes;</i>	D

A Mikesnek küldött levél kelte: *Wien 1926. ápr. 23.* A vers néhány nappal korábbi lehet.

A Deák Hajnalkához szóló levél világosan mutatja a költő politikai tudatosodását, forradalmi szándékait, melyek a költeményben is hangot kapnak. »Tanulok és dolgozom. Hazafelé tilos, de az én életem irányát végig mutató lehetőségeket kaptam és azt hiszem, hogy virágos menetünk általunk elindulhat. Eddig a dolgok azt mutatják, hogy már a nyáron ráakadok arra a tisztásra, mely megóv bennünket az erdő buktató útjaitól.»

Mégis elveszem. A Deák Hajnalkának küldött levél utolsó lapjáról; az 5. sor végén kettőspont helyett a másik kézirat alapján tettünk vesszőt. Címe is csak ezei van. Mikes Lajosnak küldte egy nappal előbb. V. ö. az előző vers jegyzetét.

Szövegváltozatok (a Mikesnek küldött kéziraton):

3	<i>feleségem,</i>	
4	<i>Vár rám nagyon a feleségem.</i>	1
8	<i>Bosszús tüzeddel verj meg, Uram!</i>	
9	<i>megállok,</i>	
10	<i>megállok.</i>	
11—12	<i>Könnyel takarja el csókját.</i> <i>Lábam elé teríti csókját.</i> (először a másik kéziraton is így)	
16	<i>diadallal.</i>	

1926. április 23-án (ez a Mikesnek írt levél kelte) vagy néhány nappal előbb írta.

Kertész lesznek. A Nincsen Apám Se Anyám-ban kiadott szöveget közöljük. Először a Diogenes 1926. május 22-i számában jelent meg »József Attila istenes dalaiból« címmel, a *Hogyha golyóznak a gyerekek kezdetével* együtt, másodszer a Népszava 1926. augusztus 22-i számában, majd a Kassai Naplóban. (1927. március 13.) Egy gépirata, a véglegeshez közelálló szöveggel, megvan a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

6	enyém marad virágáron	D	Nsz
	kedvesem lesz, virágáron		g
7	azt sem		Nsz
10	vigyázok, —		D
14	napnyugaton. —		D
	napnyugaton:		g
15	Ha már		D
16	virág!		g

A mennyei páncélvonalat. Kiadatlan. — A Múzeumban őrzött kéziratról közöljük, amelyet Mikes Lajosnak küldött *A világ ha elbujdostat, Pohár, Virágos és Bódúlj torony* c. verseivel együtt. Bécsben írta 1926 tavaszán.

A világ ha elbujdostat. A Diogenes 1927. január 8-i számában megjelent szöveget adjuk, kijavítva egy nyilvánvaló sajtóhibát és az interpunkció pontatlanságát. — Egy sajátkezű kézírata, melyet Mikes Lajosnak valószínűleg Bécsből, 1926 tavaszán küldött, megvan a Múzeumban. V. ö. az előző versről mondottakat.

Szövegváltozatok (a kézíraton) :

- 2 harangozni,
- 6 Elbujdoshat harangszóval,

Pohár. Kiadatlan. A Múzeumban őrzött kéziratról közöljük, melyet Mikes Lajosnak küldött, valószínűleg Bécsből 1926 tavaszán. (V. ö. *A mennyei páncélvonalatról* mondottakat.) Németül is megírta, József Jolán szerint (J. A. élete, 1940. 258. 1.) Hatvanban 1926 augusztusában egy Hertha nevű német nevelőnő kedvéért, franciául is Párizsban 1926 végén. A német és francia változatot itt közöljük a Múzeum gépiratáról.

GLAS

Das glas schimmert im gras : Das glas ist
an das die tautropfen dringen.
Wenn ein klein kind gläser anschaut,
so fangen sie an
um still zu klingen.

Ein glas wächst am herzen der quellen
das weiss kein gläser selbst kein lieber leser.
Die mädchen und die jungen männer
verwechseln immer ihre gläser.

Die vielen gläser hinterm himmel
bemerkte einst ein vogel
durstig und ohne lied.
Ich möchte dir, ich möchte nur so leuchten,
wie das glas,
das auf meinem tische allein blieb.

VERRE

Le verre resplend dans l'herbe.
Les rosées descendent à le teinter.
Quand un petit enfant voit des verres :
doucelement
ils commencent à tinter.

Un verre pousse au coeur des fontaines
et les verriers ignorent ce mystère.
Les jeunes gens et les filles
confondent toujours leurs verres.

Jadis un oiseau qui eut soif
aperçut beaucoup de verres
derrière le ciel.
Je ne voudrais que te luire
comme le verre
qui sur ma table restait solitaire.

Virágos. Kiadatlan. — A Múzeumban őrzött kéziratról közöljük, amelyet Mikes Lajosnak küldött, valószínűleg Bécsből 1926 tavaszán. V. ö. *A mennyei páncélvonalat* jegyzetét.

Bődülj torony. Kiadatlan. — A Múzeumban őrzött kéziratról. V. ö. *A mennyei páncélvonalat* jegyzetét.

Mindig jótanácsot sziszegnek. A Múzeumban őrzött kéziratról közöljük. A katalógus szerint Bécsben írta 1926-ban.

Mikor a szeretők. A Láthatár 1927. április—májusi számában jelent változatot közöljük; ezzel egyező gépirata megvan a Múzeumban, a *Fiatalasszonyok éneké*-vel egy lapon. — Először két sorrral bővebb változatban jelent meg a Diogenes 1927. február 19-i számában: ehhez egészen közel áll egy Gáspár Endre tulajdonában levő kézirat.

Az első versszakból és egy teljesen más jellegű második szakaszból álló verset *Dalocska* címmel fölvettt a Nincsen Apám Sé Anyám kötetbe, majd *Két dalocska* első darabjául, *Dalocska* alcímmel a Medvetáncba; ennek szövegét a maga helyén közöljük.

Szövegváltozatok (a Nincsen Apám Se Anyám előtt) :

2	<i>magosodnak.</i>	k D
4	<i>elsimulnak.</i>	k D
5	<i>Gyere, kedves,</i>	k
6	<i>szélnek !</i>	k
	utána még két sor :	
	<i>Hadd pirosodjunk ki mint a szőlőfürt,</i>	
	<i>Melyet szerelmünknek a tóba dobtam.</i>	k D
	előbb így : <i>szerelmünkért (javítva)</i>	

1926 tavaszáról.

Táncba fognak. A Medvetánc szövegét közöljük. — Először megjelent a Diogenesben 1926. október 9-én, majd a Nincsen Apám Se Anyám kötetben és ezzel teljesen egyező szöveggel az Előőrs 1930. szeptember 4-i számában is. A Múzeumban őrzött kéziratát 1928. április 25-én küldte el Kuncz Aladárnak az Ellenzék számára ; gépirata József Etelka tulajdonában (g₁), más szöveg József Jolántól gépelt másolata (g₂), a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

2	<i>le !</i>	k g ₁ g ₂ D NA
5	<i>ebéd,</i>	k g ₁
9	<i>hogya csillagos nagy este lesz,</i>	k D
10	<i>senkisem.</i>	k g ₁
13	<i>sétikáló lábaik után —</i>	D
	<i>sétikáló lábaik után,</i>	g ₁ NA k
	<i>sétikáló csepp lábuk után,</i>	g ₂
15	<i>valamennyien,</i>	k
17—20	<i>Annyira szerette kedvesét,</i>	
	<i>hogy hajóra szállt s az elsúlyedt.</i>	k g D
	(Nem külön szakasz.)	
20	<i>elsúlyedt</i>	NA g ₂

Hangya. A Medvetánc szövegét közöljük. — Először *A bábok között* címmel a Diogenesben jelent meg 1926. augusztus 7-én, majd átdolgozva a Nincsen Apám Se Anyám kötetben és A Toll 1930. január 3-i számában.

Szövegváltozatok :

A	Diogenes-beli szöveg két ötsoros szakaszból áll.	
2	<i>nincs vessző</i>	NA
	<i>el ne vidd !</i>	D
4	<i>A fűszálak közt elaludt a hangya</i>	D
	<i>Kis fáradt fejét csillámokra hajtja,</i>	NA
6	<i>felkelteni szépen ...</i>	D
7	<i>haza —</i>	D
8	<i>beborult.</i>	D
	<i>beborult, —</i>	NA
9—10	<i>A bábok közt ott elaludt egy hangya</i>	
	<i>És itt egy csöpp már a kezemre hullt</i>	D

Hajad az ujjamé... Megjelent a Diogenes c. bécsi folyóirat 1926 augusztus 7-i számában. Radnóti 1924. évjellel közli (Makói Évek 148), valószínűbb, hogy Bécsben írta 1926-ban.

Hajón megyek Pestre. Kiadatlan. — A Múzeumban őrzött gépiratról közöljük.

Bécsből való hazatérésekor, 1926 nyarán írta.

A kert. A Makói Évek függelékében (164) József Jolán közlése nyomán megjelent szöveget közöljük. A költő életében *Két vers, kertről* ciklus első darabjaként a Kassai Napló Vasárnapja 1927. január 30-i számában jelent meg, sajtóhibákkal s a vers végét kivéve írásjel nélkül.

Szövegváltozatok (a Kassai Naplóban):

- 2 hozzámválót
- 4 és én szívét még
- 6 homlokon
- 8 elémjöttek
- 10 nem engedhetem

Kirakom röggel. A József Etelka tulajdonában levő kéziratról. — Korábbi változata megjelent a Kassai Napló 1927. január 30-számában a *Két vers, kertről* második darabjaként. A kert második darabjaként közölte a Makói Évek Radnóti-féle függeléke (165). V. ö. A kert jegyzetét.

Szövegváltozatok:

1	Eltűröm és szeretnek nagyon	R KN
2	hibás uzsora	R KN
3	csengő habok	R KN
4	por nem szállhat a szívemig soha — —	R KN
6	kirakom fűvel: itt járt valaki	R KN
7	hajába szalmát kórót fűt a szél	R
	hajába szalmaszálat fűt a szél	KN
8	és itt egy ág vigyázva húzta ki — —	R KN
9	most meg elmegyek a fák közé	R
	Most meg elmegyek fák közé	KN
10	és erősök pályáját letöröm	KN
12	örömmön	KN

A vers korai változata 1926 nyarán keletkezhetett, Lucát említő átdolgozása 1928 elején.

Fiatal asszonyok éneke. A Medvetánc szövegét közöljük. — Előbb a Népszava 1926. augusztus 29-i számában jelent meg — Németh Andor szerint (Csillag 1948. 3. sz.) a Diogenesben is —, majd a Nincsen Apám Se Anyám kötetben és az Előőrs 1930. január 4-i számában. — Az első közlésnél is kezdetlegesebb változatot őrző sajátkezű kézírata és csupa kisbetűs, pontot, vesszőt mellőző, a versszakokat gondolatjellel záró, de egyébként a két első közléshez közelálló gépirata, a *Mikor a szeretők kezdetű* verssel egy lapon, megvan a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

A cím a Medvetánc kivételével minden változatban

Fiatalasszonyok éneke.

1	<i>Pihés huncut görbe állunk,</i>	Nsz
2	<i>szép egyenes fehér hátunk</i>	k g NA E
	<i>szép egyenes fehér hátunk,</i>	Nsz
3	<i>nincs vessző</i>	k
4	<i>Táncos hajlós</i>	k g
	<i>Táncos, hajlós</i>	Nsz
	<i>sütünk-főzünk,</i>	Nsz
5	<i>végén nincs vessző</i>	k
7	<i>Kelleti a szél is magát, nyilnivaló gyöngé mellünk tapogatja,</i>	k
	<i>nyilnivaló gyöngé mellünk tapogatja</i>	k E NA
8	<i>Jó szagunkat</i>	k
10	<i>kötjük —</i>	k
11	<i>mint kakas a taréjját.</i>	k g Nsz NA E
	<i>mint kakas a taréjját.</i>	E
12—13	<i>helyett 3 sor :</i>	
	<i>Hús derekunk hintázása, karunk farunk hullámzása</i>	
	<i>Annak mása, amikor</i>	
	<i>Szép harmatos magos fűben tiz-hús kövér vig gyerek</i>	k
13	<i>tiz-hús kövér vig gyerek</i>	Nsz
	<i>mint harmatos magos fűben</i>	g Nsz
	<i>mint harmatos, magos fűben</i>	E
	<i>nincs vessző</i>	
14	<i>nincs vessző Nsz (a kéziraton Sivalkodva után kihúzva)</i>	
	<i>Sivalkodva meztelenül,</i>	Nsz
	<i>egy rakáson hentereg</i>	k
15	<i>hogy az urunk megjön este,</i>	g Nsz NA E
	<i>várjuk —</i>	k
16	<i>csilitjük (a kéziraton csicsitjük-ra javítva)</i>	k NA
	<i>van —</i>	k

Érted haragszom, nem ellened. A Nincsen Apám Se Anyám kötetből.

— Legkorábbi változatát őrző címnélküli kézírata a Múzeumban. — Először a Népszava 1926. szeptember 5-i, majd a Kassai Napló 1926. december 19-i és a Diogenes 1927. február 19-i számában jelent meg.

Szövegváltozatok :

1—2	<i>eredetileg egy sor</i>	k Nsz D
2	<i>sosemharagvók</i>	k Nsz
	<i>sosem-haragvók</i>	D
	<i>harmat, —</i>	k
	<i>harmat —</i>	D
3	<i>Ne bántson az én haragom sohase, kedves.</i>	k
	<i>soha kedves</i>	Nsz D

4	<i>nagy, futós terekre,</i>	kD
	<i>lehet,</i>	k D
	<i>terekre ahol</i>	Nsz
5	<i>árbócfaragók árbócokkal</i>	Nsz
	<i>végén nincs vessző</i>	k D
6	<i>És győzvén ott égnek hajítja</i>	Nsz D
	<i>csengőszívv</i>	k Nsz
7	<i>csak a kötetben van meg.</i>	
8	<i>a kötetben hiányzó vesszőt a kéziratból póoltuk.</i>	
9	<i>Észre se veszed</i>	k D
	<i>szólok</i>	k D
10	<i>végén nincs írásjel</i>	D
	<i>akarod után nincs vessző</i>	Nsz
11	<i>kenyérvető jó lapátjaikat,</i>	k Nsz D
15	<i>Nosza, szorítsd</i>	k
	<i>álmaimban —</i>	k Nsz D
16	<i>Ne bántson az én haragom soha de soha, kedves.</i>	k
	<i>ugyanez vessző nélkül</i>	Nsz
	<i>az első soha után is vesszővel</i>	D

Négyen ugrottunk vízbe. A Diogenes 1926. október 9-i számából; kijavítottuk a 24. sor nyilvánvaló sajtóhibáját (ott: *földdel*), valamint Németh Andorral egyezően a 25. sort (*vízet* h. *vizek*).

Az eddigi kiadások ismeretlen okból, de nyilván tévesen, 1924-ből kelteztek.

Végül. A Döntsd A Tőkét kötetből. — Előtte megjelent a Népszava 1926. október 10-i számában *Vagyok, kinek kell legyen kedve* címmel; ehhez a változathoz közelálló, — nagy kezdőbetűk, pontok és vesszők nélküli — gépírással szövege is megvan a Múzeumban. Itt *Verettetvén* a címe. *Zaj-talanul és félelmesen* címmel az első közléssel egyező, de pontot, vesszőt elhagyó szövege jelent meg a Kassai Napló 1927. március 6-i számában. — A moszkvai Uj Hang is közölte 1938. évi 3. számában.

Szövegváltozatok:

1	<i>Kazánt suroltam, üztem varjat,</i>	g Nsz
2	<i>szalmazsákon,</i>	Nsz
3	<i>csufolt,</i>	Nsz
4	<i>ragyogásom,</i>	Nsz
5	<i>csókoltam</i>	Nsz
6	<i>másnak,</i>	Nsz
7—8	<i>helyett:</i>	
	<i>ó este sirni és rossz kabátban</i>	
	<i>a hidak előtt állni másnap!</i>	g
	<i>de sok szép este elcsüggedtem,</i>	
	<i>hogy uj dühvel ébredjek másnap;</i>	Nsz
9—17	<i>helyett:</i>	
	<i>volt alázatom, szebb és fentebb,</i>	
	<i>pirtóbb mint amazok gögje,</i>	

	(Nsz-ban : gőgösebb)	
	<i>kik roszszagu multtal hivalgva</i>	
	<i>csendőrt küldnek tiszta jövőre :</i>	
	<i>kényszerű csönd hogy legnagyobb volt</i>	g Nsz
18	<i>szivembe rúgtam — ordítson már.</i>	Nsz
19—20	<i>hogy hagyyna az én szabad lelkem</i>	
	<i>feledtető s tán szebb daloknál?</i>	Nsz
	<i>ma sem hagy az én szabad lelkem</i>	
	<i>feledtető s tán szebb daloknál;</i>	g
21	<i>kínáltak</i>	Nsz
22	<i>Fiam: szállj az úrhoz —</i>	Nsz
24	<i>láthatatlan bús revolvert hoz;</i>	Nsz
	<i>láthatatlhn bús revolvert hoz —</i>	g
25	<i>villogó szívű, győzni bíró,</i>	Nsz
26	<i>kell, legyen</i>	Nsz
27	<i>igazat tenni, áldást mondni</i>	Nsz
28	<i>emlékekre —</i>	g
30	<i>leteszem —</i>	g
	<i>leteszem:</i>	Nsz
31	<i>verettetvén a szerszám élit</i>	g Nsz
32	<i>földjeinkben vad idő érik</i>	g
	<i>földjeinkben az idő érik</i>	Nsz
33	<i>félelmesen — —</i>	g

Az első változat megjelenésekor a költő Párizsban van; Bécsben 1926 tavaszán vagy itthon ez év nyarán írhatta. — A vers végleges alakjában konkrétebbé válik az életrajzi rész: a 9—10. sor Vágó Mártára vonatkozik, aki 1928 őszén hagyta cserben.

Jut most elég virág. A Népszava 1928. április 20-i számában megjelent szöveget közöljük, a hiányzó hosszúságjelek pótlásában a kéziratra támaszkodva. — Sajátkezű, címnélküli kézírata a Múzeumban; ezzel egyező szöveggei jelent meg a bécsi Diogenes 1927. április 26-i számában *Ha ki erős ember* címmel. Minden eddigi kiadás ezt a szöveget közölte. Érettebb, politikailag is élesebb, forradalmibb új változatát a költő a Nincsen Apám Se Anyám kötetbe szánta. A Népszavában csillag alatt e jegyzettel jelent meg: »Szerzőnek „Nincsen apám se anyám” című sajtó alatt levő könyvéből. Előfizetéseket elfogad a Népszava könyvkereskedés. Előfizetési ára 2 pengő.« Bizonyára csak a növekvő politikai nyomás miatt hagyta el kötetéből.

Szövegváltozatok :

3—4	<i>Nem vittek tanácsba, vittek háborúba,</i>	
	<i>Nem megyek tanácsba, megyek háborúba.</i>	k D
5	<i>rongyos.</i>	k
	<i>rongyos —</i>	D
8	<i>magam ura lenni.</i>	k D
13	<i>Jut az én virágom dalos szabadoknak,</i>	k D
15	<i>Tetszhet is, ma harc az igazoknak rendje</i>	k D

Az eddigi kiadások 1924 évszámmal közölték. Valószínűleg 1926-ból való.

Esik. A Népszava 1926. október 16-i számából. A Kassai Napló is közölte 1927. február 20-án. A költő halála után megjelent A Toll 1938. május 10-i számában is, vesszők, a vers végét kivéve pontok, a 14. sor kivételével gondolatjelek nélkül, a verskezdet kivételével csupa kisbetűvel.

Az eddigi kiadások A Toll-ból vették át és tévesen 1927-re teszik.

Szocialisták. A Népszava 1926. október 6-i számából. — A Döntsd A Tőkét kötetből ismert költemény korai, magában is fontos és értékes verscsírája.

Rokkantak. A Magyar Írás 1926 novemberi számából; újra kiadta — ismeretlen forrásból — a Kelet Népe 1941. január 1-i számában Budapest, 1924. keltezéssel. — Kötetben itt jelenik meg először.

Szövegváltozatok (A Kelet Népe közlésében):

- 1 *Paraszt-lábaikról*
- 2 *az ásót.*
- 3 *Szűnek meleg esője*
- 13 *Ők azok akikből*
- 18 *Krisztusok —*
- 22 *A kenyeres tenyér megöklösödik*
- 23 *sztivünkben (sajtóhiba)*

A távol új és új egeket szór. A Diogenes 1926. november 6-i számából.

Erősen átdolgozott változata a *Reggeli* 1928-ból, amelynek — főleg a 12—22. és 30—33. sorok kicserélése folytán — eszmei tartalma egészen más.

Isten. Németh Andor kiadásából; József Jolánnak a 11. sort elhagyó közléséből (J. A. Élete 1947. 213.) javítottuk a 8. sort (a gyűjteményes kiadásokban: *elvéssz ő gyöngé dadogása*). A 8., 9., 10., 12., 13., és 16. sor végén pótoltuk az értelem rovására hiányzó vesszőt.

Bécsben írta s onnan küldte Jolánnak akkor, mikor Párizsba utazóban néhány napot megint ott töltött. (1926 szeptember).

Csengő. A Diogenes 1927. június 28-i számából, néhány ékezet pótlásával. Bálint György »1924« évjellezéssel közli. Valószínűleg 1926-ból való.

Beteg vagyok. Radnóti Miklós közli a Makói Évek függelékében (168.), József Jolán közlése alapján, 1926-os keltezéssel; gépirásos másolata is megvan a Múzeumban.

Engem temetnek. A Medvetánc szövegét közöljük, de helyreállítva a 14. sor kezdetén a politikai nyomás miatt *Valaki*-vel helyettesített *Egy spicli* szavakat.

Először megjelent a Diogenes 1926. november 6-i számában, a véglegestől lényegesen különbözö szöveggel, majd erősen átalakítva a Nincsen Apám Se Anyám kötetben s a kötet megjelenésével kb. egyidejűleg a Nyugat 1929. január 16-i számában; mindezek a helyeken cím helyett az első szavak állnak: *A pap mosolyog*. — A Németh- és Bálint-féle kiadások a Medvetánc-belin kívül *A pap mosolyog* c. vers a Diogenesben megjelent változatát is közlik.

Szövegváltozatok:

A) (A Diogenesben megjelent szöveg):

A PAP MOSOLYOG

*A pap mosolyog és derüsen
buja gondtalan istent dicsér
darazsak dongnak a poros úton
végig zümmögő gyásznép kísér*

*kerülő szemmel szégyenpirban
tanácstalan barátok várnak
s meggyőződévén, hogy eltemetnek
utamból immár félredállnak*

*harmatos füvek gyenge izzel,
a fákon hajnali pirosság
lombok zizegnek, szöcske ugrik
a pókok hálójuk foltozzák*

*hű bűneim mások szívére
szállnak le vágyaimmal, fájva
valaki meglop s jó kutyámat
nem uszthatom többé rája.*

A Németh- és Bálint-féle kiadások *A pap mosolyog* c. szövegében a vers végét kivéve, sehol sincs írásjel, ezenkívül az alábbi két helyen térnek el a Diogenesbelitől:

- 2 *kéjenc gondtalan istent dicsér*
5 *friss szőlőtől pirosított arccal*

B) A Nyugat és a Nincsen Apám Se Anyám szövegének eltérései a Medvetánc szövegétől:

2 <i>dicsér,</i>	Ny NA
7 <i>egy pipaszárral</i>	Ny
10 <i>pirosság,</i>	Ny NA

Németh és Bálint 1925-ből keltezi. Inkább 1926-ban írhatta a költő.

Jut az ember. A Diogenes 1927. április 26-i száma az egyetlen hiteles szövegforrás; az ottani közlésben a vers végét kivéve mindenütt hiányzó írásjeleket pótoltuk.

Anyám a mosásban. *Anyám a mosásban gyászszoszorú* címmel Hirsch Albertné asszonynak szeretettel ajánlással közölte a Kassai Napló 1927 január 30-án. Galamb Ödön szerint a költő 1927. elején küldte neki Párisból. (Makói évek 81),

Az *Anyám* (1931) verscsírája.

Anyám meghalt. Ismeretlen forrásból, de nyilvánvalóan tévesen a *Pillantásomtól az almák kezdetű* vers folytatásaként közlik az eddigi gyűjteményes kiadások.

1927

Bevezető. A Medvetánc szövegét közöljük; ott is, a Nincsen Apám Se Anyám kötetben is, amelynek bevezető verse, cím nélkül, mottó-szerűen jelent meg. — Első alakjában 1927 elején küldte Párisból József Jolánnak. Levelében ezt írja róla: *»A neked küldött vers szerint — melyet bevezetőül szántam új kötetem elé — a te neved lesz az első szövegész a könyvben.«*

Az első változat szövege:

Bevezető vers

*Lucie nénémnek fénye itt
Batu kán pesti rokona
Másoktól kapta éveit,
Nem volt azurkék paplana,
Kinek verséért a halál
Magos fazékban főz babot —
Ó burzsoá, ó proletár! —
Én, József Attila, itt vagyok!*

1928. április 25-én már végleges szövegét küldte az Ellenzék számára Kuncz Aladárnak. Itt a vers címe *Bevezető*. Vele együtt küldi *Örökélet*, *József Attila*, *Táncba fognak*, *Csüngője voltam*, *Holott náddal ringat*, *Aldalak búval, vigalommal*, *Alvó tavu békességgel* (Tószunnyadó), *Dudoló*, *Derüs*, és *Elefánt* c. verseit is ezzel a kéréssel: *»József Attila: Nincsen apám se anyám főcímmel közöltesd néhány versemet egyszerre, lehetőleg egész oldalon.«*

Proletárdal — Chant de prolétaire. A *Dudoló*-nak (1928) ezt az első, nyiltabban osztályharcos alakját csak Galamb Ödön adta ki a Makói Évek 83. lapján a neki megküldött gyorsírásos, a szakaszok 3—4. sorát csak pontozással jelző kéziratról.

A francia változatot a Gáspár Endre által az Irodalmi Szemle 1948. márciusi számában közölt kézirat alapján hozzuk, kivéve az első sor utolsó szavát, ahol Galamb Ödön közlése a helyesebb.

Szövegváltozatok:

1	<i>immense</i>	G
5	<i>Pon a</i>	G
9	<i>Oh pourquoi pleures-tu?</i>	G

A kéziratban a 9. sor előbb *pourquoi*-val kezdődött, a költő utólag javította.

1927 február elején küldte a vers magyar és francia szövegét s még egy versét (*Anyám a mosásban*) Galamb Ödönnek.

Párizsi anziksz. Az eredeti fogalmazványról, amelyet József Jolánnak küldött, április 8-án feladott levélboríték hátlapján. A 4., 10. és 11. sorban több javítás; kiolvasható, hogy *vagy* helyén eredetileg *és-t*, *paplanos* helyén *bíboros-t* írt, a *ködökbe* második k-ja alatt *d* gyanítható, *megcsókol* fölött más hasonló szóval próbálkozott, de aztán áthúzta. Először a Kelet Népe 1940. március 1-i száma közölte.

Anziksz: képeslap.

Patron: kis szállodák tulajdonosa, aki a portás teendőit is ellátja

Saint Michel: »Szent Mihály-útja«, a Boulevard Saint Michel, a diáknegyed központi útvonala.

Notre Dame: híres gótikus székesegyház.

Kiszombori dal. A Népszava 1927. december 21-i számából.

Révai Éva párizsi iparművésznőhöz írta — a kiszombori nyár emlékét idéző cím ellenére valószínűleg Párizsban 1926/27 telén.

Sándor urnak; Sándor Kálmánnak, akivel együtt volt Párizsban 1927 februárjáig, mikor Sándor hazajött.

Szabados dal. A Múzeum 44. sz. kéziratáról. A kézirat keltezése: *Párizs, 1927.*

Bakunin és Kropotkin említése Marx mellett mutatja, hogy a kapitalista társadalommal való szembenállása még ekkor sem vezette el következetes marxista álláspontig; Bécsben is, Párizsban is egyaránt érintkezett marxistákkal és anarchistákkal.

Ó Európa. Makainé József Etelka tulajdonában levő kéziratról. József Jolánnak 1927. július 17-én Cagnes sur mer-ből küldött változatát közölte Bálint György.

Szövegváltozatok (a Bálinttól közölt szövegben):

- 1—2 Ó Európa hány redő,
minden redőben gyilkosok,
6—8 Lucie nővérem hazavár,
a gyilkosokban félelem
s a félelemben a halál
9—12 helyett két versszak:
Verset írok, hogy szórakozz
adjon kezet ki megmaradt
az irodalmi klikkeken
ez a versem is elakad.

Egy légy a tejben megfulladt
a tenger a hegyfokra jött
s egy terített asztal uszik
a jóllakott habok fölött.

Sárga füvek. Sajátkezűleg aláírt és javított gépiratáról, amelyet egy lapra írt a *Vas-színű égbolban* (*Reménytelenül* 2.) első változatával és a *Vízcepp az ég, viszi a szél* kezdetű »balladával«. Jellemző a gépiraton a nagybetűs sorkezdet. Ez is, a sajátos interpunkció is arra mutat, hogy 1927-ben, a tengerparton vagy csak kevéssel utóbb írhatta. A költő halála után először a Kelet Népe közölte — több sajtóhibával — 1940. március 1-i számában, onnan nyomatta le ugyanazokkal a hibákkal a Bálint-féle kiadás.

- 2 először így :
öreg lány (kézírással javítva : *nő*)
 6 először így :
Az ég lány eladott kabát
 (kézírással javítva :) *Hazám az eladott kabát*

Vas-színű égbolban. A Medvetánc c. kötet szövegét közöljük, amelyben *Reménytelenül* főcím alatt a *Lassan, tűnődve* után jelenik meg. Előtte a Kerekasztal 1934 novemberi száma közölte. Korábbi *Fekete égbolban* c. változatának sajátkezűleg aláírt gépirata (g1), valamint egy az első közléssel egyező gépirat megvan a Múzeumban ; az előbbivel egy lapon olvashatók a *Sárga füvek* és a *Ballada* (*Vízcepp az ég, viszi a szél*) c. versek, az utóbbival egy lapon a *Szappanosvíz*.

Szövegváltozatok :

Az első gépirat a sor végén nem tesz írásjelet, minden sort nagybetűvel kezd, a Kerekasztalban a versszakok első sorát kivéve minden sor három ponttal, a második gépiratban két gondolatjellel zárul.

1	<i>Fekete égbolban forog</i>	g ₁
2	<i>a lakkos hűvös dinamó</i>	g ₁
3	<i>Meduzák nyílnak, boldogok</i>	g ₁
	<i>Ó, hangtalan csillagzatok ! — —</i>	g ₂
5	<i>Itt bennem egyre hull a kő</i>	g ₁
7	<i>Mulik a néma kék idő</i>	g ₁
12	<i>szólanék.</i>	g ₁

Németh Andor. A Medvetánc szövegét közöljük, amelyben *Két vázlat* főcím alatt, a Simon Jolánról írottal együtt jelent meg, mint már előbb a Nincsen Apám Se Anyám kötetben. Korábbi, kétszakaszos változatot őriz a Múzeum csupa kisbetűs, pontot, vesszőt mellőző gépirata :

*Egy nagyon tiszta vízceppet
 dörgöljete a szemre
 36 éve várja már
 térdén a kétpupu teve*

*ne hagyjátok el, asszonyok,
 mert zöld füstben a vízre száll —
 két fürtje gyöngyházás gyerek —
 késére gondol vissza már.*

A vers keletkezéséről és értelméről I. Németh Andornak A Toll 1938. február 20-i számában megjelent cikkét. Idézzük belőle a következőket : »Találkozásunk évében még mélységesen ráennehezedett a Fekete Kolostorban töltött évek melancholiája ... Egyszer kuriózumként megemlítettem Attilának, hogy nem tudok sírni ... Innen az első sor, a mindennél fontosabb : »Egy nagyon tiszta vízcseppet dörgöljete a szemire ... Minden szava, minden átfutó gondolata résztvevő barátság és segíteni akarás.«

Kopogtatás nélkül. A Nincsen Apám Se Anyám szövegét közöljük. — Előtte megjelent a Népszavában 1927. december 10-én : *Kopogtatás nélkül bejöhetsz* címmel.

Szövegváltozatok (a Népszava közlésében) :

- 3 ágyam oly rossz, hogy szememet lefekvés előtt lehunyom.
- 7 harisnyáinkat nyugodtan stoppolhatod.
- 8 Nagy csönd a csönd — néked is szölok,
- 10 levehetsz
- 12 de megkérlek, hagyj nekem is, én örökké éhes vagyok — —

Szeretők lázadása. A Nincsen Apám Se Anyám szövegét közöljük. — Előtte megjelent a Nyugat 1928. májusi számában. — Csupa kisbetűvel, pont, vessző nélkül beírta a Nem Én Kiáltok kötet ugyanannak a XXIII. számú példányának 8—9. lapjára, amelybe »Bpest, 1927 karácsony« jelzéssel *Aldalak búval, vigalommal* kezdetű versét. — József Jolán gépirásos másolata is megvan a Múzeumban.

Változatok :

6 görnyesztő,	Ny
8 s kincseiket ők bedobálják	k Ny
11 nosza fogadd karunk-bilincseink	k
Nosza, fogadd bilincseinket,	g
12 kötdz meg	k
kötdz el	g
kötdz le	Ny
13 nosza fogadd korondinkat	k
Nosza, fogadd hát korondinkat	g
18 szerszámainkat,	Ny
20 nesze, magunkat !	g
21 s kigyúló szénnel burgonyával	k
23 fölöttünk	k g
24 pártalanul nagy	k
magányos nagy-nagy teli holdak	g
25 s a víz megnő az ajándéktól	k
A víz a sok vad ajándéktól	g
27 zúg —	Ny
32 bennünk.	Ny
36 elcsöndesült	k g Ny
szerelemre —	k

Áldaiak búval, vigalommal. A Medvetánc szövegét közöljük. — A vers első fogalmazványát a Nem Én Kiáltok kötet XXIII. sz. számozott példányába írta bele a költő, *wallesz lucának* címmel (k_1). — Valószínűleg nem sokkal utóbb, 1928 elején, első része lett az 5 árabból álló *Luca*-ciklusnak; a ciklus gépirata (g_1) is megvan a Múzeumban, valamint e vers *Áldalak búval, vigalommal* című, a végleges szöveghez közeledő gépirata (g_2) is. 1928 ápr. 25-én elküldte Kuncz Aladárnak az Ellenzék számára. (k_2) — Először a Nyugat 1928 augusztusi, majd az Ujság Vasárnapja 1929. évi 2. számában, a Nincsen Apám Se Anyám kötetben és az Előörs 1930. január 4-i számában jelent meg a Medvetánc előtt.

Szövegváltozatok:

A *Wallesz Lucának* írt első fogalmazványban nincs vessző, pont; a két gépirat, a Nyugat, az Ujság Vasárnapja s a Nincsen Apám Se Anyám közlése nem jelzi az í, ú, ü hosszúságát.

2	szeretni-valómmal,	g_1 k_2
3—4	buzaföldekkel fellegekkel őrizlek kérő tenyerekkel — —	k_1
6	omlás, —	g_2
7	alvó folyókon ringatózom dűledék árnyán ringatózom	k_1
8	lehelletembe burkolózom — —	g_1 E
9	Mindegy szeretsz-e Mindegy: szeretsz-e	k_1
10	keveredsz-e —	g_1 Ny
11	látlak, hallak és elképzellek, hallak látlak és énekellek,	k_2
12	Istennek tégedet felellek — — Istenként téged felellek.	g_2
13	Hajamban nyújtózik az erdő,	g_1
15	a fényt az égről leszakítja	k_1
16	szívére borítja.	k_1 g_2 k_2 Ny U NA

A Luca-ciklus gépirásos szövegében az utolsó szakasz helyett ez áll:

Ha kerülsz, ne kerülj el messze,
köténykéd lennék, ne tépj össze,
dalocskád lennék, ne hallgass el,
kenyérkéd lennék, ne taposs el.

E négy sor a *Sok gondom közt* utolsó versszaka lett.

Keltezése: 1927 *Kardcsonyán*.

1928

Pöttyös. A Nincsen Apám Se Anyám kötet szövegét közöljük. — Első változata a Luca-ciklus 2. része volt; ennek gépirata a Múzeumban.

Szövegváltozatok (a gépiraton) :

- 1 lépésekben,
 3—4 Szivembe vágó mértékekben
 csak topogj, derítő Lucám !
 6 mind mind
 7 Holott éreztek s még éreznek
 8 Szellőcske-járásu
 9—10 Csak volna fű én emberlelkem,
 óhajtozván a harmatot !
 11 Ujuló, tüdő fű,
 13—16 Mert vész az én lelkem bánatban,
 anélkül hogy sírnál velem,
 nem ujul — nem hisz az Ur abban,
 kit öl emberi szerelem.

Tószunnyadó. A Nincsen Apám Se Anyám kötet szövegét közöljük. Első változata a Luca-ciklus 3. része volt ; ennek gépirata a Múzeumban (382/III.). — Egy kéziratát, *Alvó tavu békességgel* címmel, 1928. ápr. 25-én küldte el Kuncz Aladárnak (k_1), ehhez közelálló kézirat (k_2) van Makainé József Etelka tulajdonában.

A Luca-ciklusbeli változat szövege :

*Aki balszivemet adta,
 rajta kezét megnyugtatta,
 óvja már hűs békességgel,
 elülő végtelenséggel.*

*Bajocskáimat felejem,
 rejtvényeimet nem fejem —
 mégy, mégy kiáltó virággal,
 és ő jön, jön csöndes ággal.*

*Szavad: nem értem, de sürgés.
 Szava: nem értem, de zengés.
 Nagyon szerethet már engem,
 megtűr téged is szivemben.*

Az *Alvó tavu békességgel* c. kéziratok eltérései :

1	<i>Alvó tavu békességgel,</i>	k_1 k_2
5—6	<i>Karddá nőtt bicskám elejtem,
bajocskáimat felejem, —</i>	k_1
8	<i>csöndes</i>	k_2
11	<i>engem :</i>	k_1

Luca. Az 1927 végén és 1928 elején írt Luca-ciklus negyedik, a költő által ki nem adott része ; a ciklus gépiratáról közöljük. Bálint György a következővel *Két vers* címmel vette föl a versek gyűjteményébe.

Szövegváltozatok :

A Bálint-féle kiadás eltérései :

- 6 *meg se kérdem istenem.* —
15 *hímnék herélés,*

Csüngője voltam. A *Luca*-ciklus 5. darabja. A Kuncz Aladárnak 1928. április 25-én küldött kézirat szövegét közöljük.

Szövegváltozatok : (A ciklus gépiratának és a Bálint-féle kiadásnak eltérései). Mindkét helyen csak az első szakasz van meg.

1	<i>Csüngője</i>	B
	<i>Lucámnak,</i>	g
2	<i>s ő rázott minden délelőtt.</i>	g
3	<i>Fogyó kincsemül: én mátkámnak</i>	
5	<i>Kalaplehuoz szerelmemhez</i>	g
	<i>szerelemhez</i>	B
6	<i>hiányzik</i>	g B

Tedd a kezed. A Medvetánc szövegét közöljük. Előtte a Nincsen Apám Se Anyám-ban jelent meg.

Szövegváltozatok (a Nincsen Apám Se Anyám szövegében) :

- 6 *gyilkolna:*
10 *volna.*

Két vers. (K. S. + tbc.-ben. — A három kovács). A Népszava 1928. február 19-i számából.

Két dal. Egymás mellett közöljük a Népszava 1928. március 3-i és április 6-i számában külön megjelent két dalt — előbbi az első közlésénél későbbi kéziratból — és a Medvetáncba *Két dal* főcím alatt fölvetett szövegeket.

Az első dal nyíltan kapitalizmusellenes szerkezetének még korábbi, 1928. február 10-én írt címnélküli, Sándor Imrének ajánlott, csupa kisbetűs, pontot, vesszőt mellőző kéziratot változtatát (k) 1943. május 23-án közölte a Népszava. — A Népszavában való első megjelenése után *Derűs* címmel küldi meg 1928. április 25-én Kuncz Aladárnak (l. a *Bevezető* jegyzetét) ; ez a kézirat megvan a Múzeumban ; e kézirat szövegét közöljük első helyen. — A végleges változat is már 1928-ban elkészült, megjelent a Nincsen Apám Se Anyám kötetben, majd a Lantos Magazinban 1929-ben. A Nincsen Apám Se Anyám kötet külön cím alatt hozta a két dalt, megfordított sorrendben, mint a Medvetánc.

Szövegváltozatok :

1.

A)	3	<i>vagy ötven kilóra lefogytam</i>	k
	6	<i>rossz nők ültek jó autókban</i>	k
	8	<i>szenvedtem ostobák miatt</i>	k

	<i>Síratam akasztottakat</i>	Nsz
9	<i>rámondjam,</i>	Nsz
11	<i>Felhő valék — már süt a nap.</i>	Nsz

B)	1	<i>hallgatag</i>	NA	LM
	2	<i>elhagytak.</i>		LM
	4	<i>Hopp szél</i>	NA	LM
	6	<i>(idézőjel nincs)</i>	NA	LM

2.

A Nincsen Apám Se Anyám szövegében a 7. sor így hangzik :
rálel bennem a honi rögre,

Munkások kórusa. A Népszava 1928. március 9-i számából.

Dudoló. A Nincsen Apám Se Anyám-beli szöveget közöljük. V. ö. a párizsi *Proletárdal*ról mondottakat. Az átmenetet a két változat közt a költő 1928. április 25-én Kuncz Aladárnak küldött kézírata és egy valószínűleg József Jolán készítette gépirat mutatja.

Szövegváltozatok :

	a versszakok harmadik sorában :	
	<i>parapamm paramm papamm</i>	k g
	8 <i>meghalunk, —</i>	g
	9 <i>mért görbül, kicsikém, a szád ?</i>	k
13—14	<i>Él mindörökkön, mint a gyász</i>	
	<i>akire csak az ég vigyáz</i>	k
16	<i>akire csak az ég vigyáz — —</i>	k

Nemzett József Áron. A Medvetánc szövegét közöljük. Először az Együtt c. folyóirat 1928. júniusi számában, majd a Nincsen Apám Se Anyám kötetben jelent meg, mindkét helyen *Örökélet* címmel. 1928. április 25-én megküldte Kuncz Aladárnak, ez a kézirat megvan a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

3	<i>Océdonon</i>	k E
7	<i>után nincs vessző</i>	E NA
8	<i>súrolókefék.</i>	k
11	<i>árnyak,</i>	k E NA
12	<i>Barátaim: nincsenek</i>	k E
13	<i>Baj se lesz már többé</i>	NA
14	<i>mindahány</i>	E k NA
15	<i>mindörökké,</i>	E

Ringató. A Medvetáncba *Két dalocska* főcím alatt, a *Dalocska* (Mikor a szeretők...) után fölvetett szöveget közöljük; ezzel egyező gépirata Makainé József Etelka tulajdonában. Korábban megjelent a Nyugat 1929. januári számában, majd a Nincsen Apám Se Anyám kötetben,

végül az Ujság Vasárnapja 1929. évi 6. számában. 1928. április 25-én elküldte már Kuncz Aladárnak; ekkori címe: *Holott náddal ringat*.

Szövegváltozatok:

5	<i>lehet hogy szerelme</i>	NA
7	<i>ringassa,</i>	Ny

Lucához. A Népszava 1928. április 27-i számából, ahol ezzel a megjegyzéssel jelent meg: Szerzőnek »Nincsen Apám se Anyám« című sajtó alatt lévő könyvéből.

Luca: Wallesz Luca, később Sándor Kálmán felesége.

Dalocska. A Medvetánc szövegét közöljük; itt *Két dalocska* főcím alatt együtt szerepel a *Ringató*-val. Az 1926-os lényegesen más hangulatú és szemléletű dalból valószínűleg 1928 nyarán alakult ki ez a változat. Először megjelent a Nincsen Apám Se Anyám kötetben.

Szövegváltozatok (a Nincsen Apám Se Anyámban):

2	<i>magosodnak</i>
5	<i>Énekeljünk;</i>
10	<i>sususu, —</i>

Gyöngy. A Nincsen Apám Se Anyám kötetből. Előtte megjelent a hosszúság pontosabb jelölésével a Nyugat 1928. augusztusi számában. — Gépírásos példánya Makainé József Ételka tulajdonában.

Szövegváltozatok:

3	<i>nincs vessző</i>	g
6	<i>ő is csámpás, barna gyöngy</i>	g
16	<i>összefogva szíveink.</i>	Ny

Vágó Márta közlése szerint őhöz írt születésnapjára, 1928. július 6-ára.

Gyereksírás. A Nincsen Apám Se Anyám kötet szövegét közöljük, de a többi változat alapján javítva a 14. sor nyilvánvaló sajtóhibáját (*hanyatt esett* h. *hányott esett*). — Vágó Márta lemásolta emlékiratába (45—46. l.) neki adott kézíratos változatát. Két gépírásos példánya Makainé József Ételka tulajdonában, az egyik (g1) cím nélkül, egy lapon a *Tudtam én* kezdetével.

1	<i>Mamám melle tárul most feléd —</i>	k g ₁
	<i>Anyám melle tárul most feléd.</i>	g ₂
2	<i>erős vagyok</i>	g ₁ g ₂
	<i>Erős vagyok</i>	k
3	<i>el —</i>	k g ₁
4	<i>elejti</i>	k g ₁ g ₂
6	<i>Hemperegnénk enyhe réteken</i>	k g ₁
	<i>Hemperegnénk most a réteken</i>	g ₂
9—12	<i>Hiába hogy majd anyám ölné,</i>	
	<i>mellén majd mosolygva szendereg</i>	
	<i>jóllakottan két szópós gyerek</i>	

	<i>s lehellettel csókol : te meg én</i>	k g ₁
	az egész versszak ugyanígy, kivéve :	
10	<i>kővér öklöcskékkal szendereg</i>	g ₁
13	<i>Amíg élek — magánycsecsemő —</i>	k g ₂
	<i>Egymagamban vént az idő,</i>	g ₂
15	<i>kezem, lábam sírva hadonász,</i>	k
	<i>kezem-lábam sírva hadonász</i>	g ₁ g ₂

Vágó Mártára vonatkoztatta Németh Andor is (J. A. és kora. Csillag, 1948. 4. sz., 32. l.), de a végleges szöveg alapján azt hitte, hogy V. M. távozása után írta.

Kláriskok. A Medvetáncba fölvevett szöveget közöljük. Először megjelent a Nincsen Apám Se Anyám kötetben, majd az Előőrs 1930. január 4-i számában is.

Szövegváltozat :

3 *báránnyagánéj* NA

Vágó Mártához írta egy kiránduláson. V. M. a Morgenstern és Ringelnatz-féle »groteszkek« hatását emlegeti vele kapcsolatban. A versben valójában már szerelmük ellenmondása, az őket elválasztó társadalmi ellentét szólal meg.

Pernyétáncra. A Nincsen Apám Se Anyám kötetből. Németh Andor szerint (Csillag, 1948. 3. sz. 21. l.) a Diogenesben is megjelent; ott nem találtuk. — Gépirata megvan a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

- 5 *hipp-hopp, orrod hegyéről.*
8 *S hüvös hálába fogja*

(Vágó Márta ezenkívül *Hüvös markába* változatot is említ.)

Vágó Márta szerint az ő biztatására írta a költő Endrődi Sándor anakreoni dalainak formájában.

Tudtam én. A Nincsen Apám Se Anyám kötetből. Megvan korábbi, *Elernyedés* c. változatának gépirata, valamint egy másik címmelküli, ezenkívül a *Gyerekstrást* tartalmazó gépirata Makainé József Etelka tulajdonában.

Az eddigi gyűjteményes kiadások — aligha helyesen — a 6. sort így adják :

csermely : pipacsbíborral habos,

Szövegváltozatok a gépiratokon :

2	<i>erre fordította szép fejét</i>	g ₁ g ₂
4	<i>salátdínkat úgy fodrozta fel</i>	g ₁ g ₂
5	<i>Nem is szellő, égi csermely ez</i>	g ₁ g ₂
- előbb így :

	Nem szellő, de égi csermely ez.	
6	Pipacsok között fehérre mos	G ₁
	Csermely, amely pipaccsal habos.	G ₂
8	illanásuk villanásnyi nesz.	G ₁ G ₂
9	Nékem te vagy minden patakom.	G ₁
	Látod-e? Te vagy fürdöm, italom.	G ₂
11	fülemben is csupán az csobog,	G ₁ G ₂
12	ahogy lélegzel a vállamon	G ₁ G ₂
13	Folyj fogam közt: parázsban remeg	G ₁ G ₂
14	Nagyon szomjas lehet a halál:	G ₁
	Oh igyalak — szomjas a halál,	G ₂

Öreg minden. A Nincsen Apám Se Anyám kötetből. Két gépirásos példánya Makainé József Etelka tulajdonában, az első erősen eltérő fogalmazvány.

Szövegváltozatok:

3	tüske-szakállú	G ₁
4	s ök totyognak multjuk árnyival	G ₁
előbb így:		
	s azok totyognak	
6	jó, barrikádnak való köveken	G ₁ G ₂
8	után még egy versszak:	
	Miért vagyok én fiatal magam?	
	Miért is hiszem, hogy fiatal vagyok?	
	Hisz az ifjúság ármányos dolog.	
	s itt a békülések nyara van.	G ₁
9	átlátszó-öreg?	G ₁ G ₂
10	hogy simogatnám	G ₁ G ₂
11	aki látna itt	G ₁ G ₂
12	hinné,	G ₁ G ₂
13—16	Lelkem nyirt fehér láng, nincs hegye	
	S tán nem láng: fésült, cukorszín szakál,	
	kezét dörzsölve sétál rajta már	
	s mosolyog a bölcsesség legye.	G ₁
15	előbb így:	
	itt sétál rajta s dörzsölgeti már	G ₁
13—14	a fenti versszak után új fogalmazásban:	
	Lelkem fésült, cukorszín szakáll	
	s nyirt fehér láng volt, nem is volt hegye	G ₁
13—16	Lelkem nyirt fehér láng, nincs hegye.	
	S nem is láng: fésült cukorszín szakáll,	
	megdörzsöli kezét, ha rája száll	
	aludni a bölcsesség legye.	G ₂

Förgeteg. A Nincsen Apám Se Anyám kötetből. Utóbb megjelent a losonci Indulás 1933. júniusi számában is. Korábbi változatai: egy saját-

kezűleg javított gépirat Makainé József Etelka tulajdonában, egy másik szöveg József Jolán gépelte másolata a Múzeumban.

Szövegváltozatok:

1	<i>A fürgeteg fekete hab, ezüst:</i>	<i>G₂</i>
3	előbb így:	
	<i>Páncélom ő és őriző</i>	<i>G₁</i>
4	zárja.	<i>G₂</i>
5	előbb így:	
	<i>Ő menykőves bimbójú kalapot</i>	<i>G₁</i>
6	nem is vág	<i>G₁</i>
11	szemét,	<i>G₂</i>
13	új fürgeteg	<i>G₁</i>
15	Bosszu-inas,	<i>G₂</i>
16	De mesterünk lesz avval	<i>G₁</i>
	ronggyal!	<i>G₂</i>
17—18	Ez itt már nem a régi tétovás,	<i>G₂</i>
	nem vénség tüsszentése,	<i>G₂</i>
20	égre!	<i>G₂</i>
20	után még egy versszak, áthúзва:	
	<i>Láttam szívemben, mikor született:</i>	
	<i>gazdátlan, égrontásban,</i>	
	<i>mely hajunk kóccá tépte, léceket</i>	
	<i>csattanító rohanásban.</i>	<i>G₁</i>
21	Kisercent, mikor rablót ordított	<i>G₂</i>
24	a másik ellen dülvén	<i>G₁</i>
25	Hogy kapával az apjához ütött	<i>G₂</i>
	Hogy két öklével hadonásza már	<i>G₁</i>
26	hiányzik	<i>G₂</i>
27—28	meri parancs füstölt a feje fölött	
	és korbács ült a hátán	<i>G₂</i>
27	járt	<i>G₁</i>
28	mart	<i>G₁</i>
31	vihar,	<i>G₂</i>
32	ugy, mint	<i>G₂</i>
33	vagyunk,	<i>G₁ G₂</i>
35—36	Csettintek én és felszólítalak	
	a kínzott hulló hangján —	<i>G₂</i>
37	Fekete habu fürgeteg, ezüst	<i>G₂</i>
39	fózz,	<i>G₂</i>

Németh Andor (Csillag, 1948. 4. sz., 31. 1.) és Vágó Márta egyaránt egy 1928. nyári ürmhegyi kirándulás emlékének mondja ezt a hirtelen támadt fürgetegben parasztforradalom képét idéző szép forradalmi verset.

Sok gondom közt. A Nincsen Apám Se Anyám kötetből. Megjelent Az Ujság Vasárnapja 1929. február 24-i és az Előőr 1930. január 4-i számban is. Utolsó versszakát a Luca-ciklus 1. darabjából (Aldalak búval, vigalommal) vette át.

Vágó Márta szerint egy 1928. nyári ürömhegyi kirándulás emléke.

Derengő rózsa. Kiadatlan. Vágó Márta másolta le a költő 1928. szeptember 12-én kelt leveléből. A levélben nincs címe, de másnapi levele *Derengő rózsa* címen említi.

Mióta elmentél. A Medvetánc szövegét közöljük. Előtte megjelent a Nincsen Apám Se Anyám-ban, *Itt hívősebb* címmel. (A Németh- és Bálint-féle kiadás mindkét változatot közli.) Megvan még korábbi, 1928. szeptember 13-án írt változata Vágó Mártához írt levelében, amelynek szövegét a Csillag 1949. januári száma közölte, továbbá egy *Hüvösödik* c. gépirásos változata (g), amely a Nincsen Apám Se Anyám és a Medvetánc szövege közti átmenetet mutatja.

Változatok :

2	nyele.	Cs
4	gunnyaszt jehéren hová leasett.	Cs
6	meg-megállnak.	g
7	az ágakat.	g
8	s koszorújából szállong a levél.	Cs
9	ó, azt hittem már, völgy leszek nagyon	Cs
	ó, azt hittem, már völgy vagyok nagyon	NA
	ó, azt hittem már, békés völgy vagyok !	g
10	két melled véd meg	Cs
12	s az alkonyat ragyog a talpamon,	Cs
	s az alkonyat ragyog a talpamon ! —	NA
13—16	A szálló kóró mellemre bukik	
	hozzám döngöli csörgő hidegét,	
	kék virágjában elhamvadt az ég	
	és mint a rózsa, lassan beborít.	Cs
	Soványan ülök. Nézem, hogy viritsz,	
	világ ! kóró virágja ! messziség !	
	kék szirmaidban elhamvad az ég	
	és mint a rózsa, lassan beborít.	NA
	... Soványan ülök. Nézem, hogy viritsz,	
	világ ! kóró virágja ! messziség !	
	Kék szirmod libbenése ez az ég,	
	mely mint a rózsa, lassan beborít.	g

Vágó Mártához szóló levelében előbb azt írja : »Igaz ugyan, hogy ígért versem még nincs meg, azonban a vers is csak kőtáblaszárnnyakon repül most, amikor minden hang a magányos zümmögése, a darázsé, amelyet orv szelek tenger fölé sodortak. . . » Később leírja a nyilván levélírás közben befejezett verset s a következőket fűzi hozzá : »Itt a vers, hogy jó-e, nem tudom. A tegnapi — Derengő rózsa — tetszik, de nem tudom mennyire. Szeretném, ha ezekről is írnál — csak aztán mutatom meg másnak. Ennek

külön-külön minden szakasza szép, az kétségtelen. De azt hiszem, valami még kell bele.»

Gyász és patyolat. Kiadatlan. Vágó Márta másolatából, akinek 1928. szeptember 18-án írta a költő (V. M. kéziratos emlékirata 58—59.) Szerinte a vers első alakjában még 1927 őszéről való. Az akkor írt változat címe: *Mártinak.*

Szövegváltozatok:

- 1 *A patyolat, a patyolat*
- 6 *másolja fején fejedet.*

Ördög farába... Kiadatlan. Vágó Mártához 1928. október 1-én írt levélből. (V. M. emlékirata 65.)

Óh szív! Nyugodj! A Nincsen Apám Se Anyám kötetből. Valószínűleg korábbi címnélküli változat József Jolán-féle gépirásos másolata a Múzeumban.

Szövegváltozatok (a gépiraton):

- 2 *vidék.*
- 6 *csontkemény uton*
- 7 *nemzet,*
- 8 *buzog — —*
- 9 *de, fönny a hegyen, ágyat bont a köd.*
- 10 *Mint egykor melléd,*
- 13 *Óh, szív!*

Vágó Márta emlékiratai szerint ez az utolsó ürmhegyi vers 1928 őszéről.

Zuzmara. A Nincsen Apám Se Anyám kötetből. Korábbi, címnélküli változatát 1928. november 16-án küldte Vágó Mártának. Ennek eltérései Vágó Márta emlékirata szerint:

- 5—8 *Óh kinos, szögletes mulásom,
perccel nyelődő pusztulásom!
Vonom-viszem a téli mennynek
együgyű fényét kedvesemnek.*
- 9 *tisztasága:*
- 11 *nyugalommal,*
- 13—16 *Szerelem volt a végességem,
szerelem lesz a békességem, —
butoraim az égi fények,
de neked én tompább, szegényebb.*

Piros hold körül. A Medvetáncba fölvevett szöveget közöljük. Előtte megjelent a Nincsen Apám Se Anyám-ban is. Még korábbi változata 1928. november 16-án Vágó Mártához írt levelében. (k)

Szövegváltozatok :

2	<i>bársonyröptűek és kövérek.</i>	k
4	nincs meg a levélmásolaton.	
7	<i>jölrepülnek,</i>	
8	után a levélben a következő három sor áll :
<i>Óh nézd, mint lázvert sebes ajkak,</i>
<i>gyengén, lehegve kicsattannak</i>
<i>a meggyeszemek körül a fákon.</i>	
9	<i>Micsoda tompa</i>	k
10	<i>járkálások !</i>	k
11	<i>aggancsai</i>	k
12	<i>Vagy ágak ? virág után nyulnak ?</i>	k
13—20	helyén a levélben egy versszak áll :
<i>Nézd: meggy, nézd: fönnakadt a kórón.</i>
<i>Ölelj meg hozzája hasonlóan.</i>
<i>Ringass, terhelj, gyökig hajoljál,</i>
<i>miként ha termésem te volnál.</i>	
13	<i>Hogy piheg a meggy csattant ajka</i>	NA
14	<i>fönnakadva ! . . .</i>	NA
15	<i>Hogy tágul-szükül</i>	NA
16	<i>mint a melle !</i>	NA
17	<i>kincsét . . .</i>	NA
19	<i>majd gyökig hajolva (nincs vessző)</i>	NA

Simon Jolán. A Medvetánc szövegét közöljük, amely *Két vázlat* főcím alatt a Németh Andorról szóló vers előtt áll. Először a Nincsen Apám Se Anyám kötetben jelent meg. Korábbi változatának gépirásos példánya József Etelka tulajdonában.

Szövegváltozatok a gépiraton :

5	<i>Élete penge levegőben</i>
9—12	<i>piros idegen gyerekek</i>
<i>nyugszanak meg majd szavára</i>
<i>elhallgatott — locsolókocsik</i>
<i>csörömpölnek föl budavárba</i>

Simon Jolán: szavalóművész, Kassák Lajos felesége.

Magyar Alföld. A Medvetánc szövegét közöljük. Előtte megjelent a Nincsen Apám Se Anyám kötetben, majd javított, a két kötetbeli közt átmenetet mutató szöveggel a Népszava 1929 március 9-i számában.

Szövegváltozatok :

1	<i>Alföld :</i>	NA Nsz
	<i>dombja,</i>	NA
	<i>dombja.</i>	Nsz
2	<i>temploma : cövek</i>	NA Nsz
3	<i>aludt tej</i>	NA Nsz
4	<i>hánykódnak bús, szögletes kövek.</i>	NA
5	<i>Magyar ember : rongya zászló,</i>	NA

	Magyar ember rongya : zászló.	Nsz
6	Étele a tál —	NA
	Étele : a tál.	Nsz
8	mezítláb	NA Nsz
	halál.	Nsz
9	Nosza, költő : holt a holdad.	Nsz
	holdad.	NA
10	kötél.	NA
	köldököd : kötél.	Nsz
11	Csettintésed égő város. Tollad	NA Nsz
12	füstölög. S egy szál gyufát nem ér.	NA Nsz
13	Óh, kik nőttök,	NA Nsz
14	fenék,	NA
15	nézzétek im	NA
	nézzétek, im,	Nsz
16	jegyenék.	NA

Hosszú az Ūristen. A Medvetánc szövegét közöljük. Előtte megjelent a Nincsen Apám Se Anyám kötetben. József Jolán gépírásos másolata, valószínűleg a két kötet közti időből való ismeretlen szövegforrásról, megvan a Múzeumban. Utolsóelőtti sorában *a szegény nép* olvasható, *szegény* után áthúzva kivehető a *magyar* szó is. Ūristen itt végig kisbetűvel.

Szövegváltozatok :

8	tejér	NA
14	szoknya,	NA
23	a szegény nép, ha elpusztul,	g

Szeretnének. A Medvetánc szövegét közöljük. Előtte megjelent a Nincsen Apám Se Anyám kötetben.

Az első közlés eltérései :

5	szeri,
8	S ha kérdem, néz, néz
11	Ha föld volnék, mit zsellér vénje tört,
17	az Ūr az Ūr helyett,

Biztató. A Medvetánc szövegét közöljük. Előtte megjelent a Nincsen Apám Se Anyám-ban.

Szövegváltozatok :

2	a kokain,
7	aludj —
8	a kasszáig
10	az életed,
11	zizeg
14	asszony is,
15	zizeg

Reggeli. A Medvetánc szövegét közöljük. Előtte megjelent a Nincsen Apám Se Anyám kötetben. Előzménye a Diogenes 1926. november 6-i számában megjelent *A távol új és új egeket szór* kezdetű vers. Az átdolgozás első lépése egy Makainé József Etelka tulajdonában lévő gépiraton figyelhető meg, amely a korábbi verskezdetet még megtartotta :

- 1—2 *A távol új s új egeket szór,
Szép testem napos szavakat szól*

Szövegváltozatok a Nincsen Apám Se Anyám-ban :

- 8 *redáskolom*
17 *s rózsámmal*
21 *legszebb ;*
24 *Szeretnek, majd ha eljövök,*
27 *s zápor előtt*

Tűzek éneke. Az 1926-os verstől lényegesen eltérő szöveget a Nincsen Apám Se Anyám kötet nyomán adjuk, kivéve a hosszúság jelölését, hiányzó vessző pótlását és a 11. sorban, az értelmetlennek látszó *mint mint* helyett *mind, mind* írását. Ismeretlen szövegforrás József Jolán-féle gépírással másolata megvan a Múzeumban.

Szövegváltozatok (a gépiraton) :

- 1—2 egy sor
8 két sor, a második kezdete : *s toklyótülökkel*
9 *csattan,*
9—10 egy sor
11 *gyümölcs pattan visszacsapó dühöngők ijjának való ágakon,
melyek*
12 *őserdőkben*
13 *s apró arany*
14 *isten guggol ördöghépen,*
16 *míg nem értik*
18 *földre rognak, öregednek*
19 *strva*

Medáliák. A Medvetánc szövegét közöljük, a 6., 8. és 12. számúak kivételével, amelyeket oda nem vett fel. A teljes ciklus csak a Nincsen Apám Se Anyám kötetben jelent meg, onnan pótoltuk a Medvetáncból kihagyottakat. A 4. már 1927. november 1-én megjelent *Még hazatalálsz* címen a Népszavában, a 7. ugyanott 1928. december 16-án *A küszöbön* címmel. Az elsőnek *Elefánt* című változatát 1928. április 25-én elküldte Kuncz Aladárnak az Ellenzék számára; kézírata a Múzeumban. A 2., 5. és 9. korábbi változatot őrző kézírata Makainé József Etelka tulajdonában.

Szövegváltozatok :

I.

1	<i>Elefánt voltam, derék és szegény,</i>	k
4	<i>megsimogattam a holdat, napot, —</i>	k NA
7	<i>most leltem : ember — a csillag rámzuhan,</i>	k

2.

1	<i>Harapj az égbe nyers húshajnalon</i>	k
2	<i>lyukas</i>	k NA
3	<i>a varázsló sírva öleli át</i>	k
4	<i>malacát, —</i>	k NA
5	<i>a zöld füst pedig lassan megpirul</i>	k
6	<i>csengess,</i>	NA

3. NA

4	<i>tehenlepény, —</i>
7	<i>belát, —</i>

4.

4	<i>leszakad, — —</i>	Nsz
	<i>leszakad, —</i>	NA
5	<i>a pékinas könnye</i>	k Nsz

5.

3	<i>zöld csillag a tejen tűnj elő</i>	k
	<i>nincs vessző</i>	NA
4	<i>kinő! —</i>	NA
5	<i>egék —</i>	NA
5—8	<i>s ha elhulltanak mind a szabadok számmal az éggel szárnyút mordulok egyetlen vadkan szabad és hideg megtiprom emberi isteneiket — —</i>	k
6	<i>pereg —</i>	NA

7.

2	<i>söpör —</i>	NA
5	<i>oh én is pléhhabokba horpadok,</i>	Nsz NA
6	<i>de vannak habok csengők, szabadok,</i>	Nsz
7	<i>s végigcsattognak, ha meghal e lány,</i>	Nsz
8	<i>fogán.</i>	Nsz

9.

4	<i>mindannyian, —</i>	NA
5—8	<i>ki égbenyúló rózsán heverek hullajtsatok szét őszi fellegek négy fillérem van mindenem kopott ne nevéssetek ki asszonyok — —</i>	k

10. (NA)

3	<i>lenn</i>
4	<i>egy simogatás gazdátlan lebeg —</i>
5	<i>nincs vessző</i>
8	<i>nincs vessző</i>

5 nincs vessző

Németh Andor szerint (A Toll 1938. február 20. — József Attila 73., 95. l. — Csillag 1948. 3. sz.) 1927 nyarán keletkeztek az első »medáliák« a francia tengerparton.

(Borostyánkőbe én be nem fagyok.) A Kelet Népe 1942. május 1-i számából, ahol a *Leányszépség dicsérete* után, annak folytatásaként jelent meg.

Külön kompozíció a *Medáliák* elemeiből, vagy inkább egyszakaszossá tömörített »medáliák«-nak a mesterszonetthez hasonlóan szerkesztett, de mélyértelmű füzére. A költő egyik legszebb korai forradalmi jóvendőlése.

MELLÉKLETEK JEGYZÉKE

1. József Attila arcképe 1925-ből	5
2. József Attila kézírata : Névnapi dícséret	16
3. A Lirai Antológia külső címlapja	32
4. József Attila verse a Lirai Antológiában	32
5. A Szépség Koldusa címlapja	64
6. József Attila kézírata : Harc a békességért	112
7. József Attila Juhász Gyula és Mórá Ferenc társaságában	112
8. A Nem Én Kiáltok külső címlapja	168
9. A Nem Én Kiáltok kötet címadó verse	168
10. József Attila kézírata : Április 11.	200
11. A Színház és Társaság húsvéti számának borítója József Attila karrikatúrájával	200
12—13. József Attila kézíratai :	
Nagy városokról beszélt a messzi vándor	228
A nagy városokat sehogy sem tudom elfeledni	228
14. József Attila gépirata : A Végül első változata	272
15. József Attila gépirata : Sárga füvek. Fekete égbojtban. Ballada .	296
16. József Attila arcképe A Hétben (1928)	304
17. József Attila kézírata : Szeretők lázadása	304
18. A Nincsen Apám Se Anyám címlapja	344
19. A Nincsen Apám Se Anyám egy lapja.	344

TARTALOMJEGYZÉK

1922

Távol, zongora mellett	7
Köntösök	8
Nagy ajándékok tora	9
Fohászkodó ének	10
Tavaszi ének	11
Csókérés tavasszal	12
A vergődő diák	13
Napszonett	14
Nyári délután a szobában ..	15
Aratás előtt	16
Aratásban	17
Névnapi dicséret	18
Kukoricaföld	19
Perc	20
A jámbor tehén	21
Szeged alatt	22
Juhász Gyulához	23
Nem tudunk élni	24
Részeg a síneken	25
Éhség	26
(A gép elkapta)	27
Holttest az utcán	28
Piatál életek indulója	29
A Szent Jobb ünnepén	30
Boros keserűség	31
Arany kalásztól	32
A bánat	33
Keserű nekifohászkodás	34
Palak	35
Őszi alkonyat	36
Tél	37
Üdvözlés	38
Ó, zordon szépség	39
Koldus	40
Az én ajándékom	41
Várlak	42
Álomban enyém vagy	43
Egyszerű vers	44
Nézem a lámpát	45
Várakozás	46
Keresek valakit	47

Csend	48
Erőének	49
Bús magyar éneke	50
Szerelmes keserű hazafiság ..	51
Ének magamhoz	52
A füst	53
Szerelem ez?	54
Gyöngysor	55
Himnusz a borhoz	56
Ősapám	57
Spleen	58
Pap a templomban	59
Csöndes estéli zsoltár	60
Parasztanyóka	61
Bús énekhívás	62
Rövid óda a kelő naphoz	63
Lélekszirtéken	64
Versek végére	65
Ugye pajtás	66
Tanulmányfej	67
A szemed	68
Proletárok	69

1923

Petőfi tüze	73
Önarckép	74
Igaz, őszinte búcsú	75
Magyarok I	76
Magyarok II	77
Szerelmes vers	78
A bátrak	79
Tovább én nem bírom	80
Távoli ének	81
Szerelmes kiszólás	82
Ad sidera	83
Asszonyvárás asszonyszobor mellett	84
Sacrilegium	85
Hűség	86
Lányszépség dicsérete	87
Leányszépség dicsérete	89
Kép a tükörben	90

Tavaszi labdajáték	91
A betűk sivatagában	92
Megfáradt ember	93
Rög a röghöz	94
Utrahívás	95
Ezerfárosnyi végzet	96
Vers (Hiába gyúl ki)	97
Pünkösöd előtt	98
Műterem	99
A kozmosz éneke	100
Elköszöntő szelid szavak	108
Alkohol	110
A világ megokolt utálata	111
El innen	112
Harc a békességért	113
Juhász Gyuláról való nóta	114
(Ó szőke csókok partja)	115
Uram!	116
Lázadó Krisztus	117
Tanítások	119
Kiáltunk Istenhez	125
Földmadár	126
Karácsony	127
A számokról	128
Gyémánt	129
Mert ismeretlenünknek tetszik	130

1924

És keressük az igazságot	133
Kövek	134
Miért mondottál rosszat nekem	135
Lázadó szentek	136
Villámok szereője	137
Lopók között szegényember	138
A világ megteremtése	139
Ide újra a szeretet jön	140
Művészet az emberek között	141
Most a teremtés kezdetén	142
Magyarok	143
Egyszerű ez	144
Tüntetés	145
Tűz van	146
Figyel a kancsal	147
Minden rendű emberi dol- gokhoz	148
Kakuk Marci	150
Szomorúfűz	151
Tavaszi van! Gyönyűrű!	152
Jónál jobb	153
Ki verné föl lelkünkben a lelket?	154
Hét napja	155
Igaz ember	156

Koldusok	157
A legutolsó harcos	159
Szegényember balladája	160
Milyen jó lenne nem ütni vissza	161
Csodálkozás	162
Szólt az ember	163
Sírdomb a hegycsúcson	164
Kedvesem	165
Szegényember szeretője	166
Nem én kiáltok	167
Dícsértesség	168
Aki szegény, az a legszegé- nyebb	169
Férfiszóval	170
Itt egy fa, ott egy fa	172
Forduló	173
Nekem mindegy	174
Nő a tükör előtt	175
Nyolcszintű lányok	176
Miért hagytál el, hogyha kivánsz	177
Nyár volt	178
Bosszúság	179
Komoly lett már	180
Éjjel	181
Mindent hagyok	182
A csoda	183
Imádság megfáradtaknak	185
A kutya	186
Szép nyári este van	187
Érzitek-e	188
Olyan bolond vagy	189
Látod?	190
A lovak	191
Este volt s a bőrünk össze- ért	192
Bibliai	193
Isten (Hogyha golyóznak...)	194
Istenem	196

1925

Szélkiáltó madár	199
Tiszta szívvel	200
Szép csöndesen aludj	201
Tavaszi sár	202
Április	203
A paradicsom életté lesz	205
Ezüst élet	206
Szép lobogóval, vagy anélkül	208
Balga költő	209
Kovács	211
Ködből, csöndből	212
Isten (Én az istenem...)	214

Oly friss	215
Keserű	216
En dobtam	217
Néha szigetek	218
Riának hívom	219
Most fehér a tűz	220
Szomorú	221
Együgyű ének	221
Érik a fény	223
Esti felhőkön	224
Érősödik	225
Hajnalban kel föl mint a pékek	226
Tüzek éneke	227
Mikor az utcán átment a kedves	228
Nagy városokról beszélt a messi vándor	229
A nagy városokat	230
Vizsem a földem	231
Magyarország messzire van ..	232
Pirosszemű	233
A tavi torony harangozója ..	234
Ekrasztömeg	235
Pilóta	236
József Attila	237

1926

Ifjúmunkás	240
A rák	242
Munkás	243
Az oroszlán idézése	244
Egy átlátszó oroszlán ..	245
Hívogató	246
A csapat	247
Melled két pólusa	248
A szeretők hallgatva meg- álltak	249
Ülni, állni, ölni, halni	250
Acélgömb föl, föl! Emelkedj!	251
A kelő korongba hajítom ..	252
Csodálkozó bogarak közt ..	253
Páncélvonat	254
Mégis elveszem	255
Kertész leszek	256
A mennyei páncélvonat	257
A világ ha elbujdosat	258
Pohár	259
Virágos	260
Bődülő torony	261
Mindig jótanácsot sziszegnek ..	262
Mikor a szeretők	263
Táncba fognak	264
Hangya	265
Hajad az ujjamé	266

Hajón megyek Pestre	267
A kert	268
Kirakom röggel	269
Fiatallasszonyok éneke	270
Érted haragszom, nem ellened	271
Négyen ugrottunk vízbe	272
Végül	273
Jut most elég virág	274
Esik	275
Szocialisták	276
Rokkantak	277
A távol új és új egeket szór ..	278
Isten (Láttam, Uram, hegyeidet)	279
Csengő	280
Beteg vagyok	281
Engem temetnek	282
Jut az ember	283
Anyám a mosásban	284
Anyám meghalt	285

1927

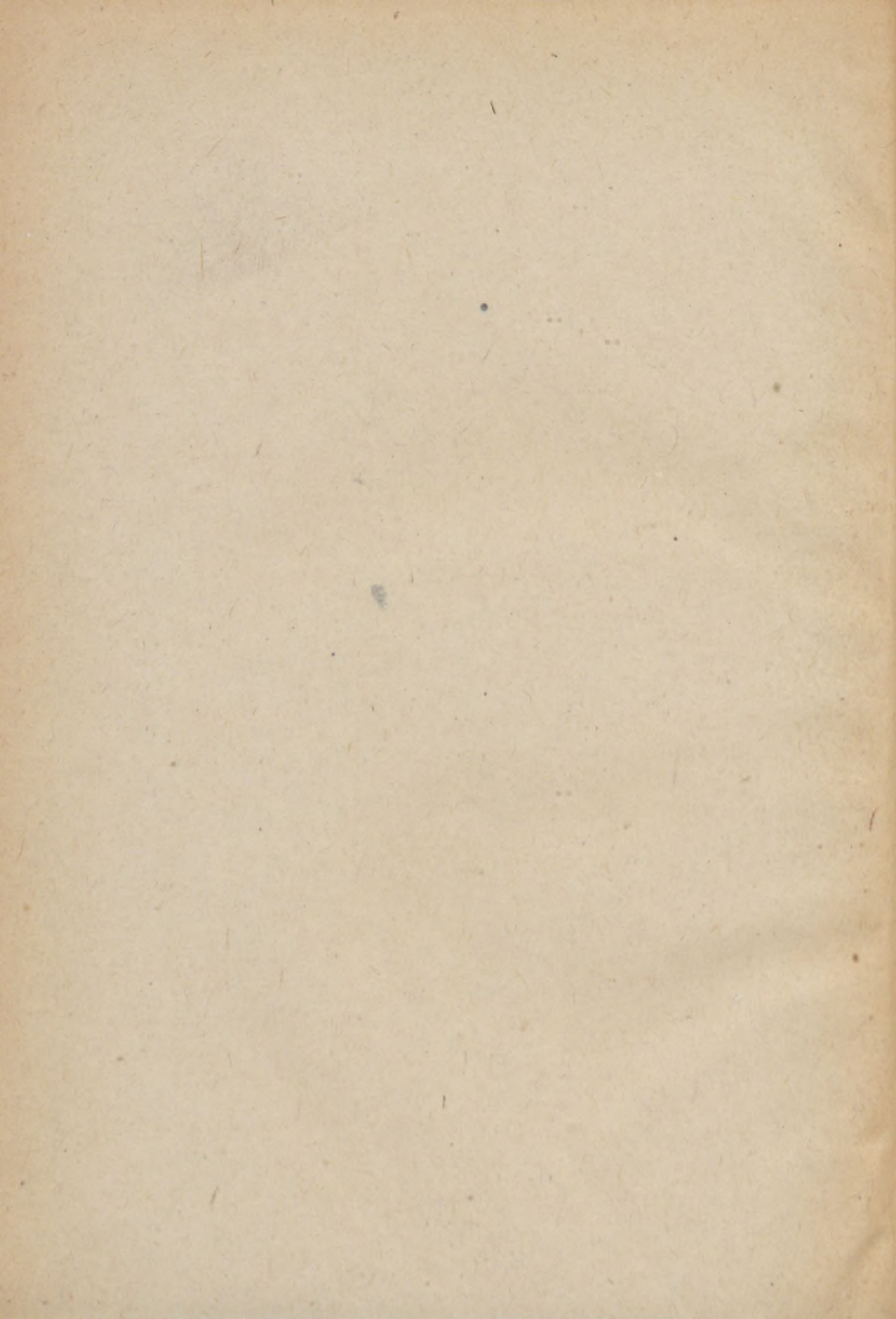
Bevezető	289
Proletárdal	290
Chant de Prolétaire	291
Párizsi anzix	292
Kiszombori dal	293
Szabados dal	294
Ó Európa	295
Sárga füvek	296
Vas-színű égbolton	297
Németh Andor	298
Kopogtatás nélkül	299
Szeretők lázadása	300
Áldalak búval, vigalommal ..	302

1928

Pöttyös	305
Tószunnyadó	306
Luca	307
Csüngője voltam	308
Tedd a kezed	309
Két vers (K. S. — A három kovács)	310
Dal	311
Néhány éjjelre padra, körre ..	312
Két dal	313
Munkások kórusa	314
Dudoló	315
Nemzett József Áron	316
Ringató	317
Lucához	318
Dalocska	319
Gyöngy	320

Gyereksírás	321	Simon Jolán	336
Klárások	322	Magyar Alföld	337
Pernyetáncra	323	Hosszú az Úristen	338
Tudtam én	324	Szeretnének	339
Öreg minden	325	Bíztató	340
Förgeteg	326	Reggeli	341
Sok gondom közt.....	328	Tűzek éneke	342
Derengő rózsa	329	Medáliák	343
Mióta elmentél	330	Borostyánkőbe én be nem	
Gyász és patyolat	331	fagyok	347
Ördög farába	332	E kiadásról	351
Óh szív! Nyugodj!	333	Jegyzetek	357
Zuzmara	334	Mellékletek jegyzéke	456
Piros hold körül.....	335		

*Valamennyi címváltozatot és verskezdetet feltüntető, a jegyzetek lapszáma
is utaló betűrendes mutató a II. kötetben.*

JÓZSEF
ATTILA
ÖSSZES
MŰVEI

I

